

PAPIESKI WYDZIAŁ TEOLOGICZNY WE WROCŁAWIU

s. Maria Iwona Hałamuszka CSMM

**Aktualizacja charyzmatu Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii
Magdaleny od Pokuty w jego rozwoju historycznym**

Praca doktorska napisana
na seminarium naukowym
z duchowości życia konsekrowanego
pod kierunkiem
bp. prof. dr. hab. Jacka Kicińskiego CMF

WROCŁAW 2017

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	5
WSTĘP	7
ROZDZIAŁ I: ZGROMADZENIE SIÓSTR ŚW. MARII MAGDALENY OD POKUTY JAKO ODPOWIEDŹ NA ZNAKI CZASU	15
1. Zgromadzenie w perspektywie rozwoju historycznego	16
2. Odczytanie charyzmatu	25
3. Sobór Watykański II i jego wyzwania dotyczące odnowy życia zakonnego	42
4. Aktualizacja charyzmatu Zgromadzenia Sióstr św. Marii Magdaleny od Pokuty w świetle adhortacji apostolskiej papieża Jana Pawła II <i>Vita consecrata</i>	52
ROZDZIAŁ II: PODSTAWY DUCHOWOŚCI ZGROMADZENIA SIÓSTR ŚW. MARII MAGDALENY OD POKUTY	67
1. Reguła św. Augustyna	68
2. Duchowość ekspiacyjna	78
3. Duchowość eucharystyczna	90
4. Maryjny wymiar duchowości	97
5. Kult świętych	105
ROZDZIAŁ III: KONSEKRACJA ZAKONNA	124
1. Formacja początkowa	125
1.1. Kandydatura	127
1.2. Postulat	132
1.3. Nowicjat	137
1.4. Juniorat	142
2. Formacja permanentna	146
3. Śluby czystości, ubóstwa i posłuszeństwa	152
3.1. Ślub czystości	152
3.2. Ślub ubóstwa	160
3.3. Ślub posłuszeństwa	169
4. Wspólnota jako miejsce formacji	176
ROZDZIAŁ IV: APOSTOLSKI WYMIAR DUCHOWOŚCI ZGROMADZENIA SIÓSTR ŚW. MARII MAGDALENY OD POKUTY	195
1. Kontemplacja jako forma apostolatu	196
2. Służba potrzebującym	209
3. Działalność misyjna	235
ZAKOŃCZENIE	244
BIBLIOGRAFIA	249

WYKAZ SKRÓTÓW

- ADGL – Archiwum Domu Generalnego Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty w Lubaniu
- CNU – Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Życie braterskie we wspólnocie „Congregavit nos in unum Christi amor”* (2 II 1994 r.)
- CSMM – Congregatio Sororum Sanctae Mariae Magdalenae de Poenitentia – Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty
- DA – Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* (18 XI 1965 r.)
- DC – Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est* (25 XII 2005 r.)
- DiM – Jan Paweł II, Encyklika *Dives in misericordia* o Bożym miłosierdziu (30 XI 1980 r.)
- DM – Sobór Watykański II, Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes divinitus* (7 XII 1965 r.)
- EE – Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* (17 IV 2003 r.)
- EG – Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (24 XI 2013 r.)
- ET – Paweł VI, Adhortacja apostolska *Evangelica testificatio* na temat odnowy życia zakonnego według nauki Soboru Watykańskiego II (29 VI 1971 r.)
- KDK – Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (7 XII 1965 r.)
- KKK – *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002
- KL – Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* (4 XII 1963 r.)
- KO – Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei verbum* (18 XI 1965 r.)
- KPK – *Kodeks prawa kanonicznego*, Poznań 1984
- LG – Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (21 XI 1964 r.)
- MC – Paweł VI, Adhortacja apostolska *Marialis cultus* (2 II 1974 r.)
- MD – Jan Paweł II, List apostolski *Mulieris dignitatem* (15 VIII 1988 r.)
- NMI – Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte* (6 I 2001 r.)
- OR – „L’Osservatore Romano” (wydanie polskie)
- PC – Sobór Watykański II, Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis* (28 X 1965 r.)
- PI – Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych „Potissimum institutioni”* (2 II 1990 r.)
- RD – Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Redemptionis donum* o konsekracji zakonnej w świetle tajemnicy Odkupienia (25 III 1984 r.)
- Reguła – *Reguła św. Augustyna*

- RH – Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis* (4 III 1979 r.)
- RM – Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Mater* (25 III 1987 r.)
- RP – Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Reconciliatio et paenitentia* (2 XII 1984 r.)
- RRL – Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, Instrukcja *Istotne elementy nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego w zastosowaniu do instytutów oddających się pracy apostolskiej „The Renewal of Religious Life”* (31 V 1983 r.)
- RVM – Jan Paweł II, List apostolski *Rosarium Virginis Mariae* o różańcu świętym (16 X 2002 r.)
- SC – Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja apostolska *Sacramentum caritatis* (22 II 2007 r.)
- VC – Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie *Vita consecrata* (25 III 1996 r.)
- ViaCon – „Via Consecrata” – miesięcznik poświęcony życiu konsekrowanemu
- VS – Jan Paweł II, Encyklika *Veritatis splendor* o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła (6 VIII 1993 r.)
- ŻK – „Życie Konsekrowane” – dwumiesięcznik poświęcony życiu konsekrowanemu

WSTĘP

W obecnych czasach, naznaczonych subiektywizmem oraz materializmem, niezmiernie istotne staje się świadectwo życia osób konsekrowanych. Sytuacja, w której odkrywa się coraz więcej nowych form ubóstwa tak materialnego, jak i moralnego, niesie ze sobą naglące wezwanie dla instytutów życia zakonnego, które rozpoznając kondycję współczesnego człowieka, chcą zaradzić jego biedzie. Rozpoznając znaki czasu, jakimi są potrzeby ubogich, poszczególne instytuty zakonne podejmują dzieła odpowiadające charyzmatowi ich założycieli. Należy zaznaczyć, że charyzmat nie jest czymś statycznym. Istota charyzmatu pozostaje stała, lecz formy jego wyrazu powinny podlegać zmianom. Wymaga to od członków instytutu czujności na natchnienia Ducha Świętego, który ukazuje wciąż nowe obszary ewangelizacji. W posłudze apostołskiej osób konsekrowanych zawsze powinna przejawiać się opcja preferencyjna na rzecz ubogich.

Jan Paweł II w Posynodalnej adhortacji apostołskiej *Vita consecrata* (25 III 1996 r.) skierowanej do duchowieństwa, osób konsekrowanych oraz wszystkich wiernych podkreślił znaczenie życia konsekrowanego w Kościele oraz w świecie. We wstępie dokumentu zaznaczył, że jest ono głęboko zakorzenione w przykładzie życia i w nauczaniu Chrystusa Pana oraz że stanowi dar Boga Ojca udzielony Jego Kościołowi za sprawą Ducha Świętego (VC 1). Rola osób zakonnych w Kościele jest tak doniosła, że postanowiono zwołać synod poświęcony refleksji nad misją osób podejmujących to powołanie. Przeprowadziwszy analizę, zauważono trudności, jakim muszą stawiać czoło wspólnoty zakonne. Jedną z nich jest spadek powołań, co często ogranicza możliwość rozwoju i ożywienia spełnianego apostołatu. Jednak mimo zewnętrznych przeszkód życie konsekrowane zawsze trwało we wspólnocie Kościoła. Życie osób konsekrowanych według ewangelicznych rad czystości, ubóstwa i posłuszeństwa nieodmiennie odpowiada na „trzy wielkie prowokacje” współczesnej kultury. Jak podaje wspomniana adhortacja, należy do nich hedonistyczna kultura, materialistyczna żądza posiadania oraz niewłaściwe pojmo-

wanie wolności (por. VC 88-90). Wobec tych zjawisk profesja czystości, ubóstwa i posłuszeństwa wzywa do tego, by nie lekceważyć ran zadanych przez grzech pierworodny i potwierdzać względną wartość dóbr stworzonych, wskazując przy tym na Boga, który jest dobrem absolutnym (por. VC 87). Wymaga to stałego namysłu w świetle Magisterium Kościoła nad aktualnością charyzmatu i posłannictwa danego instytutu zakonnego w zmieniającym się kontekście historycznym i kulturowym.

W związku z tym postulatem podjęto się napisania rozprawy, której temat brzmi: *Aktualizacja charyzmatu Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty w jego rozwoju historycznym*. Zasadniczy problem pracy został sformułowany w formie pytania: Jak przebiegał proces aktualizacji charyzmatu Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty w jego rozwoju historycznym?

Charyzmat (gr. *charisma* – «dar, łaska») jest jednym z pojęć ściśle związanych z życiem konsekrowanym. Jako dar dany założycielom konkretnego instytutu zakonnego jest przeznaczony nie tylko dla poszczególnych jego członków, lecz również dla społeczeństwa w określonym czasie i warunkach historycznych. Charyzmat wyraża się w konkretnych formach działalności apostołskiej, które wraz ze zmianami uwarunkowań historycznych powinny ulegać modyfikacji. Proces ten ma na celu pomoc w zachowaniu żywotności danego instytutu. Zawsze jednak niezmienna pozostaje istota charyzmatu, którą w przypadku Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty jest modlitwa i pokuta wynagradzająca Najświętszemu Sercu Jezusa za grzechy świata, a szczególnie kobiet. Formy jego wyrazu kształtowały się na przestrzeni wieków, stąd w temacie niniejszej rozprawy pojawia się kolejny termin: rozwój historyczny. Dotyczy on procesu przemiany wspólnoty magdalenek od pokuty dokonującej się od XIII wieku, czyli od czasu powstania, aż do chwili obecnej. Istniejący w swoich strukturach i posłannictwie klauzury Zakon Świętej Marii Magdaleny od Pokuty na prośbę władz zakonnych został uznany w 1995 roku przez Stolicę Apostolską za instytut na prawie papieskim oddany dziełom apostołskim. Decyzja ta była podyktowana radykalną zmianą sytuacji magdalenek od pokuty po drugiej wojnie światowej i związane z tym zaangażowanie apostołskie sióstr. Tym samym uległa zmia-

nie nazwa zakonu, która obecnie brzmi: Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty, potocznie: magdalenki od pokuty.

W ramach realizacji powyższego tematu posłużono się metodą teologiczną pozytywną, dokonując analizy materiałów źródłowych w postaci dokumentów Zgromadzenia oraz Magisterium Kościoła na temat życia konsekrowanego, by następnie wyprowadzić wnioski będące syntezą opracowania. Szczególnie przydatna okazała się przy tym także metoda historyczna, która pomogła wydobyc to, co istotne dla charyzmatu Zgromadzenia Sióstr Magdalenek od Pokuty w jego rozwoju historycznym. Niniejsza rozprawa opiera się zatem na dokumentach Zgromadzenia, dokumentach Soboru Watykańskiego II odnoszących się do życia konsekrowanego oraz na posoborowym nauczaniu Kościoła. Jako materiał źródłowy dotyczący Zgromadzenia przyjęto: *Regulę świętego Augustyna, Konstytucje i Dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty* oraz dyrektorium formacyjne, przepracowane na VI Zwyczajnej Kapitule Generalnej w Lubaniu w 2007 roku, dyrektorium formacji wstępnej i ciągłej oraz dokumenty archiwalne zawierające informacje historyczne o Zgromadzeniu.

Pośród dokumentów Kościoła ważnych dla niniejszego opracowania należy wymienić następujące:

- Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis* (28 X 1965 r.), który bezpośrednio wyznaczył kierunki jego odnowy we współczesności,
- Konstytucję dogmatyczną o Kościele *Lumen gentium* (21 XI 1964 r.), rozdział V i VI, jako podstawowy dokument doktrynalny na temat życia konsekrowanego,
- oraz pozostałe dokumenty zawierające bądź paragrafy, bądź wzmianki o życiu konsekrowanym.

Warto zaznaczyć, że spośród szesnastu dokumentów soborowych tylko dwa (Deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich *Nostra aetate* i Deklaracja o wolności religijnej *Dignitatis humanae*) nie wspominają o życiu zakonnym. W posoborowym nauczaniu Kościoła źródłem refleksji dla niniejszego studium były następujące dokumenty:

– adhortacja apostolska Pawła VI podejmująca temat odnowy życia zakonnego według nauki Soboru Watykańskiego II *Evangelica testificatio* (19 VI 1971 r.),

– adhortacja apostolska Jana Pawła II *Redemptionis donum* (25 III 1984 r.) ukazująca ślubowanie rad ewangelicznych jako udział w zbawczym dziele Chrystusa Odkupiciela,

– instrukcja Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego na temat życia braterskiego we wspólnocie *Congregavit nos in unum Christi amor* (2 II 1994 r.), zawierająca wykładnię wspólnoty jako dzieła Ducha Świętego, w której urzeczywistnia się dar komunii i jedności pomiędzy jej członkami,

– dokument końcowy kongresu poświęconego powołaniom do kapłaństwa i życia konsekrowanego w Europie *Nowe powołania dla nowej Europy. In verbo tuo...* (10 V 1997 r.), omawiający zmiany religijno-kulturowe w świecie i postulujący konieczność podjęcia nowych form budzenia powołań,

– instrukcja Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego *Ripartire da Cristo – Rozpocząć na nowo od Chrystusa. Odnowione zaangażowanie życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu* (13 V 2002 r.) zachęcająca do większego zaangażowania przez odnowę duchową instytutów zakonnych,

– *Idziemy naprzód z nadzieją. Życie konsekrowane w Polsce na początku nowego tysiąclecia* (18 IV 2003 r.) – dokument Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich i Konferencji Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych wskazujący priorytety apostolskie w nowej sytuacji społeczno-kulturowej, rzucający światło na możliwe sposoby aktualizowania charyzmatu instytutów zakonnych w służbie Bogu i bliźniemu,

– adhortacja apostolska papieża Jana Pawła II *Vita consecrata* (25 III 1996 r.) jako programowy dokument odnowy życia zakonnego, który stał się podstawą szczególnie paragrafu czwartego rozdziału pierwszego niniejszej pracy, wskazujący kierunki działania w celu pogłębienia duchowości osób konsekrowanych i ich misji w Kościele i świecie.

Przy rozważaniu zagadnienia posłannictwa zakonów oparto się m.in. na dokumencie Synodu Biskupów *Życie zakonne i jego posłannictwo w Kościele i świecie. Lineamenta* (1983).

W pogłębieniu zagadnień formacji i posłannictwa osób konsekrowanych cenne okazały się również opracowania takich teologów życia konsekrowanego, jak: Severino Maria Alonso CMF, Amedeo Cencini FdCC, Elio Gambari OCD, Benito Goya OCD, Ubaldo Terrinoni OFMCap. Niezwykle wartościowe myśli na temat różnych aspektów życia konsekrowanego poruszanych w dokumentach Kościoła znajdują się również w dorobku naukowym polskich teologów: Antoniego Jozafata Nowaka OFM, Jerzego Wiesława Gogoli OCD, Jacka Kicińskiego CMF, Piotra Liszki CMF, Czesława Parzyszka SAC, Teresy Paszkowskiej, Mariana Zawady OCD.

Niniejsza rozprawa wpisuje się w linię dotychczasowych opracowań na temat życia zakonnego i jego misji w Kościele. Praca składa się z czterech rozdziałów, które ukazują perspektywę rozwoju historycznego Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty w kontekście jego charyzmatu. Rozdział pierwszy opisuje genezę i rozwój zakonu magdalenek od pokuty na przestrzeni wieków. Koncentruje uwagę na charyzmacie Zgromadzenia, opisując jego istotę w perspektywie zmieniających się warunków historycznych od czasu założenia wspólnoty aż do dnia dzisiejszego. Ponadto przedstawia okoliczności powstania wspólnot magdaleńskich i ich misji oraz proces dostosowania prawa i życia zakonnego do wytycznych Soboru Watykańskiego II oraz posoborowego nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego. W aktualizacji posłannictwa magdalenek od pokuty kładzie się akcent na wewnętrzną przemianę sióstr zmierzającą do odnowienia ducha modlitwy i gorliwości praktyk pokutnych zapisanych w ich tradycji.

Instytuty zakonne – jak postulował papież Jan Paweł II w dokumencie *Vita consecrata* – mimo napotykanych trudności powinny stale podejmować wysiłek refleksji nad realizacją swojego charyzmatu. Powinność ta wynika z poważnego duchowego i apostołskiego wkładu, jaki wnosi w życie Kościoła odnowione i pełne świeżej energii życie konsekrowane (por. VC 13). Proces wprowadzenia zmian w dotychczasowym sposobie wypełniania charyzmatu, w strukturach lub w określonym stylu życia wspólnoty wymaga czasu i za-

angażowania wszystkich jej członków, a także wytrwałego i cierpliwego dialogu. Trzeba podjąć ten nowy wysiłek, aby instytut nie stracił swojej żywotności i mocy przyciągania nowych powołań.

W rozdziale drugim rozpatruje się podstawę duchowości Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty, jaką stanowi zbawcze misterium paschalne. Magdalenki od pokuty przez przykład życia oddanego modlitwie i dzięki pokucie ekspiacyjnej za grzechy świata, w tym przede wszystkim kobiet, włączają się w zbawczą misję Kościoła. Zadanie wynagradzania zranionemu na krzyżu Sercu Jezusa siostry realizują przez podejmowanie różnorodnych form pokuty tak wewnętrznych, jak zewnętrznych. Wzór współpracy z łaską Bożą czerpią z przykładu Maryi, stąd w duchowości magdalenek od pokuty ważne miejsce zajmuje rys maryjny. Istotnego dla życia wszystkich osób zakonnych ducha modlitwy siostry pielęgnują w ramach duchowości eucharystycznej. W codziennej Eucharystii zarówno cała wspólnota, jak i wszystkie poszczególne siostry znajdują źródło i moc do ofiarowania wraz z Chrystusem swojego życia za grzechy świata. Modlitwę umacnia również wspólnie odmawiana liturgia godzin, codzienna adoracja Najświętszego Sakramentu oraz dzielenie się doświadczeniem usłyszanego i przemyślanego słowa Bożego. Do tego wzywa również św. Augustyn w *Regule*, która dla magdalenek od pokuty od wieków stanowi podstawę prawa zakonnego. Wśród świętych czczonych w Zgromadzeniu ważne miejsce zajmuje św. Maria Magdalena. Siostry za przykładem świętej patronki, Apostołki Apostołów, niosą światu prawdę o Zmartwychwstałym. Magdalenki od pokuty otaczają czcią również św. Jadwigę Śląską, która sprowadziła ich zakon do Polski, oraz św. Augustyna – regułodawcę. Wspominają wielu innych świętych, jak np. św. Taide, św. Pelagie, św. Eudoksję i św. Marię z Egiptu, stanowiących dla sióstr przykład życia pokutnego.

Rozdział trzeci niniejszej rozprawy, którego wiodącym zagadnieniem jest konsekracja zakonna, omawia znaczenie poszczególnych etapów formacji w życiu zakonnym w doprowadzeniu do decyzji złożenia ślubów czystości, ubóstwa i posłuszeństwa. Wskazuje również na istotną rolę i miejsce wspólnoty w procesie formacji. Jak podkreśla instrukcja *Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych „Potissimum institutioni”* (2 II 1990 r.), forma-

cja stanowi proces dojrzewania do decyzji złożenia ślubów. Dlatego kandydatki do życia zakonnego potrzebują czasu na kształtowanie zdolności stopniowego podejmowania i wypełniania obowiązków zakonnych (por. PI 42). Wspomniany dokument docenia również zarówno wagę formacji wstępnej, jak i ciągłej, czyli procesu odnowy obejmującego wszystkie sfery życia osoby zakonnej: duchowości, udziału w życiu Kościoła, doskonalenia zawodowego i twórczej wierności charyzmatowi instytutu (por. PI 68). Dlatego wszystkie instytuty zakonne, w tym także Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty, dokładają wszelkich starań, aby dobrze przygotować program formacji wstępnej i permanentnej (tj. ciągłej). Oczywiście żadne, choćby najlepiej opracowane programy nie zastąpią osobistego zaangażowania poszczególnych członków instytutu w stały proces odnowy życia.

Końcowy, czwarty rozdział pracy opisuje konkretne formy apostołatu Zgromadzenia, jakim jest kontemplacja, służba potrzebującym oraz działalność misyjna. Obecnie od wspólnot zakonnych oczekuje się wyrażania charyzmatu przez nowe zadania i rozwiązania w duchu miłości Chrystusa, by sprostać tym samym wyzwaniom współczesnego świata. Osoby konsekrowane nie mogą oderwać się od tego świata i konkretnego doświadczenia środowiska społecznego, kulturowego oraz ekonomicznego, w którym żyją.

Z uwagi na charyzmat właściwy magdalenkom od pokuty drugi paragraf ostatniego rozdziału wiele uwagi poświęca kryzysowi kobiecości we współczesnym świecie oraz formacji laikatu żeńskiego. W procesie wychowania młodych dziewcząt siostry koncentrują się na pomocy w odkryciu lub pogłębieniu poczucia godności kobiety i znaczenia jej powołania do macierzyństwa lub dziewictwa. Konkretnym wyrazem tej troski jest prowadzone przez siostry od 1998 roku Ognisko Wychowawcze dla Dziewcząt im. św. Jadwigi Śląskiej dedykowane papieżowi Janowi Pawłowi II oraz praca katechetyczna w szkołach różnych typów i poziomów.

W zakończeniu rozprawy przedstawiono wnioski, które są owocem przeprowadzonych badań w zakresie podjętego tematu. Należy podkreślić, że opracowanie to stanowi pierwszą próbę ukazania w sposób całościowy aktualizacji charyzmatu w kontekście rozwoju historycznego Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty. Mimo zmieniających się warunków

historyczno-społecznych grzech zawsze dotyka zarówno samego człowieka, jak i całe społeczeństwa, dlatego tak bardzo potrzebna jest pokuta i modlitwa wynagradzająca za wszelkie zniewagi oraz za grzech naruszający relacje z Bogiem i ludźmi, by budować nową cywilizację miłości, opartą na niezmiennych wartościach chrześcijańskich.

ROZDZIAŁ I

ZGROMADZENIE SIÓSTR ŚW. MARII MAGDALENY

OD POKUTY JAKO ODPOWIEDŹ NA ZNAKI CZASU

Obecny w świecie Kościół śledzi i odczytuje „znaki czasów”¹, aby móc odpowiedzieć na potrzeby współczesnego człowieka. Również życie zakonne staje wobec wyzwań, które wymagają bardziej radykalnych postaw ewangelicznych. Świat stał się według sformułowania Herberta Marshalla McLuhana „globalną wioską”. Szybki rozwój gospodarczy przyniósł zubożenie wielu społeczeństw pod względem moralnym i duchowym. Nastąpiła dechrystianizacja współczesnej Europy². W działalności apostolskiej wspólnoty zakonne spotykają się obecnie z takimi nowymi zjawiskami, jak: eurosieroctwo, handel ludźmi, emigracja, postępujący kryzys rodziny i wiary, manipulacja medialna, rozwój destrukcyjnych sekt. We właściwą każdemu instytutowi misję wynikającą z charyzmatu wpisuje się znacząco aspekt duchowości misji współdzielonej³, przez którą wszystkie stany życia uczestniczą w jednej misji Kościoła przy zachowaniu własnej tożsamości.

W XIII wieku powstała wspólnota sióstr św. Marii Magdaleny od pokuty, która była odpowiedzią na szerzące się w średniowieczu zjawisko prostytucji. Przez modlitwę i pokutę wynagradzającą za grzechy świata, w tym głównie kobiet, siostry włączały się w odkupieńcze dzieło Kościoła. Zajmowały się udzielaniem pomocy kobietom, które zeszyły z drogi przykazań Bożych, aby

¹ Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (7 XII 1965 r.) wspomina o „znakach czasów” (KDK 4). Znaki czasów (czasu) są to wszystkie fakty i wydarzenia historyczne, zmieniające się sytuacje społeczne oraz osiągnięcia ludzkiej myśli, które Kościół obecny w świecie powinien badać, traktując jako wyzwanie do wypracowywania nowych rozwiązań odwiecznych problemów i nowych sposobów działania w duchu Ewangelii.

² Reakcją na niepokojące zjawisko dechrystianizacji było powołanie w 2010 r. przez papieża Benedykta XVI listem apostolskim w formie motu proprio *Ubicumque et semper* nowej dykasterii w Kurii Rzymskiej: Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji. Kościół nie może milczeć, kiedy wielu współczesnym chrześcijanom brakuje podstawowej wiedzy na temat życia zgodnego z Ewangelią. Niewiedza ta prowadzi do zachowań i osądów moralnych sprzecznych ze słowami i czynami Jezusa. Zob. *Ewangelia zawsze i wszędzie. List apostolski w formie motu proprio „Ubicumque et semper”*, OR (2011) nr 1, s. 11-13.

³ J. Kiciński, *Duchowość misji współdzielonej. Studium w świetle współczesnego Magisterium Kościoła*, Wrocław 2013.

mogły powrócić do godziwego życia. Z biegiem lat, odczytując charyzmat w zmieniających się warunkach historyczno-kulturowych, siostry zaczęły angażować się w wychowanie młodzieży, wspomaganie osób moralnie zagrożonych i upadłych oraz we współpracę z Kościołem lokalnym w jego misji duszpasterskiej. W związku z podejmowaniem dzieł apostołatu przeszły proces przekształcenia z zakonu o charakterze kontemplacyjnym w zgromadzenie o charakterze apostołskim na prawie papieskim, zachowując przy tym dziedzictwo zakonu: rys pokutno-kontemplacyjny. W swojej wielowiekowej tradycji posłuszne nauczaniu biskupów, zwłaszcza Biskupa Rzymu, dostosowały swoje reguły zakonne do wytycznych Soboru Watykańskiego II, adhortacji apostołskiej *Vita consecrata* Jana Pawła II oraz innych dokumentów dotyczących życia konsekrowanego i jego misji w Kościele. Wierność charyzmatowi pozwala Zgromadzeniu Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty pełnić swoje posłannictwo w Kościele nieprzerwanie od XIII wieku aż do czasów obecnych.

1. Zgromadzenie w perspektywie rozwoju historycznego

Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty (Congregatio Sororum Sanctae Mariae Magdalenae de Poenitentia – CSMM) jest jedną z pierwszych średniowiecznych fundacji na terenie ziem polskich⁴. Jako jedyna żeńska wspólnota życia konsekrowanego istnieje do dziś, przetrwawszy wszelkie burze dziejowe od czasów średniowiecznych⁵. Pierwszy klasztor Sióstr Magdalenek od Pokuty powstał w Nowogrodźcu nad Kwisą. Nie są znane dokładne początki powstania tego konwentu, ponieważ dokument fundacyjny zaginął. W legendarnych dziejach Śląska jako czas sprowadzenia z Marsylii magdalenek od pokuty podaje się rok 1217. Natomiast ze źródeł wynika, że w roku 1217 zorganizowano w Nowogrodźcu najpierw klasztor augustiański, który przed 1247 rokiem stał się własnością zakonu magdalenek od pokuty.

⁴ A. Mirek, *Atlas żeńskiego ruchu zakonnego na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, Lublin 2007, s. 17.

⁵ J. Mandziuk, *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku*, t. 3: *Czasy nowożytne*, cz. 2: 1845-1887, Warszawa 2013, s. 148.

Według najstarszego zapisu wiarygodnego źródła siostry na pewno przebywały w Nowogrodźcu w roku 1249. André Simon, pierwszy badacz historii zakonu magdalenek od pokuty, za fundatorów klasztoru uznaje wnuków św. Jadwigi z Andechs: Henryka II (książę śląski 1238-1241) i Bolesława II Rogatkę (książę śląski 1241-1248). Natomiast ks. Władysław Bochnak uważa, że fundacja powstała między rokiem 1227 a 1247, kiedy zakon został zatwierdzony przez papieża Grzegorza IX i przejął kościół parafialny w Nowogrodźcu⁶. Niezależnie od rozbieżności w określeniu dokładnych dat wszystkie opracowania podają, że początki Zakonu Świętej Marii Magdaleny od Pokuty związane są z powstaniem różnorodnych stowarzyszeń, które działały w Niemczech i we Francji jako reakcja na upadek moralności kobiet w XII i XIII wieku.

Papież Innocenty III poruszył problem narastającej prostytucji w krajach europejskich w Liście apostolskim *Universis christifidelibus* z 1198 roku, w którym wezwał zakony do niesienia pomocy kobietom prowadzącym się niemoralnie⁷. W odpowiedzi na papieski apel powstało wiele wspólnot zajmujących się pomocą zdemoralizowanym dziewczętom i kobietom. Na teren Polski siostry magdalenki od pokuty przybyły dzięki staraniom księżnej Jadwigi, która sprowadziła z Marsylii do Nowogrodźca pięć sióstr ze wspólnot pokutniczych założonych tam przed 1217 rokiem przez Jana Tisseranda i Bertranda⁸. „Białe damy”, jak je nazywano potocznie w związku z kolorem ich ubioru, miały według zamysłu głównej fundatorki stać się ratunkiem na rozwiązłe życie kobiet ówczesnych czasów. Zakon zdobył szybko popularność, ponieważ zajął się zapobieganiem niemoralności i deprawacji wśród biednej ludności miejskiej, przede wszystkim zaś rozwinął swoją działalność wychowawczą wśród dziewcząt⁹.

Początkowa zatem działalność sióstr magdalenek od pokuty opierała się na bulli papieskiej¹⁰. Do unormowania sytuacji prawnej zakonu przyczynił się

⁶ M. Olczak, Z. Abramowicz, *Nowogrodziec – dzieje miasta i okolic do roku 1945*, Warszawa 2000, s. 66-67.

⁷ Por. J. Duchniewski. *Magdalenki* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, Lublin 2006, kol. 791-792. Por. K.S. Frank, *Magdalenerinnen* (hasło), w: *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. 6, Freiburg – Basel – Wien 2006, kol. 1181-1882.

⁸ Por. J. Duchniewski, *Magdalenki*, art. cyt., kol. 791-792.

⁹ W. Bochnak, *Z dziejów Magdalenek od Pokuty w Szprotawie*, Wrocław 1985, s. 1.

¹⁰ Tenże, *Dzieje Zakonu Magdalenek od Pokuty na Dolnym Śląsku i Łużycach*, Wrocław 1996, s. 14.

kanonik Rudolf z Wormacji, który zajął się kobietami i dziewczętami moralnie zagrożonymi na terenie zachodnich Niemiec¹¹. Wspomniany kanonik uzyskał dla wszystkich istniejących w Europie wspólnot pokutnych zatwierdzenie papieskie. Po konsultacjach z legatem papieskim, kard. Konradem z Urach, zaproponował siostronom regułę św. Benedykta i konstytucje zakonu cysterskiego. Reguła benedyktyńska odpowiadała specyfice wspólnot magdalenkich, ponieważ kładła nacisk na charakter ekspiacyjny i podkreślała proces nawrócenia. Natomiast prawo cysterskie pozwoliło na doprecyzowanie sposobu funkcjonowania konwentów będących ośrodkami kontemplacyjnymi¹². Tak więc wspólnota magdalenek od pokuty uzyskała prawne zatwierdzenie 10 czerwca 1227 roku na mocy bulli *Religiosam vitam eligentibus* papieża Grzegorza IX, określającej Zgromadzenie Świętej Marii Magdaleny od Pokuty jako wspólnotę oddającą się życiu kontemplacyjnemu¹³.

W miarę jak dokonywała się reforma Zakonu Kaznodziejskiego, w Rzymie uznano, że wspólnoty dominikańskie są lepiej dostosowane do mentalności kobiet z najniższych warstw społecznych niż wspólnoty oparte na regule św. Benedykta, natomiast przyjęta reguła św. Augustyna bardziej odpowiadała charakterowi zakonów pokutniczych. Dlatego władze zakonne magdalenek od pokuty z klasztoru w Nowogrodźcu zwróciły się do Stolicy Apostolskiej z prośbą o zmianę dotychczasowej reguły. Papież Grzegorz IX wydał 23 października 1232 roku bullę *Exurgentes de pulvere filie Syon*, w której magdalenki od pokuty otrzymały regułę św. Augustyna i konstytucje dominikanek: sióstr pokutnych św. Marii Magdaleny od św. Sykstusa w Rzymie¹⁴. Do dnia dzisiejszego magdalenki od pokuty żyją według reguły św. Augustyna i własnych, opracowanych z biegiem lat konstytucji.

W pierwszych wiekach istnienia magdalenki od pokuty założyły fundacje tylko na Śląsku. Konwent w Nowogrodźcu, który według zachowanych dokumentów istniał przed 1244 rokiem, stał się domem macierzystym i fundacyj-

¹¹ Tamże.

¹² Por. P. Stefaniak, *Na chwałę Trójcy Świętej. Dzieje klasztoru Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty w Lubaniu 1320-2010*, Kraków 2011, s. 19.

¹³ Por. *Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty*, w: *Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty i Reguła świętego Augustyna*, Luban 2009, s. 7.

¹⁴ W. Bochnak, *Z dziejów Magdalenek...*, dz. cyt., s. 2.

nym dla autonomicznych klasztorów magdalenkich na terenie całego Śląska. W 1289 roku władze zakonne z Nowogrodźca podjęły decyzję o założeniu fundacji w Bytomiu nad Odra, z którego siostry w 1314 roku przeniosły się do Szprotawy, gdzie objęły patronat nad kościołem parafialnym. Na mocy edyktu sekularyzacyjnego króla Fryderyka II komisja królewska 30 października 1810 roku zamknęła klasztor w Nowogrodźcu¹⁵. Kolejny, trzeci dom powstał w 1320 roku w Lubaniu i jako jedyny istnieje do czasów obecnych. Znacznie później, w 1710 roku, został założony czwarty dom w Nysie¹⁶.

Wiek XVIII oraz związane z nim wydarzenia wojenne (wojny śląskie 1740-1763) i zajęcie Śląska przez Prusy stały się nowym wyzwaniem dla sióstr magdalenek od pokuty. Nastąpiły zmiany w dziedzinie praw i stosunków wyznaniowych. Władze pruskie nałożyły na klasztor w Nowogrodźcu wysokie roczne obciążenia podatkowe, a z czasem znacznie ograniczyły dochody magdalenek od pokuty z należących do nich posiadłości klasztornych. Z kolei wojny napoleońskie, drożyzna i inflacja przyczyniły się do zubożenia konwentu i jego powolnego upadku¹⁷. Skutki zawieruchy wojennej odczuły również lubańskie magdalenki od pokuty. Nałożone wysokie kontrybucje wojenne i poniesione koszty zakwaterowania wojska pruskiego doprowadziły do konieczności zapożyczenia się sióstr, a nawet do sprzedaży klasztornych sreber w celu spłaty zobowiązań.

Podobna sytuacja dotyczyła wspomnianego klasztoru w Szprotawie. Zniszczenie dóbr klasztornych spowodowane przemarszem wojsk i kontrybucje wojenne znacznie nadwreżyły majątek zakonu. Dzięki pomocy darczyńców po zakończonych wojnach sytuacja konwentu w Szprotawie poprawiła się na tyle, że siostry założyły klasztor w Nysie. Działania wojenne i brak odpowiedniego uposażenia źle wpływał na funkcjonowanie konwentu. Po wizytacji klasztoru przez jezuitę Landghansa w 1765 roku poziom życia sióstr nieco się podniósł, lecz pełnego rozkwitu nyska fundacja już nie osiągnęła¹⁸. W wyniku sekularyzacji szkołę prowadzoną przez siostry magdalenki od pokuty przejęły władze miejskie. Funkcjonowała ona dalej jako Miejska Szkoła Kato-

¹⁵ Por. M. Olczak, Z. Abramowicz, *Nowogrodziec...*, dz. cyt., s. 77.

¹⁶ Por. W. Bochnak, *Z dziejów Magdalenek...*, dz. cyt., s. 2.

¹⁷ J. Mandziuk, *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku*, t. 3: *Czasy nowożytne*, cz. 1: 1742-1845, Warszawa 2012, s. 204.

¹⁸ Por. tamże, s. 205-207.

licka dla Dziewcząt. Magdalenki od pokuty pracowały jeszcze jako nauczycielki zajęć praktycznych, lecz już w strojach cywilnych. Pozostałych dziesięć sióstr w latach czterdziestych XIX wieku wspomogło nowo założone Stowarzyszenie Najświętszego Serca Pana Jezusa, które przekształciło się w Zgromadzenie Sióstr Szarych św. Elżbiety¹⁹.

Jedyną fundacją domu macierzystego magdalenek od pokuty w Nowogrodźcu, która przetrwała do czasów obecnych, jest klasztor w Lubaniu. Szóstego stycznia 1320 roku w Zgorzelcu sporządzono dokument fundacyjny lubańskiego klasztoru Magdalenek od Pokuty. Zgodnie z zamiarem fundatora klasztoru, księcia ziebickiego i jaworskiego Henryka, zakonnice miały wyprasać błogosławieństwo Boże dla całej rodziny książęcej, dla kraju i przedsięwzięć księcia. Wyrażają to pierwsze zdania dokumentu fundacyjnego: „Chwałą Boga ustanowiony księciem w Ząbkowicach Śląskich i Jaworze, chcemy w Lubaniu, idąc za Wolą Boga, a zbudowani sprawdzonym zapałem uświęconych dziewic z Nowogrodźca, które pod natchnieniem Ducha Świętego, co ich zapał pobudza, troskliwie swych dobroczyńców uposażają w niebiańskie zasługi i Boże błogosławieństwa, ustanowić klasztor Świętej Magdaleny, by zyskać udział w dobrym dziele miłości Boga i bliźnich”²⁰. Książę nadał klasztorowi lubańskiemu prawo patronackie nad miastem i kościołem parafialnym, a także należące do niego dobra i dochody. Ponieważ nie był władcą kraju, a jako lennik nie miał prawa do takiego nadania, siostry musiały opłacać proboszcza kościoła²¹.

Początek XV wieku i wojny z husytami przyniosły zniszczenia kościołów i klasztorów, w tym również klasztoru w Lubaniu. Kilku siostrom udało się uciec do Zgorzelca, gdzie znalazły schronienie. Do Lubania magdalenki od pokuty wróciły po 1431 roku, kiedy nastał czas pokoju. Pod koniec XV wieku dwa pożary zniszczyły odbudowane budynki klasztorne. Kolejnym trudnym okresem dla lubańskiego klasztoru był początek XVI wieku i czasy reformacji. Ruch reformacyjny tak wpłynął na mieszkańców Lubania, że wiele osób wystąpiło z Kościoła katolickiego, co więcej – dwanaście mniszek opuściło klasztor Magdalenek od Pokuty i powróciło do życia świeckiego. Trudny czas

¹⁹ Por. *Zakony żeńskie na Śląsku w XIX i XX wieku*, red. W. Musialik, Opole 2006, s. 23.

²⁰ Por. *600 lat klasztoru Magdalenek z Lubania* [rps], ADGL, s. 14-15.

²¹ Por. P. Berkel, *Historia miasta Lubań*, tłum. S. Tymicz, Wrocław 1992, s. 32.

wiązał się również z tym, że rada miejska zabroniła przyjmowania do zakonu nowych kandydatek. Klasztor zawdzięczał przetrwanie tych przeciwności pełnieniu dzieł dobroczynnych na rzecz biednych i chorych w mieście oraz zaradnym matkom przełożonym wykorzystującym możliwości prawne w sprawie chronienia klasztoru²².

Ponieważ konwent lubański znajdował się poza granicami państwa pruskiego, mógł przetrwać sekularyzację klasztorów przeprowadzoną przez rząd pruski w 1810 roku²³. Lata po kasacie zakonów przyniosły zwrot w dotychczasowej działalności magdalenek od pokuty. Władze pruskie zmieniły nastawienie do lubańskich sióstr na tyle, że wysunięto propozycję, aby magdalenki od pokuty zajęły się pielęgnacją chorych, rezygnując tym samym z pracy szkolnej. Zakonnice zdobywały nowe kwalifikacje w zakresie organizacyjnym i zawodowym przy pomocy wrocławskich elżbietanek, które okazały swoją ofiarność również w wyposażeniu pomieszczeń klasztornych przeznaczonych na szpital. Z czasem magdalenki od pokuty wróciły do działalności szkolnej i w 1845 roku klasztor otrzymał pozwolenie władz państwowych na prowadzenie szkoły elementarnej ze wszystkimi uprawnieniami publicznymi. Początek drugiej połowy XIX wieku tak dobrze wpłynął na poprawę sytuacji klasztoru lubańskiego, że siostry mogły otworzyć samodzielną placówkę w Czarnowasach koło Opola, skąd z obawy przed kulturkampem wyjechały do Holandii, gdzie w miejscowości Oosterhout założyły klasztor²⁴. Nieznane są powody, z jakich siostry przeniosły się stamtąd do Chorwacji. Do miejscowości St. Josefsberg koło Zagrzebia (niem. Agram) przyjechały prawdopodobnie na zaproszenie kard. Józefa Michałowicza w 1879 roku. Pracowały tam w szpitalu wśród żołnierzy rannych w trwającej wojnie serbsko-chorwackiej oraz zajmowały się prowadzeniem szkoły dla dziewcząt. W wyniku podziału konwentu w Chorwacji kilka sióstr przeniosło się w 1885 roku do Studenic (dzisiejsza Słowenia). Tam nabyły były pomieszczenia klasztorne dominikanek, rozpoczęły też działalność wychowawczą wśród młodzieży żeńskiej²⁵.

²² Por. tamże, s. 18-21.

²³ Por. B. Łoziński, *Leksykon zakonów w Polsce. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego*, Warszawa 2009, s. 271.

²⁴ Zob. J. Mandziuk, *Historia Kościoła...*, t. 3, cz. 2, dz. cyt., s. 169-171.

²⁵ Zob. A. Hytrek, *Zofia von Rohatsch i konwent oraz Dom Boży w Studenicach*, red. J. Pixa, Opole 2013, s. 8-9.

W czasach komunistycznych po drugiej wojnie światowej siostry musiały opuścić Studenice. Rozjechały się po okolicznych miejscowościach, gdzie podjęły pracę zarobkową. Niektóre z nich wyjechały poza granice Słowenii. W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku cztery siostry wróciły do Studenic, gdzie zakupiły mały dom i odnowiły życie wspólnotowe. Z powodu ich podeszłego wieku i braku powołań nastąpił samoistny koniec fundacji magdalenkiej w Słowenii. W 2010 roku w słoweńskim klasztorze zmarła ostatnia siostra magdalenka od pokuty.

Natomiast pod koniec drugiej wojny światowej siostry ze wspólnoty magdalenek od pokuty w Lubaniu zostały wysiedlone. Umieszczono je w różnych klasztorach wokół Pasawy (niem. Passau) na terenie Niemiec. Siostry, wśród nich również Polki, w roku 1951 zamieszkały w zamku Seyboldsdorf kupionym od grafa Ludwika z Seyboldsdorfu. Zamek został przebudowany na dom zakonny, siostry zaś podjęły pracę w przylegającym do niego gospodarstwie. Wspólnota liczyła około czterdziestu sióstr z przeoryszą Felicitas Hose i formowała się jako nowa fundacja magdalenek od pokuty o charakterze kontemplacyjnym, w duchu dawnej reguły pokutniczej²⁶. Niestety także w przypadku tej wspólnoty magdalenkiej podeszły wiek sióstr i brak nowych powołań zmusiły je do oddania diecezji regensburskiej gospodarstwa rolnego, hafciarni i dziewiarni²⁷. W 2003 roku, kiedy wspólnota składała się już tylko z czterech zakonnic, stanęły wobec konieczności poszukiwania odpowiedniego dla siebie lokum. Osiedliły się w Oberzell, w domu opieki prowadzonym przez siostry Najświętszego Zbawiciela. Koszty utrzymania żyjących obecnie dwóch magdalenek od pokuty ponosi diecezja ratyzbońska, która dawniej przejęła ich dobra²⁸.

Po zakończeniu działań wojennych kilka sióstr wróciło z Niemiec do Lubania i podjęło starania o uregulowanie sytuacji prawnej i ekonomicznej miejscowego klasztoru. Podjęte zabiegi zakończyły się uznaniem 31 lipca 1953 roku przez kurię wrocławską klasztoru Magdalenek od Pokuty w Lubaniu za „samoistny klasztor wyjęty”, a jego przeoryszą została s. Paula Andrzejewska, jedyna siostra chórowa z czterech, które wróciły z Niemiec. Od tego roku za-

²⁶ Por. J. Skowroński, *Klasztor wypędzony*, „Przegląd Lubański” (1997) nr 2, s. 6.

²⁷ Por. „Passauer Bistumsblatt” September (2004) nr 37-12 [nsygn.], ADGL, s. 14.

²⁸ Por. P. Stefaniak, *Na chwałę Trójcy Świętej...*, dz. cyt., s. 203.

często przyjmować polskie kandydatki do nowicjatu. Przeorysza nadal utrzymywała kontakty z magdalenkami od pokuty w Seyboldsdorfie, jednak do Niemiec polskie magdalenki od pokuty nie wróciły, ponieważ zgodnie z konstytucjami zakonu siedzibą klasztoru był Lubań²⁹. Siostry zachowywały śluby proste oraz klauzurę mniejszą³⁰, korzystając z pozwolenia Stolicy Apostolskiej udzielonego w 1933 roku, na mocy specjalnych uprawnień potwierdzonego w 1957 roku przez prymasa Polski, kard. Wyszyńskiego.

W 1960 roku proboszcz parafii pw. Trójcy Świętej w Lubaniu, pełniący funkcję administratora zakonu magdalenek od pokuty, ks. Jan Winiarski, zwrócił się do kard. Stefana Wyszyńskiego z prośbą o przeprowadzenie w klasztorze wizytacji apostolskiej. Sprawozdanie przedłożone sekretariatowi Prymasa Polski opisywało trudną sytuację magdalenek od pokuty. Nie można było utrzymać dawnego kontemplacyjnego charakteru zakonu w zmienionych warunkach organizacyjnych i materialnych. W sprawach zaopatrzenia całego konwentu wykazywano liczne zaniedbania. Siostry żyły w niedostatku i głodzie, co zmuszało je do korzystania z jałmużny oraz pomocy doraźnej. Charakter kontemplacyjny zakłócała konieczność podejmowania przez siostry pracy fizycznej w celach zarobkowych³¹. W związku z trudną sytuacją sióstr ksiądz prymas zwrócił się do władz kurii wrocławskiej o wydelegowanie zarządu komisarycznego dla udzielenia pomocy magdalenkom od pokuty. Nie był to wyjątkowy przypadek w historii zakonów. Wiele z nich z powodu malejącej liczebności, braku nowych kandydatek, trudnej sytuacji materialno-prawnej włączono do innych wspólnot o podobnym charyzmacie i kierunku działań apostolskich. Innym przydzielano prawnych opiekunów. Zakon magdalenek od pokuty zachowano ze względu na dziedzictwo historyczne i nieoceniony wkład w pracę wychowawczą na rzecz społeczności lokalnej Dolnego Śląska. Tak więc decyzją kard. Bolesława Kominka w skład wspomnianego zarządu wszedł ksiądz kanonik Aleksander Oberc, komisarz zakonu peł-

²⁹ Zob. *Historia Zakonu św. Marii Magdaleny od Pokuty* [rps nsygn.], ADGL, s. 7.

³⁰ Zob. Konstytucja apostolska *Sponsa Christi* (21 XI 1950 r.), która w odniesieniu do mniszek wprowadziła rozróżnienie papieskiej klauzury mniejszej i większej. Klauzura papieska mniejsza umożliwiała działalność apostolską przez niektóre klasztory mniszek nieprowadzących życia wyłącznie kontemplacyjnego, choć składających uroczyste śluby zakonne; zob. przyp. 32.

³¹ Por. W. Bochnak, *Dzieje Zakonu Magdalenek...*, dz. cyt., s. 351.

niący tę funkcję w latach 1961-1967, oraz siostry zakonne Zgromadzenia Sióstr Szkolnych de Notre Dame: s. Gabriela Buchta – przeorysza w latach 1961-1971, i siostra Lidia Szatkowska pełniąca w latach 1961-1965 funkcję mistrzyni nowicjatu. Nowa przeorysza dostosowała życie klasztoru Magdalenek od Pokuty do wytycznych³² dekretu Prymasa Polski z dnia 4 grudnia 1960 roku nr 6346/60/P. Innymi dokumentami stanowiącymi w tym czasie podstawę życia zakonnego magdalenek od pokuty były wytyczne konstytucji *Sponsa Christi* oraz instrukcja św. Kongregacji dla spraw Zakonnych *Inter cetera* (25 III 1956 r.). Z racji konieczności dostosowania się do odmiennych okoliczności społeczno-kulturowych przeorysza Gabriela Buchta podjęła również starania o przygotowanie sióstr do pracy poza klauzurą oraz rozpoczęła prace nad konstytucjami, uwzględniając nowe warunki życia sióstr i ich działalności apostolskiej. W przeciągu kilku lat sytuacja materialna i personalna magdalenek od pokuty pod względem powołań znacznie się poprawiła. Rozważano możliwość zastąpienia zarządu komisarycznego władzami pochodzącymi z wyboru samych sióstr. Jednak zanim do tego doszło, opiekę komisaryczną nad zakonem pełnili kolejno: od 1968 roku biskup pomocniczy archidiecezji wrocławskiej Paweł Latusek, od 1973 roku kapłan tejże archidiecezji – ks. Władysław Bochnak.

W latach osiemdziesiątych XX wieku wzrosła liczba powołań i sióstr profesek. Dzięki temu mogły odbyć się trzy kapituły generalne, podczas których przyglądano się sytuacji prawnej, materialnej i apostolskiej zakonu oraz

³² Dekret Prymasa Polski z dnia 4 grudnia 1960 r. nr 6346/60/P zarządził: „1. Zakon Mniszek Magdalenek zachowuje nadal charakter zakonu kontemplacyjnego i zadania drugorzędne charytatywne w duchu swoich ustaw i swej tradycji. 2. Mniszki Magdalenki będą usiłowały urządzić swoje życie zakonne i działalność zgodnie z duchem i zasadami, w jakich powstały. 3. Dopóki nie będą miały odpowiedniego pomieszczenia i odpowiedniego utrzymania, właściwego zakonnikom klauzururowym o ślubach uroczystych, będą składać tylko śluby proste i będzie je obowiązywać klauzura papieska mniejsza w myśl *Konstytucji Apostolskiej Ojca Świętego Piusa XII „Sponsa Christi”* z dnia 21 listopada 1950 r. (*Statuta Generalia Monialium*, art. IV, § 3, 30; § 4) i *Instrukcji Świętej Kongregacji dla spraw Zakonnych „Inter cetera”* z dnia 25 marca 1956 r. (nr 40-63). 4. Jeżeli obecnie zajmowane pomieszczenie nie nadaje się na mieszkanie klauzururowe, można je przynajmniej przejściowo zamienić na inne odpowiedniejsze w porozumieniu z ordynariuszem miejsca. 5. Upoważniamy Ordynariusza we Wrocławiu – po uzgodnieniu z Nami – do mianowania Zarządu i Mistrzyni Nowicjatu Klasztoru Mniszek Magdalenek w Lubaniu nawet spośród zakonnic innego zakonu – o ile możliwe o podobnych celach i zadaniach. 6. Mianujemy Księdza Aleksandra Oberca, kapłana Archidiecezji Wrocławskiej, Komisarzem Generalnym wymienionego Zakonu w Polsce – na okres trzech lat – i udzielamy Mu wszystkich upoważnień, potrzebnych do wprowadzenia w życie niniejszego dekretu i do unormowania całokształtu spraw wspomnianego Zakonu”. Zob. Dekret Prymasa Polski z dnia 4 XII 1960 r. nr 6346/60/P [nsygn.], ADGL.

przeprowadzono wybory nowych władz. Wpłynęło to korzystnie na podjęcie przez siostry decyzji o samodzielnym funkcjonowaniu bez opieki komisarycznej, która zakończyła się w 1986 roku. Mimo to struktura władz zakonnych nadal wymagała właściwego uformowania, dlatego do 1990 roku zakonnice znajdowały się pod opieką kuratora – ks. Mieczysława Rećki, sercanina. Po rezygnacji kuratora arcybiskup wrocławski, kard. Henryk Gulbinowicz, pozostawił sprawę dalszej opieki nad zakonem decyzji sióstr.

W 1992 roku decyzją Stolicy Apostolskiej ze struktur archidiecezji wrocławskiej wyodrębniono nową diecezję legnicką, na terenie której znalazł się Lubiąż. Pierwszy biskup legnicki, Tadeusz Rybak, ustanowił delegatem do spraw zakonu magdalenek od pokuty ks. Henryka Opolkę, salezjanina. Zgodnie z ustalonym zakresem zadań poprzednich kuratorów miał on czuwać nad formacją i rozwojem zakonu według jego konstytucji oraz świadczyć pomoc w podejmowaniu decyzji w sprawach zakonnych przez przełożoną generalną i jej radę. W 1995 roku władze zakonne zwróciły się do Stolicy Apostolskiej o uznanie zakonu magdalenek od pokuty za instytut na prawie papieskim oddany dziełom apostolskim. Stolica Apostolska, uwzględniając radykalną zmianę sytuacji wspólnoty po drugiej wojnie światowej i związane z tym zaangażowanie apostolskie sióstr, wyraziła na to zgodę³³. Tym samym zatwierdzono zmianę nazwy, która obecnie brzmi: Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty. Siedziba władz generalnych Zgromadzenia mieści się na terenie diecezji legnickiej, w Domu Głównym w Lubaniu. Mimo zmiany charakteru działalności i zależności prawnej Zgromadzenie pozostaje wierne dziedzictwu i charyzmatowi zakonu mniszego magdalenek od pokuty z początku pierwszych wieków jego istnienia.

2. Odczytanie charyzmatu

We wspólnocie ludu Bożego Duch Święty udziela wiernym darów nadprzyrodzonych, czyli charyzmatów, w celu wypełnienia określonej służby dla dobra

³³ Zob. Dekret Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego z dnia 19 III 1995 r., w: *Konstytucje Zgromadzenia...*, s. 3-4.

całej społeczności³⁴. Zgromadzenia zakonne zostały powołane w Kościele do uwielbiania Boga, pomnażania Jego chwały oraz do bycia znakiem nadprzyrodzonej rzeczywistości, do której zdąża cały lud odkupiony. A więc głównym ich celem jest doskonała miłość Chrystusa, który przyszedł na ziemię, aby „ocalić to, co zginęło” (Mt 18,11), i przynieść zbawienie wszystkim ludziom. Życie konsekrowane w różnorodnych jego formach zewnętrznych, chociaż nie wchodzi w strukturę hierarchiczną Kościoła, niemniej jednak uczestniczy w jego życiu i świętości (LG 45). Zgromadzenia zakonne uczestniczą w zbawczej misji Kościoła poprzez miłość wyrażoną w ślubach i w praktykowaniu rad ewangelicznych oraz przez życie wspólne. Każde zgromadzenie zakonne w osobach swoich założycieli zostało obdarzone określonym charyzmatem. Nie istnieje jeden wspólny charyzmat dla wszystkich zakonów. Charyzmat życia konsekrowanego nie jest jednorodnym darem duchowym danym jednako wszystkim powołanym. W strukturze charyzmatycznej Kościoła przejawia się wiele charyzmatów typowych dla konkretnego zgromadzenia zakonnego, w nich zaś mieszczą się charyzmaty w ścisłym rozumieniu, dane indywidualnie poszczególnym osobom³⁵. Charyzmat jest dynamiczną mocą w rozwoju danego instytutu, w procesie jego tworzenia. Dlatego można stwierdzić, że instytut zakonny jest w ścisłym sensie ruchem charyzmatycznym. Stale następuje w nim proces percepcji charyzmatu założyciela i odczytywania go w zmieniających się warunkach historii Kościoła i świata. W ramach specyficznej istoty danego instytutu ukazują się nowe możliwości realizacji posiadanego daru³⁶. Dzięki twórczej wierności charyzmatowi dany instytut rozwija dynamicznie swoją misję, poszukując jej nowych form i dostosowując je do nowych sytuacji społeczno-kulturowych. Zawsze jednak powinien zachowywać uległość i posłuszeństwo wobec natchnień Ducha Świętego i rozeznania Kościoła (por. VC 37). Ojcowie soborowi w dekrete *Perfectae caritatis* nauczają, że gwarancją prawdziwej odnowy, która chce pozostać wierna pierwotnej inspiracji, jest dążenie do coraz pełniejszego upodobnienia się do Chrystusa (por. PC 2). To dążenie leży u podstaw rewizji dzieł apostołatu

³⁴ Por. L. Stachowiak, *Charyzmat* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, Lublin 1985, kol. 92-93.

³⁵ Por. P. Liszka, *Charyzmat życia zakonnego*, Warszawa – Wrocław 2002, s. 109.

³⁶ Tamże, s. 156.

podejmowanych w charyzmacie właściwym powołaniu Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty.

W XII wieku wobec niepokojącego zjawiska nasilania się prostytucji w krajach europejskich powstało wiele zgromadzeń i wspólnot żeńskich szerzących kult św. Marii Magdaleny. Do nich w swojej genezie nawiązywała większość powstałych w późniejszym czasie wspólnot magdalenek. Przeżyły one rozkwit w XIII wieku, kiedy zakładano liczne klasztory, w których przebywały trzy kategorie członkiń: siostry św. Marii Magdaleny – które składały śluby wieczyste, nosiły jasnopopielaty habit z czarnym welonem i szkaplerzem; siostry św. Marty – które nie składały ślubów, oraz bezhabitowe siostry św. Łazarza – kobiety, które po nawróceniu wracały do normalnego życia. Pierwotnym założeniem wspólnot magdalenek było przyjmowanie i nawracanie publicznych grzeszników i pokutników. Z czasem zaczęto przyjmować również szlachetnie urodzone panny, które chciały przez surowy styl życia ukazać przemijalność rzeczywistości ziemskiej³⁷. Charakter pokutny był rysem właściwym wszystkim autonomicznym wspólnotom magdalenek³⁸, jakie rozwijały się na przestrzeni wieków. Celem ich było wynagradzanie za grzechy świata, zwłaszcza kobiet i dziewcząt moralnie zaniedbanych. W XVIII i XIX wieku klasztory magdalenki podlegały kasatom. Z tego okresu do czasów obecnych przetrwały siostry magdalenki od pokuty w Lubaniu. Nadal zachowują one charyzmat i misję, do jakiej zostały powołane: „Siostry wierne dziedzictwu Instytutu włączają się poprzez modlitwę i pokutę w odkupieńcze dzieło Kościoła (por. KPK, kan. 673). Poświęcają całe życie miłości wynagradzającej Sercu Jezusa za grzechy świata, zwłaszcza zaś by wyprosić kobietom obciążonym przez grzech łaskę nawrócenia i pojednania z Bogiem bogatym w miłosier-

³⁷ Por. M. Olczak, Z. Abramowicz, *Nowogrodziec...*, dz. cyt., s. 67.

³⁸ Zob. J. Duchniewski, *Magdalenki*, art. cyt., kol. 791-792. Autor wspomina również inne wspólnoty, których członkinie noszą nazwę magdalenek: magdalenki od pokuty, siostry św. Marii Magdaleny od pokuty; zakon magdalenek z Montpellier powstały w XIX i w latach 50. XX w. złączony ze Zgromadzeniem Sióstr Miłości i Wychowania Chrześcijańskiego w Nevers; magdalenki warszawskie, instytut pokutujących, dom schronienia dla upadłych dziewcząt, wspólnota upadłych dziewcząt powołana w XIX w. przez działaczki charytatywne, które za zgodą odpowiednich władz założyły instytut zakonny złączony po powstaniu styczniowym ze Zgromadzeniem Matek Opatrzności, zwanych w początkach istnienia magdalenkami.

dzie, który „sam nas umiłował i posłał Syna swojego jako ofiarę przebłagalną za nasze grzechy” (1 J 4,10)³⁹.

W pierwszych wiekach istnienia, kiedy siostry były zobowiązane do zachowania reguły św. Benedykta, wspólnoty magdaleńskie cechowało zamiłowanie do pracy, modlitwy, kontemplacji, troska o piękno liturgii i śpiewu kościelnego. Władzę nad zakonnicami sprawowała przeorysza. W klasztorach magdaleńskich istniały dwa chóry zakonne. Do pierwszego chóru należały bardziej uprzywilejowane siostry z bogatych rodów szlacheckich. Do drugiego należały siostry z rodzin nieszlacheckich, zwane konwerskami. Nie brały one udziału we wspólnym śpiewie brewiarza z siostrami pierwszego chóru, lecz odmawiały inne modlitwy w wyznaczonych porach dnia, np. pięć razy odmawiały *Pater noster* i *Credo*. Siostry te nie miały wpływu na zarządzanie klasztorem. Posiłki jadły w oddzielnej sali, zwanej refektarzem, nie brały udziału w tzw. kapitule win siostr pierwszego chóru. Kapituła win była jedną z form pokutnych praktykowanych przez siostry i polegała na wzajemnym publicznym wyznawaniu własnych przewinień i proszeniu o wyznaczenie pokuty. Oskarżeń siostr profesek wysłuchiwała przełożona osobno. Odróżniały się również strojem zakonnym: nosiły habity nie białego, lecz szarego koloru.

Życie duchowe magdalenek od pokuty miało inny kształt przed reformacją i po niej, co wiązało się ze zmianami sytuacji religijno-społecznej. Do 1517 roku wiele samodzielnych konwentów magdaleńskich odznaczało się surową regułą i dobrą sytuacją materialną. Po rozprzestrzenieniu się poglądów reformacyjnych życie wewnętrzne siostr magdalenek od pokuty uległo rozluźnieniu, osłabła też karność zakonna. Klasztor podupadł materialnie i doświadczył wielu przykrości ze strony miejscowej ludności protestanckiej. Nie do rzadkości należały wypadki wdzierania się do klasztornych ogrodów w celach rabunkowych. Taki stan źle wpłynął na życie zakonne. Momentem przełomowym w duchowości magdalenek od pokuty był rok 1810 i przeprowadzona przez rząd pruski sekularyzacja zakonu, która spowodowała wyjście siostr z klauzury i zaangażowanie w sprawy społeczeństwa lokalnego, zwłaszcza w pracę wychowawczą.

³⁹ *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 6.

W XX wieku na kształt życia klasztornego wywarły szczególny wpływ dwa bolesne wydarzenia: wybuch pierwszej i drugiej wojny światowej. Forma życia duchowego uległa silnemu ograniczeniu. W czasie wojny pomieszczenia klasztorne zmieniono na sale szpitalne dla rannych żołnierzy. Tym samym nie było możliwe zachowanie klauzury i prowadzenie surowego trybu życia zakonnego. Po zakończeniu działań wojennych klasztor powrócił do dawnego stylu kontemplacyjnego za klauzurą i życia apostołsko-czynnego poza nią. Po 1945 roku siostry nie odzyskały należących do klasztoru dóbr ziemskich. Jako że pozostało jedynie pięć sióstr, zakon stanął w obliczu groźby likwidacji. Wsparte pomocą sióstr innego zgromadzenia, dzięki decyzji ówczesnego prymasa Polski, kard. Stefana Wyszyńskiego, siostry magdalenki od pokuty mogły kontynuować swoją misję w Kościele.

Konieczność podjęcia prac zewnętrznych w celu utrzymania klasztoru w nowej rzeczywistości społeczno-politycznej po wojnie znacznie wpłynęła na zmianę charakteru życia wewnętrznego sióstr magdalenek od pokuty. Siostry wprawdzie zachowały rys kontemplacyjny i klauzurowy, lecz były zmuszone częściej podejmować działalność apostołską, włączając się w prace duszpasterskie i katechetyczne. Nowa faza duchowości rozpoczęła się pod koniec lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku, kiedy życie duchowe magdalenek od pokuty przekształciło się w formę czynnego apostołatu. Częściowo zmienił się ich styl życia i pracy. Siostry nie zerwały z tradycją zakonną pierwszych wieków istnienia swojej wspólnoty. Zachowały równowagę między zewnętrzną działalnością a duchem modlitwy i pokuty⁴⁰. W procesie przekształcenia klauzurowego Zakonu Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty o surowej regule i ostrych formach pokuty w zgromadzenie o charakterze apostołskim na prawie papieskim kilkakrotnie zmieniano konstytucje wspólnoty. Zmiany te świadczą o dostosowaniu się do sytuacji zewnętrznej, o odczytywaniu znaków czasu oraz misji magdalenek od pokuty w Kościele. Pierwsze konstytucje Zakonu Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty zostały opracowane na kapitule zwołanej w dniach 4-5 czerwca 1983 roku. Obowiązujące dotąd prawo z 1930 roku nie odpowiadało nowej rzeczywisto-

⁴⁰ Por. J. Swastek, *Zarys dziejów życia wewnętrznego Sióstr św. Marii Magdaleny od Pokuty* [rps nsygn.], ADGL, s. 1-24.

ści i nie dało się go nadal zachowywać. Zmianę w życiu zakonu aprobowały najwyższe władze kościelne. Ówczesny prymas Polski, ks. kard. Józef Glemp, wydał 6 lutego 1984 roku dekret N. 326/84/P zezwalający na wprowadzenie w życie opracowanych konstytucji⁴¹. Przepracowane kolejny raz dyrektorium Zgromadzenia i konstytucje zostały zatwierdzone dekretem Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego z dnia 19 marca 1995 roku (Prot. n. L. 129-1/95). Obecnie obowiązujące konstytucje i dyrektorium zostały zrewidowane na zwyczajnej kapitule generalnej, która odbyła się w dwóch etapach: w styczniu i lipcu 2007 roku, i zatwierdzone przez Stolicę Apostolską 25 listopada 2009 roku (Prot. n. L. 129-1/2009). Nadal podstawowe prawo Zgromadzenia – obok konstytucji, dyrektorium, uchwał kapituł zakonnych oraz dokumentów Kościoła dotyczących życia konsekrowanego – stanowi reguła św. Augustyna. Zachęca ona siostry przede wszystkim do miłowania Boga i bliźniego: „Najmilsze siostry, nade wszystko miłujcie Boga, a następnie bliźniego, bo to są najważniejsze przykazania, które zostały nam dane”⁴². Z tego przykazania wynika szczególna troska magdalenek od pokuty o każdego zagubionego człowieka poszukującego sensu swojego życia. Elementem niezmiennym w duchowości Zgromadzenia jest nabożeństwo ku czci Najświętszego Serca Pana Jezusa i pokuta wynagradzająca za grzechy świata, a szczególnie kobiet. Wezwanie do pokuty i nawrócenia pozostaje aktualne zawsze, niezależnie od wieku i okoliczności. W związku z tym siostry podejmowały surowe formy pokuty, wśród nich post i ściśle milczenie. Formy pokuty na przestrzeni wieków ulegały zmianie. W pierwszej fundacji klasztornej w Nowogrodźcu siostry magdalenki od pokuty szczególny nacisk w regule zakonnej kładły na posłuszeństwo, ubóstwo i wstrzemięźliwość. Pomędzy Wielkanocą a świętem Podwyższenia Krzyża św. (14 IX) siostry spożywały dwa posiłki w ciągu dnia z wyjątkiem piątków, dni błagalnych, wigilii Zielonych Świąt, Świętych Apostołów Piotra i Pawła, św. Jana Chrzciciela, Jakuba, Wawrzyńca, Wniebowzięcia NMP i św. Barbary. W pozostałe dni siostronom przysługiwał tylko jeden posiłek dziennie. Jako pokutę reguła zakładała milczenie przez cały dzień z wyjątkiem koniecznych

⁴¹ Por. P. Stefaniak, *Na chwałę Trójcy Świętej...*, dz. cyt., s. 256-258.

⁴² *Reguła św. Augustyna*, art. 1, w: *Konstytucje Zgromadzenia...*, s. 119.

wypadków. Można było mówić w rozmównicy i sali kapituły. W duchu pokuty każda siostra mogła posiadać dwie szaty wierzchnie, dwie koszule i grubsze odzienie, dodatkowo szkaplerz, dwa welony i buty. Łóżka wyścielano jedynie słomą i wełnianym kocem. Przestrzegano surowo klauzury⁴³. Dla porównania można przytoczyć wspomniany przykład szczególnej formy pokuty podejmowanej przez siostry, jaką była „kapituła win”. *Konstytucje Zakonu św. Marii Magdaleny od Pokuty* z 1983 roku opisują ją, jak następuje: „Raz w miesiącu, w duchu pokuty, siostry podczas kapituły win będą oskarżać się przed przełożoną z uchybień popełnionych przeciw Regule, Konstytucjom i zasadom życia zakonnego. Po wysłuchaniu win przełożona udzieli siostrom stosownych napomnień i nałoży zbawienną pokutę. Według uznania przełożonej kapituła może się odbyć bez indywidualnego wyznawania win, ale ograniczy się do napomnień i aktów pokutnych”⁴⁴. W obecnie obowiązujących konstytucjach takiej formy pokuty już się nie przewiduje. Akcent kładzie się na upomnienie siostrzane, a następnie, jeśli to nie przynosi poprawy, upomnienie przez przełożoną wspólnoty, w ostateczności zaś przez przełożoną generalną. Taka forma siostrzanego upomnienia wynikająca z ewangelicznego stylu życia znajduje swoje odbicie w regule św. Augustyna, według której siostry żyją i pragną osiągnąć doskonałość. Regułodawca, pisząc o upomnieniu siostrzanym, skupia się przede wszystkim na dziedzinie czystości i relacji siostr do mężczyzn, nie pomija jednak innych przestrzeni codziennego życia: „Co powiedziałem o niewpatrywaniu się, należy także pilnie i wiernie zachować przy wykrywaniu, zakazywaniu, wyjawianiu i karaniu innych grzechów, czyniąc to z miłości ku ludziom, a nienawiści do występków”⁴⁵. Przełożona wspólnoty może nakazać akt pokutny siostrze lub całej wspólnotie, która zawiniła i nie chce podjąć poprawy. Do takich aktów pokutnych należą m.in.: publiczne przeproszenie, zadośćuczynienie pracą w dziedzinie, w jakiej siostra zawiniła, post z uwzględnieniem możliwości i wytrzymałości siostry, pozostawienie siostrze możliwości wyboru formy pokuty⁴⁶. Magdalenki od pokuty, świadome, że pokuta jest ważnym czynnikiem kształtującym osobę

⁴³ M. Olczak, Z. Abramowicz, *Nowogrodziec...*, dz. cyt., s. 67.

⁴⁴ *Reguła i Konstytucje Zakonu św. Marii Magdaleny od Pokuty*, Lubań 1983, art. 78.

⁴⁵ *Reguła św. Augustyna*, art. 28.

⁴⁶ *Dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Świętej. Marii Magdaleny od Pokuty*, Lubań 2009, p. 121.

ludzka, żyją prawdziwie jej duchem w surowości, samokontroli i nakładaniu na siebie różnego rodzaju wyrzeczeń. Na co dzień siostry praktykują takie formy zadośćuczynienia, jak: wytrwałe spełnianie obowiązków, cierpliwe znoszenie trudów życia codziennego, ciężaru własnej słabości i wieku, gotowość służenia, trud pojednania. Szczególny rys pokutny Zgromadzenia siostry magdaleny od pokuty wyrażają przez dobrowolnie podejmowane zewnętrzne praktyki pokutne, a za własne przewinienia – zewnętrzne akty zadośćuczynienia. *Dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty* w artykule 119 wymienia następujące praktyki pokutne zgodne z tradycją zakonną: leżenie krzyżem podczas medytacji, rachunku sumienia, różańca i koronki do Miłosierdzia Bożego, klęczenie podczas medytacji, klęczenie podczas czytania fragmentu Pisma Świętego lub ustaw Zgromadzenia w refektarzu, odmawianie różańca lub *Koronki do Miłosierdzia Bożego* ze wzniesionymi lub rozkrzyżowanymi rękami. Wśród zewnętrznych aktów wynagradzających dokument wymienia: przeproszenie wspólnoty sióstr za publiczne przewinienie, prośbę o wyznaczenie formy odpokutowania za spowodowaną szkodę materialną, klęczenie podczas modlitwy przed posiłkiem za spóźnienie na posiłek. Inne dobrowolne praktyki pokutne siostry mogą podejmować za zgodą przełożonej. Pokutny charakter życia sióstr wyrażony w różnorodnych aktach zewnętrznych umartwień powinien być znakiem dla ludzi.

Charyzmat staje się źródłem duchowości instytutu, dlatego jest dla danej wspólnoty zakonnej tak istotny. Zasadnicze elementy duchowości właściwej zgromadzeniu magdalenek od pokuty kształtowały się na przestrzeni wieków od ich powstania aż do czasów obecnych. Podstawę duchowości Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty stanowi misterium paschalne zbawienia. Chrystus „jest ofiarą przebłagalną za nasze grzechy” (1 J 2,2), abyśmy już nie żyli dla siebie, lecz dla Tego, który za nas umarł i zmartwychwstał (por. 2 Kor 5,15). Siostry wierzą, że poprzez pielęgnowanie ducha pokuty, mocą Chrystusa i z miłości do Niego, same dla siebie umarłszy, staną się uczestniczkami nowego, prawdziwego życia, które udzielane jest tym wszystkim, którzy z Nim powstaną z martwych⁴⁷. Istotnym rysem duchowości magdalenek od pokuty jest pokuta. Podejmowana jako zadośćuczynienie

⁴⁷ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...* [tu i niżej: Lubań 2009], art. 10.

za grzechy innych osób przyczynia się do ich nawrócenia, a troska o zbawienie wszystkich ludzi cechuje każdą siostrę magdalenkę od pokuty.

Zewnętrzne akty pokutne podejmowane przez magdalenki od pokuty w duchu zadośćuczynienia za grzechy stają się dla nich samych pomocą w rozwoju duchowym i kształtowaniu pokory serca. Cel Zgromadzenia jest realizowany przez podejmowanie konkretnych zadań, takich jak: pielęgnowanie ducha miłości i pokuty za wzorem św. Marii Magdaleny, zadośćuczynienie za grzechy kobiet, wychowywanie młodzieży, wspomaganie osób moralnie zagrożonych w powrocie na drogę Bożych przykazań, współpraca z Kościołem lokalnym w pilnych pracach duszpasterskich. Siostry magdalenki od pokuty mają poczucie odpowiedzialności za misję, jaką Jezus Chrystus powierzył ich patronce, św. Marii Magdalenie, w słowach: „udaj się do moich braci i powiedz im” (J 20,17). W sprawozdaniu złożonym w Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekwentnego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego można przeczytać: „Zakon nasz od wieków włączony jest, chociaż w różnych formach w zależności od epoki, w zbawcze posłannictwo Kościoła. Od czasów wyjścia z klauzury poprzez katechizację i prace przy kościołach parafialnych (zakrystianki, organistki, kancelistki), a także przez przyjmowanie różnych grup rekolekcyjnych w naszych domach mamy większą możliwość wypełnienia zlecenia Zmartwychwstałego Pana, dane św. Marii Magdalenie: «udaj się do moich braci i powiedz im». Chociaż niektóre z zadań, jakie siostry podejmują, praca w Domu Księży Emerytów, seminariach duchownych, nie są typowe dla Zgromadzenia, to podejmują je w duchu pokuty i wynagradzania, wychodząc naprzeciw potrzebom Kościoła lokalnego”⁴⁸. Trzeba wspomnieć, że dopiero ustawa regulująca stosunki państwo – Kościół z dnia 17 maja 1989 roku umożliwiła zgromadzeniom zakonnym powrót do działalności statutowej. Przez okres komunizmu, kiedy upaństwowiono wszystkie prowadzone przez siostry dzieła, siostry niezależnie od swych charyzmatów podejmowały prace w instytucjach kościelnych, głównie w parafiach. Taka sytuacja zagrażała utratą tożsamości danego instytutu, jego specyfiki. Jedynie wewnątrz wspól-

⁴⁸ Por. *Sprawozdanie o stanie Zakonu św. Marii Magdaleny od Pokuty od 1945 roku do 31.03.1994* [nsygn.], ADGL, s. 5.

not pielęgnowano właściwy charyzmat⁴⁹. Aby pokuta była prawdziwa i skuteczna, musi wyrażać się w konkretnych czynach pokutnych. Stąd wszystkie dzieła podejmowane przez siostry magdalenki od pokuty podporządkowane są duchowi pokuty. Konstytucje podkreślają ekspiacyjny wymiar pokuty: „Siostry, widząc ścisłą więź pomiędzy pokutą i pojednaniem, dopełniającą się w tajemnicy krzyża Chrystusa, swoje życie pokutne składają w ofierze ekspiacyjnej za grzechy własne i całego świata, a zwłaszcza kobiet”⁵⁰.

Sobór Watykański II w Dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* (p. 4) naucza, że każdy zgodnie z własnym powołaniem powinien współpracować w budowaniu i wzroście Mistycznego Ciała Chrystusa i dla dobra Kościoła lokalnego. Odnosząc się do zakonników, wskazuje, że cele te powinni wspierać przede wszystkim modlitwą, dziełami pokutnymi i przykładem własnego życia. Wśród wielu różnych darów, funkcji i urzędów podstawę życia konsekrowanego stanowi wspólne wezwanie do zjednoczenia z Bogiem dla zbawienia świata. Powołanie zakonne wymaga od wszystkich „prymatu życia w Duchu jako znamienia udziału we wspólnocie kościelnej”. Prymat ten oznacza poświęcenie się słuchaniu słowa i modlitwie, wierność w wypełnianiu swego posłannictwa, a także postawę pokuty⁵¹. Jan Paweł II wzywał do wkraczania w nowe życie w solidarności z pasterzami i wiernymi, a także podążania obowiązującą wszystkich drogą pokuty i nawrócenia⁵². Pokuta ma wymiar tak indywidualny, jak i zbiorowy. Do praktykowania pokuty wyrażającej się w różnych formach jest wezwana cała wspólnota kościelna. Jej eklezjalny wymiar realizuje się w przewidzianych liturgicznie czasach i formach. Niezastąpiona wartość pokuty wynika z tego, że pomaga ona zachować właściwą postawę wobec rzeczywistości ziemskich

⁴⁹ Por. K. Dębowska, *Apostolat sióstr zakonnych w Polsce u progu trzeciego tysiąclecia*, w: *Duchowość osób powołanych*, red. S. Urbański, M. Szymula, Mistyka Polska, Warszawa 2002, s. 74-75.

⁵⁰ *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 102.

⁵¹ Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich i Kongregacja ds. Biskupów, *Wytyczne dla wzajemnych stosunków między biskupami i zakonnikami w Kościele „Mutuae relationes”* (14 V 1978 r.), w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym. Przemówienia, listy apostolskie, instrukcje*, Poznań – Warszawa 1984, s. 333-374.

⁵² Por. Jan Paweł II, *List do Biskupów Stanów Zjednoczonych „In This Extraordinary Holy Year”* (3 IV 1983 r.), OR (1983) nr 7-8, s. 14.

oraz chroni przed konsumpcjonizmem i żądzą władzy. Powinna więc stać się programem i streszczeniem całego życia chrześcijańskiego⁵³.

Znaczenie i potrzebę pokuty podkreślał Jan Paweł II w adhortacji *Reconciliatio et poenitentia*. Na początku dokumentu papież pisze o dramacie podzielonego świata współczesnego i wymienia niepokojące zjawiska społeczne:

- deptanie podstawowych praw człowieka, przede wszystkim prawa do życia od momentu poczęcia do chwili śmierci,
- naruszenie prawa do wolności tak jednostek, jak i zbiorowości ludzkich,
- formy dyskryminacji: rasowej, kulturowej, religijnej,
- stosowanie tortur oraz niesprawiedliwych i bezprawnych form represji,
- gromadzenie broni konwencjonalnej bądź atomowej, wyścig zbrojeń,
- niesprawiedliwy podział zasobów świata i dóbr cywilizacji (RP 2).

Ponadto niepokojący jest fakt podziałów wewnątrz wspólnoty Kościoła, które ranią całą społeczność wierzących (RP 2). Adhortacja wspomina też o groźnym zjawisku utraty poczucia grzechu, które wynika z kryzysu sumienia i bojaźni Bożej. Utrata wrażliwości sumienia prowadzi w konsekwencji do zaniku poczucia grzechu. Na zmniejszenie świadomości grzechu wpływa szerzący się sekularyzm, natomiast dwuznaczne teorie psychologiczne, by nie obciążać winą ani nie hamować wolności, prowadzą do nieuznawania jakiegokolwiek uchybienia oraz zrzucenie na społeczeństwo wszelkich win, od których uwalnia się jednostkę. Ponadto przyczynia się do tego: ograniczanie odpowiedzialności człowieka za złe postępowanie poprzez przeakcentowanie

⁵³ Zob. M. Chmielewski, *Pokuta* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. tenże, Lublin – Kraków 2002, s. 649. W ujęciu biblijnym akty pokutne mają również wymiar formacyjny i wychowawczy. Wyrażają się w różnych formach, ale zawsze prowadzą do zmiany dotychczasowego stylu życia. W Starym Testamencie akty pokutne mają charakter zewnętrzny, chociaż nie pomijają się też postawy wewnętrznej: modlitwy, wyznania grzechów, ofiary, jałmużny. Pamiętano, że Bóg ceni serce skruszone (Ps 51,19). Nowy Testament akcentuje aspekt duchowy pokuty, podkreśla postawę moralną i motywację podejmowania aktów pokuty. W judaizmie według tradycji rabinackiej pokuta jest centralnym punktem życia religijnego i społecznego, będąc szczerym dążeniem człowieka do zmiany, pojednania i powrotu do Boga. W Qumran pokuta odgrywała rolę kluczową w życiu codziennym wspólnoty, stanowiąc drogę życia. Por. S. Jankowski, *Pokuta w Biblii* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 15, Lublin 2011, kol. 1037-1038. W katolicyzmie w zewnętrznych formach pokuta jest fizycznym umartwieniem w celu przebłagania Boga za grzechy własne lub bliźnich, w formach wewnętrznych zaś jest usposobieniem wyrażającym religijną i moralną postawę wobec grzechu, sprawnością moralną skłaniającą do przeżywania bólu duchowego z powodu popełnionego zła i obrazy Boga. Każda indywidualna pokuta służy oczyszczeniu całego Kościoła, owocem pokuty jest głębsza miłość Boga i bliźniego, co z kolei sprzyja osiągnięciu chrześcijańskiej doskonałości. Por. J. Misiurek, *Pokuta w katolicyzmie* (hasło), w: tamże, kol. 1039-1041.

wpływów środowiska na jego rozwój, relatywizm, przewrót moralny lub etyczny (por. RP 18). Z pomocą załęcznionemu człowiekowi przychodzi wspólnota sióstr magdalenek od pokuty, która za wzorem patronki, św. Marii Magdaleny, pragnie ukazać drogę pokuty i nawrócenia, drogę powrotu do Boga, który przebacza i uwalnia od lęków. W ten sposób człowiek odzyskuje prawdziwą wolność i odradza się do nowego życia. Wezwanie do pokuty dotyczy każdego człowieka, stąd jest ona obecna nie tylko w chrześcijaństwie, lecz również w religiach niechrześcijańskich, gdzie podejmuje się różne jej formy⁵⁴. Wiele osób żyje w nędzy moralnej i duchowej. Potrzebują one pomocy do wydzwignięcia się z marazmu duchowego i powrotu na drogę Bożych przykazań. Papież Franciszek często mówi o nędzy materialnej, moralnej i duchowej. Wzywa wspólnoty chrześcijańskie, w tym instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego, do wyczulenia na wymienione formy nędzy, w jakiej żyje współczesny człowiek: „Bądźcie również dziś dla Kościoła i dla świata awangardą uwrażliwiania na wszystkich ubogich i na wszelkie rodzaje nędzy – materialnej, moralnej i duchowej, dzięki przewyciężaniu wszelkiego egoizmu w myśl logiki Ewangelii, która uczy zawierzenia Bożej opatrności”⁵⁵.

Od strony dzieła zbawczego zamierzonego przez Boga Chrystus jest drogą całej ludzkości, od strony zaś misji pełnionej przez Kościół drogą jest konkretny człowiek⁵⁶. Siostry przez życie oddane pokucie ukazują współczesnemu światu, że miłosierdzie Boże jest fundamentem czynnej i bezinteresownej miłości. Miłością tą siostry obejmują każdego człowieka dotkniętego nędzą moralną, swoją troską otaczają zwłaszcza dziewczęta i kobiety. Pomoc kobietom, szczególnie tym moralnie zaniedbanym, wpisuje się w działalność sióstr od początku ich powołania w Kościele. Przez wieki sytuacja kobiety w wymiarze kulturowym i społecznym ulegała zmianie. Chrześcijaństwo zawsze przy-

⁵⁴ O praktykach ascetycznych i pokutnych znanych we wszystkich tradycjach religijnych: zob. E. Sakowicz, *Pokuta w religiach niechrześcijańskich*, w: *Odkrywanie drogi pokuty. Sympozjum o pokucie i pojednaniu (Lubań Śląski, 27-28 XI 1999 r.)*, red. P. Bortkiewicz, Warszawa 2000, s. 36-46.

⁵⁵ Por. Franciszek, *Trzeba przeciwstawić się ekonomii wykluczenia. Przesłanie do uczestników sympozjum Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego* (Rzym, 8-9 III 2014 r.), OR (2014) nr 3-4, s. 33; zob. adhortacja apostołska papieża Franciszka *Evangelii gaudium* (24 XI 2013 r.); *Orędzie papieża Franciszka na Wielki Post 2014 r.* (26 XII 2013 r.), OR (2014) nr 2, s. 8-9.

⁵⁶ Por. J.W. Gogola, *Zasady wierności charyzmatowi założyciela*, Kraków 2000, s. 41.

znawało kobiecie „specjalny status godności” (MD 1). To wyjątkowe dla chrześcijaństwa podejście do kobiety wynika z dzieła stworzenia: „Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę” (Rdz 1,27)⁵⁷. W obecnych czasach sytuacja kobiety jest wynikiem tradycji kultury europejskiej kształtującej się na przestrzeni wieków, w której kobietę często odsuwano od czynnego udziału w życiu społecznym i politycznym. Pisał o tym Jan Paweł II w *Liście do kobiet* ogłoszonym 10 lipca 1995 roku w związku z IV Światową Konferencją ONZ w sprawie kobiet odbywającą się w Pekinie od 4 do 15 września 1995 roku: „Jesteśmy, niestety, spadkobiercami dziejów pełnych uwarunkowań, które we wszystkich czasach i na każdej szerokości geograficznej utrudniały życiową drogę kobiety, zapoznanej w swej godności, pomijanej i niedocenianej, nierzadko spychanej na margines, a wreszcie sprowadzanej do roli niewolnicy”⁵⁸. Wiek XX oraz wiek XXI to czas dla kobiet niezwykle ważny. Rola kobiety w życiu społecznym i politycznym została zauważona i doceniona. Głos kobiety został usłyszany. Kobiety uzyskały prawo wyborcze i możliwość kształcenia się na wybranym kierunku studiów. Zrozumiałą rzeczą jest walka o równość płci w kwestii wynagrodzenia, podziału pracy, występowania przeciw wykorzystywaniu kobiet i traktowaniu ich w kategoriach towaru. Jednakże niepokój i zastrzeżenia budzi twierdzenie ruchu feministycznego: „płeć stanowi wytwór kultury, a nie natury”. Feminizm, zrodzony z prawa kobiet do własnego rozwoju i walki o godność, dziś przybiera formę maskulinizmu lub biologizmu – postaw wynikających z zachwiania relacji równej godności kobiet i mężczyzn. W historii feminizm przybierał różne formy, współcześnie zaś można mówić o feminizmie liberalnym, radykalnym i kulturowym⁵⁹. Współczesny świat nie patrzy na kobietę jako na osobę z właściwym jej powołaniem. Łączy ją zwykle z jakąś rolą, funkcją do spełnienia. Na wizerunek kobiety niekorzystnie wpływają interpretacje dwóch nurtów myśli: teologie feministyczne oraz *gender studies*. Teologie feministyczne dążą do promowania emancypacji kobiety

⁵⁷ Por. E. Karabin, *Nadchodzą zmiany? Kościelna teoria i praktyka wobec kobiet*, „Więź” (2009) nr 1-2 (603), s. 10.

⁵⁸ Jan Paweł II, *List do kobiet „A ciascuna di voi”* (29 VI 1995 r.), 3, OR (1995) nr 8-9, s. 18.

⁵⁹ Por. B. Bilińska, *Aktualność przesłania św. Edyty Stein w dobie pogłębiającego się kryzysu kobiecości*, ŻK (2012) z. 6 (98), s. 42-43.

zarówno w środowisku kościelnym, jak i w społecznym. Natomiast *gender studies* w formie rodzaju społeczno-kulturowego – *gender*, w odróżnieniu od rodzaju biologicznego – płci, widzą konstrukcję opartą na zewnętrznych wpływach i jednocześnie analizują przeobrażenia tak pojętej seksualności w kontekście kultury i społeczeństwa, w odniesieniu do prawnego zrównania płci lub do prawa człowieka do niepodlegania dyskryminacji. Tematyka właściwego rozumienia powołania kobiety i jej praw obecna jest w nauczaniu Kościoła⁶⁰. Na uwagę zasługuje tu myśl Jana Pawła II. W *Liście do kobiet* podpisanym 29 czerwca 1995 roku papież przygląda się tu powołaniu kobiety, wyrażając uznanie dla różnych dziedzin jej kompetencji oraz roli w historii zbawienia. We wspomnianym liście zapisał słowa: „Dziękujemy ci, kobieto, za to, że jesteś kobietą” (p. 2)⁶¹. Ważne w obecnych czasach jest określenie miejsca kobiety we wspólnocie Kościoła. Obok tych, które cenią swoją godność i wpływające z niej powołanie bycia kobietą, które spełniają się w pracach duszpasterskich w parafii niezależnie od ich rodzaju, gdyż wiedzą, że ich wiara najpełniej rozwinie się w służbie drugiemu, są również kobiety wahające się i szukające miejsca w Kościele. W tej grupie znajdują się również osoby wysoko wykwalifikowane, dynamiczne, które odkładają macierzyństwo lub całkowicie z niego rezygnują na rzecz samorealizacji. W ich odczuciu dzisiejszy świat ofiaruje znacznie więcej niż wstąpienie do zakonu, który nie zapewnia względnej samodzielności życiowej ani wykształcenia. Środki masowego przekazu, głównie tzw. czasopisma kolorowe, wpajają tej grupie kobiet niechrześcijańską hierarchię wartości, mówią specyficznym językiem, kładąc akcent na samorealizację. Wielu z nich nie umie czerpać siły do życia z Boga, wiary i praktyk religijnych. Wbrew deklaracjom samodzielności kobiety te potrzebują pomocy⁶². Zgodnie ze swoim charyzmatem magdalenki od pokuty pomagają młodym dziewczętom wzrastać i odkrywać swoją duchowość. W nowej sytuacji społecznej priorytetem staje się szukanie sposobów łącze-

⁶⁰ Zob. dokumenty Kościoła na temat powołania kobiety i jej misji: Pius XI, Encyklika *Casti connubi*; Jan XXIII, Encyklika *Pacem in terris*; Paweł VI, Encyklika *Evangelium vitae*; Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* oraz Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*; Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostołska *Vita consecrata* o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i świecie oraz Posynodalna adhortacja apostołska *Ecclesia in Europa*.

⁶¹ Por. B. Hallensleben, *Teologia kobiety: program życia*, OR (2014) nr 3-4, s. 58-60.

⁶² Por. A. Petrowa-Wasilewicz, *Czy Kościół traci kobiety?*, „Więź” (2009) 1-2 (603), s. 5-9.

nia życia rodzinnego i zawodowego, tak aby kobieta mogła w pełni wykorzystać swoje zdolności.

Temat powołania i misji kobiety papież Jan Paweł II rozwinął w Liście apostolskim *Mulieris dignitatem* (15 VIII 1988 r.). Znaczną część tego listu zajmuje wątek powołania kobiety do macierzyństwa nie tylko w wymiarze biologicznym, lecz również duchowym, w relacji i podejściu do życia w ogóle. Wiele zmieniło się na przestrzeni wieków w kulturze i społeczeństwie, ale jedno pozostaje niezmiennie: to kobieta poczyrna, nosi w łonie i rodzi dzieci. Powołując kobietę do macierzyństwa, Bóg powierzył jej istotę ludzką. Niestety występują dwa niebezpieczeństwa, dwie skrajne postawy krzywdzące dla kobiety i jej powołania. Pierwsza to sprowadzanie macierzyństwa do roli społecznej, do zadania odsuwającego na bok kobietę z jej możliwościami, co powoduje niedocenywanie w pełni jej roli w budowaniu wspólnoty. Drugie to niebezpieczeństwo o wymowie przeciwnej: promowanie swego rodzaju emancypacji, która w celu zajęcia przestrzeni odebranych płci męskiej rezygnuje z kobiecości wraz z jej charakterystycznymi cechami⁶³. Jan Paweł II zaniepokojony sytuacją kobiety stwierdził, że niestety i dziś godność kobiety jest poniewierana i nieszanowana, a do takich sytuacji nie można wszak dopuszczać. Papież krytykuje współczesną kulturę charakteryzującą się hedonizmem prowadzącym do nadużyć w dziedzinie seksualnej⁶⁴. W takiej atmosferze młodzi ludzie tracą właściwą hierarchię wartości. Szukają namiastek prawdziwego szczęścia w mirażach tego świata. W trudnej sytuacji znajdują się współczesne kobiety zagubione w oferowanych przez społeczeństwo modelach kobiecości, często opartych na atrakcyjności, młodości, czyli tylko na tym, co zewnętrzne – z pominięciem duchowości. Siostry magdalenki od pokuty włączają się dzisiaj bardziej niż w przeszłości w różne formy apostolatu, głównie wśród młodzieży żeńskiej, zachowując przy tym ducha kontemplacji. Apostolat zawsze ma na celu służbę duchową na rzecz ludzi i wyraża się w bezinteresownym darze z siebie. W ramach zadań wynikających z charyzmatu Zgromadzenia siostry magdalenki od pokuty podejmują nie tylko akty pokutne

⁶³ Por. Franciszek, *Przesłanie Ojca Świętego do uczestników seminarium z okazji 25. rocznicy ogłoszenia Listu apostolskiego „Mulieris dignitatem” Jana Pawła II*, OR (2013) nr 12 (357), s. 17-18.

⁶⁴ Por. Z.J. Zdybicka, *Prawdziwy i fałszywy feminizm*, w: *Kobieta w Kościele i społeczeństwie*, red. I. Dec, Wrocław 2004, s. 110.

wynagradzające Sercu Jezusa za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet, lecz również czynnie włączają się w pracę wychowawczą. Szczególnym wyrazem tego zaangażowania jest prowadzone przez siostry od 1998 roku Ognisko Wychowawcze dla Dziewcząt im. św. Jadwigi Śląskiej w Lubaniu. Spełnia ono ważną funkcję w procesie wychowania dziewcząt i wprowadzenia ich w dorosłe życie, tak aby mogły podejmować odpowiedzialne zadania. Kobieta ma wszak do odegrania w społeczeństwie niebagatelną rolę: „Polityka przyszłości będzie wymagała, aby kobieta coraz bardziej uczestniczyła w rozwiązywaniu głównych problemów, takich jak: czas wolny, jakość życia, migracje, usługi socjalne, eutanazja, narkotyki, służba zdrowia i opieka zdrowotna, ekologia itd. We wszystkich tych dziedzinach obecność kobiety będzie bardzo cenna, ponieważ przyczyni się do ukazania sprzeczności społeczeństwa rządzącego się wyłącznie kryteriami wydajności i produktywności oraz każe zmienić te systemy, poddając je procesowi humanizacji, która charakteryzuje się cywilizacją miłości”⁶⁵. W dziejach Kościoła nie zabrakło postaci kobiecych, które dawały istotne impulsy do podejmowania zadań przez papieży i instytucje. Podobnie jak w Biblii są kobiety, które ratowały swój lud w trudnych momentach historii zbawienia: Judyta, Estera, Maria Magdalena – niejako budząca Apostołów i jako pierwsza ogłaszająca im zmartwychwstanie Chrystusa⁶⁶. Siostry magdalenki od pokuty podobnie odczytywały przez wieki swoje powołanie, które polegało na podejmowaniu różnego rodzaju działań, tak by odszukać i sprowadzić do domu zabłąkane owce (por. Łk 15,4-6). Pierwotnym celem zakonnicy było własne uświęcenie poprzez ślubowanie i praktykowanie ewangelicznych rad ubóstwa, czystości i posłuszeństwa według reguły św. Augustyna i konstytucji zakonu. Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty od początku istnienia miało charakter pokutniczy, realizowany przez wiele pokoleń magdalenek od pokuty, które dla podkreślenia głównego rysu swego powołania nazywały się pokutniczkami. Z czasem istota tej pokuty nieco się zatarła i straciła na swej jednoznaczności z pierwszych wieków wspólnot magdaleńskich. Pierwotnym celem magdalenek od pokuty była walka z grzechem nieczystości i zepsuciem

⁶⁵ Por. R. Armeni, *W polityce*, OR (2013) nr 6 (353), s. 61.

⁶⁶ Por. G.P. Salvini, *Teologia kobiety: wspinanie się coraz wyżej*, OR (2013) nr 6 (353), s. 54.

obyczajów wśród kobiet, które zamieszkiwały średniowieczne miasta, nawracanie występnych, organizowanie pokuty za grzechy, pomoc w prowadzeniu życia według Bożych przykazań. Gdy do wspólnot zaczęto przyjmować dziewczęta nieobciążone grzechami nieczystości, wymiar pokutny zakonu nabrał innego znaczenia. Rozeznawszy tę sytuację, władze zakonne za zgodą Stolicy Apostolskiej zaczęły podkreślać ekspiacyjny charakter pokuty podejmowanej przez siostry za grzechy innych⁶⁷.

Sobór Watykański II w dekrecie *Perfectae caritatis* naucza: „Instytuty powinny wiernie zachować i rozwijać dzieła sobie właściwe, a wzięwszy pod uwagę pożytek całego Kościoła i poszczególnych diecezji, przystosować je do potrzeb czasu i miejsca, używając odpowiednich, nawet nowych środków, a odstępując od dzieł, które dziś mniej odpowiadają duchowi i właściwemu charakterowi instytutu” (PC 20). Należy podkreślić, że charyzmat instytutu nie jest rzeczywistością statyczną i cechuje go pewna dynamika: ewolucja i ruch. Rozwija się on w dwóch kierunkach: *ad intra* i *ad extra*. Pierwszy z nich odnosi się do wiernego naśladowania Chrystusa i dążenia do zjednoczenia z Nim. Drugi zaś podkreśla otwarcie się na Ducha Świętego i czynne włączenie się w historię świata. Harmonijna realizacja obydwu kierunków zapewnia instytutowi autentyczny rozwój i odnowę⁶⁸. W wyniku refleksji nad nauczaniem Kościoła i obserwacji zmieniających się warunków społeczno-kulturowych siostry szukały odpowiedzi, jak zbliżyć się do ludzi potrzebujących, zachowując przy tym właściwy sobie charyzmat. Zgromadzenie podjęło odnowę poprzez przystosowanie dzieł apostolskich do potrzeb współczesnych, tak aby wypełniać swoją misję w Kościele. Do tego też wyzwiał Sobór w dekrecie *Perfectae caritatis*, kiedy wskazywał na dostosowanie sposobu życia, modlitwy i pracy stosownie do wymogów charakteru każdego instytutu, tak by odpowiadał potrzebom apostolskim współczesnych czasów (por. PC 3). Odczytując nowe wyzwania, swoje działanie wychowawcze i formacyjne, siostry ukierunkowały na posługę wśród dziewcząt i kobiet moralnie zagrożonych, pozostając tym samym wiernie wielowiekowej tradycji posługi

⁶⁷ Por. W. Bochnak, *Dzieje Zakonu Magdalenek...*, dz. cyt., s. 364.

⁶⁸ Por. Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich i Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych, *Idziemy naprzód z nadzieją. Życie konsekrowane w Polsce na początku nowego tysiąclecia*, red. K. Wójtowicz, Kraków 2003, s. 26.

Zgromadzenia wśród laikatu żeńskiego. Wezwane do modlitwy i pokuty stanowiącej zadośćuczynienie za grzechy świata, która leży u źródeł powołania tej wspólnoty zakonnej w Kościele i stanowi istotę jej apostołatu, siostry chcą otworzyć dom klauzurowy, gdzie na stałe lub okresowo będą oddawały się kontemplacji. W ten sposób, zgodnie z wezwaniem Soboru, chcą łączyć modlitwę z apostołstwem, przez które bardziej włączają się w dzieło Okupienia (por. PC 5). Szczegółowy opis podejmowanych działań apostołskich podejmowanych przez magdalenki od pokuty zawiera czwarty rozdział niniejszej pracy.

3. Sobór Watykański II i jego wyzwania dotyczące odnowy życia zakonnego

Od dnia rozpoczęcia Soboru Watykańskiego II (11 X 1962 r.) nastąpiło wiele zmian w życiu Kościoła i w świecie. Wśród nich można wymienić zjawiska, które nie tylko zmieniły światopogląd, lecz także wskutek błędnej interpretacji nauczania soborowego wywarły negatywny wpływ na życie religijne. Naukowy i marksistowski ateizm zmienił charakter na praktyczny z dominującym indywidualizmem. Ludzkość podzielił nie mur berliński (obalony nocą 9 IX 1989 r.), lecz znacznie mocniejszy mur obojętności, biedy, egoizmu i rasizmu. Miejsce dawnych ideologii zajęły ruchy ekologiczne i religijny synkretyzm duchowości wyrażający się w nowej erze (*New Age*) oraz praktyki okultystyczne. Chociaż zagrożenie atomowe stało się mniej realne, niemniej nasiliły się wojny religijne i międzynarodowy terroryzm. Katalog nowych wyzwań poszerzył się o relatywizm etyczny, kryzys wartości, ruchy migracyjne, kwestię antropologiczną, która coraz bardziej staje się kwestią ochrony godności ludzkiej. Społeczeństwo naznaczone postsekularyzmem i postkomunizmem spycha Kościół do odgrywania ról marginalnych. W dominującej kulturze można znaleźć wątki pochodzące z chrześcijaństwa, jakkolwiek często są to wartości raczej estetyczne i zwyczajowe. Nie wpływają one na autentyczność życia chrześcijańskiego, podsycają jedynie indywidualizm i przekreślają wszelkie formy braterstwa. Na Zachodzie chrześcijaństwo stało się jedną z wielu religii. Kościół nie pozostaje obojętny na te okoliczności. Dzięki

chrześcijaństwu rozwinął się spontaniczny altruizm przejawiający się w wolontariacie oraz wzrosła świadomość wartości godności ludzkiej. Niemalø wysiłku włożono w dialog międzyreligijny, w uświadomienie odpowiedzialności za dobro społeczności światowej oraz w poszukiwanie Boga w każdym człowieku⁶⁹. Zmiany te nie pozostały bez wpływu na sposób życia zgromadzeń zakonnych. Sobór Watykański II, wprowadzając reformy w Kościele – w tym także we wspólnotach zakonnych – wskazał konieczność odnowy życia z uwzględnieniem potrzeb Kościoła i zmieniających się warunków współczesnego świata. Konfrontacja z pluralistyczną rzeczywistością stanowi dla osób konsekrowanych okazję do potwierdzenia wobec świata wartości królestwa Bożego, które nadają sens ich życiu. Należało na nowo przemyśleć sposób przekazywania wartości ewangelicznych, aby ukazać, że życie konsekrowane sprzyja pełni ludzkiego życia w Chrystusie. Stąd w latach siedemdziesiątych XX wieku konieczne stało się studium charyzmatu i specyficznych tradycji właściwych danemu instytutowi zakonnemu. Konsekwencją tej refleksji były w latach osiemdziesiątych kapituły zakonne, które miały ostatecznie zrehabilitować prawa instytutów⁷⁰.

Arnaldo Pigna, włoski karmelita, profesor Papieskiego Wydziału Teologicznego Teresianum w Rzymie, omawiając zmiany w życiu konsekrowanym, porównał je z działaniami wojennymi. Często dokonywały się starcia pomiędzy broniącymi tego, co dawne, a opowiadającymi się za tym, co nowe. Napięcia powstawały pomiędzy wartościami: instytucja – charyzmat, oddzielenie od świata – obecność w świecie, osobiste zbawienie – służba Kościołowi, umartwienie – promocja osoby ludzkiej, reguła zakonna – działalność apostolska. Nauczanie soborowe wzywało do swego rodzaju rewizji charyzmatu, próby powrotu do korzeni i aktualizacji misji danego instytutu zakonnego we współczesnych czasach. Sobór przypominał, że wszyscy wierni wezwani są do świętości przez praktykę rad ewangelicznych zgodnie ze stanem życia, jaki wybrali, jednakże podkreślił także fakt, że we wspólnocie Kościoła zawsze byli i będą mężczyźni i kobiety głębiej naśladowujący Chrystusa. Tym samym

⁶⁹ Por. O. Bazzichi, *II Sobór Watykański w 50. rocznicę rozpoczęcia*, „Społeczeństwo” 22 (2012) nr 5-6, s. 71-72.

⁷⁰ Zob. J.W. Gogola, *Oddani Bogu. Teologia i duchowość życia konsekrowanego*, Kraków 2013, s. 30-31.

przed osobami zakonnymi staje zadanie bycia znakiem pociągającym wier-nych do pełni życia chrześcijańskiego: „Jest więc ślubowanie i spełnianie rad ewangelicznych niejako widowym znakiem, który może i powinien pociągnąć skutecznie wszystkich członków Kościoła do ochoczego wypełniania powinności powołania chrześcijańskiego” (LG 44). A zatem konieczne jest też ciągle powracanie do źródeł i troska o tożsamość osób konsekrowanych świeckich i zakonnych. Trwając w duchu i zamiarach założycieli swych wspólnot, powinni dostosowywać swój charyzmat do konkretnej rzeczywistości, by stawać się świadkami królestwa niebieskiego.

Dokumenty soborowe: Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* oraz Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*, wszystkim osobom konsekrowanym, przede wszystkim zaś stanowi życia zakonnego⁷¹ stawiają wyzwania zgodne z misją danego instytutu w Kościele: „A ponieważ rady ewangeliczne przez miłość, do której prowadzą, w szczególny sposób zespalają z Kościołem i jego tajemnicą tych, którzy za nimi idą, przeto życie ich duchowe winno być poświęcone dobru całego Kościoła. Wynika stąd obowiązek pracy, w miarę sił i stosownie do formy osobistego powołania, bądź modlitwą, bądź gorliwym działaniem, celem zakorzenienia w duszach królestwa Bożego i rozszerzania go na wszystkie kraje. Dlatego też Kościół bierze w opiekę i popiera swoisty charakter rozmaitych instytutów zakonnych” (LG 44). Nauczanie Soboru prowadzi do wizji Kościoła żyjącego miłością do swojego Pana, którego uwielbia, od którego czerpie siłę do pełnienia swej misji, którego słowem się karmi i niesie Dobrą Nowinę całemu światu. Pełniąc misję przepowiadania, Kościół kształtuje w człowieku obraz i podobieństwo Boże. Radykalne naśladowanie Chrystusa wyraża styl życia osób zakonnych, które przez ślubowanie i realizację rad ewangelicznych oddają się służbie Bogu i człowiekowi. W ten sposób osoby zakonne realizują myśl soborową o Kościele i jego misji ukazywania miłości Boga do człowieka znajdującego się w trudnej sytuacji życiowej – człowieka zagubionego, poszukującego,

⁷¹ Konstytucja dogmatyczna o Kościele podkreśla, że chociaż stan zakonny nie dotyczy hierarchicznej struktury Kościoła, to jednak stanowi o jego życiu i świętości: „Stan ten – gdy ma się na uwadze boski i hierarchiczny ustrój Kościoła – nie jest stanem pośrednim między stanem duchownym i świeckim, lecz z jednego i drugiego Bóg powołuje niektórych chrześcijan, aby w życiu Kościoła korzystali ze szczególnego daru i byli, każdy na swój sposób, pomocni w zbawczym posłannictwie” (LG 43).

wątpiącego, niewierzącego⁷². Fundamentem i podstawą misterium Kościoła jest fakt, że Jezus nadal w nim żyje. W centrum tego misterium znajduje się życie zakonne. Jego celem jest przede wszystkim naśladowanie Jezusa, upodobnienie się do Niego, i to tym doskonalsze, im silniejsze więzy łączą zakonników z Chrystusem i Kościołem⁷³. Osoby konsekrowane ukazują wartość życia opartego na przykładzie, jaki dał Chrystus i jaki kontynuuje w ich posłudze: „Zakonnicy gorliwie starać się mają o to, aby za ich pośrednictwem Kościół z biegiem czasu coraz lepiej, zarówno wiernym, jak niewierzącym, ukazywał Chrystusa – bądź to oddającego się kontemplacji na górze, bądź zwiastującego rzeszom królestwo Boże, bądź uzdrawiającego chorych i ułomnych, a grzeszników nawracającego do cnoty, bądź błogosławiącego dzieciom i dobrze czyniącego wszystkim, a zawsze posłusznego woli Ojca, który Go posłał” (LG 46). Przez ślubowanie rad ewangelicznych osoby zakonne mają pokazywać każdemu człowiekowi, że życie według wartości chrześcijańskich nie stoi w opozycji do rozwoju osobowego ani korzystania z dóbr tego świata: „Dla wszystkich wreszcie powinno być jasne, że ślubowanie rad ewangelicznych, choć niesie ze sobą wyrzeczenie się dóbr, które niewątpliwie posiadają wielką wartość, nie stoi na przeszkodzie rozwojowi osobowości ludzkiej, przeciwnie, z natury swojej ogromnie mu pomaga” (LG 46).

Leksykon duchowości katolickiej podaje, że rada to konkretna pomoc wyświadczana osobie znajdującej się w trudnej sytuacji i proszącej o pomoc⁷⁴. Współcześnie nawet wśród chrześcijan można znaleźć ludzi, którzy z trudem dokonują właściwych wyborów w życiu codziennym, w relacjach rodzinnych i zależnościach zawodowych. Nie sprzyja temu atmosfera relatywizmu i niepewności egzystencjalnej związanej przede wszystkim z nagłą utratą miejsca pracy. W takiej sytuacji osoby zakonne mają wskazywać drogę rad ewangelicznych przyjętych dobrowolnie, odpowiednio do powołania, jakie człowiek wybiera, żyjąc w małżeństwie lub w rodzinie, w kapłaństwie, w zakonie czy też w stanie wolnym, jako drogę oczyszczenia serca i osiągnięcia pełnej dojrzałości osobowej.

⁷² Por. Z.J. Kijas, *Życie zakonne. Turystyka czy pielgrzymowanie*, Kraków 2011, s. 48-49.

⁷³ Por. E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, Kraków 1998, s. 45-46.

⁷⁴ Por. H. Wejman, *Rady ewangeliczne* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, dz. cyt., s. 740.

W nauczaniu soborowym pojawia się wezwanie do rzetelnej odnowy życia zakonnego. Odnowa ta nie może ograniczać się tylko do elementów zewnętrznych, np. do zmiany stroju lub dotychczasowego planu regulującego funkcjonowanie poszczególnych wspólnot. Musi ona sięgać głębiej i dotyczyć zmiany sposobu myślenia i działania. Na osobach zakonnych ciąży obowiązek poznawania świata, aby dobrze odczytać misję instytutu w konkretnym miejscu i czasie. Znajomość problemów współczesności pozwala osobom zakonnym dobrać odpowiednie środki do pełnienia dzieł apostołatu właściwych ich powołaniu w Kościele. Niezależnie od charyzmatu właściwego danej rodzinie zakonnej każda wspólnota powinna dawać świadectwo miłości Chrystusa do każdego człowieka. We wszelkich podejmowanych zadaniach apostołskich osoby konsekrowane mają szukać przede wszystkim chwały Boga, który pierwszy umiłował człowieka. W dekrecie *Perfectae caritatis* ojcowie soborowi zaznaczyli, że w procesie przystosowanej odnowy życia zakonnego konieczne jest uznanie prymatu miłości nad surowością reguły zakonnej. W dekrecie tym znajdują się wezwania i wskazania do podjęcia wysiłku odnowy swej duchowości w celu przystosowania jej do współczesnych warunków. Odnowa, która dokonuje się z natchnienia Ducha Świętego i pod przewodnictwem Kościoła, powinna odbywać się zgodnie z następującymi zasadami:

- Najwyższą regułą życia zakonnego ma być naśladowanie Chrystusa ukazane w Ewangelii.
- Troską każdego instytutu powinno być wierne rozeznawanie, zachowywanie ducha i rzeczywistych zamiarów założyciela, a także pielęgnowanie zdrowych tradycji, ponieważ wszystko to stanowi dziedziczną własność każdego instytutu.
- Wskazane jest, by każdy instytut brał udział w życiu Kościoła i zgodnie z własnym charyzmatem popierał jego inicjatywy w dziedzinie biblijnej, liturgicznej, dogmatycznej, duszpasterskiej, ekumenicznej, misyjnej i społecznej.
- Członkowie instytutów zobowiązani są do poznawania warunków życia, ludzi i okoliczności czasu oraz potrzeb Kościoła, by skuteczniej przychodzić z pomocą potrzebującym.
- Pierwsze miejsce trzeba przyznać odnowie ducha, gdyż tylko wtedy skuteczna będzie działalność zewnętrzna (por. PC 2).

Na podstawie wymienionych zasad można zwięźle stwierdzić, że odnowa dotyczy takich dziedzin życia zakonnego, jak: wierność Chrystusowi, wierność własnym korzeniom, wierność Kościołowi, wierność człowiekowi, wierność sobie⁷⁵. Słusznie przypomina Julian Kałowski, że odnowienie życia zakonnego nie polega jedynie na dostosowaniu form apostołatu do współczesnych potrzeb, lecz również na ścisłym przestrzeganiu reguły i konstytucji oraz wiernym zachowaniu celów instytutu⁷⁶.

Wskazania soborowe mocno osadzają wspólnoty zakonne w Kościele przez wskazanie, że nie są one grupami elitarnymi, kierującymi się swoimi zasadami w oderwaniu od misji Kościoła powszechnego. Ojcowie soborowi odnieśli się również do życia modlitwy i pracy zakonników: „Sposób życia, modlitwy i pracy powinien dobrze odpowiadać dzisiejszym możliwościom fizycznym i psychicznym członków, jak również – stosownie do wymogów charakteru każdego instytutu – potrzebom apostołskim, wymaganiom kultury, warunkom społecznym i ekonomicznym, i to wszędzie, a zwłaszcza na terenach misyjnych” (PC 3). Wspólnoty zakonne powinny wziąć pod uwagę wszystkie te wymagania podczas weryfikacji dokumentów zakonnych stanowiących prawo instytutu: konstytucji, dyrektorów, modlitewników i innych. Podobne kryteria powinny obowiązywać przy rewizji sposobu sprawowania władzy zakonnej. Wszyscy członkowie instytutów zakonnych muszą być świadomi tego, „że przez profesję rad ewangelicznych odpowiedzieli na wezwanie Boże w tym znaczeniu, iż żyją dla samego Boga, umarliśmy nie tylko dla grzechu (por. Rz 6,11), lecz także wyrzekliśmy się świata. Całe bowiem swoje życie oddali na Jego służbę, co stanowi jakąś szczególną konsekrację, która swymi korzeniami sięga głęboko w konsekrację chrztu i pełniej ją wyraża” (PC 5). Świadomość ta powinna wpływać na styl życia wspólnot zakonnych właściwy ich powołaniu. Osoby zakonne są wzięte z tego świata i do niego należą, ale nie mogą utożsamiać się ze światem. Świadczą wszak o nowej rzeczywistości nadprzyrodzonej, o nowej jakości życia, do której zmierza życie każdego człowieka. Dlatego też ważne jest świadectwo świętości życia każdej osoby zakon-

⁷⁵ Zob. J.W. Gogola, *Wierność charyzmatowi własnego instytutu*, ŻK (2006) nr 5 (61), s. 22.

⁷⁶ Por. J. Kałowski, *Konstytucja jako zabezpieczenie celu i zadań instytutów życia konsekrowanego*, „Prawo Kanoniczne” 36 (1996) nr 3-4, s. 16.

nej. Sobór podkreśla indywidualną odpowiedzialność osoby konsekrowanej w procesie odnowy: „Skuteczną odnowę i należyte przystosowanie można osiągnąć tylko przy współpracy wszystkich członków instytutu” (PC 4), toteż niezbywalnym obowiązkiem każdego zakonnika i każdej zakonnicy jest troska o rozwój obejmujący zarówno dziedzinę religijną, jak i specjalistyczną przy wykonywanych zadaniach, np. nauczyciela religii, wychowawcy lub pielęgniarki. Fundamentem wzrostu w życiu osoby zakonnej jest zgłębianie słowa Bożego. Do systematycznej lektury Pisma Świętego ojcowie soborowi wzywają w Konstytucji dogmatycznej o Objawieniu Bożym *Dei verbum*: „Sobór święty usilnie i szczególnie upomina wszystkich wiernych, a zwłaszcza członków zakonów, by przez częste czytanie Pisma Świętego nabywali «wzniosłego poznania Jezusa Chrystusa» (Flp 3,8). «Nieznajomość Pisma Świętego jest nieznajomością Chrystusa». Niech więc chętnie do świętego tekstu przystępują czy to przez świętą Liturgię, przepełnioną Bożymi słowami, czy przez pobożną lekturę, czy przez odpowiednie do tego instytucje i inne pomoce” (KO 25). Dzięki systematycznej lekturze i medytacji nad słowami Pisma Świętego osoba zakonna lepiej poznaje swego Oblubieńca i bardziej się do Niego upodabnia. Z modlitwy, szczególnie brewiarzowej, czerpie siłę do wypełniania powierzonej sobie misji i włącza się w publiczną modlitwę Kościoła (por. KO 98). W tym też kierunku zmierzał program posoborowej odnowy zgromadzeń zakonnych, wśród nich również magdalenek od pokuty. W stały tygodniowy rytm wspólnot magdaleńskich wpisała się praktyka siostrzanego odpowiadania na słowo Boże, jakim jest *lectio divina*. Wspólne czytanie i refleksja nad Biblią oraz dzielenie się doświadczeniem wiary umacnia wzajemne relacje siostrzane.

Osoby konsekrowane wezwane są nie tylko do odpowiedzialności za własny instytut, lecz także za całą rodzinę ludzką. Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* pokazuje obszary, w jakie powinny wchodzić zakonnicy i zakonnice. Zmiany zachodzące w świecie ujawniają liczne przeciwieństwa. Głębokie i szybkie przeobrażenia rozprzestrzeniają się na cały świat dzięki nowym osiągnięciom technicznym. Spowodowane inteligencją człowieka i jego kreatywnością oddziałują na samego człowieka. Wpływają na przemianę społeczno-kulturową, ale także i na życie

religijne. Człowiek usiłuje wniknąć głębiej w tajemnice ducha, przy czym staje się mniej pewny siebie. Świat obfituje w wielkie bogactwa, a mimo to wzrasta liczba głodujących, żyjących w opłakanych warunkach. Mocno podkreśla się prawo do wolności, które w rzeczywistości prowadzi do uzależnień społecznych i psychicznych. Słowa tracą swoją autentyczność. Pojawia się więcej obaw, lęków, niepewności dotyczących tak życia doczesnego, jak wiecznego. Wszystkie te i inne obszary stają się rolą uprawną dla osób zakonnych (por. KDK 4-6).

Zgodnie z nauczaniem Soboru Watykańskiego II życie konsekrowane jest ściśle powiązane z działalnością misyjną Kościoła i jego apostołstwem. „Powołanie chrześcijańskie jest z natury swojej również powołaniem do apostołstwa” (DA 2), tym bardziej konsekracja zakonna, która czerpiąc z konsekracji chrztu, ukazuje ją ludziom (PC 5) i zobowiązuje do całkowitego oddania się Bogu i Kościołowi na służbę apostołską. Osoby zakonne, oświecone światłem Ewangelii, mogą każdemu pokoleniu wyjaśniać sens życia doczesnego. Uczestnicząc w misji Kościoła, mają ukazać człowiekowi wątpiącemu i poszukującemu drogę poznania i przyjęcia prawdy o tym, że jedynie w Bogu znajdzie on zrozumienie siebie i sensu swojego życia. Życie w komunii staje się „znakiem dla świata i przyciągającą siłą, która prowadzi do wiary w Chrystusa”⁷⁷. Istotne jest, aby misji życia konsekrowanego przewodziła zasada *sentire cum Ecclesia*, przejawiająca się w działalności osób konsekrowanych we wszystkich wymiarach życia kościelnego, posłuszeństwie nauczaniu biskupów, co ma znaczenie dla zachowania jedności Kościoła w jego posłannictwie⁷⁸.

Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty w odpowiedzi na wezwanie ojców soborowych podjęło refleksję nad dotychczasowym sposobem pełnienia swej misji w Kościele oraz rewizję podejmowanych działań apostołskich zgodnie ze współczesnymi wyzwaniami. Na nowo odczytało swój charyzmat pokuty i modlitwy wynagradzającej za grzechy świata, zwłaszcza zaś kobiet. Nabrało to wagi o tyle, że zmienił się charakter Zgromadzenia. Zakon o rysie typowo pokutnym z zachowaniem klauzury przekształcił się

⁷⁷ Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostołska *Christifideles laici* (30 XII 1988 r.) o powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II, 31.

⁷⁸ Por. K. Burski, *Eklezjalny wymiar misji życia konsekrowanego*, „Roczniki Teologiczne KUL” 55 (2008) z. 5, s. 199.

w zgromadzenie zakonne o wymiarze kontemplacyjno-czynnym. Dlatego trzecia kapituła generalna w 1989 roku, w nawiązaniu do dwóch poprzednich, podjęła starania, aby wyraźniej podkreślić tożsamość magdalenek od pokuty przy zachowaniu właściwego im ducha pokutnego tak w życiu wewnętrznym, jak i w pracy apostołskiej. Posłuszne wskazaniom Soboru siostry w ramach odnowy za najwyższą regułę życia zakonnego uznały naśladowanie Chrystusa zgodne z Ewangelią. Magdalenki od pokuty, których podstawą duchowości jest misterium paschalne Chrystusa, uwypukliły wartość pokuty i modlitwy ekspiacyjnej za zbawienie świata. Stąd też kierunek odnowy magdaleńskiej dotyczył przede wszystkim wymiaru ducha. Wzrost gorliwości i wierności powołaniu zakonnemu oraz sumiennosc w zachowaniu prawa zakonnego podnosi, jak zaznaczyli ojcowie soborowi, skuteczność działalności zewnętrznej. Mimo upływającego czasu i zmienności świata podejmowane przez siostry zadania nie stoją w sprzeczności z duchem zakonu o trzynastowiecznych korzeniach, o którym decyduje nie forma zewnętrzna, lecz wewnętrzna postawa wyrażająca się w wierności charyzmatowi. Wezwane do wewnętrznej odnowy Zgromadzenia i realizacji celu, jakim jest oddanie w służbie Bogu i ludziom, siostry skoncentrowały się na opracowaniu programu formacji wstępnej i permanentnej. Program ten uwzględnia wszystkie wymiary rozwoju człowieka: duchowy, religijny, psychiczny, a także intelektualny. Zrezygnowano z niektórych zewnętrznych aktów pokutnych, za bardziej owocne zaś uznano umartwienia wewnętrzne z intencją wynagradzającą za grzechy świata. Zwrócono uwagę m.in. na zachowanie milczenia zakonnego jako środek pomocny nie tylko w pogłębieniu życia modlitewnego, ale również jako formę pokuty. Wszystko to jeszcze wyraźniej ukazało tożsamość magdalenek od pokuty powołanych do wynagradzania Najświętszemu Sercu Pana Jezusa za zniewagi i grzechy. W sposobie życia, modlitwy i pracy dokonano zmiany w duchu zaleceń dekretu *Perfectae caritatis*, odpowiadającej dzisiejszym możliwościom fizycznym i psychicznym członkiń Zgromadzenia oraz potrzebom apostołskim w ramach charyzmatu. W tym procesie przekształceń zgodnie z wytycznymi zachowano „zdrowe tradycje stanowiące dziedziczną własność instytutu” (PC 2). Zgromadzenie, wywodzące się przecież z tradycji kontemplacyjnej, za jedną z ważniejszych form apostołatu przyjęło modlitwę wynagradzającą, po-

głębianą przez częstą adorację Najświętszego Sakramentu. Praktykę tej formy modlitwy zachowuje się w nim do dzisiaj.

W życiu zakonnym, jak zaleca Sobór, pierwszeństwo powinien mieć aspekt miłości, gdyż wtedy dopiero każde zgromadzenie będzie w pełni realizowało swoją misję. Prawdziwa odnowa będzie możliwa nie tyle przez zmianę i doskonalenie struktur, ile przez wierność przykazaniu miłości. „Miłość ta ożywia także samą praktykę rad ewangelicznych i kieruje nią” (PC 6). W rozumieniu i realizowaniu ślubowanej czystości, ubóstwa i posłuszeństwa położono akcent na głębsze i aktywne ich przeżywanie zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i wspólnotowym. Od czasów soborowych realizowanie ślubów we wspólnocie zakonnej, zwłaszcza zaś ślubu posłuszeństwa, nie sprowadza się jedynie do wypełniania wynikających z nich zobowiązań, lecz podnosi poczucie odpowiedzialności, zachęcając do twórczego ich przeżywania.

Nauczanie Soboru Watykańskiego II wskazało również, że konsekracja zakonna korzeniami sięga konsekracji chrzcielnej i czyni ją czytelną dla świata. Zgodnie z tym we wspólnocie sióstr magdalenek od pokuty składanie ślubów zakonnych nie jest traktowane jako zakończenie dotychczasowego sposobu życia, lecz jako rozpoczęcie nowego jego etapu. Pogłębienie konsekracji chrztu wyraża się w odstąpieniu od zwyczaju zmiany imion chrzcielnych na zakonne podczas obłóczyn.

W programie odnowy Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty pierwszeństwo przypada odnowie ducha i wierności idei pokuty wpisanej w ich duchowość. W tej perspektywie magdalenki od pokuty, rozpoznając znaki czasu, podejmują wszelkie działania apostołskie, które mają na celu „ocalić przynajmniej niektórych” (1 Kor 9,22).

4. Aktualizacja charyzmatu Zgromadzenia Sióstr św. Marii Magdaleny od Pokuty w świetle adhortacji apostolskiej Jana Pawła II *Vita consecrata*

W posoborowej refleksji na temat życia zakonnego ukazało się wiele dokumentów⁷⁹ rzucających światło na to, jak instytuty zakonne mogą aktualizować swój charyzmat w służbie Bogu i bliźniemu. Programowym dla wspólnot zakonnych głosem Kościoła jest adhortacja apostolska Jana Pawła II *Vita consecrata*, która ma za zadanie pobudzić osoby konsekrowane do działania w kierunku odnowy i pogłębienia swojej duchowości. Dokument ten ukazuje najgłębszy sens życia konsekrowanego, zakotwicza je bowiem w życiu Trójcy Przenajświętszej. We wprowadzeniu do adhortacji – święty już dzisiaj – papież Jan Paweł II wspomina trudności, z jakimi w pierwszych latach odnowy życia spotykały się wspólnoty zakonne. Był to dla nich okres delikatny i niełatwy, co wynikało z podejmowania prób i propozycji nowatorskich, mających na celu ożywienie praktyki rad ewangelicznych. Napięcia i trudności powodowały, że nawet dobre inicjatywy nie przynosiły pozytywnych rezultatów (por. VC 13). Mimo tych trudności papież wzywa do zdobycia się na nowy wysiłek, ponieważ Kościół potrzebuje duchowego i apostolskiego żaru, jaki może rozpałić w nim odnowione życie konsekrowane. Opierając się na doświadczeniu wielu wspólnot zakonnych, można stwierdzić, że kiedy charyzmat staje w konfrontacji z nowymi warunkami kulturowymi lub społecznymi, pojawiają się napięcia i trudności w ich przyjęciu oraz niepokój obejmujący cały instytut zakonny. Potrzebny jest czas oczekiwania dla sprawdzenia, czy to, co nowe, jest zgodne z wielowiekową tradycją. Zgromadzenie może być otwar-

⁷⁹ Wśród nich: Adhortacja apostolska Jana Pawła II *Redemptionis donum* (25 III 1984 r.) ukazująca ślubowanie rad ewangelicznych jako udział w zbawczym dziele Chrystusa Odkupiciela, Dokument końcowy kongresu poświęconego powołaniom do kapłaństwa i życia konsekrowanego w Europie *Nowe powołania dla nowej Europy. In verbo tuo...* (10 V 1997 r.) opisujący zmiany religijno-kulturowe w świecie i konieczność podjęcia nowych form budzenia powołań; instrukcja Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego *Rozpocząć na nowo od Chrystusa. Odnowione zaangażowanie życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu* (13 V 2002 r.) postulująca zaangażowanie w odnowę duchową instytutów zakonnych; dokument Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich i Konferencji Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych *Idziemy naprzód z nadzieją. Życie konsekrowane w Polsce na początku nowego tysiąclecia* (18 IV 2003 r.) wskazujący priorytety apostolskie w nowej sytuacji społeczno-kulturowej.

te na nowości, pod warunkiem że ma określony styl życia, mocne korzenie i czytelny, łatwy do zidentyfikowania rys duchowości. Pozwala to zmierzyć się z modyfikacjami przy zachowaniu posłannictwa w Kościele zgodnego z charyzmatem⁸⁰.

Proces wprowadzenia zmian w dotychczasowym realizowaniu charyzmatu i określonego stylu życia wspólnoty staje się trudnym problemem wewnątrz samych instytutów zakonnych. Wynika to przede wszystkim z różnicy pokoleń. Przemiany w świecie przebiegają tak szybko, że człowiek nie może za nimi nadążyć i dochodzi w rezultacie do konfliktu pokoleń. We wspólnotach zakonnych można zauważyć pewne cechy właściwe temu zjawisku, takie jak niezrozumienie. Starsze osoby zakonne, mające w pamięci styl formacji, w którym kładło się nacisk na przepisy prawne, z trudem odnajdują się w rzeczywistości nowych powołań. Osoby, które przychodzą z nowych warunków współczesnego świata, charakteryzującego się relatywizmem, ośmieszeniem wartości religijnych, materializmem i konformizmem, nie zawsze rozumieją skostniałe w ich odczuciu zastane metody formacji do życia zakonnego. Taka sytuacja wymaga obustronnego wysiłku oraz wytrwałego i cierpliwego dialogu. Trzeba podjąć ów nowy wysiłek, by instytut nie stracił swojej żywotności i mocy przyciągania nowych powołań. W przewyciężaniu pokusy fundamentalizmu i konserwatyzmu, czyli postaw poszukujących bezpieczeństwa w kodeksach, praktykach i strukturach, pomaga doświadczenie Chrystusa jako jedyne Pana, głębokie doświadczenie działania Boga w swojej historii. Taka jest rzeczywistość ludzkiego życia: stale w drodze, która domaga się interpretacji i rozeznania. Staje się ono swego rodzaju lekarstwem na pokusę powrotu w przeszłość. Szukanie nowych dróg świadczenia o miłości Bożej pozwala otworzyć się na potrzeby obecnej chwili i miejsca⁸¹. Otwarcie to czy zarówno świata zewnętrznego, jak i nowej sytuacji w instytutach.

Adhortacja *Vita consecrata* przedstawia życie konsekrowane wpisane w tajemnicę Kościoła i konstytutywnie w nią włączone: „życie konsekrowane obecne w Kościele od samego początku nigdy nie zniknie jako jego niezbywalny i konstytutywny element, ponieważ wyraża samą jego naturę” (VC 29). Tak

⁸⁰ Por. Unia Przełożonych Generalnych, *Globalizacja a życie konsekrowane. Implikacje eklezjologiczne*, tłum. W. Młeczko, Kraków 2002, s. 40-41.

⁸¹ Zob. J.W. Gogola, *Oddani Bogu...*, dz. cyt., s. 83.

jak dokumenty Soboru Watykańskiego II, tak również adhortacja *Vita consecrata* ujmuje życie konsekrowane w jego różnych wymiarach. Można je sprowadzić do wymiaru trynitarnego, chrystocentrycznego, eklezjalnego, apostołskiego i eschatologicznego⁸². W tych też kierunkach zgromadzenia zakonne podjęły proces odnowy czy też aktualizacji swojego charyzmatu.

Siostry magdalenki od pokuty, obecne w życiu Kościoła od XIII wieku, odczytały wezwanie do udziału w jego zbawczej misji w ten sposób, że zostały powołane w Kościele do uwielbiania Boga i pomnażania Jego chwały. Dlatego też ich celem jest doskonale kochać Chrystusa, Boga-Człowieka, posłanego na ziemię, aby „świat został przez Niego zbawiony” (J 3,17). Miłość wyraża się w ślubach i praktycznym realizowaniu rad ewangelicznych, poprzez które uczestniczą w zbawczej misji Kościoła⁸³. Dokument *Vita consecrata* stwierdza, że „najważniejszym przejawem misji nie są zewnętrzne dzieła, ale przede wszystkim uobecnianie w świecie samego Chrystusa przez osobiste świadectwo” (VC 72). Poświęcając się całkowicie Bogu, siostry zobowiązują się do naśladowania Chrystusa dziewiczego, ubogiego i posłusznego, by dążyć do doskonałej miłości we wspólnotie osobowej. Starają się żyć w duchu całkowitego oddania się Kościołowi i współpracować z jego hierarchią, by w każdym czasie świadomie i odpowiedzialnie uczestniczyć w misji apostołskiej Kościoła⁸⁴. Podejmują, jak już wspomniano, posługę np. w zakrystiach, diecezjalnych seminariach duchownych na terenie Polski i Niemiec, w kurii biskupiej, w Domu Księży Emerytów⁸⁵.

„Pierwszym zadaniem życia konsekrowanego jest ukazywanie wielkich dzieł, jakich Bóg dokonuje w ułomnej ludzkiej naturze osób powołanych. Bardziej niż słowami osoby konsekrowane dają świadectwo o tych wielkich dziełach wymownym językiem życia przemienionego, zdolnego zadziwić świat.

⁸² Por. J. Misiurek, „*Vita consecrata*” w świetle nauczania Soboru Watykańskiego II o życiu zakonnym, w: *Vita consecrata. Adhortacja. Tekst i komentarze*, red. A.J. Nowak, Lublin 1999, s. 165.

⁸³ *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 5.

⁸⁴ Por. tamże, art. 17.

⁸⁵ W grudniu 1980 r. siostry magdalenki od pokuty podjęły pracę w Domu Księży Emerytów im. Jana XXIII we Wrocławiu, w latach 1982-1998 posługiwały w Wyższym Seminarium Duchownym w Koszalinie, od sierpnia 1993 r. rozpoczęły pracę w Legnickiej Kurii Biskupiej oraz w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Legnickiej w Legnicy, w październiku 2008 r. przyjęły pracę w Domu Pielgrzyma im. Jana Pawła II na Jasnej Górze w Częstochowie, od września 2009 r. pracują w zbiorczym (dla pięciu diecezji wschodniemieckich) seminarium duchownym w Erfurcie.

Na zdumienie ludzi odpowiadają głoszeniem cudów łaski, jakich Bóg dokonuje w tych, których miłuje” (VC 20). Siostry magdalenki od pokuty wspomagają przede wszystkim osoby moralnie zagrożone i niszczące swoją godność przez grzech. Każde spotkanie z drugim człowiekiem magdalenki od pokuty wykorzystują, aby uwrażliwić go na zło i pomóc mu wrócić na drogę Bożych przykazań. Wskazują na przemianę, jaka może się dokonać w życiu człowieka dzięki łasce Boga. W artykule 116 *Konstytucji Zgromadzenia* można przeczytać: „Naśladując współczucie Chrystusa i troskę o ludzi, siostry ukazują miłość Serca Jezusa jako źródło wzrostu i drogę do pojednania z Bogiem i między sobą. Służba sióstr na rzecz bliźnich, szczególnie dziewcząt i kobiet potrzebujących wsparcia i miłości w dążeniu do przemiany własnego serca i życia, winna doprowadzić je do spotkania z Sercem Jezusa. Jest to posługa oddawana Jemu samemu w ich osobach według słów: «Wszystko, co czyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili» (Mt 25,40)”. Nic nie przemawia tak mocno jak świadectwo wiary i miłości do Chrystusa, jakiej siostry doświadczają w powołaniu zakonnym przez wypełnianie ślubów. Zachowując wierność w realizowaniu rad ewangelicznych, siostry stają się widowym znakiem królestwa niebieskiego, pobudzającym wszystkich członków Kościoła do pójścia drogą ich powołania chrześcijańskiego (por. LG 44).

Zanim siostry za wzorem swojej patronki, św. Marii Magdaleny, zanoszą orędzie miłości, jakie głosi światu Chrystus, same prowadząc głębokie życie modlitwy, pełnią wobec siebie pierwszą misję: otwierają swoje serce na działanie Ducha Świętego. Przez dar życia zakonnego siostry wchodzą na drogę nawrócenia i drogę tę wskazują. Świadome tego, że tylko dzięki łasce Bożej mogą realizować swoje powołanie do świętości drogą rad ewangelicznych, siłę czerpią z modlitwy i szukania najpierw królestwa Bożego. Dopiero gdy odrzucą wszystko, co przeszkadza im w odpowiedzi na miłość Chrystusa, staną się prawdziwym znakiem Chrystusa w świecie (por. VC 25). Siostry magdalenki od pokuty, uznając darmość daru powołania do życia zakonnego, pragną ukazywać go światu i dawać świadectwo pierwszeństwa łaski Bożej, która przemienia chrześcijańską egzystencję (por. VC 109).

Wypełniając swoje posłannictwo w Kościele, magdalenki od pokuty największą wagę przywiązują do ducha miłości i pokuty, aby uczynić go znakiem wobec wszystkich ludzi. Siostry starają się tak kształtować tego ducha, aby był nie tylko wymownym „znakiem dla świata”, ale także „przyciągającą siłą, która prowadzi do wiary w Chrystusa” (*Christifideles laici*, 31; por. VC 46). W obecnie panującej kulturze, w której oszalała mnogość znaków o nieczytelnej symbolice lub oznaczających coś zupełnie innego, niż w istocie rzeczy powinny, życie zakonne ma być tym bardziej autentyczne i czytelne jako znak. Styl życia osób konsekrowanych musi odpowiadać temu, co w istocie swej oznacza: ma być naśladowaniem Chrystusa posłusznego, ubogiego i czystego tak w wymiarze indywidualnym, jak i wspólnotowym. Zawsze, ale szczególnie w tak bardzo zeświecczonej, a mimo to wrażliwej na język znaków kulturze współczesnej Kościół winien zabiegać o to, „aby jego obecność była dostrzegalna w codziennym życiu”. Ma przy tym prawo oczekiwać, że znacznie przyczynią się do tego osoby konsekrowane, powołane do tego, aby w każdej sytuacji dawać konkretne świadectwo swojej przynależności do Chrystusa (por. VC 25). Zakonnice i zakonnicy wezwani są do odzwierciedlenia miłości Boga w świecie. Ich życie ma jaśnieć ową miłością, gdyż przez swoją wierność tajemnicy krzyża wyznają i wierzą w miłość Ojca i Syna, i Ducha Świętego, tą miłością żyją. W ten sposób przyczyniają się do ożywienia w Kościele świadomości, że krzyż jest znakiem bezgranicznej miłości Bożej, rozlewającej się na ten świat, wielkim znakiem zbawczej obecności Chrystusa, zwłaszcza w chwilach trudności i prób (por. VC 24).

Kościół, wrażliwy na potrzeby człowieka, wzywa wspólnoty zakonne do podejmowania apostołatu w ramach własnego charyzmatu. Apostolat ten wyraża się w różnych formach, zawsze jednak powinien prowadzić do obrania prawdziwej opcji preferencyjnej na rzecz ubogich. Ubóstwo ma wiele obliczy: ubogimi są uciśnieni, zepchnięci na margines, starcy, chorzy, dzieci i wszyscy, których społeczeństwo postrzega i traktuje jak ostatnich (por. VC 82). Siostry magdalenki od pokuty wyrażają solidarność z bliźnimi przez ubogie i proste życie wspólne. Przez otwartość, gościnność i dzielenie się z innymi tym, co posiadają, ukazują ewangeliczne podstawy życia konsekrowanego. Solidarność z ubogimi nakazuje siostrom ukazywać w życiu codziennym

zewewnętrzne dowody autentycznego ubóstwa. Dlatego też w używaniu dóbr ograniczają się tylko do tego, co jest potrzebne do wypełnienia dzieł apostołatu, unikają wszelkiego luksusu, nadmiernego zysku i gromadzenia dóbr materialnych.

Magdalenki od pokuty wypełniają swój apostołat, podejmując również pracę pedagogiczną wśród dziewcząt z rodzin patologicznych w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Inną formą działalności apostołskiej jest formacja duchowa kobiet, podczas której podkreślają ich godność i powołanie w różnych aspektach: macierzyńskim, rodzinnym, we wspólnocie Kościoła i w społeczeństwie – wszędzie tam, gdzie kobieta wkracza ze swoją wrażliwością na potrzeby biednych. Troska o formację dziewcząt polega na odkrywaniu darów, jakimi zostały one obdarzone, i powinna doprowadzić do dojrzałego i odpowiedzialnego podejmowania zadań właściwych ich kobiecemu powołaniu. Cele te wytyczono zgodnie z zaleceniami adhortacji *Vita concecrata*, która zaleca: „Należy uznać zasadność wielu rewindykacji dotyczących miejsca kobiety w różnych środowiskach społecznych i kościelnych. Trzeba także podkreślić, że nowa świadomość kobiet pomaga również mężczyznom poddać rewizji swoje schematy myślowe, sposób rozumienia samych siebie i swojego miejsca w historii, organizacji życia społecznego, politycznego, gospodarczego, religijnego i kościelnego” (VC 57).

Wezwanie do kształtowania mentalności i stylu postępowania zgodnego z zamiarem Pana siostry magdalenki od pokuty (por. VC 57) realizują także przez katechizację dzieci, młodzieży i dorosłych, organizowanie i prowadzenie rekolekcji, zwłaszcza dla młodzieży żeńskiej, adoracje wynagradzające dla poszczególnych grup. Włączają się również w działanie Kościoła lokalnego, prowadząc rekolekcje parafialne dla dzieci i młodzieży lub uczestnicząc w nich. W życiu duszpasterskim i liturgicznym parafii pełnią różne funkcje w zakrystii, przy organach, w kancelarii, prowadzą grupy w ramach duszpasterstwa danej parafii. W dostosowaniu metod i celów pracy apostołskiej do aktualnych potrzeb siostry pozostają wierne charyzmatowi oraz tradycjom, jakie ukształtowały się w Zgromadzeniu na przestrzeni wieków.

Zgodnie z wezwaniem adhortacji biorą również pod uwagę zmieniające się warunki historyczne i kulturowe, ogólne i lokalne panujące w środowisku,

w którym działają. W planowaniu form posługi starają się zachować otwartość i elastyczność, aby uwzględnić potrzeby epoki, wykorzystując dostępne narzędzia (por. VC 71). Podejmują zadania wpisane w charyzmat, w każdych warunkach pracy otaczają ludzi modlitwą i uwrażliwiają ich sumienia.

We wszystkich podejmowanych dziełach apostołskich siostry czuwają, aby nie przecenić aktywności kosztem życia wewnętrznego. Inaczej mogłyby narazić swoje wspólnoty zakonne na ryzyko zeświecczenia. Papież Jan Paweł II w *Vita consecrata* wzywa osoby konsekrowane do czujności wobec pokus, które przybierają pozory dobra i mogą prowadzić do naśladowania chwilowej mody lansowanej we współczesnym świecie, osłabienia duchowej gorliwości i życia wewnętrznego. Pragnienie bycia bliżej ludzi może skłonić siostry do przyjęcia świeckiego stylu życia lub rozwijania ludzkich wartości tylko w wymiarze horyzontalnym (por. VC 38). Aby uniknąć tego zagrożenia, siostry magdalenki od pokuty podczas kapituł zakonnych podkreślają konieczność zachowania równowagi pomiędzy pracą a modlitwą oraz większej troski o wierność modlitwie wspólnotowej i indywidualnej. Podjęcie tego duchowego zmagania ma doprowadzić do głębszej więzi z Bogiem oraz owocności działań apostołskich. Świadectwo sióstr oddanych modlitwie i kontemplacji pomaga nie tylko świeckim, ale również wzajemnie osobom powołanym i duchownym. Motywuje do bardziej świadomego i pełniejszego przeżywania ich udziału w tajemnicy Chrystusa i Kościoła w jej różnorodnych wymiarach. Osoby konsekrowane dzięki temu wzajemnemu wzbogacaniu się mogą wyśmowniej i skuteczniej spełniać swoje szczególne zadanie podtrzymywania w ochrzczonych świadomości podstawowych wartości Ewangelii oraz wskazywać innym cel, jakim jest ostateczna szczęśliwość w bliskości Boga (por. VC 33). Dlatego siostry magdalenki swoją duchowość opierają na modlitwie i życiu sakramentalnym. W każdym domu zakonnym Zgromadzenia modlitwa wspólnotowa stanowi fundament życia i źródło apostołskiej inicjatywy na rzecz tych, którzy zostali powierzeni szczególnej trosce sióstr. W praktyce kształtowanie ducha modlitwy realizuje się przez wierność modlitwie liturgicznej, rozmyślaniu, adoracji eucharystycznej, comiesięcznym dniom skupienia, rekolekcjom, lekturze duchowej. Liturgia oraz sakrament pokuty i pojednania zawsze są podstawowym i skutecznym środkiem umac-

niania więzi z Chrystusem. Dlatego wymiar sakramentalny powinien stanowić fundament życia każdej osoby konsekrowanej⁸⁶. Dzieje się tak w życiu każdej magdalenki od pokuty, która poprzez modlitwę i pokutę realizuje charyzmat Zgromadzenia. Zacieśniając swoją przyjaźń z Bogiem przez modlitwę, może też skuteczniej pomagać bliźnim. Poświęcając całe swoje życie wynagradzaniu Sercu Jezusa za grzechy świata, włącza się w odkupieńcze dzieło Kościoła, wyprasząc grzesznikom łaskę nawrócenia. Potrzebę ożywienia formy apostołatu przez modlitwę, opierając się na adhortacji *Vita consecrata*, zauważyła ostatnia kapituła zakonna Zgromadzenia z 2013 roku. W sprawozdaniu do Stolicy Apostolskiej zapisano: „Żyjąc na co dzień charyzmatem, doświadczając głębokiej więzi z Chrystusem przez modlitwę, siostry podprowadzają osoby powierzone ich trosce do uczestnictwa we właściwych im wspólnotach w Kościele. Udział w takich grupach formacyjnych, w różnorodności form modlitwy może wyjść naprzeciw pragnieniom i potrzebom sióstr i braci świeckich”⁸⁷.

Dokument ten wzywa wszystkie rodziny życia konsekrowanego do stawiania na pierwszym miejscu życia duchowego i troski o jego wysoki poziom. Wtedy dopiero świadectwo życia osób zakonnych będzie mogło wstrząsnąć świadomością ludzi naszych czasów, którzy szukają wartości absolutnych (por. VC 93). Odpowiadając na to wezwanie, magdalenki od pokuty dają świadectwo życia zrównoważonego i radosnego, płynące z przyjęcia za wzorem Chrystusa drogi krzyża jako dowodu najwyższej miłości. Takie świadectwo ma moc przekonującą i oświecającą drogę życia chrześcijańskiego całego ludu Bożego⁸⁸.

Życie konsekrowane uczy, że dar składany Bogu powinien być całkowity i niepodzielny, jako że jest zaprzeczeniem wszelkiego kompromisu i połowiczności w oddaniu się Bogu. Niezgodne z nim pozostają wszelkie formy pakowania ze złem, podzielność daru, chwiejność i niejasność postępowania. Konsekracja to radykalny dar z siebie składany z miłości do Pana Jezusa, w Nim zaś do każdego członka ludzkiej rodziny (VC 3). Wobec tendencji obecnej we

⁸⁶ J. Kiciński, *Współczesne wyzwania wobec duchowości osób konsekrowanych*, ŻK (2014) z. 4 (108), s. 65-66.

⁸⁷ Por. Sprawozdanie o życiu i działalności Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty, 13 IV 2013 r. [nsygn.], ADGL.

⁸⁸ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 127.

współczesnym świecie, polegającej na spłycaaniu i zaniżaniu ideałów, życie konsekrowane przypomina, że nie należy dawać Bogu mniej, niż On na to zasługuje, a tym bardziej nie należy odbierać tego, co się Bogu ofiarowało⁸⁹. Przez ślubowanie rad ewangelicznych siostry magdalenki od pokuty świadomie i dobrowolnie zobowiązały się do pójścia za Chrystusem, oddając całe swoje życie Bogu, co stanowi, jak już nadmieniono, „szczególną ich konsekrację, która korzeniami sięga głęboko w konsekrację chrztu i pełniej ją wyraża” (PC 5; por. KPK, kan. 607)⁹⁰.

Nade wszystko fundamentem życia musi być miłość Boga, który daje łaski potrzebne do realizowania powołania, jakim został obdarzony każdy człowiek: powołania do świętości. Siostry magdalenki od pokuty przez wierne wypełnianie swojej misji ukazują światu miłosierdzie Boga, które jest źródłem czynnej i bezinteresownej miłości. Ludzkość we współczesnym świecie potrzebuje świadectwa miłości. Potrzebuje świadectwa Odkupienia, tak jak jest ono wpisane w profesję rad ewangelicznych. Każda z tych rad na swój sposób i wszystkie razem w ich wewnętrznym powiązaniu świadczą o Odkupieniu, które mocą Chrystusowego krzyża i zmartwychwstania prowadzi świat i ludzkość w Duchu Świętym „do tego ostatecznego wypełnienia, jakie człowiek – a przez człowieka całe stworzenie – znajduje w Bogu, i tylko w Bogu” (RD 14). Poszukiwanie Bożego piękna i spełnienia pragnienia miłości w Bogu prowadzi magdalenki od pokuty do troski o wizerunek Boga, zniekształcony i oszpecony w obliczach braci i sióstr, a szczególnie w twarzach kobiet znieważanych i poniżanych – by uwolnić ludzi od tego, co ich szpeci⁹¹.

Na mocy swej konsekracji każda osoba konsekrowana pełni misję i daje o niej świadectwo w sposób właściwy swojej rodzinie zakonnej. Misja ma istotne znaczenie dla każdego instytutu tak czynnego, jak kontemplacyjnego. Jej najważniejszym przejawem nie są dzieła zewnętrzne, lecz uobecnianie Chrystusa w świecie przez osobiste świadectwo. Im bardziej osoba konsekrowana upodabnia się do Chrystusa, tym bardziej uobecnia Go w świecie dla zbawienia ludzi (por. VC 72). Siostry magdalenki od pokuty, włączając się

⁸⁹ Por. Cz. Parzyszek, *Życie konsekrowane w posoborowym nauczaniu Kościoła*, Ząbki 2007, s. 227.

⁹⁰ Zob. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 22.

⁹¹ Por. tamże, art. 135.

w pracę na rzecz misji, wskazują, że Ewangelia jest drogą przewycięzania grzechu i prowadzi do życia w pokoju, wolności i miłości. Przez dzieła miłosierdzia siostry świadczą o przebaczącej miłości Boga i starają się pomóc ludziom wyjść z nędzy moralnej i duchowej. Wszystkim potrzebującym magdalenki od pokuty pragną składać bezinteresowny dar z siebie i służyć udzieloną przez Ducha Świętego zdolnością kochania, są gotowe pomagać im w potrzebie, by w ten sposób stała się widoczna zbawcza obecność Chrystusa konsekrowanego przez Ojca i posłanego, aby pełnić misję (por. VC 72). Siostry świadome tego, że istotą misji jest nie tyle działanie, ile przede wszystkim świadectwo życia całkowicie oddanego zbawczej woli Bożej, które wzmacnia się modlitwą i pokutą (por. VC 44), pozostają wierne swemu dziedzictwu, czyli modlitwie i pokucie wynagradzającej za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet. W praktykowanych formach pokuty siostry akcentują wymiar zadośćuczynienia. Kościół odczuwa potrzebę takiej pokuty jako reakcji na zło świata opanowanego przez grzech. Wyrazem tej potrzeby jest kult Najświętszego Serca Pana Jezusa. Wezwanie do zadośćuczynienia za grzechy świata – w łączności z krzyżem Chrystusa – skierowane jest przede wszystkim do wspólnot zakonnych (por. RP 31). Odczytywany pod tym kątem charyzmat magdalenki pozostaje aktualny również dzisiaj. Pozostaje w świecie wiele osób, które nie chcą lub nie umieją rozmawiać z Bogiem, magdalenki od pokuty modlą się za nie i składają ofiarę. Żyjąc duchem pokuty ekspiacyjnej, wypełniają wezwanie św. Pawła, aby „nosić brzemiona drugich” (por. Ga 6,2). Wierne pierwotnej inspiracji siostry poświęcają swoje życie miłości wynagradzającej Sercu Jezusa za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet, by w ten sposób wyprosić im łaskę nawrócenia i pojednania z Bogiem⁹². Odpowiedzi na łaskę charyzmatu instytutu magdalenek od pokuty udzielają w codziennym życiu postawą przyjmowania trudnych, krzyżujących wolę sytuacji i decyzji w duchu ofiary i pokuty. Siostry przez modlitwę i różne formy wyrzeczenia kształtują w sobie wolę radykalizmu ewangelicznego i osobistego nawrócenia. Taki sposób życia stanowi odpowiedź na wezwanie skierowane do osób konsekrowanych przez Jana Pawła II, aby przez przyjęcie rad ewangelicznych i wybór życia wspólnotowego weszły „na drogę nieustannego nawrócenia, wyłącznego

⁹² Por. tamże, art. 6.

poświęcenia się miłości do Boga i braci, aby dawać coraz wspanialsze świadectwo łaski, która przemienia chrześcijańską egzystencję. Świat i Kościół szukają autentycznych świadków Chrystusa” (VC 109).

Obok osobistego świadectwa naśladowania Chrystusa (por. PC 2), będącego naczelnym zadaniem osoby konsekrowanej, trzeba zauważyć jeszcze jeden element życia konsekrowanego, który sprawia, że ma ono udział w misji Chrystusa. Elementem tym jest życie braterskie we wspólnocie dla misji. Życie zakonnice i zakonników będzie tym bardziej apostołskie, im głębsze będzie ich oddanie się Panu Jezusowi, im bardziej życie wspólnotowe będzie przepojone duchem braterstwa i im gorliwiej zaangażowane będzie w spełnianie misji instytutu (VC 72). Siostry magdalenki od pokuty włączają się w tę misję, praktykując autentyczne życie wspólnotowe. W myśl zapisu *Konstytucji Zgromadzenia* świadectwo życia we wspólnocie siostrzanej ukazuje współczesnemu światu chrześcijańskie wartości powszechnego braterstwa i nieprzemijającą moc Bożych błogosławieństw⁹³. Dlatego każdego dnia siostry podejmują starania, aby ich wspólnota była znakiem i miejscem komunii, w którym zasadą życia i źródłem radości jest miłość czerpiąca moc z modlitwy. Podjęmą starania kształtowania i pielęgnowania ducha rodzinnego, opartego na wzajemnym szacunku, zaufaniu, trosce o dobro wspólne, prostocie i pokorze.

Dokument papieski stanowi dla osób powołanych inspirację do odkrycia i pogłębiania ich szczególnej konsekracji oraz miejsca w tajemnicy Kościoła. Już nauczanie Soboru Watykańskiego II otworzyło nowe perspektywy teologicznej refleksji nad naturą życia konsekrowanego, które należy niezaprzeczalnie do życia i świętości Kościoła (por. LG 44). Ta forma życia, obecna w Kościele od samego początku, nigdy nie zaniknie, ponieważ wyraża jego niezbywalny i konstytutywny element (por. VC 29). W odpowiedzi na nauczanie papieskie siostry magdalenki od pokuty podjęły – szczególnie poważnie na dwóch ostatnich kapitułach generalnych w roku 2001 i 2016 – pogłębioną refleksję nad tożsamością osób konsekrowanych oraz nad tożsamością charzmatyczną właściwą Zgromadzeniu. W tej perspektywie wybrzmiał wymiar oblubieńczy życia konsekrowanego oraz udział w dziele uświęcenia i odku-

⁹³ Por. tamże, art. 142.

pienia w komunii z Chrystusem, jakie mają do spełnienia zakonnice i zakonnicy.

Pełne i wyłączone oddanie się osoby konsekrowanej Chrystusowi, od którego otrzymała ona wszelkie dobro, ma głęboką wymowę dla współczesnego człowieka poszukującego sensu życia. W tym oblubieńczym wymiarze zwłaszcza kobieta odnajduje swą tożsamość. Przez otwarcie i przyjęcie Słowa kobieta konsekrowana wyraża swą duchową płodność. Wypływa stąd jej bezwarunkowe poświęcenie i żywe świadectwo, które z kolei przyczynia się do ustanowienia nowej ludzkości (por. VC 34). Dawane przez nią świadectwo miłości na wzór Chrystusa, w którym panuje doskonała zgodność pomiędzy słowami i czynami, pozwala dostrzec dobroć i piękno Boga⁹⁴. W swoich programach formacji na każdym etapie Zgromadzenie nakreśliło kierunek kształtowania w sobie postawy bardziej czytelnej, wyraźnej i bezkompromisowej przez radykalne realizowanie rad ewangelicznych, życie wspólne będące wyrazem ubóstwa i solidarności z ubogimi, czynny udział w życiu Kościoła zgodnie z zadaniami wynikającymi z charyzmatu. A zatem zaangażowanie w proces wychowania zakonnego powinno prowadzić do odzwierciedlenia w osobie powołanej sposobu życia Chrystusa, aby jak najpełniej urzeczywistniał się cel Kościoła, czyli uświęcenie ludzkości (por. VC 32). Osobiste świadectwo życia może przekonać i pociągać innych na drogę rad ewangelicznych. Wierząc, że od indywidualnego postępu każdej z nich zależy pomyślny rozwój Zgromadzenia i zachowanie właściwego im charyzmatu mimo zmieniających się okoliczności zewnętrznych, magdalenki od pokuty starają się wiernie realizować swoje powołanie i misję w Kościele. Aby lepiej zrozumieć tożsamość charyzmatyczną, jak zaleca adhortacja *Vita consecrata*, wyzwaniem dla wspólnot zakonnych stało się pogłębione studium historii instytutu. Refleksja nad sposobami realizacji charyzmatu w różnych okresach historycznych i uwarunkowaniach eklezjalnych pomaga sprecyzować jego istotne i trwałe elementy przy jednoczesnym ciągłym dostosowaniu się do nowych warunków (por. VC 71). Celem pogłębienia świadomości charyzmatu magdaleńskiego w każdej z siostr, a co z tym się wiąże – jego aktualizacji we współczesnym świecie, w Zgromadzeniu organizowano wykłady, prelekcje, spotkania tematyczne,

⁹⁴ Por. K. Burski, *Eklezjalny wymiar...*, art. cyt., s. 201.

szkolenia dla sióstr poszczególnych grup zawodowych. Wszystkie te działania prowadziły do pogłębienia wiedzy na temat szeroko pojętych przemian w życiu człowieka naszych czasów. Odczytanie naglących potrzeb współczesnego świata zaowocowało, jak już wzmiankowano, otwarciem przez siostry Ogniska Wychowawczego dla Dziewcząt. Dzieło to stało się przykładem aktualizacji charyzmatu Zgromadzenia, które od wieków otaczało opieką dziewczęta i kobiety. Poczucie odpowiedzialności za formację laikatu żeńskiego magdaleny od pokuty wykazują również w innych miejscach pracy, np. w szkołach, parafiach, instytucjach kościelnych i świeckich. Wszędzie tam mają okazje przypominać o godności kobiety i jej wyjątkowej roli w życiu społecznym i religijnym narodu.

W Zgromadzeniu skoncentrowano się na wewnętrznej przemianie zmierzającej do odnowienia gorliwości praktyk pokutnych zapisanych w tradycji wspólnoty, przez co aktualizuje się również charyzmat magdaleński. Równowaga między działaniami zewnętrznymi, których podjęcie wynika z konieczności szukania nowych form wyrazu charyzmatu, a życiem wewnętrznym przyczynia się do zachowania żywotności Zgromadzenia. Dzisiaj bardziej niż kiedykolwiek dotąd potrzebna jest modlitwa i pokuta w intencji grzeszników o łaskę nawrócenia. Potrzebne jest głoszenie ludziom naszych czasów prawdy o zmartwychwstaniu. Niesiona za przykładem św. Marii Magdaleny radosna nowina o tym, że widziała Chrystusa, przez posługę i modlitwę magdalenek od pokuty ma wzywać wszystkich na spotkanie z Nim.

* * *

Sobór Watykański II, podkreślając szczególną wartość życia konsekrowanego w Kościele i świecie, jednocześnie wezwał do jego odnowy. W dekrecie *Perfectae caritatis* znajdują się wskazania do podjęcia odnowy duchowości instytutów w celu przystosowania jej do współczesnych warunków. Jak zaznaczyli ojcowie soborowi, proces ten winien zakładać prymat miłości nad surowością reguły zakonnej, a pierwszą i najważniejszą zasadą, jaką należy przyjąć, jest ukazane w Ewangelii naśladowanie Chrystusa (por. PC 2). Natomiast wśród

dokumentów Magisterium Kościoła w okresie posoborowym, które zawierają wnikliwą refleksję na temat życia zakonnego, programowym dokumentem stała się papieska adhortacja apostolska Jana Pawła II *Vita consecrata*. Głównym założeniem tego dokumentu jest pobudzenie osób konsekrowanych do działania w kierunku odnowy i pogłębienia swojej duchowości. Należy podkreślić, że wspólnym mianownikiem nauczania Kościoła o życiu konsekrowanym jest wierność charyzmatowi i rozeznawanie nowych form apostołatu wychodzących naprzeciw potrzebom ubogich.

Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty w odpowiedzi na wezwanie ojców soborowych i zgodnie z posoborowym nauczaniem Kościoła podjęło refleksję nad charyzmatem i duchem instytutu oraz dokonało rewizji podejmowanych działań apostolskich. Sięgająca swymi początkami XIII wieku wspólnota magdalenek od pokuty na nowo odczytała charyzmat pokuty i modlitwy wynagradzającej za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet. W ramach odnowy siostry przyjęły wskazaną przez Sobór zasadę, że „ostateczną normą życia zakonnego jest naśladowanie Chrystusa” (PC 2). Ponieważ podstawą duchowości Zgromadzenia jest misterium paschalne Chrystusa, dlatego mocniej podkreślono wartość pokuty i modlitwy ekspiacyjnej za zbawienie świata. Jej wyrazem stał się wzrost gorliwości i wierności powołaniu zakonnemu. Doceniono praktykę ducha pokuty opierającą się na wysiłku przemiany „starego człowieka” w „nowego” (por. Rz 6,6; Ef 4,22-24). W procesie odnowy zrezygnowano z niektórych zewnętrznych aktów pokutnych, zwrócono się zaś ku wewnętrznym umartwieniom z intencją wynagradzającą za grzechy świata. To jeszcze wyraźniej podkreśliło tożsamość magdalenek od pokuty powołanych do wynagradzania Najświętszemu Sercu Pana Jezusa. W sposobie życia, modlitwy i pracy dokonano zmian odpowiadających dzisiejszym możliwościom fizycznym i psychicznym członkiń Zgromadzenia oraz potrzebom apostolskim. W podejmowanych zmianach kierowano się zachowaniem zdrowych tradycji stanowiących dziedziczną własność instytutu (PC 3). Zgromadzenie, mając swoje korzenie w zakonie kontemplacyjnym, za jedną z ważniejszych form apostołatu przyjęło modlitwę ekspiacyjną, pogłębianą przez częstą adorację Najświętszego Sakramentu. Tym samym siostry nie zerwały z tradycją zakonną pierwszych wieków istnienia Zgromadzenia.

Przez dostosowanie form apostołatu do zmieniających się warunków historycznych dzięki posłuszeństwu Duchowi Świętemu i Magisterium Kościoła zachowały twórczą wierność charyzmatowi. W tym duchu magdalenki od pokuty, rozeznając znaki czasu, podejmują wszelkie działania apostołskie, które pomagają ukazywać współczesnemu światu nieskończone miłosierdzie Boga.

ROZDZIAŁ II

PODSTAWY DUCHOWOŚCI ZGROMADZENIA SIÓSTR ŚW. MARII MAGDALENY OD POKUTY

Podstawą duchowości Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty jest misterium paschalne zbawienia. Bóg objawił swoją miłość do człowieka przez to, że dał swojego Syna jako „ofiara przebłagalną za nasze grzechy” (1 J 2,2). Z miłości do Chrystusa wypływa troska magdalenek od pokuty o grzeszników. Przez modlitwę i ekspiację za grzechy własne i świata, a zwłaszcza kobiet, siostry włączają się w Boże dzieło zbawienia. Podejmując różne dzieła pokutne, chcą przywrócić porządek zniszczony przez grzech. W tradycji Zgromadzenia istotne miejsce zajmuje kult Serca Jezusowego. Na krzyżu zranione Serce Jezusa najskuteczniej objawiło miłość miłosierną, dlatego zanurzone w duchowości paschalnej magdalenki od pokuty pragną swoją miłością odpowiadać na miłość Boga i wynagradzać zniewagi wyrządzone Sercu Jezusowemu.

Pielęgnowana przez siostry duchowość eucharystyczna uzdalnia je do miłowania i przebaczenia oraz staje się okazją do odnowienia więzów siostrzanych, zgodnie z obietnicą Chrystusa: „gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich” (Mt 18,20). W tym sensie pobożność chrześcijańska zawsze widziała głęboką więź pomiędzy nabożeństwem do Matki Bożej i kultem Eucharystii, toteż w duchowości magdalenek od pokuty ważne miejsce zajmują również praktyki modlitewne wynikające z pobożności maryjnej. W Maryi każda siostra znajduje Matkę i wzór konsekracji jako wyraz pełnego oddania swego życia na wyłączność Bogu.

Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* przypomina, że „wszyscy chrześcijanie jakiegokolwiek stanu i zawodu powołani są do pełni życia chrześcijańskiego i do doskonałości miłości, dzięki zaś tej świętości chrześcijan także w społeczności ziemskiej rozwija się bardziej godny człowieka sposób życia” (zob. LG 40). Siostry magdalenki od pokuty realizują to wezwanie, wpatrując się w przykład świętych patronów

Zgromadzenia. Ze szczególną czcią zwracają się do Matki Bożej, której orędownictwa wzywają jako Matki pokutujących, św. Marii Magdaleny, patronki Zgromadzenia, św. Augustyna – regułodawcy, św. Jadwigi Śląskiej, która sprowadziła zakon magdalenek od pokuty do Polski, i innych świętych pokutników. Rozważanie życia świętych patronów wzywa magdalenki od pokuty do gorliwości życia oddanego Bogu i ludziom.

1. Reguła św. Augustyna

Św. Augustyn znany jest jako poszukujący Boga, jako biskup i autor pism teologicznych. Właściwie niewiele mówi się o jego życiu we wspólnocie mnichów monastycznych. Natomiast bogactwo jego osobowości można odkryć i zrozumieć dopiero w aspekcie chrześcijańskiego monastycyzmu, tym bardziej że nie tylko założył kilka klasztorów, lecz sam również żył we wspólnocie zakonnej⁹⁵.

Jego myśli dotyczące organizacji życia mnichów zostały spisane w piśmie monastycznym zatytułowanym *Reguła Augustyna*. Jest to pierwsza reguła monastyczna na Zachodzie. Pytanie o początki mnichów augustiańskich wciąż pozostaje żywe. Nie wiadomo, czy byli kanonikami regularnymi, czy pustelnikami. Jedno jest pewne: zakony te rozwijały się dynamicznie, odwołując się do rad wspólnego założyciela: „Podstawowym motywem, dla którego zgromadziliście się, jest to, abyście jednomyślnie mieszkali w domu i mieli jedno serce i jednego ducha skierowanego ku Bogu” (*Reguła* 1,1)⁹⁶. Oryginalność reguły Augustynowej polega na tym, że nie znajdzie się w niej, w odróżnieniu od reguły św. Benedykta, żadnych detali klasztornej porządku dnia ani też struktury zewnętrznej wspólnoty. Ponadto owa najstarsza z reguł, się-

⁹⁵ Por. P.A. Zumkeller, *Sens i duch Reguły św. Augustyna*, Kraków 1994, s. 20.

⁹⁶ Por. J. Huscenot, *Doktorzy Kościoła*, tłum. K. Wojtowicz, Częstochowa 2002, s. 131-133. Autor podaje również informację o tym, że pierwsze wspólnoty żyjące według reguły augustiańskiej rozwijały się pomyślnie od początków ich założenia. Także w czasach reformacji istniały ok. dwa tysiące wspólnot. Później powstały kolejne zgromadzenia: augustianie rekolekci, augustianie bosci, a w końcu augustianie od Wniebowzięcia, inaczej asumpcjonści, założeni w 1845 r. przez Emanuela d'Alzona. Wśród żeńskich wspólnot wymienia: siostry Wniebowzięcia, siostry Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny (wizytki), kanoniczki regularne św. Augustyna, siostry Niepokalanego Poczęcia. Do wspólnot zakonnych opartych na regule św. Augustyna należy również Zgromadzenie Sióstr św. Marii Magdaleny od Pokuty.

gająca początków życia monastycznego, wywarła wielki wpływ na życie zakonne późniejszych wieków⁹⁷.

Po pierwszej próbie życia wspólnego podjętej w Tagaście na przełomie roku 388 i 389 klasztory augustiańskie cechowała wewnętrzna dynamika dojrzewania „wolności i łaski” przyjęta od fundacji klasztoru w Hipponie (391)⁹⁸. Klasztory miały wyznaczone konkretne zadania niesienia pomocy wspólnocie chrześcijan w pokonywaniu trudności związanych z podziałami, by mogli sprostać misji niesienia Chrystusa ludzkości. Sposób osiągnięcia tych celów był prosty i głęboko ewangeliczny. Zasadzał się na miłości Boga i bliźniego przepojonej duchem pierwszej wspólnoty chrześcijańskiej: „Jeden duch i jedno serce ożywiały wszystkich, którzy uwierzyli. Żaden nie nazywał tego, co posiadał swoim, ale wszystko mieli wspólne” (Dz 4,32). Pierwszych wierzących w Chrystusa łączyła głęboka więź duchowa, która cechowała się jednością dusz i serc. Wspólnota odznaczała się prawdziwą przyjaźnią i chrześcijańską miłością. Dzięki autentycznej jedności promieniowała na innych z wielką mocą ewangelizacyjną. Następstwem wspólnoty duchowej była wspólnota dóbr materialnych⁹⁹.

*Reguła św. Augustyna*¹⁰⁰ jest zwięzła w swojej treści. Zamyka się w ośmiu krótkich rozdziałach dotyczących zasad życia wspólnego. Zawiera wskazania

⁹⁷ Por. P.A. Zumkeller, *Sens i duch...*, dz. cyt., s. 21.

⁹⁸ Obok dwóch męskich klasztorów w Hipponie Augustyn ufundował również monastyr dla kobiet. Do wspólnoty tej prócz dziewic należały też wdowy. Wspólnota ta istniała już w końcu lat 90. IV w. Niestety nieznana jest dokładna data powstania fundacji i lokalizacja klasztoru. Niektóre szczegóły dotyczące organizacji życia i codziennych praktyk w tej żeńskiej wspólnocie można poznać z pism św. Augustyna. Podstawowa zasada obowiązująca wstępujące do wspólnoty dziewice i wdowy dotyczyła całkowitego wyzbycia się własności prywatnej i życia w ascetycznej wspólnocie. Ta sama zasada obowiązywała w przypadku klasztorów męskich. Na czele żeńskiej wspólnoty stała przełożona nazywana matką. Prawdopodobnie wśród zgromadzonych dziewic i wdów mieszkał prezbiter sprawujący pieczę nad ich rozwojem duchowym. Na podstawie listów Augustyna można przypuszczać, że mniszki zajmowały się wychowywaniem oddanych pod ich opiekę sierot, zwłaszcza dziewczynek. Mniszki zbierały również porzucone małe dzieci i dbały o to, aby je ochrzczono. Zob. św. Augustyn, *Pisma monastyczne*, tłum. P. Nehring i in., *Źródła Monastyczne 27*, Tyniec – Kraków 2002, s. 58-59.

⁹⁹ Por. S. Dyk, *Głoszenie kerygmatu o Kościele jako wspólnocie (Dz 2,42-47) w polskim przepowiadaniu homilijnym*, „Roczniki Teologiczne KUL” 55 (2008) z. 8, s. 21-22.

¹⁰⁰ *Reguła monastyczna* przypisywana św. Augustynowi wzbudza ogromne zainteresowanie wśród badaczy. Wielokrotnie była przedmiotem naukowych debat. Wydano wiele wydań krytycznych tego tekstu. Wspólnym mianem *Reguły monastycznej* św. Augustyna określa się kilka dokumentów, które przechowały się w rękopisach albo zupełnie osobno, albo tworząc kombinację składającą się z dwóch lub trzech spośród nich, albo też przetrwały w dwóch różnych wariantach, adresowanych do kobiet lub mężczyzn. Za podstawowe dla *Reguły* uznaje się trzy utwory: *Ordo monasterii (Porządek klasztoru)*; *Praeceptum* – reguła dla mni-

dla tych, którzy chcą żyć w klasztorze. Cel i fundament życia wspólnego zamyka się w pierwszym rozdziale, następne dotyczą modlitwy, umiarkowania i umartwienia, strzeżenia czystości i upomnienia braterskiego, rzeczy codziennego użytku i posługiwania się nimi, prośby o przebaczenie i darowania win, sprawowania władzy i posłuszeństwa oraz zachowania reguły. W ostatnim rozdziale zapisano nakaz czytania *Reguły* raz w tygodniu, tak aby wypełniać gorliwie to, co zostało w niej zapisane. Podkreśla ona przy tym wolność w wypełnianiu przepisów. Współpraca z łaską Bożą w wolności wydaje owoce dobrego postępowania i pomaga jak najlepiej realizować powołanie: „Niech Bóg da wam, abyście to wszystko zachowywali z miłością jako miłośnicy duchowego piękna, wydający słodki zapach Chrystusowy pochodzący z dobrego postępowania, bo nie jesteście jako niewolnicy pod Prawem, ale jako wolni utwierdzeni w łasce” (*Reguła* 8,1).

Regułę Augustyna cechują: wpływ Pisma Świętego, zwięzłość, brak szczegółów, założenie dojrzałości osobowej mnicha, brak sankcji karnych, możliwość duchowej przyjaźni między mężczyzną a kobietą. W wielu miejscach występuje słowo „miłosierdzie” oznaczające poważne traktowanie słabości innych ludzi. Wymienione elementy sprawiają, że *Regułę Augustyna* odczytuje się bardziej jako przekaz doświadczenia niż zbiór wskazówek na drodze doskonałości mnicha. Augustyn sam określił *Regułę* wyrażeniem *libellus*, co oznacza małą książeczkę lub pamflet. Na uwagę zasługuje fakt, że mogli ją stosować tak mężczyźni, jak i kobiety, w przeciwieństwie do reguł pisanych w następnym wieku przez Cezarego z Arles i innych¹⁰¹. Augustyn dokonał swego rodzaju przełomu w monastycyzmie zachodnim. Ideę chrześcijanina jako najbardziej wartościowego obywatela w służbie społeczeństwa, tak żywą na Zachodzie, rozciągnął na wspólnoty monastyczne. I tak jak dzięki swej wierze chrześcijanin wnosił wkład w budowanie społeczeństwa o charakterze

chów; *Obiurgatio* – napomnienie skierowane do kłócących się mniszek – *List* 211,1-4; oraz *List* 211,5-16 – *Regularis informatio*, czyli wariant reguły dla wspólnot żeńskich. Zob. św. Augustyn, *Pisma monastyczne*, dz. cyt., s. 60; *Reguła św. Augustyna*, w: *Starożytne reguły zakonne*, wybór, wstępy i oprac. M. Starowieyski, red. E. Stanuła, Pisma Starożytnych Pisarzy 26, Warszawa 1980, s. 93-106; *Reguła dla zakonnic w Hipponie (List 211)*, w: *Antologia patrystyczna*, wybór, oprac. i tłum. A. Bober, Kraków 1965, s. 268-274; M. Kanior, *Historia monastycyzmu chrześcijańskiego*, t. 1: *Starożytność (wiek III-VIII)*, Kraków 1993, s. 209-217.

¹⁰¹ Zob. G. Lawless, *Przegląd monastycyzmu augustiańskiego*, w: *Duchowość starożytnego monastycyzmu*, Kraków 1995, s. 74-75.

bardziej ewangelicznym, podobnie obecność w świecie wspólnot monastycznych miała wyróżniać się życiem według prawa miłości Boga i bliźniego. A zatem klasztory augustiańskie stawały się miejscem doświadczenia i realizowania miłości Boga i bliźniego. Regułodawca nazywa swoje klasztory wspólnotami miłości. Cnocie tej przypisuje rolę głównej zasady życia zakonnego¹⁰². Miłość powinna przenikać wszystko, przejawiać się podczas posiłków, rozmów, pracy, rekreacji.

W ideale życia wspólnotowego *Reguła Augustyna* odnosi się do wzoru pierwszych wspólnot chrześcijańskich. Miłość była tym, co zespałało wspólnoty rodzącego się Kościoła. Wszyscy mieli tam jedno serce i jednego ducha. Zadanie budowania jedności reguła ta wiąże z zachowaniem cnót społecznych, takich jak większa troska o potrzeby wspólnoty niż o swoje, rezygnacja z przywiązania do dóbr materialnych, pokora, gotowość niesienia pomocy, życie w czystości rozumianej nie tylko jako zachowanie celibatu, ale również opanowanie uczuć i pragnień. Życie w zgodzie i wyrozumiałości dla słabości współbraci jest możliwe pod warunkiem ciągłej pamięci o obecności Boga¹⁰³. Zrozumienie słabości nie oznacza akceptacji błędów ani złych zachowań. Wzywa do znoszenia siebie wzajemnie w miłości i braterskim lub siostrzanym upomnieniu.

We wspólnotach augustiańskich akcent położono na miłość braterską¹⁰⁴. „Miłujemy [Boga], ponieważ Bóg sam pierwszy nas umiłował. Jeśliby ktoś mówił: «Miłuję Boga», a brata swego nienawdził, jest kłamcą, albowiem kto nie miłuje brata swego, którego widzi, nie może miłować Boga, którego nie widzi. Takie zaś mamy od Niego przykazanie, aby ten, kto miłuje Boga, miłował też i brata swego” (1 J 4,19-21). Augustyn w swoim przekazie ukazuje bogactwo miłości, która łatwym czyni wszystko, cokolwiek jest trudne, nowym, co stało się już przyzwyczajeniem, nadaje moc dążeniu do najwyższego dobra, uwalnia od wszelkich zainteresowań niezwiązanych z Bogiem. Miłość wraz z pokorą staje się istotą każdej cnoty. Cnota bowiem jest uporządkowaną miłością i darem Boga. Z miłości zrodziło się w Augustynie pragnienie

¹⁰² Por. P.A. Zumkeller, *Sens i duch...*, dz. cyt., s. 24.

¹⁰³ Por. M. Kanior, *Historia monastycyzmu chrześcijańskiego*, t. 1, dz. cyt., s. 213-214.

¹⁰⁴ Por. J. Aumann, *Zarys historii duchowości*, Kielce 1993, s. 83.

kontemplacji spraw Bożych, co jest właściwe mądrości¹⁰⁵. W myśli św. Augustyna prymat miłości przejawia się na wiele sposobów. Miłość oświeca umysł, rozpala wolę i pobudza pragnienie w człowieku. Biskup Hippony uczy o miłości prawdziwej, która jest przyłgnięciem do Boga, i o miłości fałszywej, czyli miłości samego siebie. Fałszywa miłość przejawia się w nieuporządkowanej miłości do rzeczy i do ludzi. Miłość powinna prowadzić nie tylko samego człowieka do Boga, ale również innym wskazać drogę do najwyższego dobra, jakim jest Bóg, w którym człowiek znajduje spełnienie. Miłość jest wewnętrzną siłą wznoszenia się do Boga¹⁰⁶. Taka uporządkowana miłość nadaje relacjom we wspólnotach zakonnych właściwy kierunek.

W życiu wspólnoty ważna jest modlitwa. Św. Augustyn podkreśla związek między jej wymiarem zewnętrznym a wewnętrznym: „Gdy modlicie się psalmami i hymnami, rozmyślajcie w sercu o tym, co wypowiedacie głosem” (*Reguła* 2,3). Modlitwa w miarę powtarzania powinna stawać się coraz doskonalsza. Postęp w modlitwie jest przejawem również rozwoju życia duchowego¹⁰⁷. Mnich powinien mieć serce stale zwrócone ku Bogu. Umysł i serce wypełnione myślą o Bożej miłości i miłosierdziu mogą następnie zwrócić się ku człowiekowi. Nie zatrzymują się jedynie na rozważaniu, lecz konkretyzują swe pragnienia w wyświadczeniu dobra. Praktykom pokutnym i ascetycznym, takim jak post lub wstrzemięźliwość, św. Augustyn przypisuje znaczenie przede wszystkim duchowe. W procesie duchowego rozwoju istotne jest oczyszczenie przez umartwienie. Prowadzi ono do wyzwolenia miłości prawdziwszej i silniejszej. Umartwienie ma ustalić właściwy porządek i harmonię w człowieku. Św. Augustyn odchodzi od surowości w zewnętrznych praktykach pokutnych. Powinny one być raczej podporządkowane zdrowiu oraz stanowi życia, z którego zakonnicy przyszedli do klasztoru¹⁰⁸. Zakłada się przy tym dojrzałość osobową zakonnika i jego zdolność do samodyscypliny: „Ciała wasze ujarzmijcie postami i wstrzemięźliwością w jedzeniu i picciu, na ile tylko zdrowie pozwala. Gdy jednak ktoś nie może pościć, niech nie spożywa

¹⁰⁵ Por. Jan Paweł II, *List apostolski „Augustinum Hipponensem” do biskupów, kapłanów, rodzin zakonnych i wiernych Kościoła katolickiego w 1600. rocznicę nawrócenia św. Augustyna, biskupa i doktora Kościoła*, OR (1986) nr 9, s. 3-9.

¹⁰⁶ Por. S. Jaśkiewicz, *Św. Augustyn – poszukiwanie Boga*, Katowice 2012, s. 143-144.

¹⁰⁷ Por. *Starożytne reguły zakonne*, dz. cyt., s. 84.

¹⁰⁸ Por. tamże, s. 86-87.

przynajmniej żadnego jedzenia poza porami posiłków, chyba że jest chory” (*Reguła* 3,1).

Ważnym elementem życia zakonnego było przeżywanie czystości „ze względu na królestwo niebieskie”. Przyznając uprzywilejowane miejsce dialektyce antropologicznej „człowieka wewnętrznego” i „człowieka zewnętrznego”, Augustyn doszedł do odmiennej wizji ciała niż proponowana przez filozofię platońską. W patrzeniu na osoby płci przeciwnej i nawiązywaniu z nimi relacji Augustyn nie mówi o walce z ciałem, lecz zwraca uwagę na „serce czyste, duszę czystą, spojrzenie czyste”. Dojrzałe relacje we wspólnotach zakonnych i poza nimi warunkuje czystość intencji, myśli i pragnień. W sercu człowieka mieści się zdolność właściwego patrzenia na bliźniego. Z wnętrza człowieka wychodzą wszak jego czyny. Relacje mają kształtować się w wolności duchowej, jaką posiada człowiek duchowy, *homo spiritualis*. I mnich, i mniszka klasztoru augustiańskiego osiąga wolność duchową z pomocą łaski Bożej¹⁰⁹. Kandydatem do życia klasztornego nie jest osoba bezgrzeszna, lecz osoba, która podejmowała wysiłek stawania się *homo spiritualis*. Dlatego też ważną część *Reguły* zajmuje kwestia czystości, i to nie tylko w jej wymiarze cielesnym. W utrzymaniu czystości wewnętrznej ważne są również czynniki zewnętrzne: „W waszym postępowaniu, w postawie, we wszystkich waszych ruchach niech nie będzie niczego, co mogłoby obrażać wzrok kogokolwiek, ale niech będą one zgodne ze świętością, która wam przystoi” (*Reguła* 4,3).

Życie duchowe i jego wzrost polega według myśli św. Augustyna na zdolności do bezinteresownego daru miłości. Im więcej miłości, tym większy wzrost duchowy. Miłość prowadzi do poznania Miłowanego. Z tego zaś poznania wyrasta coraz większe pragnienie upodobnienia się do Niego, pragnienie tak wielkie, że serce człowieka duchowego nie może go pomieścić, czuje przygnacenie do dzielenia się nim¹¹⁰. Życie duchowe doskonali się przez mądrość, ale nie w rozumieniu zdobytej wiedzy teologicznej, lecz bardziej przez mądrość w sensie biblijnym, wynikającą z poznania Boga i Jego przykazań. Zdolność miłowania Boga i bliźniego ma swoje źródło w wierze i rozumieniu

¹⁰⁹ Por. T. Špidlik, I. Gargano, V. Grossi, *Historia duchowości*, t. 3A: *Duchowość Ojców greckich i wschodnich*, Kraków 2004, s. 301-308.

¹¹⁰ Por. tamże, s. 360.

duchowym osoby Jezusa Chrystusa. Życie zakorzenione w Chrystusie staje się aktywne we wspólnocie Kościoła.

Należy zaznaczyć, że św. Augustyn jako regułodawca podchodził do życia zakonnego realistycznie. Zdawał sobie sprawę z nieuniknionych konfliktów we wspólnotach. Zachęcał do unikania sporów, a jeśli już do nich doszło, wzywał do praktykowania braterskiego upomnienia: „Niech nie będzie między wami sporów; gdyby wybuchły, kończcie je jak najszybciej, aby gniew nie rozpałił się w nienawiść, źdźbło nie urosło w belkę i z duszy nie zrobiło zabójcy. Tak bowiem czytacie: «Kto nienawidzi swego brata, jest zabójcą»” (*Reguła* 6,1). W upomnieniu braterskim afrykański doktor Kościoła podkreśla zgodność z tekstem biblijnym: Najpierw w cztery oczy, następnie, jeśli to nie skutkuje – w obecności świadka, z kolei donieść Kościołowi, mając na uwadze dobro współbrata (por. Mt 18,15-17). W całym tym postępowaniu nakazuje dyskrecję, takt i miłość. Ten, kto upada i prosi o przebaczenie, wykazuje większą dojrzałość niż ten, kto mało kiedy upada, lecz z trudem prosi o przebaczenie¹¹¹. W ocenie tej drugiej postawy regułodawca jest surowy: „Lepszym zaś jest ten, który, choć często ulega pokusie gniewu, jednak szybko prosi, by mu odpuścił ten, którego uznaje, że obraził, od tego, który wprawdzie rzadko ulega gniewowi, ale też trudniej skłania się do proszenia o przebaczenie. Ten zaś, kto nigdy o przebaczenie nie prosi albo też nie prosi z serca, przebywa w klasztorze niepotrzebnie, choćby stamtąd go nie wypędzano” (*Reguła* 6,2).

W *Regule* można znaleźć nowe ujęcie autorytetu przełożonego i kwestii posłuszeństwa. Nie ma tutaj wezwania do absolutnego posłuszeństwa wobec poleceń przełożonego ani też sankcji karnych do stosowania w razie nieposłuszeństwa. Więcej miejsca poświęca się obowiązkowi przełożonego niż podwładnego. Podwładny powinien być posłuszny przełożonemu jak ojcu, aby w jego osobie nie obrażać Boga¹¹². Do przełożonego zaś należy troska o to, aby mieszkańcy klasztoru zachowywali regułę, a jeśli tak nie jest, z miłością powinien upomnieć błądzących. Trzeba, aby sam dawał przykład dobrych uczynków. Jego posługa ma być służbą wobec podwładnych. Z tytułu swego

¹¹¹ Zob. *Starożytne reguły zakonne*, dz. cyt., s. 88.

¹¹² Zob. tamże, s. 89.

urzędu nie może domagać się względów ani korzyści. Na przełożonym spoczywa większa odpowiedzialność za powierzonych mu podwładnych. Ze swego zarządzania będzie musiał zdać rachunek przed Bogiem. Augustyn zawiera przy tym osobę przełożonego trosce podwładnych: „Toteż okazując większe posłuszeństwo, zmiłujcie się nie tylko sami nad sobą, ale przede wszystkim nad nim, bo kto pomiędzy wami zajmuje wyższe miejsce, w tym większym znajduje się niebezpieczeństwie” (*Reguła* 6,4). Tak wyznaczone zadania nie umniejszają autorytetu przełożonego.

Wspólnoty zakonne, które oparły swoje konstytucje na regule św. Augustyna, cechują się ukierunkowaniem ewangelicznym i eklezjalnym, mocno podkreślają życie wewnętrzne i rys maryjny. Nabożeństwo do Najświętszej Dziewicy wyraża się przez uznanie Jej za „pierwszą fundatorkę życia zakonnego”. Prymat duchowości opartej na myśli św. Augustyna ma charakter potrójny: polega na pierwszeństwie miłości, łaski i Chrystusa. Jedność Trójcy Świętej staje się wzorem dla życia braterskiego. Augustiańskie braterstwo opiera się na dialogu w atmosferze wolności, zmierza do pluralizmu nie przeciwstawnego, lecz dążącego do jedności. Osobowość zakonnika rozwija się w atmosferze przyjaźni opartej na fundamencie, jakim jest Chrystus¹¹³. W myśli św. Augustyna życie duchowe zakorzenia się w miłości i doskonali przez mądrość oraz intymne zjednoczenie z Chrystusem w Kościele¹¹⁴.

Św. Augustyn jest dobrym wychowawcą, nie gubi się w detalach, lecz przekazuje to, co zasadnicze. Toteż wiele wspólnot zakonnych żyje współcześnie według wskazań *Reguły św. Augustyna* i na niej opiera organizację życia wspólnotowego i apostolskiego, wśród nich również siostry ze Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty. Wierne wypełnianie celu i zadań Zgromadzenia, jak podają konstytucje, magdalenki od pokuty osiągają przez

¹¹³ Por. *Duchowość średniowiecza*, red. B. Calati, R. Grégoire, A. Blasucci, Historia Duchowości 4, Kraków 2005, s. 329. Wśród spadkobierców św. Augustyna nazywanych augustianami wymienia się trzy odmiany: eremitów, rekolektów i bosych. Małe wspólnoty eremickie w 1256 r. zjednoczyły się w kongregację pod nazwą augustianów eremitów, którzy w 1303 r. weszli do kategorii zakonów żebraczych. Dwa inne typy zakonu augustiańskiego: rekolekci i bosci, powstały w XVI w. na skutek reformy augustianów eremitów. Augustianie rekolekci uzyskali autonomię w 1912 r., natomiast augustianie bosci odłączyli się w 1931 r. Wszystkie te gałęzie trzymają się jednego pnia, jakim jest myśl i duch św. Augustyna. Zob. tamże, s. 329-331.

¹¹⁴ J. Aumann, *Zarys historii duchowości*, dz. cyt., s. 75.

łączenie kontemplacji z miłością apostołską¹¹⁵. Przykład harmonijnego godzenia obowiązków życia klasztornego z apostołskimi zadaniami duszpasterskimi znajdują w osobie św. Augustyna. Zakonodawca gorliwie wypełniał wymagania monastycznego stylu życia mimo licznych obowiązków pasterskich. Pociągnięte tym przykładem wspólnoty opierające się na prawie augustiańskim są wezwane do dawania świadectwa, że życie w jedności z Bogiem i między sobą może wyprowadzić ludzi z osamotnienia i egoizmu¹¹⁶. Zadanie to staje się szczególnie ważne w obecnym czasie. Z jednej strony współczesny człowiek poprzez postęp techniczny ma możliwość szerszej komunikacji, zawierania znajomości oraz doświadczenia braterstwa, z drugiej zaś odczuwa izolację i opuszczenie. Aby spełniać swoje apostołskie posłannictwo, magdalenki od pokuty starają się w praktyce dnia codziennego nabywać cnót właściwych Zgromadzeniu: miłości Boga i bliźniego, pokory i prostoty, gorliwości w wypełnianiu przykazania miłości i reguły zakonnej, ofiarności i ducha pokuty. Każdego dnia podejmują wysiłek życia w zgodzie i miłości wzajemnej, przekraczającej wszelkie różnice. Miłość do Jezusa Chrystusa uzdalnia je do zacieśniania we wspólnocie więzi wewnętrznej, która decyduje o istnieniu i wartości zewnętrznej spójni. Z tą myślą zamieszkały wspólnie: „Przed wszystkim w tym celu jesteście zgromadzone razem, abyście jednomyślnie mieszkały w domu i miały jedną duszę i jedno serce skierowane ku Bogu” (*Reguła* 1,3). Idąc za wskazaniem św. Augustyna, w trosce o jedność między sobą, siostry są wierne codziennej liturgii sprawowanej wspólnotowo. Udział we wspólnej modlitwie jest źródłem siły, która kształtuje wspólnotę. Dlatego zgodnie z zaleceniem reguły „trwają one na modlitwie w godzinach i czasach oznaczonych” (*Reguła* 2,10). Centrum życia we wspólnocie magdalenek od pokuty stanowi Eucharystia. Pielęgnowany wymiar eucharystyczny duchowości siostr uzdalnia je do miłowania, ofiarowania siebie za grzechy świata, przebaczenia i apostołstwa. Zgodnie ze wskazaniem reguły, uczestnicząc we wspólnotowym celebrowaniu liturgii godzin, siostry starają się zachować zgodność serca ze słowami modlitw i psalmów, tak jak nakazuje zakonodawca: „Gdy w psalmach i hymnach modlicie się do Boga, rozważajcie w sercu

¹¹⁵ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 8.

¹¹⁶ Por. P.A. Zumkeller, *Sens i duch...*, dz. cyt., s. 28.

to, co wymawiacie ustami” (*Reguła* 2,12). Dlatego w ramach przygotowania do udziału w modlitwie wspólnotowej siostry starają się o zachowanie skupienia i wyciszenie. Zachowanie zgodności serca, myśli i wypowiedzianych słów pomaga magdalenkom od pokuty w rozwoju wewnętrznym i w życiu w duchu prawdziwie ewangelicznym. Akcent położony na modlitwę wspólnotową nie umniejsza wartości modlitwy osobistej. Na temat modlitwy św. Augustyn pisze w *Regule* o umiarkowaniu i umartwieniu. Podaje jeden rodzaj umartwienia, jakim jest post i wstrzemięźliwość w pokarmach i napojach (por. *Reguła* 3,14). Postawa taka ma doprowadzić do opanowania zmysłowości i przewagi ducha nad pożądlivością ciała. Magdalenki od pokuty starają się, aby ich życie miało charakter pokutny i było znakiem dla otoczenia. W tym celu podejmują zewnętrzne akty pokutne i umartwienia wewnętrzne. Jedną z takich form jest również zachowanie milczenia podczas posiłków (z wyjątkiem dni uroczystości kościelnych i zakonnych). Na potrzebę zachowania ciszy reguła wskazuje w zaleceniu, aby od chwili przyjścia do stołu aż do powstania słuchać w milczeniu tego, co się czyta, aby nie tylko usta przyjmowały pokarm, ale i serce pragnęło słowa Bożego (por. *Reguła* 3,15). Dlatego we wspólnotach magdalenkich podczas posiłków czyta się słowo Boże oraz fragmenty lektury duchowej.

Ważną rolę w relacjach we wspólnocie odgrywa według św. Augustyna upomnienie braterskie. Udzielane roztropnie, według zasady ewangelicznej – daje wyraz współodpowiedzialności za życie współbraci. Regułodawca nakazuje, że jeśli zauważy się zbyt dużą swobodę postępowania, należy natychmiast daną osobę upomnieć, aby rodzące się zło nie zdążyło się rozwinąć (por. *Reguła* 4,25). Praktycznie we wspólnotach magdalenek od pokuty wezwanie to realizuje się poprzez upomnienie siostrzane. W procesie formacji kształtuje się dojrzałą osobowość, umiejącą przyjąć upomnienie nawet wtedy, gdy jest zbyt surowe. Nie wolno nosić w sobie długo uraz, gdyż może się to przerodzić się w antypatię i, co gorsza, w nienawiść. A zatem św. Augustyn wzywa do tego, aby jeśli pojawiają się sprzeczki, jak najszybciej prosić o przebaczenie i darowanie win. Wśród sióstr magdalenek od pokuty wyraża się to w siostrzanej prośbie o przebaczenie przed dniami skupienia wspólnoty, rekolekcjami i spowiedzią św. Słowo „przepraszam” powinno wyrażać autentyczny

żał za popełnione przewinienie oraz gotowość do unikania wszystkiego, co powoduje urazę. Wymaga ono dyspozycji obu stron: zarówno do proszenia o przebaczenie, jak i do przyjęcia przeproszenia. Pomocą w wychowaniu do takiej postawy są we wspólnotach magdalenkich nabożeństwa pokutne, które umacniają ducha pojednania.

Znając realia życia klasztornego, biskup Hippony wiedział, że pierwotna gorliwość zakonników z czasem ulega osłabieniu, dlatego w końcowym rozdziale zaleca systematyczne czytanie *Reguły*: „Abyście jednak nie zaniechali czegoś przez niedbalstwo, niech ta książeczka (*libellus*) będzie czytana raz na tydzień dla przeglądania się w niej jak w zwierciadle” (*Reguła* 7,2). Zgodnie z tym wezwaniem siostry magdalenki od pokuty każdego dnia czytają fragmenty prawa zakonnego, w tym *Reguły*, aby weryfikować swoje postępowanie i podejmować wysiłek poprawy i doskonalenia swojego postępowania na drodze ku świętości w życiu wspólnym. Według nauczania św. Augustyna reguły trzeba przestrzegać w duchu umiłowania piękna duszy i poprzez dobre życie promieniować miłością Chrystusa na innych¹¹⁷. Tak przyjęte pouczenia regułodawcy, choć mogą się wydawać odległe w czasie, to jednak zawsze są aktualne w realizacji wezwania do doskonałości chrześcijańskiej na drodze rad ewangelicznych w życiu wspólnotowym.

2. Duchowość ekspiacyjna

Jak wspomniano, podstawę duchowości Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty stanowi misterium paschalne zbawienia. Chrystus „jest ofiarą prześlągalną za nasze grzechy” (1 J 2,2), abyśmy już nie żyli dla siebie, lecz dla Tego, który za nas umarł i zmartwychwstał (por. 2 Kor 5,15). Siostry przez pielęgnowanie ducha pokuty, mocą Chrystusa i z miłości do Niego, same sobie umarłszy, stają się uczestniczkami nowego, prawdziwego życia, które jest udzielane tym wszystkim, którzy z Nim powstaną z martwych¹¹⁸.

¹¹⁷ Por. tamże, s. 72.

¹¹⁸ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 10.

Leksykon duchowości katolickiej definiuje pojęcie wynagrodzenia jako naprawienie krzywdy wyrządzonej komuś (ekspiacja) i dopełnienie prawdziwego nawrócenia. Przede wszystkim jest to akt odkupieńczy Jezusa Chrystusa, w którym w sposób zastępczy ofiarował siebie za grzechy ludzi, aby „usprawiedliwić wielu i dźwigać ich nieprawości” (Iz 53,11). Do udziału w Chrystusowym zadośćuczynieniu wezwany jest każdy człowiek, który po pojednaniu się z Bogiem i braćmi może naprawić swą przeszłość i pełnić dobro¹¹⁹. Kościół naucza, że miłość nadaje ofierze Chrystusa wartość odkupieńczą i wynagradzającą, ekspiacyjną i zadośćczyniącą. On nas wszystkich poznał i ukochał aż do ofiarowania swego życia. Dlatego „miłość Chrystusa przynagła nas, pomnych na to, że skoro Jeden umarł za wszystkich, to wszyscy pomarli” (2 Kor 5,14). Żaden człowiek, nawet najświętszy, nie jest w stanie wziąć na siebie grzechów wszystkich ludzi i ofiarować się za nich. Złożenie przez Jezusa Chrystusa ofiary odkupieńczej „za wszystkich” było możliwe dzięki istnieniu w Nim boskiej osoby Syna, która przekracza i równocześnie obejmuje wszystkie osoby ludzkie oraz ustanawia Go Głową całej ludzkości (por. KKK 616).

Osoby konsekrowane są powołane i wezwane do kontemplacji Jezusa wywyższonego na krzyżu, ponieważ to na krzyżu dziewicza miłość Jezusa do Ojca i do wszystkich ludzi wyraziła się w sposób najdoskonalszy, ubóstwo stało się całkowitym огоłoceniem, a posłuszeństwo darem z własnego życia (por. VC 23). Zobowiązawszy się do naśladowania Chrystusa przez złożone śluby czystości, ubóstwa i posłuszeństwa, konsekrowani dążą we wspólnocie osobowej do miłości doskonałej. Naśladowanie Chrystusa ukrzyżowanego zakłada ukrzyżowanie własnego egocentryzmu. Tylko w ten sposób można naśladować miłość Ukrzyżowanego i żyć dla innych. Wierność tej miłości ujawnia się i hartuje w pokorze życia ukrytego, w cierpieniu, w poddaniu się woli Bożej. Wierność Bogu, nawet gdy traci się siły i autorytet, uzdalnia do służby braciom: służby ofiarnej, pełnionej kosztem wielu wyrzeczeń, przez modlitwę wstawienniczą, przez bezinteresowną posługę chorym i ubogim, wzajemną pomoc w trudnościach oraz udział w życiu Kościoła. Dzięki temu

¹¹⁹ J.M. Popławski, W. Zawadzki, *Wynagrodzenie* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, dz. cyt., s. 927.

osoby konsekrowane stają się znakiem nowej przyszłości rozjaśnionej miłością i nadzieją Chrystusa ukrzyżowanego¹²⁰.

Do istoty powołania chrześcijańskiego w ogóle należy prawo wyrzeczenia. Natomiast szczególnie odnosi się ono do powołania związanego z profesją rad ewangelicznych. Prawo to dotyczy wyrzeczenia się wszystkiego po to, żeby „odnaleźć się” pełniej i rozpoznać tajemnicę własnego człowieczeństwa w Chrystusie ukrzyżowanym i zmartwychwstałym. W osobie konsekrowanej wezwanej przez Chrystusa do życia według rad ewangelicznych odbija się niejako moc tajemnicy paschalnej, która wyraża się w procesie, o którym pisze św. Paweł w Drugim Liście do Koryntian: „Chociaż bowiem niszczy nasz człowiek zewnętrzny, to jednak ten, który jest wewnątrz, odnawia się z dnia na dzień” (2 Kor 4,16). Proces wewnętrznej przemiany w życiu osoby powołanej na drogę ewangelicznej rady czystości, ubóstwa i posłuszeństwa powinien dokonywać się codziennie (por. RD 10). W ten sposób osoba konsekrowana odrywa się od własnego „ja” i decyduje radykalnie iść za Jezusem. Przez swoje cierpienie Chrystus nie tylko dał uczniom przykład, jak iść Jego śladami, lecz otworzył ludziom całkiem nową drogę, którą jeśli się kroczy, życie i śmierć doznają uświęcenia i nabierają nowego sensu. Jako „niewinny Baranek krwią swoją dobrowolnie wylaną wysłużył nam życie i w Nim Bóg pojednał nas ze sobą i między nami samymi oraz wyrwał z niewoli szatana i grzechu, tak że każdy może wraz z Apostołem powiedzieć: Syn Boży «umiłował mnie i wydał siebie samego za mnie» (Ga 2,20)” (KDK 22).

Magdalenki od pokuty wypełniają wezwanie do pójścia drogą paschalną. Powołane do doskonałej miłości w Zgromadzeniu Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty, przez przykład własnego życia i posługę apostolską magdalenki od pokuty chcą doprowadzać ludzi na spotkanie z miłującym Bogiem. Widząc ścisłą więź pomiędzy pokutą i pojednaniem dopełniają ją w tajemnicy krzyża Chrystusa i w łączności z Nim, swoje życie pokutne składają w ofierze ekspiacyjnej za grzechy własne, a zwłaszcza kobiet¹²¹. A zatem codzienne cierpienia ofiarują przede wszystkim w intencji powrotu grzeszników na drogę Bożych przykazań.

¹²⁰ S. Urbański, *Mistyka życia konsekrowanego*, w: *Vita consecrata. Adhortacja*, dz. cyt., s. 368-369.

¹²¹ Zob. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 104.

Żyjąc duchem wynagradzania za grzechy, zakonnice wiedzą, że tylko ofiara składana Ojcu w Chrystusie i z Chrystusem przyczynia się do zbawienia siebie i innych. Źródłem takiego przekonania jest chrześcijańskie rozumienie cierpienia jako wezwania do przyjęcia bólu nie dla samego bólu, ale dla nadania mu sensu. Każde doświadczenie niesprawiedliwości i bólu przyjęte w ten sposób może zostać przekształcone w ofiarę oczyszczającą i przyczyniającą się do pojednania¹²². Dopiero nadanie cierpieniu sensu w znaczeniu ofiarowania go za kogoś lub za coś powoduje jego owocność. Wyprasza się bowiem w ten sposób łaskę nawrócenia i pojednania z Bogiem dla tych, którzy oddali się od Niego przez grzech. Ofiarując z taką intencją swoje życie, magdalenki od pokuty w pełni realizują paschalny wymiar duchowości Zgromadzenia. Intencja życia według ducha ekspiacyjnego wyraża się w aktach pokutnych. Motywację do podejmowania różnych form wyrzeczeń siostry znajdują w miłości do Boga, który „tak umiłował nas, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (por. J 3,16).

Najskuteczniej miłość Boga do człowieka objawiło zranione Serce Jezusa. Dlatego też magdalenki od pokuty zostały powołane do kontemplacji Najświętszego Serca Jezusa, co pozwala lepiej przypatrzeć się własnemu sercu i przemieniać je na wzór miłosiernego Serca Zbawiciela¹²³. Przez doświadczenie osobistej przemiany duchowej i miłości Bożej siostry chcą przyciągać każdego człowieka do źródła przebaczenia i miłosierdzia. Co za tym idzie, programem życia każdej magdalenki od pokuty jest ukształtowanie serca na wzór Serca Jezusowego. Naśladowanie Serca Syna Bożego w Jego odkupieńczej miłości jeszcze mocniej włącza magdalenki od pokuty w zbawczą misję Kościoła. Każdego dnia siostry ofiarują boskiemu Sercu Jezusa wszystkie modlitwy, prace i trudności dnia jako wynagrodzenie za grzechy własne i całego świata. To zadanie zadośćczynienia Sercu Syna Bożego za niewierności i obojętność wielu ludzi, a zwłaszcza kobiet, realizują przez unikanie wszelkiego grzechu, naprawienie zniewag, stale podejmowaną reformę życia, powierza-

¹²² Por. A. Rybicki, *Cierpienie znoszone w duchu zjednoczenia z Jezusowym „pragnę”*, „Roczniki Teologii Duchowości” 5 (60) (2013) z. 5, s. 69.

¹²³ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 11.

nie się całkowicie woli Bożej oraz życie duchem pokuty¹²⁴. Realizowany przez siostry wymiar pokuty ekspiacyjnej za grzechy własne i całego świata zyskuje wartość dopiero w łączności ze zbawczym zadośćuczynieniem Chrystusa. Codziennie podejmowana przemiana sposobu myślenia i postępowania magdalenek od pokuty ma więc prowadzić do tego, aby Chrystus zmartwychwstały wypełniał całe ich życie. Wtedy dopiero będą mogły powiedzieć razem ze św. Pawłem „już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus” (Ga 2,20). Takie zjednoczenie z Sercem Jezusa i upodobnienie się do Niego otwiera siostry na tajemnicę Boga i cierpienie ludzkości dotkniętej grzechem. Umacniając w sobie cnotę miłości do wszystkich ludzi, a szczególnie grzeszników, magdalenki od pokuty włączają w służbę miłowania bliźniego wszystkie cierpienia: zarówno te fizyczne, nasilające się z upływem lat, jak i te duchowe. Dopiero w zjednoczeniu z Chrystusem krzyż rozumiany jako symbol cierpienia przez ludzi całego świata – ujawniający się na różnych etapach i w różny sposób – w życiu osoby konsekrowanej nabiera znaczenia zbawczego¹²⁵.

Pragnienie wynagradzania Bogu za popełnione zło siostry Zgromadzenia Świętej Marii Magdaleny od Pokuty wyrażają również poprzez kult Najświętszego Serca Pana Jezusa od wieków żywo obecny w charyzmacie i duchowości tej wspólnoty zakonnej. Odpowiadając swoją miłością na miłość Boga, wypełniają istotę tego kultu, którą nakreślił Pius XII w encyklice *Haurietis aquas* (15 V 1956 r.). Papież naucza, że kult Najświętszego Serca Jezusowego w swojej istocie jest przede wszystkim odpowiedzią ludzkiej miłości na miłość Boga oraz że jest on ze swej istoty kultem miłości, którą Bóg nas ukochał przez Jezusa. Dla wiernych kult ten stanowi równocześnie okazję do praktykowania miłości względem Boga i bliźnich¹²⁶. Istota kultu Najświętszego Serca Jezusa polega na kształtowaniu serca na wzór Serca Syna Bożego, oddanego w posłuszeństwie pełnieniu woli Ojca. Nie chodzi tu o zewnętrzne praktyki pobożnościowe, lecz raczej o dyspozycję serca miłującego i ofiarnego. Kontemplacja przymiotów Serca Bożego przez codzienne odmawianie *Litanii do Serca Pana Jezusa* i ofiarowanie się temuż Sercu pomaga magdalen-

¹²⁴ Por. tamże, art. 13.

¹²⁵ Por. A. Sikora, *Cierpienie i śmierć osoby konsekrowanej*, w: *Vita consecrata. Adhortacja...*, dz. cyt., s. 467.

¹²⁶ Por. J. Gawęł, *Poświęcenie się Sercu Jezusowemu*, *ŻK* (2014) z. 3 (107), s. 22.

kom od pokuty pogłębiać miłość do wszystkich ludzi. W rozpamiętywaniu otwartego boku Jezusa siostry znajdują siłę do przewycięzania zła i znajdują wewnętrzny pokój. Kiedy mówi się o Sercu Jezusa, trzeba mieć zawsze na uwadze fakt, że nie jest to jakiś symbol, lecz konkretna Osoba, Jezus Chrystus. Kiedy w modlitwie wypowiada się słowa: „Jezu cichy i pokornego serca, uczynź serca nasze według Serca Twego”, to można mieć pewność, że opisują one samego Jezusa. Takim też chce uczynić serce człowieka¹²⁷. Magdalenki od pokuty, kontemplując cichość i pokorę boskiego Serca Jezusa, zagłębiają się w życie Boże, z niego czerpią pragnienie adoracji i potrzebę wstawiennictwa. Modlitwa staje się łącznikiem z Sercem Zbawiciela i z niej rodzi się pragnienie udziału w krzyżu Chrystusa dla zbawienia świata¹²⁸.

Miłość Boga i człowieka wzywa siostry do naśladowania Serca Jezusa w konkretnym działaniu na rzecz każdego człowieka bez względu na jego pochodzenie, stan materialny i pozycję społeczną. Motywy do ofiarowania swojego życia za grzechy ludzi magdalenki od pokuty znajdują w przykazaniu Jezusa, jakie daje On swoim uczniom: „Przykazanie nowe daję wam, abyście się wzajemnie miłowali, tak jak Ja was umiłowalem; żebyście i wy tak się miłowali wzajemnie” (J 13,34). Nowe przykazanie miłości jest fundamentem świętości i doskonałości chrześcijanina. Miłość nie zna granic ani podziałów, dlatego nie może ograniczać się tylko do ludzi przyjaznych. Powinna ona obejmować również nieprzyjaciół. Doświadczenie bezwarunkowej miłości Boga, który „sprawia, że słońce Jego wschodzi nad złymi i nad dobrymi, i który zsyła deszcz na sprawiedliwych i niesprawiedliwych” (Mt 5,45), prowadzi do miłości każdego człowieka¹²⁹. Magdalenki od pokuty, w poczuciu odpowiedzialności za wszystkich ludzi, a zwłaszcza kobiet, poświęcają siebie Bogu, wypraszając grzesznikom łaskę żalu za popełnione złe czyny oraz pragnienie życia zgodnego z Ewangelią. Dźwigając ciężary innych, przede wszystkim te duchowe, siostry stają się czytelnym znakiem i uobecnieniem Chrystusa, który nie ustaje w szukaniu zagubionych.

¹²⁷ Por. Ł. Kleczka, *Adoracja rany Serca – źródła życia i świętości*, „Zeszyty Formacji Duchowej” (2009) nr 43, s. 42.

¹²⁸ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 84.

¹²⁹ Zob. S. Biel, *Naśladować Jezusa w znoszeniu krzywd*, „Życie Duchowe” (2013) nr 73 (zima), s. 87.

Siostry włączają się w misję powierzoną całemu Kościołowi, jaką jest ukazywanie wszystkim ludziom miłującego oblicza Boga objawionego w Jezusie Chrystusie. W Ukrzyżowanym na Golgocie zostaje przywrócona godność dzieci Bożych przesłonięta przez grzech. Na krzyżu Jezus wziął na siebie ciężar wszystkich ludzkich cierpień i niesprawiedliwości. Przyjął upokorzenia i dyskryminację, prześladowania, jakie dotąd znosi z miłości do Chrystusa wielu chrześcijan¹³⁰. Kościół nie przestaje kontemplować całej tajemnicy Chrystusa, wie, że odkupienie, które przyszło przez krzyż, nadało człowiekowi ostateczną godność i sens istnienia w świecie, sens w znacznej mierze zagubiony przez grzech. Dlatego też odkupienie to wypełniło się przez krzyż, śmierć i zmartwychwstanie. W każdym czasie podstawowe zadanie Kościoła polega na tym, aby kierować wzrok człowieka, świadomość i doświadczenie całej ludzkości w stronę tajemnicy odkupienia wypełniającej się w Jezusie Chrystusie (por. RH 10).

W obliczu postępującej sekularyzacji współczesnego świata ważne jest, aby wierzący wpatrywali się w krzyż, znak objawienia, i zrozumieli jego pierwotne i autentyczne znaczenie. Krzyż jest „drzewem życia”, które pozwala poznać ostateczny i pełny sens istnienia każdego człowieka i całej ludzkości. Jezus uczynił krzyż narzędziem powszechnego zbawienia, stąd krzyż nie oznacza już przekleństwa, lecz błogosławieństwo. Prawdę tę trzeba głosić człowiekowi opanowanemu i dręczonemu przez grzech¹³¹. Dla wielu współczesnych Jezusowi krzyż był symbolem hańby i zgorszenia. Równie niezrozumiałą pozostaje on dla wielu nam współczesnych. Dla tych, którzy idą na zatracenie, orędzie o krzyżu jest głupstwem, dla tych, którzy dostępują zabawienia – źródłem nadziei i mocą Bożą (por. 1 Kor 1,18). Prawdę o krzyżu Jezusa trzeba głosić całemu światu. Należy głosić Chrystusa ukrzyżowanego, który stał się dla Żydów zgorszeniem, dla pogan głupstwem, dla powołanych, czy to Żydów, czy to Greków, Bożą mocą i Bożą mądrością, ponieważ to, co jest głupie

¹³⁰ Zob. Benedykt XVI, *Maryja wskazuje nam drogi odnowy życia. Homilia podczas Mszy św. z okazji 150-lecia objawień Matki Bożej w Lourdes*, ViaCon (2008) nr 10, s. 12; zob. List apostolski Jana Pawła II *Novo millennio ineunte* o kontemplacji oblicza Chrystusa i ukazywaniu Go wszystkim jako misji Kościoła i każdego wierzącego (NMI 14-28).

¹³¹ Por. Jan Paweł II, *Krzyż mówi o miłości. Modlitwa niedzielna z papieżem dnia 15 września 2002 roku*, OR (2002) nr 12, s. 35.

u Boga, mądrzejsze jest od ludzi, a co słabe u Boga, mocniejsze jest od nich (por. 1 Kor 1,23-25).

Przez sam fakt egzystencji chrześcijan i treść ich wiary Kościół jako Ciało Chrystusa jest współukrzyżowany ze swoją Głową. Taka jest treść tej wiary: grzesznik jako grzesznik wisi realnie na krzyżu Jezusa. Tym samym Chrystus umiera śmiercią grzesznika za jego grzechy, podczas gdy ten, po drugiej stronie samego siebie, w tej śmierci osiąga życie wypływające z miłości Boga. Być chrześcijaninem znaczy iść na krzyż. Z tego prawa wynika, że chrześcijanin „nosi nieustannie w swoim ciele konanie Jezusa” – a więc nie swoje cierpienie – po to, by również nie jego życie, ale „życie Jezusa objawiło się w ciele” każdego chrześcijanina (por. 2 Kor 4,10n). Także cierpienie, odczuwane jako własne, nie jest własnością chrześcijan, lecz tylko depozytem, który zawsze w słowie „tak” powinien być oddawany Chrystusowi¹³².

Przez pielęgnowanie ducha pokuty i codzienne umieranie dla siebie mocą Chrystusa i z miłości do Niego siostry magdalenki od pokuty uczestniczą w nowym życiu człowieka przemienionego (por. Ef 4,22-24). Jako czcicielki Serca Pana Jezusa rozważają w przebitym boku i otwartym Sercu synowskie posłuszeństwo Jezusa względem Ojca oraz Jego braterską miłość do ludzi, których umiłował do końca. Kontemplując otwarte Serce Chrystusa jako wyraz największej miłości i całkowitego daru z siebie dla Ojca i ludzi, starają się odpowiadać na Jego miłość miłością i oddaniem Bożemu Sercu. Wyrazem tego oddania jest wierne wypełnianie Bożej woli¹³³.

Obok wzajemnej relacji miłości innym istotnym elementem kultu Najświętszego Serca Jezusowego jest ekspiacja, czyli zadośćuczynienie. W encyklice *Miserentissimus Redemptor* (8 V 1928 r.) papież Pius XI przypomina wiernym, że celem poświęcenia siebie samych i wszystkiego, co posiadają, Sercu Jezusowemu ma być odwzajemnienie się Stwórcy miłością za miłość, wskazywał tym samym na konieczność zadośćuczynienia w przypadkach zaniedbania albo obrazy owej miłości. Konieczność tę nazwał powszechnym obowiązkiem wynagrodzenia. Z tytułu sprawiedliwości i miłości obowiązek ekspiacji i wynagrodzenia ma charakter naglący. Sprawiedliwość domaga się

¹³² Por. H.U. von Balthasar, *Teologia misterium paschalnego*, tłum. E. Piotrkowski, Kraków 2001, s. 131-132.

¹³³ Por. J. Gawęł, *Kochać Serce Jezusa jak oni*, Kraków 2007, s. 9-10.

wynagrodzenia Bogu za obrazę spowodowaną grzechami i przez akty pokutne przywrócić naruszony porządek. Miłość przynagla również do tego, aby współczuć cierpiącemu i znieważanemu Chrystusowi, niosąc pociechę na miarę grzesznej kondycji ludzkiej. Obowiązek czci Boga spełnia się nie tylko przez oddawanie należytych hołdów adoracji, uznawanie przez modlitwę Jego najwyższej władzy i wychwalanie w dziękczynieniu Jego nieskończonej hojności, lecz również przez zadośćuczynienie za popełnione grzechy, przewinienia i zaniedbania. Obowiązek ekspiacji dotyczy całego rodzaju ludzkiego. Żadna jednak moc stworzona nie byłaby w stanie zadośćuczynić za popełnione grzechy człowieka, gdyby Syn Boży nie przyjął ludzkiej natury, aby ją uzdrowić. Prorok Izajasz wyraża tę prawdę w słowach: „On się obarczył naszym cierpieniem, On dźwigał nasze boleści” (Iz 53,4). Z kolei św. Piotr naucza: „On sam w swoim ciele poniósł nasze grzechy na drzewo, abyśmy przestali być niewolnikami grzechów, a żyli dla sprawiedliwości” (1 P 2,24)¹³⁴. Przez swoją mękę, śmierć i zmartwychwstanie Jezus przywrócił wszystkim ludziom wolność dzieci Bożych.

Siostry magdalenki od pokuty, powodowane miłością, włączają się w odkupieńcze dzieło Kościoła, poświęcając swe życie Sercu Jezusa jako wynagrodzenie za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet. Łaskę nawrócenia grzeszników i pojednania z Bogiem wypraszają przez wytrwałą modlitwę i podejmowaną pokutę. Chociaż żaden człowiek nie może powtórzyć słów Chrystusa: „za nich Ja poświęcam w ofierze samego siebie” (J 17,19) wedle właściwej tym słowom odkupieńczej mocy, niemniej jednak każdy, kogo Bóg powołuje i poświęca przez konsekrację zakonną na wyłączną własność „za wszystkich”, poprzez miłość oddania i poświęcenie się na wyłączną własność Bogu może uczestniczyć przez wiarę w życiu duchem ekspiacji. Przez konsekrację ślubów zakonnych siostry zanurzają się w tajemnicy paschalnej i pragną żyć duchem ofiary (por. RD 8).

Takiego wstawiennictwa potrzebuje człowiek naszych czasów. Świat, w którym żyje, przedstawia osiągnięcia i przeobrażenia niosące nadzieję lepszej przyszłości człowieka na ziemi, a równocześnie odsłania zagrożenia się-

¹³⁴ Por. Pius XI, Encyklika *Miserentissimus Redemptor* (8 V 1928 r.) o powszechnym obowiązku wynagrodzenia Najświętszemu Sercu Jezusa, 4.

gające dalej niż kiedykolwiek w dziejach ludzkości. Dotyczą one przede wszystkim naruszenia ludzkiej godności i prawa do życia. Kościół rozważa je w świetle prawdy o Bogu objawionej w Chrystusie. Prawda o Bogu, który jest „Ojcem miłosierdzia”, pozwala widzieć Go bliskim człowiekowi cierpiącemu i zranionemu w swej egzystencji (por. DiM 2). Włączając się w zbawczą misję Kościoła, magdalenki od pokuty zwracają się w modlitwie wstawienniczej do Boga, wyprasząc miłosierdzie dla każdego człowieka w jego konkretnej sytuacji życiowej. Jednym z wyrazów tego wołania jest codzienne odmawianie *Koronki do Miłosierdzia Bożego*. Przez rozważanie tajemnicy paschalnej, która zawiera objawienie miłosierdzia i dźwiga człowieka z najgłębszych upadków, siostry okazują macierzyńską troskę wobec bliźnich¹³⁵. Tym samym stają się posłuszne wymaganiu, jakie Chrystus, objawiając miłosierną miłość Boga, stawiał ludziom. Wymaganie kierowania się przez uczniów Jezusa miłością i miłosierdziem stanowi sam rdzeń orędzia mesjańskiego, sam rdzeń etosu Ewangelii. Paschalny wymiar życia chrześcijańskiego uczy każdego człowieka mądrości i miłości płynącej z krzyża oświetlonego zmartwychwstaniem Chrystusa. Misterium mądrości i miłości zawiera się w cierpieniu, śmierci i powstaniu z martwych Chrystusa¹³⁶. Niepojęta jest miłość Boga, który wychodzi naprzeciw człowiekowi w jego historii życia. Bóg nieustannie próbuje zdobyć człowieka: aż do Ostatniej Wieczerzy, aż do Serca przebitego na krzyżu, aż do objawień Zmartwychwstałego (por. DC 17). Działając w sercu człowieka, okazuje potęgę swojej miłości. Człowiek poprzez grzech oddala się od Boga, lecz gdy opamięta się i powraca do swego serca, odnajduje w nim Boga. Dzięki Duchowi Świętemu i Jego wewnętrznemu działaniu człowiek czuje się pociągnięty przez dobro. Napęczniony miłością nie działa wyłącznie z własnej woli. Dar miłości rozpala serce człowieka do jeszcze większej miłości Boga, w której zawiera się też miłość bliźniego¹³⁷. Jezus daje temu wyraz w przykazaniu, o którym mówi, że jest największe: „Będiesz miłował Boga swego całym swoim sercem, całą swoją duszą i całym swoim umysłem” (Mt 22,37)

¹³⁵ Por. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 107.

¹³⁶ Por. M.K. Sulej, *Paschalny wymiar życia zakonnego*, w: Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego, *Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła. Program duszpasterski na rok 1994/1995*, Katowice 1994, s. 190-191.

¹³⁷ Por. S. Jaśkiewicz, *Św. Augustyn...*, dz. cyt., s. 148.

oraz w Kazaniu na górze: „Błogosławieni miłosierni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią” (Mt 5,7; por. DiM 3).

Magdalenki od pokuty, pamiętając o własnych błędach, uczą się od Serca Jezusowego znoszenia z cierpliwością słabości bliźnich. Okazując im miłosierdzie, same tego doświadczają. Ukazują miłość Serca Jezusa jako źródło miłości i przebaczenia. Służba magdalenek od pokuty na rzecz bliźnich ma doprowadzić ich do spotkania z miłującym Sercem Jezusa. Trwając na modlitwie na spotkaniu z Bogiem, uczą się miłości bliźniego, którego w danym momencie nie znają z imienia, niemniej jednak chcą go otoczyć modlitwą w sytuacji jego odejścia od Boga przez grzech. Na tym polega miłość bliźniego, że kocha się w Bogu i z Bogiem również innego człowieka, obcego i oddalonego. Taka miłość może zaistnieć jedynie wtedy, gdy jej punktem wyjścia jest intymne spotkanie z Bogiem. Właśnie wtedy można spojrzeć na inną osobę nie tylko swoimi własnymi oczami i poprzez swoje uczucia, lecz również w perspektywie Jezusa Chrystusa (por. DC 18). Nadanie właściwej perspektywy widzeniu sytuacji drugiego człowieka jest możliwe jedynie w zjednoczeniu z Chrystusem w Jego misterium paschalnym. Już w sakramencie chrztu św. wszyscy chrześcijanie zostali wszczepieni w tajemnicę paschalną Chrystusa. Z Nim współumarli, współpogrzebani i współmartwychwstali otrzymują ducha przybrania za synów, „w którym wołają: Abba, Ojcze!” (por. Rz 8,15), i tak stają się prawdziwymi czcicielami, jakich szuka Ojciec (por. J 4,23; por. KL 6). W tajemnicy odkupienia Chrystus wysłużył zbawienie swoim braciom i szukał zaginionych, dając najwyższy przykład wszystkim pokutującym, ponieważ podjął trud męki i śmierci krzyżowej nie za swoje winy, lecz za grzechy innych (por. RP 29). Aby głębiej zrozumieć misterium paschalne Chrystusa, siostry uczestniczą w nabożeństwie drogi krzyżowej. Łącząc się z Matką Najświętszą i św. Marią Magdaleną, które były obecne pod krzyżem, siostry wynagradzają zranionemu Sercu Jezusa za grzechy świata, a szczególnie kobiet¹³⁸.

Siostry magdalenki od pokuty w codziennej modlitwie porannej ofiarują Sercu Jezusowemu wszystkie sprawy, prace i krzyże dnia. Wyrażają w tej modlitwie prośby, by Serce Jezusa roztaczało opiekę nad ich życiem i chro-

¹³⁸ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 95.

niło je przed grzechem. Ofiarując Sercu Jezusowemu sprawy codzienne, siostry uświadamiają sobie, jak wiele łask otrzymują od Boga. Oddając Bogu myśli, słowa, uczynki, obowiązki i odpoczynek, poświęcają to wszystko na większą chwałę Serca Jezusowego jako zadośćuczynienie za grzechy oraz uznanie Jego panowania nad sobą¹³⁹. Ekspiacja ma swoją prawdziwą wartość, jeśli wiąże się z wewnętrznymi dyspozycjami tych, którzy składają ofiarę. Jest ona bowiem przede wszystkim aktem duchowym, którego wyrazem są czyny zewnętrzne. Podejmowane formy pokuty nie są w stanie zastąpić owych dyspozycji¹⁴⁰. Dlatego magdalenki od pokuty, podejmując życie pokutne, starają się o to, aby akty zewnętrzne odpowiadały wewnętrznemu pragnieniu ekspiacji w łączności z krzyżem Jezusa. Wyłącznie przez Chrystusa i w Chrystusie Bóg urzeczywistnia plan swojej odwiecznej miłości. Okazuje swoją łaskawość, przebacząc ludziom grzech¹⁴¹. Bóg uprzedził człowieka swoją miłością, objawiającą się w posłaniu na świat swego Syna Jednorodzonego, aby ludzie mieli życie dzięki Niemu (por. 1 J 4,9). Pociągnięte miłością Boga i obdarzone charyzmatem ekspiacji magdalenki od pokuty podejmują misję wynagradzania za grzechy świata. Takiego świadectwa – jak nauczał św. Jan Paweł II w adhortacji *Redemptionis donum* – potrzebuje współczesny świat i ludzkość. Potrzebuje przejrzystego świadectwa odkupienia wpisanego w profesję rad ewangelicznych, które mocą krzyża Chrystusa i Jego zmartwychwstania prowadzi w Duchu Świętym do ostatecznego wypełnienia, jakie człowiek może odnaleźć tylko w Bogu (por. RD 14). Aby ten przykład był czytelny, magdalenki od pokuty dbają również o rozwój eucharystycznego wymiaru swojej duchowości. To przez udział w sakramentach, w pierwszym zaś rzędzie w Eucharystii, uczą się składać swoje życie Bogu w ofierze za innych na wzór Jezusa Chrystusa.

¹³⁹ Por. J. Misiurek, *Kult Serca Jezusowego i jego wartości duchowe w świetle wypowiedzi polskich teologów XVII i XIX wieku*, w: tenże, *Historia i teologia polskiej duchowości katolickiej*, t. 2: *W. XVIII-XIX*, Lublin 1998, s. 49.

¹⁴⁰ Por. S. Lyonnet, *Ekspiacja* (hasło), w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, tłum. i oprac. K. Romaniuk, Poznań 1994, s. 262.

¹⁴¹ Por. tamże, s. 263.

3. Duchowość eucharystyczna

Poprzez profesję rad ewangelicznych osoba powołana uczyniła Chrystusa jedynym sensem swojego życia, dlatego dąży nieustannie do pogłębiania komunii z Nim. Dokonuje się to poprzez codzienny udział w sakramencie Eucharystii. Każda osoba konsekrowana jest powołana, aby przez codzienne uczestnictwo we Mszy św. przeżywać paschalną tajemnicę Chrystusa, jednocząc się z Nim w ofierze z własnego życia (por. VC 95). To w tym sakramencie najpełniej uobecnia się miłość odkupienia będąca źródłem powołania zakonnego. Odkupieńcza miłość Ojca ogarnia Syna, który dzięki niej stał się Odkupicielem świata. Akt ofiary krzyża objawia tę miłość, która objawia się we Mszy św. i w spotkaniu Chrystusa z człowiekiem¹⁴². Eucharystia jako sakrament ofiary Jezusa jest także sakramentem zjednoczenia w miłości mistycznego Ciała Chrystusa, czyli Kościoła. Szczególnie wezwane do pogłębiania tej więzi są osoby konsekrowane, które poprzez ślubowanie rad ewangelicznych oddały swoje życie na własność Bogu. Zgodnie z nauczaniem Kościoła powinny one sprawować liturgię św., zwłaszcza najświętszą tajemnicę Eucharystii, z wewnętrzną i zewnętrzną pobożnością i z tego najbogatszego źródła zasilać swoje życie duchowe i wspólnotowe (por. PC 6).

Dlatego w centrum życia wspólnot magdalenek od pokuty znajduje się Przenajświętsza Ofiara. Od uczestnictwa w niej zaczyna się formacja do ducha wspólnoty, która z kolei prowadzi do różnych dzieł miłości, wzajemnej pomocy i dawania świadectwa podejmowanej misji. W ofierze eucharystycznej siostry znajdują źródło i moc do ciągłego odnawiania ofiary z siebie. Z uczestnictwa w kulcie eucharystycznym rodzi się określony styl życia wspólnoty, wyrażający się w postawie współofiarowania, dziękczynienia, uwielbienia i dyspozycyjności w służbie bliźnim. Tak przeżywana codzienność nadaje bardziej braterski styl życia na wzór Trójcy, gdzie jedna osoba zwrócona jest ku drugiej¹⁴³. Udział we Mszy św. pomaga siostrom realizować właściwe im powołanie magdalenek od pokuty polegające na ofierze swojego życia, codziennej łączności z jedyną ofiarą Chrystusa, na wynagradzaniu za

¹⁴² Zob. J.W. Gogola, *Oddani Bogu...*, dz. cyt., s. 332.

¹⁴³ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 75.

grzechy świata. Uzdalnia je również do podejmowania wszelkich form pokuty i kształtowania serca na wzór Serca Jezusa. Eucharystia staje się dla nich „codziennym wiatykiem i źródłem duchowości” (por. VC 95). Uczestnictwo w Przenajświętszej Ofierze oraz przyjmowanie Ciała i Krwi Pańskiej pomaga siostronom podejmować wysiłek budowania jedności najpierw we własnych wspólnotach, a następnie w miejscach pracy. Tym samym stają się one apostołkami jedności i pokoju. Ponadto, jak już zaakcentowano, pielęgnowana duchowość eucharystyczna uzdalnia magdalenki od pokuty do miłowania i przebaczenia oraz przyczynia się do odnowienia więzów siostrzanych. Praktykując miłość czynną, ofiarną, cierpliwą i przebaczącą, siostry nadają życiu we wspólnocie wartość nadprzyrodzoną.

Formacja siostr w duchu eucharystycznym prowadzi do relacji komunii we wspólnocie, której istotę określa List apostolski Jana Pawła II *Novo millennio ineunte* z 6 stycznia 2001 roku. Duchowość komunii została ukazana jako:

- zakorzenie w tajemnicy trynitarniej (odkrywa się osobistą więź z tajemnicą komunii Trójcy Świętej, prawdę o zamieszkiwaniu Jej w każdym człowieku, dostrzega się obecność Trójjedynego Boga w innych osobach);
- zdolność odczuwania więzi z braćmi w wierze dzięki głębokiej jedności członków Mistycznego Ciała w Chrystusie (postrzeganie drugiego człowieka jako „kogoś bliskiego”, rozumienie jego sytuacji życiowej);
- zdolność dostrzegania w drugim człowieku stron pozytywnych oraz traktowaniu ich jako autentycznego daru od Boga dla niego samego i całej wspólnoty Kościoła;
- zaangażowanie w życie bliźniego dla jego dobra (umiejętność dźwignia nawzajem tego, co trudne i bolesne; odrzucenie pokusy indywidualizmu i egoizmu (por. NMI 43).

Duchowość komunii wyrasta z jedności Trójcy Świętej. Ze strony człowieka wymaga uznania pierwszeństwa działania Boga włączającego go w wewnętrzne życie Osób Boskich. To prowadzi do odkrywania w ludziach siostr i braci w jednym Kościele i budowaniu z nimi więzów solidarności. Pozwala dostrzec w nich dobro będące darem dla całego Kościoła¹⁴⁴. Duchowość komunii pro-

¹⁴⁴ Por. B. Migut, *Duchowość eucharystyczna jako duchowość komunii*, „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” 3 (59) (2012) z. 8, s. 85-86.

wadzi do zaangażowania w sytuację osób potrzebujących pomocy i wsparcia poprzez konkretne czyny miłości. Nie zamyka się tylko w wymiarze materialnym, lecz sięga głębiej. Dostrzega potrzeby duchowe pojedynczych osób, które tworzą wspólnotę: „Ponieważ jeden jest chleb, przeto my, liczni, tworzymy jedno ciało” (1 Kor 10,17). Gdy każdy chrześcijanin przyjmuje tego samego Pana, i On przyjmuje każdego, i przyciąga do siebie, przez to wszyscy wierzący w Niego stanowią jedno. Życie w komunii z Jezusem sprawia, że człowiek nie zajmuje się wyłącznie sobą. Jego wzrok sięga dalej. Zaczyna widzieć, gdzie i komu może być potrzebny. Świat oczekuje takiego świadectwa uczniów Jezusa Chrystusa¹⁴⁵. Co więcej, ma prawo oczekiwać takiego przykładu od osób poświęconych służbie Bogu przez konsekrację zakonną. Dlatego – jak słusznie zauważa J. Kiciński – poszczególni członkowie wspólnoty zakonnej powinni dołożyć wszelkich starań, aby Chrystus mógł działać w nich i przez nich. Otrzymany w komunii eucharystycznej dar Chrystusa trzeba wprowadzać w doświadczenie braterstwa. Każda osoba konsekrowana, wezwana do „wypłynięcia na głębie” (por. Łk 5,4) we własnym wnętrzu, będzie w stanie pomóc innym w „otwarciu drzwi serca Chrystusowi”¹⁴⁶.

Eucharystia ukazuje konkretny program formacji duchowej i udziela do tego siły wewnętrznej. Osoba angażująca się w przeżywanie Eucharystii przyjmuje od Chrystusa określony styl życia¹⁴⁷. Duchowość eucharystyczna kształtuje w magdalenkach od pokuty postawę bezinteresowności i wdzięczności, pomaga w realizacji zakonnego posłuszeństwa i umacnia miłość.

Dobrze przeżywana ofiara eucharystyczna przynosi owoce duchowej przemiany. Człowiek żyjący Eucharystią dąży w swoim postępowaniu do pewnej eucharystycznej spójności, która polega na tym, że jego życie duchowe przekłada się na sposób przeżywania codzienności¹⁴⁸. Dlatego Kościół troszczy się o to, aby chrześcijanie, przychodząc na Mszę św., nie zachowywali się jak obcy i milczący widzowie, ale żeby przez obrzędy i modlitwy uczestniczyli

¹⁴⁵ Por. Benedykt XVI, *Eucharystia musi być centrum waszego życia. Homilia na zakończenie Światowego Dnia Młodzieży* (21 VIII 2005 r.), OR 26 (2005) nr 10, s. 26-28.

¹⁴⁶ Por. J. Kiciński, *Eucharystia w sercu formacji zakonnej*, ŻK (2004) z. 2 (46), s. 60.

¹⁴⁷ Zob. tenże, *Duchowość i kultura eucharystyczna*, w: *Teologia Eucharystii w dobie I Kongresu Eucharystycznego Diecezji Legnickiej*, red. A. Jarosiewicz, P. Kot, Legnica – Bolesławiec 2014, s. 149.

¹⁴⁸ Zob. tamże, s. 155.

w niej świadomie, pobożnie i czynnie (por. KL 48). Wezwane do takiej postawy magdalenki od pokuty uczą się składać siebie w ofierze i za pośrednictwem Chrystusa z każdym dniem doskonalić się w zjednoczeniu z Bogiem i braćmi. Wszystkie czynności i gesty wykonywane podczas Mszy św. stają się w pewnym sensie duchowymi ofiarami składanymi Bogu w ofierze eucharystycznej przez Jezusa Chrystusa. Wymaga to od sióstr przygotowania do jak najlepszego przeżycia Eucharystii poprzez skupienie, wzbudzenie w sobie właściwej intencji, odpowiedni dobór pieśni zgodny z zaleceniami liturgicznymi. Celebracja eucharystyczna ma doprowadzić do prawdziwego spotkania z Chrystusem i drugim człowiekiem. Ważne zatem jest dołożenie wszelkich starań, aby była ona przeżywana w dyspozycji serca wolnego od uraz i uprzedzeń¹⁴⁹.

W Eucharystii każda osoba wierząca, w tym siostra magdalenka od pokuty, jest powołana do upodobnienia się do Chrystusa zmartwychwstałego, całkowicie ofiarowanego i darowanego. W Nim jest powołana także do zachowania wierności wymaganiom stanu, w jakim żyje. W codzienności dochowanie wierności temu, co się wybrało, okazuje się trudne. Niekiedy wierność ta sięga nawet ofiary krzyża. Jednakże udział w Eucharystii i zjednoczenie z Chrystusem daje wierzącemu siłę, aby wytrwać do końca. Zostaje on zaproszony przez Jezusa, by „sprawować Jego pamiątkę” nie tylko w sakramencie, ale i w życiu. Zostaje wezwany, by przywoływać w prawdzie i wolności codziennych wyborów pamięć krzyża Chrystusa¹⁵⁰.

Szczególnie osoba powołana przez konsekrację zakonną „oddaje siebie Bogu nade wszystko umiłowanemu” (por. RD 7). Każdego dnia przez udział w Eucharystii odnawia złożoną podczas profesji zakonnej ofiarę z siebie i swojego życia. Przyjmując Ciało i Krew Pańską, niejako staje się zdolna do połamania siebie jak chleb i dawania innym. Profesja zakonna antycypuje Jezusowy akt umiłowania ludzi, który wypełnił się aż do końca w chwili śmierci na krzyżu. Ponadto dopełnia pogrzebania w śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa, które dokonało się już na chrzcie św. Dlatego konsekrację

¹⁴⁹ Por. tenże, *Eucharystia w sercu...*, art. cyt., s. 56.

¹⁵⁰ Por. Papieskie Dzieło Powołań Kościelnych, *Nowe powołania dla nowej Europy. In verbo tuo...*, 17. Dokument końcowy kongresu poświęconego powołaniom do kapłaństwa i życia konsekrowanego w Europie (Rzym, 5-10 V 1997 r.), Poznań 1998.

zakonną nazywa się niekiedy rzeczywistością eucharystyczną. Konsekracja zakonna może dokonać się tylko przez zanurzenie w konsekracji Jezusa, która uobecnia się w Eucharystii¹⁵¹. Przez śluby zakonne magdalenki od pokuty stają się posłuszne woli Boga i realizują Jego zamysł wobec siebie, stają się ubogie, ofiarując swoje życia Bogu, pociągnięte zaś miłością przez Oblubieńca odwzajemniają tę miłość przez ofiarę życia i czynną miłość bliźniego.

Eucharystia, w której objawia się nieskończona miłość Boga do człowieka, stanowi jednocześnie drogę do pełnej wolności. Miłość dojrzała staje się źródłem wolności. Bóg, nieskończona Miłość, jest jednocześnie absolutnie wolny. Ofiarując ludziom swoją nadprzyrodzoną miłość jako dar niczym niezasłużony, Bóg jednocześnie dzieli się darem swojej boskiej wolności. Jaką miłością człowiek żyje, taką też wolność buduje w sobie i we wspólnocie. Wolność jest darem integralnie związanym z miłością¹⁵². Eucharystyczny wymiar duchowości siostr magdalenek od pokuty prowadzi do budowania we wspólnocie dojrzałych relacji siostrzanych, opartych na miłości i wolności. Właściwe Zgromadzeniu życie wspólne, dzięki któremu wszystkie siostry łączą się w Chrystusie w jedną rodzinę, staje się wsparciem w realizacji powołania¹⁵³. Udział całej wspólnoty zakonnej w Eucharystii jest bardzo ważny w wysiłku umacniania i pogłębiania wzajemnych relacji. Jest to okazja do wzajemnego przebaczenia i pojednania. Wyznając w akcie pokuty swój grzech, zakonnica prosi jednocześnie o modlitwę w swojej intencji¹⁵⁴. Wzajemna modlitwa jest wyrazem troski o współsiostrę i pragnieniem zachowania jedności pomimo dzielących je różnic.

Postawy wrażliwości na potrzeby bliźnich siostry uczą się także przez inną formę czci oddawanej Jezusowi Eucharystycznemu: przez adorację Najświętszego Sakramentu. Ciągłe stawanie w obecności Chrystusa wzywa magdalenki od pokuty do uwielbienia i dziękczynienia. Otwiera ich serca na potrzeby innych, co wyrażają w modlitwie wstawienniczej, w intencjach własnych i całego świata. Dlatego według wskazań dyrektorium Zgromadzenia w każdym domu zakonnym adoracja Najświętszego Sakramentu powinna trwać

¹⁵¹ Por. J.W. Gogola, *Oddani Bogu...*, dz. cyt., s. 338.

¹⁵² Por. J. Augustyn, *Ofiarować siebie w wolności*, ŻK (2004) z. 2 (46), s. 32.

¹⁵³ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 69.

¹⁵⁴ Por. J. Kiciński, *Eucharystia w sercu...*, art. cyt., s. 56.

przez kilka godzin przynajmniej raz w tygodniu. W piątki siostry podejmują adorację wynagradzającą za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet. Raz w miesiącu odprawiają wspólną adorację w intencji prezbiterów¹⁵⁵. Przez modlitwę adoracyjną siostry wynagradzają Bogu świętokradztwa, bluźnierstwa oraz oziębłość nie tylko osób świeckich, ale także powołanych do życia zakonnego lub kapłańskiego. Statyczna postawa adoracyjna czy też kontemplacyjna przed Najświętszym Sakramentem stanowi również pomoc we wzroście wiary w pojmowaniu tak wielkiego daru, jakim jest obecność Jezusa pośród swojego ludu. Niestety w niektórych miejscach zauważa się niepokojącą sytuację zaniku lub osłabienia praktyki adoracji eucharystycznej. Ograniczenie tych form pobożności eucharystycznej jest wielką szkodą dla całego ludu Bożego (zob. EE 10). Dlatego trzeba dołożyć wszelkich starań, aby ożywić uczestnictwo wiernych w nabożeństwach eucharystycznych. Należy zaznaczyć, że wszelkie akty pobożności eucharystycznej pozostają w nieustannej relacji do samej Eucharystii oraz prowadzą do niej¹⁵⁶. Wobec wspomnianych sytuacji we wspólnotach magdaleńskich siostry podjęły codzienną adorację eucharystyczną. Trwając w obecności Najświętszego Sakramentu, chcą dziękować za miłość Jezusa i wynagradzać za niewdzięczność ludzi za tak cenny dar. Przez czuwanie nad własnym sercem i podejmowanie każdego dnia osobistego nawrócenia siostry dalekie są od faryzejskiej postawy uważania siebie za lepsze od innych grzeszników. Dopiero w takiej dyspozycji serca mogą stawać przed Bogiem, by wypraszać dla grzeszników łaskę przebaczenia.

Siostry ożywiają też pragnienie stałej łączności z Chrystusem Panem przez częste nawiedzanie Najświętszego Sakramentu. Przynajmniej dwa razy dziennie, w miarę możliwości wspólnie, adorują Najświętszy Sakrament w kaplicach domów zakonnych. Podczas nawiedzenia w dni powszednie – z wyjątkiem oktawy Narodzenia Pańskiego, okresu Zmartwychwstania Pańskiego oraz uroczystości kościelnych i zakonnych – odmawiają Psalm 51 w intencji wynagradzającej i Psalm 130 za zmarłych. Ze spotkania z Chrystusem obecnym w Najświętszym Sakramencie ołtarza zakonnice czerpią siły potrzebne

¹⁵⁵ Por. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 104.

¹⁵⁶ Por. S. Madeja, *Miejsce Eucharystii w życiu Kościoła*, „Anamnesis” 11 (2005) nr 41 (2), s. 46.

do życia duchowego i do realizacji swojej misji w świecie, pozwalają też Chrystusowi uzdrawiać swoje sumienia, oczyszczać i jednoczyć wspólnotę¹⁵⁷.

Współcześnie, kiedy w wyniku sekularyzacji wiara chrześcijańska zesłała na margines życia, kiedy coraz częściej mówi się, że jest to sprawa tylko prywatna, a jej publiczne wyznawanie uważa się za niepoprawne politycznie, potrzeba wyraźnego stylu życia, swoistej kultury eucharystycznej. Życie według założeń takiej kultury – jak uczył papież Benedykt XVI w adhortacji apostolskiej *Sacramentum caritatis* – nie ogranicza się tylko do uczestnictwa we Mszy św. i nabożeństwa do Najświętszego Sakramentu. Kultura eucharystyczna obejmuje całe życie, gdyż musi istnieć związek pomiędzy prawdziwym kultem duchowym a koniecznością nowego pojmowania istnienia i postępowania w życiu. Wprowadza ona także w przestrzeń duchowości eucharystycznej (por. SC 77). Papież podkreśla podstawowy związek duchowości eucharystycznej z życiem konsekrowanym. W Kościele pośród związków między Eucharystią i różnymi powołaniami szczególne miejsce zajmuje „profetyczne świadectwo osób konsekrowanych, które w celebracji eucharystycznej oraz w adoracji znajdują moc do radykalnego pójścia za Chrystusem posłusznym, ubogim i czystym” (SC 81). Kościół oczekuje od życia konsekrowanego istotnego wkładu, który dotyczy bardziej sposobu bycia niż działania. Tajemnica eucharystyczna odsłania wewnętrzny związek z dziewictwem konsekrowanym, gdyż jest ono wyrazem wyłącznego oddania się Kościoła Chrystusowi, którego przyjmuje jako swego Oblubieńca z wiernością radykalną i płodną. Z Eucharystii osoby konsekrowane czerpią pociechę i zachętę, by również w obecnych czasach być znakiem miłości bezinteresownej i płodnej, którą Bóg darzy ludzkość (zob. SC 81). To realna obecność Chrystusa ma kształtować życie osób żyjących radami ewangelicznymi. Największe przykazanie, czyli miłość Boga i bliźniego, znajduje swoje źródło w Eucharystii, sakramencie miłości. Eucharystia przypomina, uobecnia i urzeczywistnia tę miłość. Ilekroć wierni świadomie uczestniczą w sprawowaniu Eucharystii, tylekroć otwierają się na rzeczywisty wymiar owej niezgłębionej miłości, w którym zamyka się wszystko, co Bóg uczynił dla ludzi i co stale czyni

¹⁵⁷ Por. Jan Paweł II, *Pielegnujcie kult Najświętszego Serca Pana Jezusa*, ViaCon 5 (2002) nr 6 (45), s. 9.

według słów Chrystusa: „Ojciec mój działa aż do tej chwili i Ja działam” (J 5,17)¹⁵⁸. Pielęgnując w sobie eucharystyczny wymiar duchowości, magdalenki od pokuty uczą się współdziałania z łaską Chrystusa oraz budowania komunii siostrzanej, będąc niejako znakiem obecności samego Boga pośród ludzi. Przykład doskonałej współpracy z wolą Bożą siostry czerpią z Maryi, co wyraża się z kolei w maryjnym rysie ich duchowości.

4. Maryjny wymiar duchowości

Rozważając duchowość maryjną, należy podkreślić, że polega ona nie tylko na oddawaniu czci Maryi, lecz przede wszystkim na czerpaniu z Niej przykładu wiary, nadziei i miłości. Duchowość maryjna nie zamyka się wyłącznie w teoretycznej refleksji nad życiem Matki Bożej, lecz prowadzi do ożywienia i pogłębienia dialogu z Nią w życiu chrześcijanina¹⁵⁹. Różnicę między duchowością a pobożnością maryjną wyjaśnia papież Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris Mater*: „Chodzi zaś tutaj nie tylko o samą naukę wiary, ale także o życie wiary – w tym przypadku więc o autentyczną «duchowość maryjną» w świetle całej Tradycji, a w szczególności o taką duchowość, do jakiej wzywa nas Sobór. Zarówno duchowość maryjna, jak i odpowiadająca jej pobożność znajdują przebogate źródło w historycznym doświadczeniu osób i wspólnot chrześcijańskich żyjących pośród różnych ludów i narodów na całym globie” (RM 48).

Istotną rolę Maryi w życiu konsekrowanym zauważa instrukcja *Potissimum institutioni*. Dokument wskazuje na to, że wśród wszystkich osób poświęconych bez reszty Bogu Maryja zajmuje pierwsze miejsce jako osoba najpełniej Bogu oddana, najdoskonalej konsekrowana. Oblubieńcza miłość Dziewicy z Nazaretu osiąga szczyt w boskim macierzyństwie z mocy Ducha Świętego. Jako Matka nosi Ona Chrystusa w swych ramionach, równocześnie najdoskonalej wypełnia Jego wezwanie „Pójdź za Mną!”. Ona, Matka, idzie za Chry-

¹⁵⁸ Tenże, List apostolski *Dominicae cenae* o tajemnicy i kulcie Eucharystii (24 II 1980 r.), 5.

¹⁵⁹ Zob. A. Rybicki, *Maryjna duchowość* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, dz. cyt., s. 493.

stusem jako swym Mistrzem w czystości, ubóstwie i posłuszeństwie. Skoro Kościół jako całość znajduje w Maryi swój prawzór, to również poszczególne osoby i wspólnoty konsekrowane powinny patrzeć na Nią. Co więcej, osoba powołana spotyka Maryję nie tylko jako wzór, ale także jako Matkę. Każdy zakonnik zostaje wezwany do odnowienia zakonnej konsekracji według konsekracji Matki Bożej. „Życie zakonne w Jej *fiat* i w Jej *Magnificat* znajduje pełnię swego zawierzenia wobec konsekrującego Boga i poryw radości, mający tam swe źródło”¹⁶⁰.

Magdalenki od pokuty widzą w Maryi wzór współpracy z łaską Bożą i Tym, który jej udziela. Dziewicza Matka Boga, najściślej złączona ze zbawczym dziełem swojego Syna, ukazuje drogę miłości i zjednoczenia z Bogiem. Przez Maryję, z Nią i w Niej siostry zdążają do Chrystusa, aby w nich samych wzrastało nowe życie i rozszerzało się królestwo Boże na ziemi. Szczególnie zaś powierzają swoje życie Maryi jako Tej, której serce jest zjednoczone z Sercem Jezusa i do niego upodobnione. Przy pomocy Matki Bożej przez miłość i służbę stają się niejako przedłużeniem miłości Jezusa do wszystkich ludzi¹⁶¹. Zgodnie z tradycją Zgromadzenia podczas składania pierwszej profesji zakonnej siostry przed imieniem z chrztu św. przyjmują imię Maria jako wyraz zawierzenia swojego życia i powołania wstawiennictwu Maryi.

Przez rozważanie życia Najświętszej Dziewicy i przez naśladowanie Jej zaufania do Boga każda siostra staje się świadkiem bezgranicznego zawierzenia Bogu i wsłuchiwanie się w Jego słowo. Posłuszeństwo słowu Boga i wypełnianie go w codziennym życiu daje każdej zakonnicy możliwość realizowania duchowego macierzyństwa, do którego jako osoba konsekrowana została powołana. Dzielenie się doświadczeniem wiary pociąga ludzi do nowego życia oddanego Bogu, duchowo niejako rodzi odnowionego człowieka. Doskonałym wzorem wierności Bożemu słowu i przewodniczką w pielgrzymce wiary jest dla sióstr Maryja. Przyjmując słowa nauczania Jezusa, w których stawiał królestwo ponad względami i więzami ciała i krwi, nazwał błogosławionymi tych, którzy słuchają słowa Bożego i je zachowują (Łk 11,28), tak jak to Ona wiernie czyniła (por. Łk 2,19.51). W ten sposób także błogosławiona Dziewica

¹⁶⁰ Por. Instrukcja *Wskazania dotyczące formacji w instytucjach zakonnych „Potissimum institutioni”*, 20.

¹⁶¹ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 16.

szła naprzód w pielgrzymce wiary i utrzymała swe zjednoczenie z Synem aż do ukrzyżowania (por. LG 58; RM 2). Dlatego też – jak podają *Konstytucje Zgromadzenia* – Matka Boża jest dla magdalenek od pokuty wzorem doskonałego posłuszeństwa w przyjęciu całym sercem zbawczej woli Boga oraz całkowitego poświęcenia swego życia osobie i dziełu Syna¹⁶².

Siostry włączają się w kult maryjny ludu Bożego¹⁶³ wyrażający się we czci i miłości Najświętszej Dziewicy. Kształtują w swojej codzienności maryjną pobożność, która nie polega na przemijającym uczuciu ani na jakiejś próżnej łatwowierności, lecz pochodzi z wiary. Wiara z kolei pobudza do synowskiej miłości ku Matce Jezusa oraz naśladowania Jej cnót (por. LG 67). Magdalenki od pokuty odnoszą się do Maryi zgodnie z proroczymi słowami, jakie sama wypowiedziała: „Oto bowiem błogosławić mnie będą odtąd wszystkie pokolenia, gdyż wielkie rzeczy uczynił mi Wszechmocny” (Łk 1,48-49). Pamiętają przy tym, że zgodnie z Magisterium Kościoła kult ten różni się zasadniczo od kultu uwielbienia należnego Słowu Wcielonemu na równi z Ojcem i Duchem Świętym i jak najbardziej sprzyja kultowi publicznemu. Różne formy nabożeństwa do Bożej Rodzicielki, jakie Kościół zatwierdził stosownie do warunków czasu i miejsca oraz odpowiednio do charakteru i umysłowości wiernych, sprawiają, że gdy Matka doznaje czci, wówczas poznaje się, kocha oraz należycie wielbi i zachowuje przykazania Syna (por. LG 66).

Wśród wielu form pobożności maryjnej ważne miejsce zajmuje modlitwa różańcowa¹⁶⁴. Zgodnie z zapisem *Kodeksu prawa kanonicznego*: „Niech [zakonnicy] mają – również przez modlitwę różańcową – specjalne nabożeństwo

¹⁶² Por. tamże, art. 61.

¹⁶³ Adhortacja apostolska Pawła VI *Marialis cultus* podaje podstawowe zasady odnowy kultu maryjnego. Należą do nich: zasada trynitarna i chrystologiczna, zasada pneumatologiczna, zasada eklezjologiczna (MC 2). Zob. „Błogosławić mnie będą”. *Adhortacja Pawła VI „Marialis cultus”. Tekst – komentarze – dyskusja*, red. S.C. Napiórkowski, Lublin 1990; Jan Paweł II, *Natura kultu maryjnego*. Audycja generalna 22 X 1997 r., w: tenże, *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, red. E. Materski, Rzym 1998, s. 227-229.

¹⁶⁴ Wiele nabożeństw i modlitw maryjnych łączy się integralnie z liturgią, a niektóre z nich przyczyniły się również do wzbogacenia jej struktury, tak jak w przypadku oficjum ku czci Błogosławionej Dziewicy lub innych pobożnych tekstów z brewiarza. Pierwsza znana modlitwa maryjna *Pod Twoją obronę* pochodzi z III w., najbardziej powszechną modlitwą chrześcijan do Najświętszej Maryi Panny od XIV w. jest *Zdrowaś, Maryjo*. Tradycyjna modlitwa *Anioł Pański* zaprasza do rozważania tajemnicy wcielenia, zachęcając chrześcijan, by wzorowali się na Maryi w różnych chwilach dnia, naśladowując Jej gotowość do realizowania Bożego planu zbawienia. Jan Paweł II, *Modlitwa do Maryi*. Audycja generalna 5 XI 1997 r., w: tenże, *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, dz. cyt., s. 233-235.

do Dziewicy, Bożej Rodzicielki, która jest wzorem i oparciem dla każdego rodzaju życia konsekrowanego” (kan. 663, § 4) siostry magdalenki od pokuty codziennie odmawiają różaniec. Przez tę modlitwę stają się uczestniczkami „szkoły Maryi”. Papież Jan Paweł II tak tłumaczył, co znaczy to dla chrześcijanina: „Przez różaniec lud chrześcijański niejako wstępuje do szkoły Maryi, dając się wprowadzić w kontemplację piękna oblicza Chrystusa i w doświadczenie głębi Jego miłości. W różańcu odbija się echem modlitwa Maryi, Jej nieustanne *Magnificat* za dzieło odkupieńcze Wcielenia, rozpoczęte w Jej dziewiczym łonie” (RVM 1). Przez odmawianie różańca siostry wraz z Maryją kontemplują oblicze Jezusa. Jakkolwiek różaniec ma charakter maryjny, to jednak jest modlitwą zasadniczo chrystologiczną. Kontemplować z Maryją znaczy przede wszystkim wspominać dzieła dokonane przez Boga w historii zbawienia. Wspominanie owych wydarzeń w postawie wiary i miłości jest równoznaczne z otwieraniem się na łaskę, jaką Chrystus uzyskał dla ludzi przez tajemnicę swego życia, śmierci i zmartwychwstania (por. RVM 1 i 13). Magdalenki od pokuty są powołane do kontemplacji misterium zbawienia, toteż rozważanie wraz z Matką Odkupiciela tajemnic różańcowych pomaga każdej z nich żyć w stałym zjednoczeniu z Chrystusem i odczuwać prawdę Jego Serca. Siostry są zobowiązane do codziennego odmawiania jednej części różańca oraz *Litanii do Najświętszej Maryi Panny*. Przez zgłębianie wezwań litanii magdalenki od pokuty mają dostrzec w osobie Maryi bogactwo duchowe, jakim została obdarzona przez Boga. Na zakończenie dnia siostry odmawiają również jeden dziesiątek różańca fatimskiego jako wynagrodzenie za grzechy świata. W każdą sobotę śpiewają *Godzinki ku czci Najświętszej Maryi Panny*, a w pierwsze soboty miesiąca odprawiają nabożeństwa wynagradzające za grzechy przeciwko Niepokalanemu Sercu Maryi. Przed Bożym Narodzeniem wraz z Maryją przygotowują się duchowo na przyjęcie Jezusa Chrystusa, odprawiając nowennę.

Maryja jest dla nich wzorem całkowitego oddania się woli Boga, które jest aktem wolnego wyboru. Przyjęcie i realizacja woli Bożej jest jednym z warunków owocnego przeżywania życia konsekrowanego we wspólnocie zakonnej. Niepokalana wskazuje codzienną drogę odnowy życia, która zaczyna się właśnie w momencie pełnej zależności od Boga. Cieszy się Ona postawą pełnej

wolności, opartą na uznaniu swej prawdziwej godności. Kiedy człowiek zawierzy w pełni Bogu siebie i swoje życie, obiera drogę prawdziwej wolności. W Bogu człowiek odnajduje samego siebie i swe pierwotne powołanie jako osoby stworzonej na Jego obraz i podobieństwo¹⁶⁵. Aby odpowiedzieć na Boże wezwanie do wyłącznej Jego służby, każda osoba powołana potrzebuje żywej wiary, która wyraża się w codziennej wierności wezwaniu do naśladowania Chrystusa przez konsekrację zakonną. Wierność zakłada współpracę z łaską powołania, której wzorem jest dla osoby konsekrowanej Maryja. Obecność Matki Bożej zarówno w życiu duchowym osoby powołanej, jak i całej wspólnoty zakonnej jest wzniosłym przykładem konsekracji oraz wzorem przyjęcia łaski przez człowieka. To Ona, wybrana przez Boga, aby dokonała się w Niej tajemnica wcielenia, przypomina powołanym o pierwszeństwie Bożej inicjatywy. Maryja jest Matką dla każdego chrześcijanina, a dla osoby konsekrowanej w szczególnie sposób (por. VC 28).

W postawie Najświętszej Dziewicy każdy powołany może kontemplować doskonały obraz powołania, który powinien się odbić w realizacji jego osobistego wezwania przez Boga. Jest Ona obrazem wyboru odwiecznego, wolnego, tajemniczego i umiłowanego, jakim Bóg obdarzył każde stworzenie. Wybór ten wymaga od człowieka jedynie odwagi i zaufania¹⁶⁶. Kiedy człowiek z ufnością odpowiada na Boże wezwanie, dzieją się w jego życiu „wielkie rzeczy” (por. Łk 1,49), których sam zrozumieć nie może.

W życiu wspólnym Maryja staje się wzorem właściwych relacji do Boga i bliźniego. Jest najwyższym wyrazem godności osoby ludzkiej ze względu na Jej zdolność do wejścia w głęboki i zbawczy dialog prowadzony w wolności i odpowiedzialności z Bogiem Ojcem; w stosunku do Syna Bożego, z którym dzieliła życie rodzinne i doświadczenie paschalne; oraz w stosunku do Ducha Świętego, którego wewnętrzne natchnienia posłusznie przyjęła. Okazała posłuszeństwo wobec wspólnoty kościelnej, której przekazała swe wyjątkowe świadectwo o słowach i czynach dotyczących dzieciństwa Jezusa (por. Łk

¹⁶⁵ Por. Benedykt XVI, *Maryja wskazuje nam...*, art. cyt., s. 13.

¹⁶⁶ Por. *Nowe powołania dla nowej Europy. In verbo tuo...*, 23.

2,19.51) i z którą w modlitewnej wspólnotcie oczekiwała nadejścia Parakleta (por. Dz 1,14)¹⁶⁷.

Wyśpiewując hymn *Magnificat* w codziennej modlitwie liturgii godzin, siostry wraz z Matką Jezusa uczą się dziękczynienia i uwielbienia Boga „za wielkie dzieła”, jakich dokonał w ich życiu. W modlitwę tę Maryja angażuje całą siebie, mówiąc „wielbi dusza moja” i „raduje się duch mój”, stając się tym samym dla każdej z sióstr nauczycielką właściwej modlitwy, która obok dziękczynienia jest również adoracją wszechmocy i miłosierdzia Boga. W modlitwie *Magnificat* przejawia się motyw uwielbienia Boga za Jego wspaniałość i miłosierdzie wobec pokornych i uniżonych. Miłosierdzie to rozciąga się na wszystkich „bojących się” Boga¹⁶⁸. Postawa uniżenia Maryi, która dostrzega wielkość Boga, uczy siostry pokory tak niezbędnej w relacjach wspólnotowych.

Pobożność chrześcijańska zawsze widziała głęboką więź pomiędzy nabożeństwem do Matki Bożej i kultem Eucharystii. Maryja prowadzi wiernych do Eucharystii (por. RM 44). Nazywając Maryję „Niewiastą Eucharystii w całym swoim życiu”, Jan Paweł II zwrócił uwagę na Jej wewnętrzną postawę i podał za wzór dla każdego chrześcijanina: „Kościół, patrząc na Maryję jako na swój wzór, jest wezwany do Jej naśladowania także w odniesieniu do Najświętszej Tajemnicy” (EE 53). Z tego przykładu czerpią również magdalenki od pokuty i uczą się, jak owocnie uczestniczyć w codziennej Eucharystii. Postawa Maryi, która stale zachowywała słowo i rozważała je w swoim sercu (por. Łk 2,19), inspirowała do uważnego słuchania słowa, rozważania go i wprowadzania w życie. W zanoszeniu wezwań modlitwy wiernych uczy tak wstawiać się w potrzebach Kościoła i bliźnich jak Maryja w Kanie Galilejskiej. Podczas składania darów ofiarnych skłania do pamiętania o całkowitym ofiarowaniu życia przez Maryję Bogu w chwili zwiastowania. W momencie uwielbienia daje natchnienie do wyśpiewywania hymnu uwielbienia tak jak Maryja w dniu nawiedzenia św. Elżbiety. Przez swoje *fiat* wypowiedziane w chwili zwiastowania Maryja z dyspozycyjnością i czystością przyjęła Jezusa. Również każdy

¹⁶⁷ Por. Papieska Międzynarodowa Akademia Maryjna, *Matka Pana. Pamięć – obecność – nadzieja. Niektóre aktualne zagadnienia dotyczące postaci i misji Najświętszej Dziewicy Maryi* (Watykan, 8 XII 2000 r.), „*Salvatoris Mater*” 5 (2003) nr 3, s. 375.

¹⁶⁸ Por. J.M. Popławski, *Magnificat – modlitwa Maryi*, w: *Homo orans*, t. 1, red. J. Misiurek, J.M. Popławski, Lublin 2000, s. 165-167.

uczestniczący w Eucharystii powinien Go tak przyjąć. Następnie zaniósł Jezusa swojej krewnej Elżbiecie. Tak każdy powinien nieść Jezusa przyjętego podczas Eucharystii: nie zwracając uwagi na trudy, śpieszyć z pomocą potrzebującym¹⁶⁹.

Maryja jest wzorem cnót dla każdego chrześcijanina, który ciągle stara się o to, aby przewyciężając grzech, wzrastać w świętości (por. LG 65). Ma Ona w sobie cechy potrzebne zarówno mężczyznom, jak i kobietom. W adhortacji *Marialis cultus* papież Paweł VI przedstawia Matkę Bożą jako ubogą, dzielną kobietę, która wiele wycierpiała, przeżyła ucieczkę i wygnanie. Odsłania Maryję pełną troski i aktywnej chęci przyjścia z pomocą potrzebującym. Nie ma Ona w sobie nic z bierności, bezwolnej akceptacji ani lęklivej uległości, czyli cech określanych jako kobiece. Inne cechy przypisywane kobietom: cichość, słuchanie, służba, potrzebne są również mężczyznom w ich różnorodnych zawodach i spełnianiu powołania do ojcostwa¹⁷⁰. Kościół zawsze zachęcał do naśladowania Najświętszej Maryi Panny w Jej cnotach. Wiara i wola podatna na słowo Boże, wielkoduszne posłuszeństwo, szczerą pokorą, troskliwą miłość, rozważną mądrość, cześć dla Boga pobudzająca do obojętnego spełniania obowiązków religijnych i wyrażania wdzięczności za otrzymane dobrodziejstwa, moc ducha na wygnaniu i w bólu, ubóstwo pełne godności i ufności pokładanej w Bogu, czujna troska o Syna od pokory żłóbka aż do hańby krzyża, dziewicza czystość, mocna i czysta miłość oblubieńcza – te wszystkie ugruntowane cnoty ewangeliczne chrześcijanin może kształtować w sobie na wzór Maryi (por. MC 57).

Najświętsza Dziewica jest zatem doskonałym obrazem niewiasty, w której każda kobieta odnajduje swoje powołanie jako dziewczyna, małżonka, żona, stanowi doskonałą syntezę kobiecego geniuszu¹⁷¹. Maryja jest dla kobiety wzorem godnego przeżywania swej kobiecości i prawdziwego realizowania siebie. Pomaga odkrywać najwznioślejsze, uczucia, do jakich zdolne jest serce człowieka: całkowitą ofiarę miłości, moc, która pozwala znieść największe cierpienia, bezgraniczną wierność, niestrudzoną aktywność, umiejętność łącze-

¹⁶⁹ Por. Z. Janiec, *Maryja wzorem uczestnictwa we Mszy św.*, „Roczniki Liturgiczne” 56 (2009) z. 1, s. 171-179.

¹⁷⁰ Por. E. Durlak, *Antropologiczna droga odnowy kultu maryjnego*, w: „*Błogosławić mnie będą*”..., dz. cyt., s. 146.

¹⁷¹ Zob. *Nowe powołania dla nowej Europy. In verbo tuo...*, 23.

nia wnikliwej intuicji ze słowem pociechy i zachęty (por. RM 46). Identyfikacja z Matką Bożą jest bliższa kobietom zwłaszcza z powodu macierzyństwa, którego tajemnicę nosi każda kobieta, nawet jeśli pozostaje bezdzietna¹⁷². Kobietom powołanym do dziewiczej czystości ukazuje Ona głęboki sens szczególnego powołania, zwracając uwagę na duchową płodność, jaka się z nią łączy w planach Bożych: na macierzyństwo według Ducha (por. MD 21). Duchowe macierzyństwo sióstr magdalenek od pokuty spełnia się w otaczaniu gorliwą modlitwą dziewcząt i kobiet oraz w pracy wychowawczej wśród dziewcząt w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Duchowa więź z Najświętszą Maryją Panną, której dziewiczość umożliwiła realizację Bożego planu zbawienia, wspomaga je w zachowaniu wierności ślubom. Jest Ona oparciem i wzorem oddania sprawie królestwa niebieskiego w dziewiczej miłości¹⁷³.

Powołane, aby doskonale kochać Chrystusa, który przyszedł na ziemię, aby odszukać zagubionych, siostry wypraszają w modlitwie łaskę miłosierdzia dla grzeszników, a szczególnie kobiet obciążonym grzechem. W realizacji tego powołania przykładem jest Maryja. To Ona doświadczyła objawienia i przyjęła Boże miłosierdzie w tajemnicy zwiastowania. Od razu udała się do św. Elżbiety, u której podczas nawiedzenia pełniła funkcję Apostołki Bożego miłosierdzia. Udała się do niej „z pośpiechem” (Łk 1,39), którego źródłem nie był brak czasu, lecz przynaglenie Ducha Świętego przez miłość ożywiającego serce człowieka. Takim świętym pośpiechem powinien być naznaczony apostołat Bożego miłosierdzia. Nie można pozostać obojętnym wobec ludzi, którzy odrzucają Boże miłosierdzie i tym samym pozostają w niebezpieczeństwie utraty zbawienia¹⁷⁴.

Przez całe Jej życie aż po śmierć Syna na krzyżu nie zachwiała się wiara Matki Bożej. Nie przestała wierzyć w wypełnienie się słowa Bożego (por. KKK 149), dlatego jest dla wielu przykładem niezachwianej wiary, która daje moc do przewycięzania trudów życia i niesie nadzieję. Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej o Objawieniu Bożym *Dei verbum* przypomina

¹⁷² Por. D. Mastalska, *Jaka duchowość maryjna dla kobiet?*, „Salvatoris Mater” 12 (2010) nr 1-2, s. 154-155.

¹⁷³ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 38.

¹⁷⁴ Por. J. Kumala, *Maryjne inspiracje w apostołacie Bożego miłosierdzia*, „Salvatoris Mater” 12 (2010) nr 1-2, s. 195-196.

wiernym, że Bogu objawiającemu się należy okazać „posłuszeństwo wiary” (por. Rz 16,26), przez które człowiek z wolnej woli cały Mu się powierza, okazując pełną uległość rozumowi i woli (por. KO 5). Maryja okazała doskonałe posłuszeństwo wiary, czego uczą się od Niej magdalenki od pokuty. Matka Boża jest dla nich wzorem doskonałego posłuszeństwa w przyjęciu zbawczej woli Boga całym sercem i całkowitego poświęcenia swego życia dziełu odkupienia. Magdalenki od pokuty starają się wypełniać swoje powołanie tak jak Maryja, która z wiarą i uległością współdziałała w dziele zbawienia¹⁷⁵.

Trzeba pamiętać, że cel duchowości maryjnej to upodobnienie do Chrystusa i wejście w głęboką relację z Trójcą Świętą. Maryja jest dla chrześcijan przewodniczką w drodze upodobnienia się do Chrystusa. Kościół zawsze stawiał Ją wiernym za wzór do naśladowania „nie z powodu rodzaju życia, jakie prowadziła, a tym mniej warunków społeczno-kulturalnych, w jakich Jej życie się rozwinęło [...], lecz dlatego, że w określonej sytuacji swego życia całkowicie i z poczuciem odpowiedzialności przyłgnęła do woli Bożej [...], że okazała się pierwszą i najdoskonalszą Uczennicą Chrystusa; a to z pewnością ma powszechną i trwałą wartość wzoru” (MC 35). Dzięki temu dla każdej magdalenki od pokuty Matka Boża staje się na drodze wiary przykładem trwania przy Chrystusie i pełnego zawierzenia Jego woli.

5. Kult świętych

Cześć oddawana świętym jest dobrze znanym, powszechnym zjawiskiem w różnych epokach dziejów ludzkości i w różnych kulturach. Człowiek jako istota społeczna zawsze skłaniał się ku temu, aby otaczać czcią i pamięcią swych znakomitych przodków. Kultywowanie pamięci o ich zasługach stawała się cenną więzią integrującą lokalną obyczajowość i kulturę. Nadto miała wartość moralną i wychowawczą¹⁷⁶. Wielu czerpało z życia szanowanych przodków wskazówki do przeżywania swojej codzienności.

¹⁷⁵ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 61.

¹⁷⁶ Zob. H. Fros, *Pamiętając o mieszkańcach nieba. Kult święty w dziejach i liturgii*, Tarnów 1994, s. 15. Na temat kultu świętych: zob. P. Brown, *Kult świętych. Narodziny i rola*

W tęsknotę człowieka za wzorem, na którym może się oprzeć, wpisuje się również kult świętych. Kult ten nie ogranicza się tylko do naśladownictwa. Odbierają oni cześć dlatego, że w ich osobach nadzwyczajnie objawiła się obecność i działanie Boże. Kiedy mówi się o naśladowaniu świętych, trzeba pamiętać, że w chrześcijaństwie nauczycielem i wzorem w całym tego słowa znaczeniu jest Jezus Chrystus. Idea naśladowania świętych ma sens o tyle, o ile byli oni naśladowcami Chrystusa. Nie chodzi jednak o kopiowanie, lecz pójście za wzorem i przełożenie go na swoją sytuację osobistą¹⁷⁷.

Drogę do świętości odkrywa się samemu, choć owszem, mogą w tym poszukiwaniu pomagać historie życia świętych. Dla wszystkich bowiem zgodnie z tradycją chrześcijańską koncepcja świętości to bycie w Bogu, życie Bogiem i dla Boga. Treść życia w świętości stanowi dążenie do Boga i zjednoczenie z Nim. Taka świętość jest darem Boga i owocem Jego działania. Dlatego w życiorysach świętych wielu hagiografów, a wśród nich jeden z wybitniejszych, Walter Nigg, Szwajcar żyjący w latach 1903-1988, uwydatnia oznaki wkroczenia Boga w życie ludzkie poprzez natchnienia i zrządzenia Opatrzności. Według opisów hagiograficznych świętość nie polega na nadzwyczajności, cudowności ani życiorysach ludzi bez skazy. Każdy święty ma swoją indywidualną drogę świętości. Łączy się ona zwykle z ukazaniem dramatycznego napięcia między Bożym działaniem i słabością ludzką, między dążeniem do ideału i potknięciami. Świętość to wierność wobec wezwania Bożego i natchnień Ducha Świętego. Wielkości świętych nie umniejszają ich przywary i ludzkie słabości. To wszystko sprawia, że stają się bliżsi i bardziej autentyczni dla współczesnych¹⁷⁸. Dlatego, w myśl stwierdzenia Jana Pawła II, można z całą pewnością powiedzieć, że świętość jest dla wszystkich, ponieważ nie polega na dokonywaniu rzeczy niezwykłych, lecz na niezwykłym podejściu do rzeczy zwykłych i codziennych. Stąd nie należy pojmować mylnie tego ideału doskonałości jako swego rodzaju wizji życia nadzwyczajnego, do-

w chrześcijaństwie łacińskim, tłum. J. Partyka, Kraków 2007; U. Janicka-Krzywda, *Patron – atrybut – symbol*, Poznań 1993.

¹⁷⁷ Por. J. Hadalski, *Inspiracje naśladowania błogosławionych i świętych polskich w tekstach eucharystycznych: modlitwy przewodniczącego*, „Anamnesis” 12 (2006) nr 45 (2), s. 79-80.

¹⁷⁸ Por. W. Nigg, *O wielkich świętych – inaczej*, Poznań 1980, s. 12-15.

stępnego jedynie wybranym geniuszom świętości. „Drogi świętości są wielorakie i dostosowane do każdego powołania” (NMI 31).

Wszyscy chrześcijanie są powołani do świętości. To wezwanie dotyczy wszystkich stanów życia i prowadzi do pełni życia chrześcijańskiego oraz doskonałej miłości. Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* naucza, że wierni wszystkich stanów i zawodów są powołani do pełni życia chrześcijańskiego i do miłości doskonałej, czyli do świętości, która podnosi poziom życia godnego człowieka w całej społeczności ziemskiej (zob. LG 39-42). Różnicowanie stanów życia w Kościele i w świecie wpływa na różnorodność sposobów realizacji tego powołania. Każdy w zależności od tego, jaką drogę wybrał: czy to powołanie kapłańskie, zakonne, czy też małżeńskie, rodzinne, odnajduje dzięki natchnieniu Ducha Świętego swoją osobistą drogę świętości. Przez łaskę Chrystusa i przez Jego sakramenty w człowieku dokonuje się przemiana w kierunku nowego życia upodobnionego do Chrystusa. Troska o świętość osobistą i wspólnotową jest więc zadaniem każdego człowieka¹⁷⁹. Różnorodność ta nie wpływa na istotę świętości, która jest jedna i zawsze sprowadza się do miłości odzwierciedlającej miłość Boga Trójjedynego. Miłość ta odwołuje się do licznych cnót chrześcijańskich i je promuje. Powołanie do świętości ma swoje źródło w wezwaniu Boga: „Będziecie dla Mnie święci, bo Ja jestem święty, Ja, Pan” (Kpł 20,26), a także w uczestnictwie w naturze boskiej i w Bożym synostwie w Jednorodzonym Synu Boga. Otrzymana świętość jest darem, powołaniem i powinnością życia. W życiu codziennym powinna się przejawiać w praktykowaniu miłości miłosiernej, dobroci, pokory, cierpliwości oraz ducha pokutnego wynikającego z ludzkiej grzeszności¹⁸⁰.

W życiu świętych znajdujemy wiele przykładów czynnej miłości, którą okazywali bliźnim i dla dobra Kościoła. W ich wstawiennictwie szukamy pomocy, aby wytrwać na drodze Bożych przykazań i realizacji chrześcijańskiego powołania. Na tym polega prawdziwy kult świętych, który wzbogaca kult uwielbie-

¹⁷⁹ Por. J. Kiciński, *Powołanie – konsekracja – misja*, Wrocław 2009, s. 44-45.

¹⁸⁰ Zob. W. Słomka, *Wizja świętości w dokumentach Soboru Watykańskiego II*, w: *Duchowość chrześcijańska na progu trzeciego tysiąclecia. Księga pamiątkowa ku czci Ojca Profesora Dominika Widera*, red. J. Machniak, J.W. Gogola, Kraków 1999, s. 31-35.

nia, jaki wierni przez Chrystusa w Duchu Świętym oddają Bogu Ojcu (por. LG 51).

Ze świętych można czerpać również przykład modlitwy. Uczestniczą oni w żywej tradycji modlitwy przez wzór swojego życia, przez pozostawione pisma oraz przez swoją modlitwę dzisiaj. Kontemplują oni Boga, wychwalają Go i nieustannie opiekują się tymi, którzy pozostali na ziemi. Ich wstawiennictwo jest najwyższą służbą zamysłowi Bożemu, dlatego możemy, a nawet powinniśmy modlić się do nich, prosząc o ich wstawiennictwo (por. KKK 2683). Przez swoje orędownictwo, przez przykład i owoce swego życia zjednoczonego z Bogiem święci stale są obecni w naszej codzienności dzięki duchowej więzi w tajemnicy obcowania świętych. Świadectwo czci i miłości, jakie okazujemy świętym, zmierza ostatecznie do Chrystusa, „korony wszystkich świętych”, a przez Niego do Boga, który w świętych jest uwielbiony (por. LG 50). Dobrze rozumiany kult świętych musi mieć aspekt eklezjalny oraz eschatologiczny. Pamięć świętych czcimy w celu umocnienia jedności Kościoła. Historia życia świętych ukazuje pełny sens życia ludzkiego oraz drogę ku osiągnięciu wartości nieprzemijających¹⁸¹.

Wzywanie wstawiennictwa świętych i wiara w ich orędownictwo musi być połączone z dziękczynieniem i wdzięcznością za ich życie. Obecność świętych w życiu Kościoła podkreśla Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* w rozdziale dotyczącym roku liturgicznego. W ciągu roku wspominamy męczenników oraz innych świętych, w ich życiu rozpamiętujemy działanie łaski Bożej, dzięki której doszli do doskonałości, by w niebie wyśpiewywać chwałę Bogu i wstawiać się za nami. Ponadto przez owe wspomnienia głosi się misterium paschalne w świętych, którzy współcierpieli i zostali współuwielbieni w Chrystusie. Przykład męczenników i świętych pociąga wiernych do doskonalszego życia i osiągnięcia świętości (por. KL 104). Taki jest cel obchodzenia uroczystości świętych: nie dla nich samych i ich zasług, ale dla głoszenia działania łaski Chrystusa w ich życiu i przykładu do naśladowania. Święci nie potrzebują naszych pochwał, niczego też nie dodaje im nasz kult. To wierni, obchodząc ich wspomnienie, odnoszą korzyść. Myśl o świętych

¹⁸¹ Por. A. Mikołajczyk, *Uświęcają nas i nasze dzieje. Sylwetki duchowe polskich świętych i błogosławionych, którzy zostali wyniesieni do tej godności przez Jana Pawła II*, Piastów 1997, s. 9-12.

rozpala płomień wielkich pragnień, z których pierwszym jest chęć przebywania w ich gronie oraz zjednoczenie i radość we wspólnocie wszystkich świętych. Drugim pragnieniem jest to, aby Chrystus, nasze Życie (por. Kol 3,4), tak jak im, ukazał się również i nam, abyśmy ukazali się z Nim w chwale. Trzeba nam podążać do chwały, jaką osiągnęli święci. Przy ich pomocy i dzięki ich wstawiennictwu otrzymamy to, co przerasta nasze możliwości¹⁸².

W życiu świętych odbija się echo błogosławieństw, jakie Pan Jezus skierował do swoich uczniów: „Błogosławieni ubodzy w duchu, albowiem do nich należy królestwo niebieskie. Błogosławieni, którzy się smuca, albowiem oni będą pocieszeni. Błogosławieni cisi, albowiem oni na własność posiadą ziemię. Błogosławieni, którzy łakną i pragną sprawiedliwości, albowiem oni będą nasyceni. Błogosławieni miłosierni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią. Błogosławieni czystego serca, albowiem oni Boga oglądać będą. Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój, albowiem oni będą nazwani synami Bożymi. Błogosławieni, którzy cierpią prześladowania dla sprawiedliwości, albowiem do nich należy królestwo niebieskie” (Mt 5,3-10). Greckie słowo *makarioi* pełniej wyraża to, kim są błogosławieni. Są to ludzie szczęśliwi, którzy realizują drogę naśladowania Chrystusa przez życie ubogie, spokojne, umiarkowane, czyste, skromne i ciche. Tym samym realizują wezwanie do świętości.

Dzisiejszy świat podsuwa wiele negatywnych przykładów, które można określić mianem duchowej karłowatości. Utożsamianie się z nimi zawsze prowadzi do kompromisu z własną słabością i grzesznością. Nie ma to nic wspólnego ze świętością i urzeczywistnianiem wartości ewangelicznych. Dlatego Kościół daje za przykład świętych, którzy w swoim życiu kierowali się nauką Chrystusa. Każdy z nich został posłany przez Boga w konkretnej sytuacji społecznej i historycznej, by wypełnić jakieś określone zadanie¹⁸³. Człowiek współczesny potrzebuje przykładu, który pociągnie go do radykalnego życia wiarą. Chętniej bowiem słucha świadków aniżeli nauczycieli. Jeśli natomiast słucha nauczycieli, to dlatego, że są świadkami¹⁸⁴. Decydujące zatem są znaki świętości. Jest ona istotnym warunkiem wstępnym auten-

¹⁸² Por. *Kazanie św. Bernarda, opata*, w: *Liturgia godzin*, t. 4, Poznań 1988, s. 1315-1317.

¹⁸³ Por. H. Łuczak, *Geniusze cnoty. Katechezy o świętych*, Kraków 2003, s. 26.

¹⁸⁴ Por. Paweł VI, Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi* (8 XII 1975 r.) o ewangelizacji w świecie współczesnym, 41.

tycznej ewangelizacji zdolnej przywrócić nadzieję. Potrzeba wyrazistych, osobistych i wspólnotowych świadectw nowego życia w Chrystusie (por. RRL 49).

W tradycji sióstr magdalenek od pokuty szczególną czcią otacza się w Zgromadzeniu Matkę Bożą, św. Marię Magdalenę, św. Augustyna, św. Jadwigę Śląską oraz innych, którzy zaliczają się do grona pokutników: św. Jana Chrzyciela, Apostołów Piotra i Pawła, św. Pokutników z Niniwy, św. Mateusza Talbota, św. Małgorzatę z Kortony, św. Taide, św. Pelagię, św. Eudoksję, św. Marię z Egiptu, św. Aniele z Foligno¹⁸⁵. Przez przykład i orędownictwo świętych pokutników siostry chcą jak najgorliwiej żyć duchem pokutnym, właściwym ich powołaniu w Kościele. Rozważanie życia i cnót Matki Bożej oraz świętych patronów Zgromadzenia pomaga siostrom upodobnić się do Jezusa Chrystusa i kształtować swoje życie na wzór Serca Jezusowego.

Do obchodów wspomnień patronów Zgromadzenia magdaleny od pokuty przygotowują się poprzez przedłużoną modlitwę wspólną, dostosowaną do wspomnień zgodnie z zatwierdzonymi własnymi tekstami liturgicznymi, a także przez zachowanie wewnętrznego i zewnętrznego skupienia sprzyjającego rozważaniu działania łaski Bożej w życiu świętych patronów. Siostry starają się spędzać te dni w atmosferze radości sprzyjającej psychicznemu odprężeniu, nie wykonują żadnych prac, z wyjątkiem koniecznych, tak jak w niedzielę. W uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa, św. Marii Magdaleny, św. Jadwigi i św. Augustyna odprawiane są Msze św. w intencji Zgromadzenia. Przed uroczystością Zesłania Ducha Świętego, Najświętszego Serca Pana Jezusa, Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, św. Józefa i św. Marii Magdaleny siostry odprawiają nowennę, a przed uroczystością św. Augustyna i św. Jadwigi – triduum. W domach zakonnych znajdują się wizerunki świętych patronów Zgromadzenia i publikacje o ich życiu. Siostry mają również swoich patronów na poszczególnych etapach formacyjnych. Patronką sióstr po ślubach wieczystych jest Matka Boża Niepokalanie Poczęta, sióstr po ślubach czasowych – św. Teresa od Dzieciątka Jezus, patronem postulantek i nowicjuszek jest św. Stanisław Kostka, patronką kandydatek

¹⁸⁵ W marcu 2013 roku w Domu Generalnym Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty odbyło się sympozjum poświęcone pokucie i świętym pokutnikom czczonym przez magdalenki od pokuty. Owocem tej sesji naukowej jest wydanie opracowania pt. *Śladami pokutników* (Lubań – Legnica 2013).

jest św. Maria Goretti. Ponadto poszczególne wspólnoty Zgromadzenia mają patronów swoich domów, których siostry czczą i otaczają kultem¹⁸⁶.

W codziennie odmawianej litanii do świętych pokutników siostry magdaleny od pokuty na pierwszym miejscu wzywają orędownictwa Maryi, Matki pokutujących. Maryja obecna na Golgocie doświadcza cierpienia przeszywającego Jej serce i zapowiedzianego przez proroka Symeona w momencie ofiarowania Jezusa w świątyni: „Oto Ten przeznaczony jest na upadek i powstanie wielu w Izraelu, i na znak, któremu sprzeciwiać się będą. A Twoją duszę miecz przeniknie, aby na jaw wyszły zamysły serc wielu” (Łk 2,34-35). Zbawcze plany Boże obejmują łączność Chrystusa ukrzyżowanego z Matką Bolesną. Maryja znosi mękę matki towarzyszącej zabijaniu jej syna. Cierpienia Jej matczynego serca włączone są w ekspiacyjny wymiar ofiary Jezusa Chrystusa¹⁸⁷. Pobożność ludowa w bolesnym życiu Maryi wyróżniła siedem głównych wydarzeń i nazwała je „siedmioma boleściami” Maryi. W ten sposób na wzór drogi krzyżowej powstało nabożeństwo maryjne, zwane drogą Matki Boskiej Bolesnej, zatwierdzone przez papieża Leona XIII w 1884 roku. Wierni, rozważając życie Maryi od prorocstwa wypowiedzianego przez Symeona aż do męki i złożenia do grobu Jej Syna, Jej drogę wiary i cierpienia, drogę podzieloną na siedem stacji odpowiadającą „siedmiu boleściom” Matki Bożej, kierują uwagę na misterium Chrystusa, „cierpiącego Sługi Jahwe”¹⁸⁸. W postawie Matki Bożej Bolesnej stojącej pod krzyżem siostry znajdują wzór wynagrodzenia miłością Sercu Jezusa zranionemu grzechami świata¹⁸⁹. Za przykładem Maryi, która „w szczególny sposób współpracowała z dziełem Zbawiciela przez wiarę, nadzieję i miłość żarliwą dla odnowienia nadprzyrodzonego życia dusz ludzkich” (LG 61), siostry pragną na miarę swojej słabej ludzkiej kondycji współuczestniczyć w cierpieniach Chrystusa dla zbawienia świata.

Patronką Zgromadzenia jest św. Maria Magdalena, którą Jezus uwolnił od siedmiu złych duchów (Łk 8,2). Doświadczywszy uwalniającej mocy miłości Chrystusa, Maria Magdalena odtąd jest przy Nim stale obecna. Historia świę-

¹⁸⁶ Zob. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 2-9.

¹⁸⁷ Por. K. Wiśniewski, *Święta Maryja, Matka pokutujących*, w: *Śladami pokutników*, dz. cyt., s. 26.

¹⁸⁸ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, 136, Poznań 2003, s. 102.

¹⁸⁹ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 101.

tej nie powinna skupiać uwagi jedynie na uwolnieniu od demonów i spotkaniu ze Zmartwychwstałym, a przede wszystkim na uczestnictwie w miłości krzyża i posłannictwie głoszenia zmartwychwstania¹⁹⁰. Maria z Magdali przypomina również prawdę, że uczniem Chrystusa może być ten, kto w swym doświadczeniu ludzkiej słabości zdobył się na tyle pokory, by prosić Go o pomoc, został przez Niego uzdrowiony i zaczął Go naśladować, stając się świadkiem Jego miłosiernej miłości, która jest mocniejsza od grzechu i śmierci¹⁹¹.

Na przestrzeni wieków w literaturze, sztuce i kulturze różnie przedstawiano św. Marię Magdalenę, co wpłynęło na wykreowanie jej na postać życia publicznego. Stała się bohaterką wielu legend, co również niejasno rysowało jej postać. Łacińska tradycja liturgiczna i ascetyczna oraz sztuka kościelna zdeterminowała obraz Marii Magdaleny aż do czasów nowożytnych, uważając ją za grzesznicę i pokutnicę. Według tej interpretacji po spotkaniu z Jezusem Magdalena nawróciła się, porzuciła dotychczasowe grzeszne życie i odtąd towarzyszyła Jezusowi¹⁹². Taki obraz Magdaleny jeszcze dziś jest głęboko zakorzeniony w świadomości chrześcijan i niejednokrotnie pokutuje w kazaniach oraz w dziełach sztuki. Dopiero papież Paweł VI w 1969 roku oczyścił wizerunek Marii Magdaleny z błędnych opisów i interpretacji. Wraz z wprowadzeniem reformy liturgicznej teksty *Mszалу rzymskiego*, *Liturgii godzin* i *Martyrologium Romanum* odnoszą się już tylko do Marii Magdaleny wybranej na pierwszą zwiastunkę wielkanocnej radości¹⁹³. Godny podkreślenia jest fakt, że papież Franciszek uznał za słuszne, aby postać św. Marii Magdaleny jeszcze lepiej ukazać wiernym przez podniesienie stopnia obchodu liturgicz-

¹⁹⁰ Por. B. Matczak, *Święta Maria Magdalena w liturgii mszalnej Kościoła Katolickiego*, w: *Św. Maria Magdalena w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś. Perspektywa uniwersalna i regionalna*, red. J. Jezierski i in., Olsztyn 2015, s. 271.

¹⁹¹ Por. Benedykt XVI, *Święci w roku liturgicznym*, tłum. J. Wilk, Kraków 2011, s. 146.

¹⁹² Por. S. Szymik, *Maria Magdalena, Maria z Magdali* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, dz. cyt., kol. 1319. W Kościele zachodnim od czasów Grzegorza I Wielkiego (*Homilia* 25,1.10; 33,1) Marię Magdalenę utożsamiano z Marią z Betanii i nieznaną jawnogrzesznicą, która namaszczała stopy Jezusa w domu faryzeusza Szymona (Łk 7,36-50); wynikało to prawdopodobnie z bliskości tekstów Łk 7,36-50 i Łk 8,2 oraz odwołania do J 11,2. Kalendarz liturgiczny po reformie wyraźnie odróżnia Marię Magdalenę od Marii, siostry Łazarza, ustanawiając ich wspomnienia w osobne dni.

¹⁹³ Kolekta z formularza mszalnego na wspomnienie św. Marii Magdaleny tak oddaje tę prawdę: „Boże, Twój Syn wybrał Marię Magdalenę na pierwszą zwiastunkę wielkanocnej radości. Spraw, abyśmy za jej wstawiennictwem i przykładem głosili Chrystusa Zmartwychwstałego i oglądali Go w Twojej chwale”, w: *Mszal rzymski dla diecezji polskich*, wyd. 2 poszerzone, Poznań 2010, s. 141’.

nego w kalendarzu rzymskim z dotychczasowego wspomnienia obowiązkowego na święto. Tym samym podkreślił jej znaczącą rolę jako „świadka Bożego miłosierdzia” i „Apostołki Apostołów” – prawdziwej i autentycznej ewangelizatorce, zwiastunki Dobrej Nowiny¹⁹⁴.

Dla magdalenek od pokuty Maria Magdalena jest przykładem apostołowskiej gorliwości, której źródłem jest doświadczenie spotkania z Jezusem przy pustym grobie. To pełne symboliki spotkanie pozwala zobaczyć głębszy sens trudnych wydarzeń życiowych. Wskazuje, że nie można pozostawać przy „otwartym grobie i płakać”, lecz trzeba nachylić się do wnętrza. Trzeba wyjść z więzienia płaczu, aby zrozumieć prawdę, że Jezus żyje i jest obecny w historii każdego człowieka. Szczególnie zaś obecny jest w życiu człowieka zranionego grzechem, którego chce uzdrawiać swoją miłością miłosierną. Trzeba „odwrócić się” i spotkać stojącego tuż obok Pana. Takie spotkanie daje nową wizję życia rozjaśnionego blaskiem zmartwychwstania (J 20,11-18)¹⁹⁵. Zanim doświadczy się poranka zmartwychwstania, trzeba zdobyć się na takie łzy, jakimi płakała Magdalena, kiedy zobaczyła pusty grób. Były to łzy żalu i tęsknoty, które przygotowały do spotkania Zmartwychwstałego, a jednocześnie łzy symbolizujące postawę nawrócenia, kiedy to grzesznik otrzymuje odpuszczenie grzechów¹⁹⁶.

W życiu Marii Magdaleny odbija się światło Bożej łaski przebaczenia i miłości, które magdalenki od pokuty za wzorem świętej chcą wносить w świat dotknięty nędzą grzechu. Symbolicznie w osobie Marii Magdaleny do grobu przychodzą pokorni grzesznicy, grzeszna ludzkość oraz pokutnicy. W spotkaniu z Jezusem otrzymują oni odkupienie i przebaczenie win. Tylko ludzie miłujący Boga, choćby jeszcze słabej wiary, poznają Zmartwychwstałego,

¹⁹⁴ Zob. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Dekret Prot. N. 257/16 z 3 VI 2016 r., w uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa. Decyzja ta wpisuje się w aktualny kontekst eklesjalny, jakim jest Jubileuszowy Rok Miłosierdzia 2016, i jednocześnie uwydatnia znaczącą pozycję kobiet w Kościele. Już św. Jan Paweł II doceniał rolę kobiety w misji Chrystusa i Kościoła, wyróżniając przy tym osobę Marii Magdaleny. Ona pierwsza spotkała zmartwychwstałego Pana i pierwsza obwieściła to Apostołom (por. MD 16).

¹⁹⁵ Por. H. Witczyk, *Kościół Syna Bożego*, Kielce 2012, s. 345-360.

¹⁹⁶ Por. K. Parzych-Blakiewicz, *Teologiczny paradygmat świętej Marii Magdaleny spotkania ze Zmartwychwstałym na podstawie wypowiedzi papieża Franciszka*, w: *Św. Maria Magdalena w wierze...*, dz. cyt., s. 382-383.

a nie ludzie pychy¹⁹⁷. Stąd prawdę o tym, że Jezus „żyje pośród nas”, trzeba nieść człowiekowi wątpiącemu i zniechęconemu. Maria Magdalena jest klasycznym przykładem grzesznika, który przez grzech stracił swoją godność, lecz w osobistym spotkaniu z Jezusem w pełni ją odzyskał. Jest również przykładem miłości, która nie pyta o rację¹⁹⁸. Doświadczywszy miłości Jezusa, chce całym swoim życie na nią odpowiedzieć. Maria Magdalena nie analizuje, nie sprawdza, nie docieka. Jej wiara jest tak wielka i tak szczerą jak wiara dziecka. Jej miłość zwycięża lęk i obawy. W spotkaniu z drugim człowiekiem magdalenki od pokuty wskazują na przykład Marii Magdaleny, by pomóc w przyjęciu łaski przebaczenia, jakiej Bóg chce udzielić każdemu, kto ze skruchą o nią prosi. Nie ma bowiem takiej sytuacji grzechu, z której Bóg nie mógłby wyprowadzić.

Ze świadectwa Marii Magdaleny siostry czerpią przykład życia paschalnego. Obecność świętej pod krzyżem i przy otwartym grobie Jezusa uczy je, jak z wiarą i miłością trwać przy Jezusie aż do końca. Powodowana miłością, jako wierna uczennica Jezusa, nie cofnęła się nawet przed krzyżem, chociaż inni uciekli. Nie dziwi więc fakt, że w poranek wielkanocny Jezus ukazał się właśnie jej. W tej perspektywie należy podkreślić znaczenie wiary Marii Magdaleny, będącej wynikiem żywej relacji z Bogiem. Bóg przychodzi zawsze w nieoczekiwany sposób do tych, którzy są gotowi na akt wiary¹⁹⁹.

Maria Magdalena chciała zatrzymać przy sobie Jezusa, pozostała jednak posłuszna nakazowi Pana: „Nie zatrzymuj Mnie, [...] natomiast udaj się do moich braci i powiedz im” (J 20,17), i jako *Apostola Apostolorum* (Apostolka Apostołów) zaniósła radosną nowinę o zmartwychwstaniu Jezusa (J 20,18). Za jej przykładem magdalenki od pokuty starają się jak najlepiej wypełnić polecenie Chrystusa Zmartwychwstałego: „udaj się do moich braci i powiedz im”. Jak pokazuje historia biblijna, dopiero za sprawą świadectwa uczennic Jezusa, a przede wszystkim Marii Magdaleny, wiara w zmartwychwstanie zaczęła kiełkować w sercach uczniów. Wynika z tego, że uczennice Jezusa

¹⁹⁷ Por. Cz.S. Bartnik, *Maria Magdalena jako „Apostola Apostolorum”*, „Roczniki Teologiczne” 43 (1996) z. 2, s. 184.

¹⁹⁸ Por. S. Łucarz, *Uczennica Jezusa*, w: *Duchowość kobiety*, red. J. Augustyn, Kraków 2007, s. 46.

¹⁹⁹ Por. T. Czura, *W poszukiwaniu tożsamości Marii z Magdali. Od fabularnej fikcji do źródłowej prawdy*, w: *Św. Maria Magdalena w wierze...*, dz. cyt., s. 300-301.

odegrały kluczową rolę w przekazywaniu nowego życia, którego źródłem jest Zmartwychwstały²⁰⁰. Dlatego magdalenki od pokuty, realizując charyzmat modlitwy i pokuty wynagradzającej za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet, oraz apostołat chcą doprowadzać ludzi do spotkania ze Zmartwychwstałym. W zamyśle ma to być takie spotkanie, które radykalnie zmienia dotychczasowy sposób życia i daje impuls do budowania relacji z Jezusem opartej na wierze i miłości. To właśnie w tę relację wpisuje się postawa Marii Magdaleny, w której można zauważyć połączenie tych dwóch cnót: obecność pod krzyżem i o świcie przy grobie²⁰¹.

Dlatego też Maria Magdalena jest wzorem oddania Bogu i umiłowania Go, a w konsekwencji drugiego człowieka. Relacja ta wynika z wezwania Bożego do miłości jako służby i czynu miłosierdzia względem wszystkich, których stworzył, wymaga więc postawy służebnego oddania²⁰². Do takiej służby wezwane są magdalenki od pokuty. Świat zawsze potrzebował i nadal potrzebuje świadectwa osób oddanych modlitwie i pokucie. Człowiek nieustannie poszukuje Boga jako spełnienia najgłębszego pragnienia serca. To właśnie w swojej patronce siostry znajdują również przykład pielęgnowania ducha miłości wyrażonego w spotkaniu z Jezusem i pokuty zadośćczyniącej za grzechy własne i świata. Maria Magdalena nie jest tylko przykładem mocy pokuty, ale i jej urzeczywistnieniem.

Według Kościoła prawosławnego tradycji greckiej Maria Magdalena pojechała do Efezu, gdzie zmarła, a ciało jej zabrano do Konstantynopola. Według przekazu z IX wieku odbyła podróż morską wraz z Martą i Łazarzem na południe Francji, gdzie w miejscowości Aix-en-Provence dopatrywano się jej grobu. Wiek XIII prowadzi do miejscowości Saint-Maximin-la-Sainte-Baume, również we Francji, gdzie znajdują się relikwie św. Marii Magdaleny²⁰³. Nieza-

²⁰⁰ Por. S. Łucarz, *Uczennica Jezusa*, art. cyt., s. 48.

²⁰¹ Por. J. Klinkowski, *Maria Magdalena świadcząca o zmartwychwstałym*, „Legnickie Wiadomości Diecezjalne” (2016) nr 2 (97), s. 94.

²⁰² Por. B. Matczak, *Święta Maria Magdalena...*, art. cyt., s. 276.

²⁰³ Por. R. Brownrigg, *Maria z Magdali* (hasło), w: tenże, *Wszystkie postacie Nowego Testamentu*, Warszawa 2003, s. 166-168; A. Welborn, *Maria Magdalena – prawda, legendy i kłamstwa*, Radom 2006; Z. Bauer, A. Leszkiewicz, *Maria Magdalena* (hasło), w: ciż, *Wielka księga świętych*, Kraków 2003, s. 39-42; P.Cz. Bosak, *Kobiety w Biblii. Słownik-konkordancja*, Poznań 1995, s. 128-130; R. Radlbeck-Ossmann, *Maria Magdalena* (hasło), w: *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. 6, dz. cyt., kol. 1340.

leżnie od tradycji Maria Magdalena²⁰⁴ znalazła swoje trwałe i znaczące miejsce we wspólnocie chrześcijańskiej jako Apostołka Apostołów niosąca radość paschalną, co kontynuują żeńskie wspólnoty zakonne.

Uświęcenie człowieka jest działaniem Ducha Świętego oraz dziełem oczyszczania duszy. Gdy człowiek zaczyna wierzyć, rozpoczyna się droga jego nawrócenia. Dążenie do chrześcijańskiej doskonałości będącej dziełem Bożym nie może się jednak odbyć bez udziału człowieka, tj. bez podjęcia współpracy z łaską Bożą²⁰⁵. Proces oczyszczenia i powrotu do źródła swego istnienia uwiadacznia się w życiu św. Augustyna.

Św. Augustyn żył w latach 354-430. Urodził się w Tagaście, w dzisiejszej Algierii. Jego matka Monika była chrześcijanką, urodziła się w rodzinie rzymskiej pochodzącej z rdzennych mieszkańców Afryki – Berberów. Ojciec Patrycjusz był poganinem, obywatelem Rzymu i członkiem rady Tagasty. Rodzice Augustyna nie należeli do arystokracji, lecz dzięki swoim posiadłościom byli ludźmi zamożnymi.

Droga nawrócenia św. Augustyna obejmowała różne etapy naznaczone poszukiwaniami prawdy i mądrości. Dobrze wykształcony Augustyn stał się zwolennikiem manicheizmu, gdyż katolicyzm wydawał mu się religią niegodną człowieka światłego. Rozbieżność między nauką manichejczyków a praktyką ich życia oraz niewiedza przywódców sekty zdecydowały o oddaleniu Augustyna od manicheizmu i zwróceniu się ku sceptycyzmowi. W środowisku mediolańskim, w którym przebywał od 383 roku, zerwał ze sceptycyzmem i zainteresował się neoplatonizmem. Wpływ biskupa Ambrożego spowodował przełom w życiu Augustyna. Zerwał kontakty z matką swego dziecka, porzucił zawód retora i zamieszkał w Cassiciacum koło Mediolanu. W 387 roku przyjął chrzest, a w 388 – po śmierci matki Moniki – wrócił do Tagasty, gdzie stworzył rodzaj wspólnoty dla świeckich celem prowadzenia doskonalszego życia religijnego. W 391 roku przyjął święcenia kapłańskie, w 396 zaś

²⁰⁴ Maria Magdalena w sztuce chrześcijańskiej jest przedstawiana jako młoda kobieta wyjątkowej urody, z opadającymi na ramiona rudymi włosami, często w bogatej, czerwonej lub żółtej sukni, albo jako pokutnica; dominujące wątki jej ikonografii to kompozycje podkreślające nawrócenie i pokutę, jej atrybutem jest flakon w kształcie kielicha z olejami do namaszczenia; często ukazuje się ją również z czaszką, krzyżem lub księgą; M. Jacniacka, *Maria Magdalena, Maria z Magdali. Ikonografia* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, dz. cyt., kol. 1320-1323.

²⁰⁵ Por. J.P. Mroczkowska, *Kłopoty ze świętymi?*, „Znak” (2010) nr 656 (1), s. 14.

został biskupem Hippony. W Kościele afrykańskim i poza nim cieszył się wielkim autorytetem. Prowadził spory z pelagianami²⁰⁶, zwalczał również sekty, jakie rozwinęły się na przełomie III i IV wieku: manicheizmem²⁰⁷, arianizmem²⁰⁸ i donatyzmem²⁰⁹. Talent pisarski wykazał w licznych dziełach, charakter biograficzny mają *Wyznania*²¹⁰. Dla siostr magdalenek od pokuty św. Augustyn jest przykładem człowieka poszukującego Boga, a kiedy już Go

²⁰⁶ Pelagiusz, mnich (IV/V w.) – twórca herezji zwanej pelagianizmem. Założenia tego systemu teologicznego: 1. Człowiek może zawsze i o własnych siłach czynić dobrze. Istnieją ludzie absolutnie bezgrzeszni. 2. Grzechu pierworodnego nie ma. Adam został stworzony jako nieśmiertelny. Skłonność do grzechu jest wynikiem przyzwyczajenia. 3. Łaska uświęcająca udzielona przez chrzest nie jest istotna dla czynności nadprzyrodzonych. Przedstawia się tylko jako wyleczenie z popełnionych grzechów lub jako duchowa ozdoba dzieci Bożych. Łaską aktualną może być tylko jakaś pomoc zewnętrzna, dana przez nauczanie lub dobry przykład, bądź przez wewnętrzne oświecenie. 4. Nie ma żadnej predestynacji. 5. Zbawcze dzieło Chrystusa ma tylko wartość przykładu, nie jest źródłem nowego życia. Synod w Kartaginie w 418 r. potępił naukę Pelagiusza; *Pelagianizm* (hasło), w: M. Starowieyski, J.M. Szymusiak, *Słownik wczesnochrześcijańskiego piśmiennictwa*, Starożytna Myśl Chrześcijańska 2, Poznań 1971, s. 322-323.

²⁰⁷ Manicheizm – doktryna religijno-filozoficzna stworzona przez perskiego reformatora religijnego Maniego (ur. 216). Jako podstawę metafizyczną przyjmował dualizm. Mani utożsamiał dobro z duchem, materię zaś traktował jako źródło wszelkiego zła. Uważał, że Bóg Stwórca niedoskonałego świata nie może być istotą wszechmocną i dobrą. Według manicheizmu w świecie istniały dwa odwieczne pierwiastki: dobre Światło i zła Ciemność. Idea ta została zaczerpnięta z mitologii odwołującej się do dualizmu irańskiego i panteizmu. Manicheizm podkreślał nieustanny konflikt między tym, co materialne, a przez to złe, a tym, co duchowe, dobre. Jezus jako Bóg nie mógł mieć materialnego (złego) ciała, a zatem Jego fizyczne istnienie w świecie było złudzeniem. Nie mógł więc także ponieść śmierci na krzyżu. Manicheizm uznawał Jezusa jedynie za jednego z wysłanników Boga. Mani uważał siebie za zapowiedzianego przez Jezusa Ducha Świętego Parakleta jako ostatniego i największego z wysłańców Boga. Miał on dokonać ostatecznego odkupienia dusz. Przeznaczeni do zbawienia ludzie należą do tzw. wybranych, a pozostali do słuchaczy mających możliwość stania się wybranymi w kolejnym wcieleniu. *Manicheizm* (hasło), w: *Powszechna encyklopedia filozofii*, t. 6, Lublin 2005, s. 777-779; *Manicheizm* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, dz. cyt., kol. 1143-1148.

²⁰⁸ Ariusz, kapłan Kościoła aleksandryjskiego (256-336) – twórca arianizmu. Ariusz przyjął jedno źródło wszechrzeczy, jakim jest Bóg Ojciec, pierwsza Osoba Boska. Uważał, że pomiędzy Bogiem a stworzeniem (kosmosem) istnieje bóstwo pośrednie – Syn Boży, druga Osoba Boska, Logos-Chrystus, w którym Duch Święty pełni funkcję duszy. Bóg jest niepodzielny, dlatego nie może swego bytu ani istoty bóstwa udzielać komu innemu. Syn Boży nie może zatem uczestniczyć w substancji Ojca, a jedynie w Jego woli, z której został powołany, i jako taki należy do innego porządku stworzenia, czyli ma początek i jest bytem przygodnym. Chrystus jako Bóg może być stworzony, ale nie zrodzony. Kościół potępił naukę Ariusza, a na Soborze Nicejskim I (381) ogłosił dogmat o współsubstancjalności (*homoousios*) pierwszej i drugiej Osoby Boskiej. *Ariusz* (hasło), w: *Powszechna encyklopedia filozofii*, t. 1, Lublin 2000, s. 333-334.

²⁰⁹ Donat, biskup Kartaginy (313-355) – twórca schizmy w Kościele afrykańskim zwanej donatyzmem, według której: 1. Kościół jest społecznością świętych, z której trzeba wykluczyć wszystkich grzeszników. 2. Udzielone sakramenty są ważne jedynie w stopniu świętości szarfa. Paralelnie do hierarchii katolickiej Donat wprowadził na terenie afrykańskim hierarchię biskupów (ustanowił ponad trzystu). Schizma ta przetrwała do pierwszej połowy VII w. *Donat* (hasło), w: M. Starowieyski, J.M. Szymusiak, *Słownik wczesnochrześcijańskiego piśmiennictwa*, dz. cyt., s. 123-124.

²¹⁰ J. Misiurek, *Augustyn, Aurelius Augustinus* (hasło), *Encyklopedia katolicka*, t. 1, Lublin 1985, kol. 1087-1088.

znajdzie, oddaje wszystko i trwa w Nim. Tak o tym pisze Possydiusz z Kalamy: „pozbywszy się majątku, postami, modlitwami i dobrymi uczynkami żył dla Boga razem z tymi, którzy byli przy nim, dniem i nocą rozważając prawo Pańskie”²¹¹.

Zakonnice wielką czcią otaczają również św. Jadwigę Śląską, która sprowadziła magdalenki od pokuty do Polski. Św. Jadwiga urodziła się około 1174 roku w Andechs w Niemczech. Zmarła 15 października 1243 roku w Trzebnicy. W wieku dwunastu lat została poślubiona Henrykowi I, księciu śląskiemu. Miała z nim siedmioro dzieci. Wraz z mężem troszczyła się o chrystianizację Śląska, fundowała szpitale i kościoły. Ostatnie lata życia spędziła w klasztorze cysterskim w Trzebnicy. Prowadziła intensywne życie duchowe, dzięki czemu wyrobiła sobie wytrwałość w przeciwnościach i podjęła niestrużoną służbę bliźnim. Silny wpływ na kształtowanie właściwej św. Jadwidze duchowości miała najpierw reguła cysterska, która kładła nacisk na własne uświęcenie bardziej niż na działalność zewnętrzną. Następnie ujęła ją osoba św. Bernarda z Clairvaux, rozmiłowanego w lekturze Pisma Świętego, zajętego rozpamiętywaniem męki Pańskiej oraz szerzeniem kultu Matki Bożej. Potrafiła łączyć surowość życia z dobrowolnym ubóstwem, co pozwoliło jej wypracować postawę jednoczącą życie czynne z życiem modlitwy. Żyjąc w świecie pełnym trosk i napięć, pozostawała zawsze wierna Chrystusowi i Kościołowi. Praktykowała surową ascezę i różne formy pobożności. Przykład życia oddanego Bogu dobrze oddziaływał na różne warstwy społeczne. Św. Jadwiga wiele czasu poświęcała na modlitwę. Cierpienia, jakich doświadczała w swoim życiu, łączyła z cierpieniami Chrystusa, we wszystkim chciała się poddać Jego woli. Odznaczała się czcią dla Matki Bożej i świętych Pańskich. Spośród świętych prosiła o wstawiennictwo szczególnie św. Marię Magdalenę, św. Katarzynę Aleksandryjską, św. Teklę i św. Urszulę. Za wzorem wielu świętych prowadziła życie pokutnicze. Podejmowała dobrowolne umartwienia w duchu pokuty z miłości ludzi, a zwłaszcza swoich bliskich. Z wysiłkiem podejmowała walkę o przewyciężenie w sobie dumy i pychy związanej z piastowanym

²¹¹ Possydiusz z Kalamy, *Żywot św. Augustyna*, III, 2, wstęp, tłum. i oprac. P. Nehring, *Źródła Monastyczne* 26, Kraków 2002, s. 56.

przez nią stanowiskiem. Często chodziła boso, biczowała się i nosiła włosienicę. Wielkim szacunkiem otaczała kapłanów²¹².

W kilkusetletniej tradycji zakonu magdaleńskiego zapisano, że mniszki w duchu pokuty nie będą się starały o wyniesienie na ołtarze żadnej z nich. Nie zmienia to faktu, że pośród nich żyły siostry, które wyróżniały się szczególnie gorliwością i świętością życia. Pierwsze z nich, zwane męczenniczkami z 1427 roku, zostały zamordowane przez oddziały wojsk husyckich wrogo nastawionych do katolików. Słusznie więc uznano je za męczenniczki za wiarę. W okresie protestantyzmu na straży czystości wiary katolickiej stanęła siostra Krystyna Siebenweck, przeorysza klasztoru lubańskiego w latach 1504-1532. Wspólnotę zakonną budowała żywą wiarą i przywiązaniem do wszystkiego, co Boże i katolickie. Gorliwością życia w duchu pokuty zasłynęła siostra Maria Innocencja von Pauli, która do klasztoru wstąpiła z początkiem lat trzydziestych XVIII wieku, zmarła zaś w lutym 1736 roku. Swoje powołanie traktowała jako ekspiację i zadośćuczynienie, zmarła z powodu praktyki surowej pokuty. Siostra Maria Anna Przybylska żyła w latach 1878-1932 i pełniła ofiarną posługę wśród żołnierzy rannych podczas pierwszej wojny światowej. Za tę posługę otrzymała Krzyż Zasługi. Była wzorem pokory, pracowitości i służby²¹³.

Wśród świątobliwych członkiń Zakonu Świętej Marii Magdaleny od Pokuty należy wymienić lubańską przeoryszę z połowy XVIII wieku, matkę Marię Elżbietę Faulhaber. Urodziła się ona 31 marca 1681 roku w Budziszynie. Na chrzcie św. otrzymała imię Barbara. Mając dwanaście lat, wstąpiła do klauzurowego klasztoru Sióstr Magdalenek od Pokuty w Lubaniu. Po pierwszym etapie formacji zakonnej w nowicjacie otrzymała imię Maria Elżbieta, w wieku piętnastu lat złożyła śluby wieczyste. Jako mniszka siostra Elżbieta odznaczała się głęboką pobożnością i gorliwością w wypełnianiu przepisów reguły zakonnej. Kroniki zakonne podają, że była „zawsze pierwsza w chórze”, dużo się modliła i z życzliwością odnosiła się do wszystkich, z którymi się spotykała. W 1737 roku została wybrana na przeoryszę klasztoru w Lubaniu. Okazała się dobrym zarządcą majątku klasztornego. Podjęła starania odre-

²¹² Zob. A. Kiełbasa, *Jadwiga Śląska*, Kraków 2004, s. 67-77; tenże, *Święta Jadwiga patronką dnia wyboru Jana Pawła II*, Rzym – Trzebnica 1985.

²¹³ Zob. P. Stefaniak, *Na chwałę Trójcy Świętej...*, dz. cyt., s. 306-313.

staurowania starych murów, rozbudowała klasztor, dokończyła budowę kościoła zakonnego pw. św. Anny. Dbała we wspólnocie o ład i porządek tak na polu przestrzegania przepisów reguły, jak i spraw administracyjnych. Wśród zakonnic cieszyła się szacunkiem. W klasztorze tak mocno rozbudziła gorliwość służby Bożej, że dziewczęta pragnące wstąpić do zakonu tłumnie gromadziły się do niego. Dla wspólnoty sióstr była matką miłą i wymagającą. Troszczyła się o życie wewnętrzne i o potrzeby materialne sióstr. Podczas wojny śląskiej w 1745 roku, kiedy dobra klasztorne zostały zrabowane, przeorysza dbała zarówno o wspólnotę, jak i o poddanych klasztoru zwracających się do sióstr po pomoc. Dla duchowych potrzeb poddanych wyremontowała wiele kościołów. Zmarła w 1753 roku. Pamięć o świątobliwej zakonnicy i jej dobrych czynach przetrwała blisko dwa stulecia wśród ludu lużyckiego. Obecnie tylko siostry magdalenki od pokuty w Lubaniu pamiętają o tej mniszce, wspominając jej gorliwą służbę Bogu w cieniu krzyża²¹⁴.

Na VII Zwyczajnej Kapitule Generalnej Zgromadzenia w kwietniu 2013 roku siostry odstąpiły od wielowiekowej tradycji i postanowiły, że podejmą starania o rozpowszechnianie informacji dotyczącej świętości życia siostry Marii Pauli. Siostra Maria Paula Andrzejewska (Jadwiga Anna Andersch) żyła w latach 1902-1961. We wczesnym dzieciństwie straciła matkę, wychowywana przez ciotkę zdobyła wykształcenie muzyczne we Wrocławiu i w Berlinie. Wstąpiła do zakonu sióstr magdalenek od pokuty w Lubaniu w wieku dwunastu lat. W 1923 roku otrzymała habit zakonny, a w 1925 złożyła profesję zakonną. Do wybuchu drugiej wojny światowej pracowała jako nauczycielka muzyki w klasztornej szkole prowadzonej przez siostry. W domu zakonnym pełniła obowiązki furtianki, a następnie mistrzyni nowicjatu. Z powodu działań wojennych w lutym 1945 roku opuściła klasztor. Po zakończeniu wojny wróciła na gruzy lubańskiego klasztoru, gdzie znalazły się również inne siostry. Rozpoczęła dzieło odbudowy wspólnoty zakonnej. Przyjęła narodowość polską i nazwisko Andrzejewska. Dużą trudnością siostry Marii Pauli była słaba znajomość języka polskiego, jednak mimo to została zapamiętana jako osoba bardzo komunikatywna. Z natury była spokojna, zrównoważona

²¹⁴ Zob. tenże, *Matka Maria Elżbieta Faulhaber*, „List do Pani” (2010) nr 2 (181), s. 6; P. Skobel, *Das Jungfräuliche Klosterstift zur Heiligen Maria Magdalena von der Buße zu Luban in Schlesien von 1320-1821*, Stuttgart 1969, s. 272-278.

i stanowcza. W pełni przeniknięta duchem kontemplacji żyła Bożą obecnością. Posłuszna woli Bożej wiernie, a nawet heroicznie wypełniała powołanie magdalenki od pokuty. We wszystkich wydarzeniach kierowała się głęboką wiarą, a w trudnych chwilach powtarzała siostronom słowa: „Bóg wszędzie jest obecny”. Miała wypływającą z głębokiej wiary umiejętność niezrażania się trudnościami. Za drobiazgową wierność regule i konstytucjom zakonnym doświadczyła upokorzenia i niezrozumienia. Mimo słabego zdrowia podejmowała ciężkie prace. Jako przeorysza odznaczała się pokorą i skromnością. Troszczyła się o zgodę siostrzaną. Jeśli doszło do sporów między siostrami, jako przełożona klękała przed nimi, prosząc, aby się pojednały. Wymagała od sióstr skupienia i milczenia jako najcenniejszych praktyk życia zakonnego. Dzięki jej staraniom zachowano ciągłość istnienia Zakonu Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty w Lubaniu²¹⁵. Dbała o powrót do pierwotnego stylu życia sióstr jako mniszek o rysie ekspiacyjnym za grzechy świata. Siostry uważają Matkę Marię Paulę za patronkę na trudne czasy. W tej słabej ciałem kobiecie, doświadczanej wieloma chorobami, widzą hart ducha i mocny charakter.

Święci dobrze odczytywali znaki czasu swojej epoki. Poznając i rozumiejąc świat z jego oczekiwaniami i dążeniami, podejmowali dzieła i posługi najbardziej potrzebne w konkretnej sytuacji dziejowej. Powołanie i życie każdej osoby konsekrowanej jest naznaczone podobnym wezwaniem, ponieważ wpisuje się ono w rzeczywistość świata²¹⁶. Do tego wzywał Jan Paweł II: „Nie możecie nigdy zapomnieć, że jesteście wezwani do dawania osobistego i wspólnotowego świadectwa świętości, która jest istotnym powołaniem życia konsekrowanego i źródłem apostołskiego dynamizmu Kościoła. Ludzie świeccy oczekują od was, abyście byli przede wszystkim świadkami świętości i przewodnikami wskazującymi drogę do jej osiągnięcia w życiu codziennym. Dobrze, że jesteście gotowi przyjąć i duchowo towarzyszyć tym, którzy szukają żywego kontaktu z Bogiem i pragną przy was pogłębić swoje dążenie do świętości. Wasze świadectwo jest potrzebne, aby popierać i umacniać w każdym chrześcijaninie pragnienie doskonałości. [...] Fakt, że wszyscy są powołani do świętości,

²¹⁵ Zob. P. Stefaniak, *Na chwałę Trójcy Świętej...*, dz. cyt., s. 306-313.

²¹⁶ Por. S. Dębowska, *Aktualność przesłania świętych i błogosławionych dla współczesności*, „Anamnesis” 12 (2006) nr 45 (2), s. 97.

musi stanowić dodatkowy bodziec dla tych, którzy ze względu na wybraną drogę życia powinni przypominać o tym innym²¹⁷. Posłuszne temu wezwaniu siostry magdalenki od pokuty, wpatrując się w przykłady świętych patronów Zgromadzenia i świątobliwych mniszek zakonu, którzy przez wierne naśladowanie Chrystusa doszli do doskonałego z Nim zjednoczenia, pragną tak przeżywać swoje codzienne życie, by było ono potwierdzeniem prawdy Ewangelii.

Przykład świętych otaczanych czcią w Zgromadzeniu Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty jest zawsze aktualny. Przypomina siostrom o powinności stawania się świętymi w konkretnych sytuacjach życiowych. Pomaga w przeżywaniu życia duchowego w czasie zmagania, znużenia oraz pocieszenia. We czci oddawanej świętym wyraża się również troska Kościoła: „Ich świętość przychodzi z pomocą ludzkiej słabości, a tym samym Matka Kościół potrafi w swojej modlitwie i życiu wychodzić naprzeciw słabości jednych świętością drugich²¹⁸. Należy podkreślić, że kult świętych nie jest konieczny do zbawienia, niemniej stanowi wskazówkę w rozwoju osobistej pobożności oraz wzmacnia jej wspólnotowy charakter.

* * *

Życie wspólnotowe opiera się na określonych regułach, które odgrywają pomocniczą rolę w regulacji życia codziennego. Magdalenki od pokuty żyją według reguły św. Augustyna, dla której charakterystyczne jest ukierunkowanie ewangeliczne i eklezjalne. Wzorem dla ich relacji siostrzanych jest jedność Trójcy Świętej, prymatem zaś – postawa miłości.

Rys ekspiacyjny duchowości magdalenek od pokuty nabiera wartości przez łączność ze zbawczym zadośćuczynieniem Chrystusa. Zjednoczenie z Sercem Jezusa i upodobnienie się do Niego otwiera siostry na tajemnicę Boga i cierpienie ludzkości dotkniętej grzechem. Widząc ścisłą więź pokuty i pojednania dopełniającą się w tajemnicy krzyża Chrystusa, swoje życie pokutne siostry składają w ofierze wynagradzającej za grzechy własne oraz upadłych kobiet.

²¹⁷ Por. A. Mirek, *Jan Paweł II do kobiet konsekrowanych*, *ViaCon* 17 (2014) nr 9-10, s. 28.

²¹⁸ Franciszek, *Bulla Misericordiae vultus*, 22.

W ten sposób realizują ekspiacyjny wymiar duchowości. Przez udział w sakramentach, przede wszystkim w Eucharystii, uczą się składać Bogu swoje życie w ofierze za innych na wzór Jezusa Chrystusa. Przez codzienne uczestnictwo we Mszy św. siostry wchodzą w paschalną tajemnicę Chrystusa, jednocząc się z Nim w ofierze z własnego życia (por. VC 95). Od uczestnictwa w Eucharystii zaczyna się formacja do życia wspólnotowego, które z kolei prowadzi do różnych dzieł miłości, wzajemnej pomocy i dawania świadectwa. Przykład wiary, nadziei i miłości siostry czerpią z życia Maryi, która jest dla nich również nauczycielką modlitwy obejmującej obok dziękczynienia także adorację wszechmocy i miłosierdzia Boga. Postawa uniżenia Maryi, która dostrzega wszechmoc Boga, pomaga siostrom kształtować w sobie pokorę niezbędną w relacjach wspólnotowych i posłudze na rzecz ubogich. Pobożność chrześcijańska zawsze widziała głęboką więź pomiędzy nabożeństwem do Matki Bożej i kultem Eucharystii. Stąd tak istotne miejsce zajmuje Niepokalana w duchowości magdalenek od pokuty.

W tęsknotę człowieka za wzorem, na którym może się oprzeć, wpisuje się również kult świętych. Jednakże nie ogranicza się on tylko do naśladownictwa. Święci odbierają cześć dlatego, że w ich osobach wyraźniej objawiła się obecność i działanie Boże. Kiedy mówi się o naśladowaniu świętych, trzeba pamiętać, że w chrześcijaństwie nauczycielem i wzorem w pełnym tego słowa znaczeniu jest osoba Jezusa Chrystusa. W życiu świętych magdalenki od pokuty znajdują przykłady czynnej miłości na rzecz bliźnich i Kościoła. W ich wstawiennictwie szukają wsparcia, aby wytrwać na drodze realizacji powołania. W tradycji Zgromadzenia wciąż otacza się świętych, ale pielęgnuje się także pamięć o świątobliwych magdalenkach od pokuty.

ROZDZIAŁ III

KONSEKRACJA ZAKONNA

Magisterium Kościoła naucza, że poprzez profesję rad ewangelicznych osoba powołana niejako głębiej i na nowo poświęca się służbie Bożej. Zanim jednak dojdzie do złożenia ślubów czystości, ubóstwa i posłuszeństwa, kandydat do życia zakonnego musi przejść formację według określonego programu formacyjnego. Czas przygotowania jest potrzebny na rozeznawanie powołania oraz wprowadzenie w życie zakonne i jego misję w Kościele. A więc celem formacji zakonnej zarówno w jej fazie wstępnej (kandydatura, postulat, nowicjat), jak i późniejszej (juniorat i czas po profesji wieczystej) jest pogłębianie więzi z Bogiem w miłości oblubieńczej (por. PI 35). Odpowiedź na miłość Bożą osoba konsekrowana wyraża przez ślubowanie rad ewangelicznych, jednocześnie zobowiązując się do pójścia za Chrystusem dziewiczym, ubogim i posłusznym woli Ojca (por. PC 25). Fundamentem konsekracji zakonnej jest konsekracja chrzcielna, która przez akt profesji zakonnej zostaje pogłębiona i ukierunkowana na służbę Bogu i ludzi. Ponadto przez wybór takiej drogi osoba konsekrowana coraz poważniej i konkretniej wchodzi w misterium paschalne Chrystusa. A zatem wierne realizowanie rad ewangelicznych przez osoby konsekrowane staje się znakiem królestwa niebieskiego i pociąga innych do kroczenia drogą własnego powołania chrześcijańskiego (por. LG 44). Miejscem sprzyjającym wzrostowi osoby konsekrowanej jest wspólnota. Poszczególni jej członkowie stają się odpowiedzialni za siebie wzajemnie i towarzyszą sobie w drodze do świętości. Należy podkreślić, że życie wspólne jest nie tylko dziełem ludzkim, lecz przede wszystkim działaniem Ducha Świętego. Ów nadprzyrodzony wymiar sprawia, że pomimo różnorodności osób we wspólnocie możliwe jest zachowanie w niej jedności i komunii.

1. Formacja początkowa

Formacja do życia zakonnego ma na celu towarzyszenie kandydatom najpierw w odkryciu, a następnie w przyswojeniu i pogłębieniu tożsamości osoby konsekrowanej. Dlatego na początku procesu formacji należy wyjaśnić istotę konsekracji zakonnej (por. PI 6). Pojęcie konsekracji odnosi się do sfery religijnej. Oznacza ofiarowanie osób, rzeczy i miejsc przez wyłączenie ich z użytku czysto świeckiego i przeznaczenie wyłącznie do funkcji sakralnych. W ujęciu chrześcijańskim konsekracja wyraża szczególny związek z Bogiem i jest aktem kultu należnego tylko Bogu²¹⁹. Ponadto termin „konsekracja” (łac. *consecrare* – «błogosławić, poświęcać») oznacza uświęcające działanie Boga na osobę, który czyni z niej swoją własność i uzdalnia ją do osiągnięcia doskonałości na wzór Jezusa Chrystusa²²⁰. Ponadto konsekracja wpisuje się ontologicznie w osobowy charakter człowieka i zakłada jego wolną i świadomą odpowiedź. Zawiera zawsze trzy istotne aspekty: inicjatywę Boga, odpowiedź człowieka, który się ofiaruje, oraz błogosławieństwo Boże. Chociaż konsekracja jest dziełem samego Boga, niemniej zakłada również współpracę człowieka. Idąc za wezwaniem Boga, osoba powołana całkowicie się Mu poświęca, Bóg zaś uświęca złożoną dobrowolnie ofiarę życia. Te dwa zasadnicze elementy składają się na właściwie pojętą konsekrację. Działanie Boga i odpowiedź człowieka, choć w Kościele katolickim przeżywana przeważnie bez jego świadomego udziału, wyraża się w sakramencie chrztu św.²²¹ Konsekracja chrzcielna stanowi fundament konsekracji zakonnej, zostaje potem pogłębiona i ukierunkowana w akcie profesji zakonnej.

Rozwój łaski chrztu św. i aktualizacja misterium paschalnego stanowi zasadniczy element duchowości osób konsekrowanych. Przez charyzmat życia według rad ewangelicznych osoby te mocniej jednoczą się z ludem Bożym. Radykalnie naśladując Jezusa czystego, posłusznego i ubogiego, kontynuują

²¹⁹ Por. M. Chmielewski, *Duchowość życia konsekrowanego*, w: *Teologia duchowości katolickiej*, red. W. Słomka i in., Lublin 1993, s. 230.

²²⁰ Zob. E. Kasjaniuk, *Konsekracja* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 9, Lublin 2002, kol. 676.

²²¹ Por. P. Spiller, *Konsekracja zakonna*, w: *Formacja zakonna*, t. 3, red. J.W. Gogola i in., Kraków 1997, s. 137-138.

one Jego drogi oraz stają się świadkami całkowitego oddania swego życia na służbę Bogu²²².

Zanim osoba powołana podejmie decyzję poświęcenia siebie Bogu przez konsekrację zakonną, powinna przejść kolejne etapy formacji. Umożliwiają one rozeznanie powołania do życia według rad ewangelicznych we wspólnocie braterskiej lub siostrzanej. Poszczególne stopnie formacyjne mają prowadzić do osiągnięcia dojrzałości duchowej i psychicznej w takim stopniu, aby wybór życia zakonnego stał się drogą do osiągnięcia doskonałości i większej miłości. Inaczej stanie się ono dla osoby zakonnej nieznośnym i trudnym do udźwignięcia ciężarem²²³.

Poszczególne instytuty zakonne starają się opracować plany formacyjne, opierając się na nauczaniu Kościoła²²⁴, oraz dostosowują przebieg formacji do możliwości fizycznych i psychicznych poszczególnych osób, do potrzeb apostoelskich, wymagań kulturowych, warunków społecznych i ekonomicznych. Biorąc pod uwagę wymienione uwarunkowania, należy dbać o wierne zachowanie charyzmatu właściwego danemu instytutowi oraz misji, jaką spełnia on w Kościele (zob. PC 3-5).

Zasadniczo formacja osób zakonnych obejmuje etapy formacji wstępnej, zwanej również początkową, oraz proces formacji permanentnej. W tym sensie mówi się o formacji ciągłej. Pierwszy z etapów tego procesu obejmuje: roczną kandydaturę, roczny postulat, dwuletni nowicjat oraz pięcioletni juniorat. Formacja permanentna, inaczej ciągła, rozpoczyna się w dniu złożenia ślubów wieczystych i trwa przez całe życie aż do śmierci. Proces formacji od początku do końca powinien prowadzić od młodzięcej niedojrzałości do pełni dojrzałości; od zwykłego życia chrześcijańskiego do intensywnego przeżywania wiary, nadziei i miłości w pogłębionej więzi z Chrystusem. Będzie

²²² Zob. J. Kiciński, *Powołanie – konsekracja – misja*, dz. cyt., s. 45.

²²³ Por. Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, *Instrukcja o odnowie formacji zakonnej „Renovationis causam”* (6 I 1969 r.), 6.

²²⁴ Są to m.in. następujące dokumenty: Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* z 1964 r., Dekret o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectionis caritatis* z 1965 r., Instrukcja o odnowie formacji zakonnej *Renovationis causam* z 1969 r., *Kodeks prawa kanonicznego* z 1983 r. (cz. III: *Instytuty Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostoelskiego*), Instrukcja *Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych „Postissimum insitutioni”* z 1990 r., posynodalna adhortacja apostoelska Jana Pawła II *Vita consecrata* o życiu konsekrowanym i jego misji w świecie z 1996 r., Instrukcja *Ripartire da Christo – Rozpocząć na nowo od Chrystusa. Odnowione zaangażowanie życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu* z 2002 r.

mógł on przebiegać pomyślnie, jeśli osoba formowana osiągnie wewnętrzną wolność „od” tego, co utrudnia wzrost, i zwróci się „ku” Chrystusowi i pełnej realizacji wezwania „Pójdź za Mną”²²⁵. Taka postawa wymaga pełnego zaangażowania osoby powołanej i poddania się w wolności formatorom towarzyszącym jej na drodze powołania. A zatem w formacji należy wziąć pod uwagę wzajemną współpracę formatora z formowanym, której podstawą jest otwarcie się na działania Ducha Świętego. Prowadzony w taki sposób proces formacji jest na wskroś ewangeliczny, ponieważ daje pierwszeństwo działaniu Boga w życiu człowieka²²⁶.

1.1. Kandydatura

Przyjęcie kandydatek do Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty jest poprzedzone odpowiednim przygotowaniem, zgodnym z *Kodeksem prawa kanonicznego* (kan. 597, § 1-2), gdzie zastrzega się: „Do instytutu życia konsekrowanego może być przyjęty każdy katolik, kierujący się właściwą intencją, posiadający przymioty wymagane prawem powszechnym i własnym instytutu, nie związany żadną przeszkodą. Nikt nie może być dopuszczony bez odpowiedniego przygotowania”. Na podstawie zapisu prawa kanonicznego *Dyrektorium Zgromadzenia* podaje warunki, jakie powinny spełniać kandydatki, wstępujące do tej wspólnoty zakonnej. Należą do nich: rozmowa kandydatki z przełożoną generalną lub wyznaczoną przez nią profeską wieczystą, dobry stan zdrowia, pozytywna opinia o kandydatce w jej środowisku, nieobciążenie długami ani innymi zobowiązaniami, wystarczający poziom wiedzy religijnej i kultury osobistej²²⁷. Po przyjęciu do Zgromadzenia kandydatki przebywają w domu zakonnym, który zapewnia odpowiednie środowisko formacyjne, czyli styl życia wspólnoty podejmującej codzienny wysiłek kształtowania relacji i sposobu życia na wzór pierwszych wspólnot chrześcijańskich. Musi w niej panować wyraźna troska o budowanie siostrzanej

²²⁵ Por. J. Kiciński, *Etapy formacji na tle współczesnych zagrożeń*, w: *Formacja dzisiaj do życia konsekrowanego jutra*, red. J. Tupikowski, Biblioteka Życia Konsekrowanego 2, Warszawa – Wrocław 2002, s. 127.

²²⁶ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Rozpoznawajcie. Do osób konsekrowanych podążających szlakiem znaków Bożych*, 9, Warszawa 2014, s. 49.

²²⁷ Por. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 167-172.

komunii, o poszukiwanie i pełnienie woli Bożej, o zachowanie ślubowanych rad ewangelicznych, o przestrzeganie prawa zakonnego i własnego instytutu.

Należy podkreślić, że w procesie formacji zakonnej pierwszym i najdoskonalszym Wychowawcą tych, którzy się Mu poświęcają, jest Bóg Ojciec, objawiający się przez nieustanny dar Chrystusa i Ducha Świętego (por. VC 66). Niemniej jednak wyższe przełożone zakonne zobowiązane są do wyznaczenia odpowiedniej siostry formatorki, inaczej mistrzyni poszczególnych etapów przygotowania do życia zakonnego. Każda z nich, a zwłaszcza mistrzyni formacji wstępnej, powinna być osobą doświadczoną w poszukiwaniu i realizowaniu woli Bożej, co pomaga w towarzyszeniu innym na drodze rozeznania powołania (por. VC 66). Poza tym w relacjach z kandydatkami formatorka powinna odznaczać się umiejętnością dialogu. Dokument *Vita consecrata* podkreśla ważną rolę rozmowy jako narzędzia formacji i dlatego zaleca, aby korzystać z niej „regularnie i często, widząc w niej praktykę o niezrównanej i wypróbowanej skuteczności” (VC 66). W swoim życiu mistrzyni powinna przejawiać również umiłowanie ducha swojego instytutu oraz stanowić przykład zachowania przepisów jego prawa, tj. konstytucji, dyrektorium, reguły zakonnej. We wszystkich swoich działaniach powinna kierować się miłością i współpracować z łaską Ducha Świętego. Swoją zaś funkcję ma zawsze pełnić pod nadzorem przełożonej generalnej.

W początkowym etapie formacji – kandydaturze – mistrzyni towarzyszy kandydatkom w odkrywaniu, przeżywaniu i realizowaniu daru powołania. Ponadto uczestniczy w kształtowaniu postawy doskonałej miłości w służbie Chrystusowi i ludziom oraz w umocnieniu wolności przez posłuszeństwo, tak żeby aspirantki mogły w przyszłości wypełnić śluby zakonne i wiernie je zachowywać (por. LG 43). Mistrzyni powinna prowadzić kandydatki w taki sposób, aby mogły one w pełni przyswoić sobie zasady życia konsekrowanego. Na tej drodze dokonuje się w osobie formowanej pełna internalizacja wartości ewangelicznych, co w konsekwencji prowadzi do dojrzałości w życiu zakonnym. Proces internalizacji angażuje całą osobowość, wpływa na świadomość i na nieświadome motywacje wybory, decyzji i postępowania. Dlatego proces formacji początkowej powinien prowadzić do integracji wartości Chrystusowych wybranych na początku drogi powołania, do radykalizmu życia zakon-

nego i zdecydowania w dokonywaniu wyborów, tak aby podejmowane decyzje były dojrzałe i trwałe²²⁸. Obejmowanie wszystkich aspektów tożsamości osoby w procesie stopniowego przyswajania sobie wartości chrześcijańskich ma prowadzić również do ukazywania w każdej postawie i w każdym czynie całkowitej przynależności do Boga (por. VC 65).

Wychowanie w okresie kandydatury dąży do pogłębienia życia chrześcijańskiego i do odkrycia sensu człowieczeństwa w oddaniu swojego życia Chrystusowi poprzez ślubowanie rad ewangelicznych. Dla aspirantek jest to czas rozeznania motywacji powołania do życia zakonnego oraz zdolności odpowiedzi na nie w duchu charyzmatu Zgromadzenia. We wspólnotcie zakonnej kandydatki zapoznają się ze stylem życia wspólnotowego i sposobem realizacji rad ewangelicznych ślubowanych przez siostry. Ten etap formacji można określić mianem rozpoznawania, procesem przyglądania się i uczenia na podstawie obserwacji. Zdobyta w ten sposób wiedza podlega weryfikacji podczas rozmów z siostrą mistrzynią kandydatury. Dlatego tak ważna jest właściwa atmosfera we wspólnotcie, w której kandydatki będą mogły zobaczyć, na czym polega życie wspólnotowe według rad ewangelicznych. Kandydatki najpierw odkrywają, co się kryje pod pojęciem życia zakonnego, a dopiero później przyswajają sobie i pogłębiają to, co oznacza tożsamość osoby konsekrowanej (por. PI 6).

Na tym etapie formacji istotne okazuje się indywidualne towarzyszenie kandydatkom. Zapoznanie się z przebiegiem ich życia przed wstąpieniem do instytutu pozwala na lepszą ocenę ich kondycji, co ułatwia podjęcie pracy formacyjnej. Do najważniejszych elementów, na jakie należy zwrócić uwagę, należą: życie wiarą, realizacja zobowiązań wynikających z przyjętych sakramentów oraz wartości, jakimi kandydatki kierowały się w podejmowanych decyzjach. Równie ważne jest poznanie środowiska rodzinnego, relacji z rodzicami, rodzeństwem i przyjaciółmi oraz warunków, w jakich aspirantki wzrastały. Poznanie zainteresowań i talentów kandydatek może pomóc w ich rozwoju oraz w podniesieniu samooceny i wykorzystania ich umiejętności dla dobra bliźnich. Akceptacja przez kandydatki swojej osobowości, cech charak-

²²⁸ Por. B.J. Soiński, *Psychologiczne aspekty formacji w życiu konsekrowanym*, w: *Vita consecrata. Adhortacja...*, dz. cyt., s. 451-452.

teru, mocnych i słabych stron sprzyja osiągnięciu odpowiedniej dojrzałości emocjonalnej. Równowaga uczuciowa staje się podstawą budowania właściwych relacji tak we wspólnocie, jak i poza nią.

W procesie formacji kandydatki winny także odkrywać swoje życie jako dar Boży. Z cierpliwością i wyrozumiałością należy stawiać im wymagania i stopniowo wprowadzać je w rytm życia wspólnotowego. Przejście z dotychczasowego stylu życia do nowego nie zawsze jest łatwe. Adaptacja do nowych warunków przebiega rozmaicie i zależy od wielu czynników, takich jak: motywacja podjęcia decyzji o życiu konsekrowanym, formacja i wiedza religijna kandydatek, poziom wykształcenia, obycie wśród różnych grup społecznych, poziom kultury osobistej, doświadczenie życia rodzinnego, środowisk rówieśniczych i zawodowych. Uwzględnienie tychże czynników, a także równowagi emocjonalnej i zdolności kandydatek do nawiązywania relacji pozwala przyjąć odpowiedni kierunek pracy formacyjnej. Nie mniej istotny jest także czynnik wiekowy. Obecnie wiek kandydatek do życia zakonnego przesuwa się wzwyż. Wiele z nich, wstępując do instytutu, mieści się w przedziale od dwudziestu pięciu do trzydziestu pięciu lat. W stosunku do lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku, kiedy to większość aspirantek podejmowała decyzję o wstąpieniu do Zgromadzenia po ukończeniu szkoły średniej, jest to znacząca zmiana. Taka sytuacja stawia przed osobami odpowiedzialnymi za formację nowe wyzwania. Nastreca to również trudności w przygotowaniu programu formacyjnego, który powinien uwzględniać narzędzia i metody jak najlepiej dostosowane do zróżnicowanego wieku kandydatek. Stąd też wybiera się dziś indywidualne prowadzenie na zasadzie towarzyszenia. Jest o tyle ważne, że kandydatki wstępują do zakonu z różnymi doświadczeniami życiowymi. Obecnie panujący kryzys rodziny i małżeństwa wpływa również na te kobiety, należy go zatem uwzględnić w procesie formacji. Najrozmaitsze doświadczenia, często negatywne, nie pozostają bez wpływu na funkcjonowanie całej formującej się wspólnoty, trzeba więc wykazać wysoką umiejętność wprowadzania ich w życie siostrzane w zakonie. W procesie formacji zaleca

się, jeśli zachodzi taka potrzeba, korzystanie z odpowiednich metod psychologicznych, by pomóc w osiągnięciu dojrzałości²²⁹.

Niezależnie od sytuacji osobistej kandydatek podczas procesu formacji powinny one przejść drogę dojrzewania w wierności przez podejmowanie pracy nad sobą, której źródłem jest miłość do Boga i siostr. Aspirantki przygotowują się do całkowitego poświęcenia się Bogu przez naśladowanie Chrystusa na drodze rad ewangelicznych. W przyszłości jako osoby konsekrowane mają przyłgnąć do Jezusa i oddać swe życie jako całkowitą ofiarę. A zatem przygotowanie kandydatek do kolejnego etapu formacji powinno obejmować wszystkie aspekty ich tożsamości, intencje i czyny. Prowadzi się je przez wszystkie dziedziny życia chrześcijańskiego i kulturowego oraz przez etapy dojrzewania psychologicznego i duchowego (por. VC 65). Pierwsze zetknięcie aspirantki ze Zgromadzeniem w procesie formacji wyznacza dalszy jej kierunek i nadaje kształt dalszej drodze. Dlatego tak ważne jest, aby początkowy okres formacji odbywał się w atmosferze umożliwiającej wzrastanie w wolności i prawdzie, co buduje tym samym postawę posłuszeństwa i słuchania jako zdolności uczenia się. Bez tych postaw nie osiągnie się postępu na drodze formacji ani też możliwości podejmowania wolnego i odpowiedzialnego wyboru²³⁰.

W procesie formacji na każdym etapie, a w początkowych jej fazach najważniejsze jest zwrócenie uwagi na właściwe korzystanie z osiągnięć techniki. Kandydatki przychodzą do instytutu zakonnego ze świata o wysokim rozwoju technicznym. Różnego rodzaju środki komunikowania się (Internet, portale społecznościowe, telefony komórkowe, tablety itp.) stanowią podstawowe wyposażenie niemal każdego młodego człowieka. Z jednej strony łatwo się za ich pośrednictwem porozumiewać, z drugiej zaś trudniej nawiązywać bezpośrednie relacje osobowe. Istnieje więc konieczność wskazania zagrożeń, choć również korzyści wynikających z posługiwania się zdobyczami technologicznymi. Odpowiedzialne korzystanie z nich pozwala na kształtowanie silnej woli i nabywanie umiejętności rezygnacji z tego, co jest dobre, by zyskać jeszcze lepsze.

²²⁹ Por. J. Kiciński, *Etapy formacji...*, art. cyt., s. 126.

²³⁰ Por. A. Cencini, *Życie konsekrowane*, Warszawa 1996, s. 136.

Jak już wspomniano, ostateczną normą życia zakonnego, do której odwołują się siostry, jest naśladowanie Chrystusa ukazane w Ewangelii (por. PC 2) i według tej normy kształtuje się życie kandydatek. W tej perspektywie nabiera wagi wychowanie do miłości, która jest „cierpliwa, nie zazdrości, nie unosi się pychą, nie szuka swego, nie unosi się gniewem, nie pamięta złego, nie cieszy się z niesprawiedliwości, wszystko znosi, wszystko przetrzyma, nigdy nie ustaje” (por. 1 Kor 13,4-8). Stopniowe formowanie postawy miłości bezinteresownej, pomoc w odkrywaniu i pogłębianiu doświadczenia działania Boga w życiu osoby konsekrowanej są celem formacji zakonnej na każdym etapie, zwłaszcza zaś w fazie początkowej.

1.2. Postulat

Kolejnym etapem formacji wstępnej jest postulat. Czas i miejsce trwania postulatu w Zgromadzeniu Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty także wyznacza przełożona generalna. Powinien on trwać przynajmniej rok, nie dłużej jednak niż dwa lata. Może odbywać się w jednym domu pod opieką mistrzyni postulatu lub w różnych domach zakonnych pod kierunkiem wyznaczonej przez przełożoną generalną siostry po ślubach wieczystych. W tym okresie kontynuuje się rozeznawanie powołania kandydatki do Zgromadzenia – nieodzownie w dialogu z siostrą mistrzynią. W tym etapie zwraca się uwagę na poziom dojrzałości ludzkiej jako jeden z ważnych aspektów podjęcia życia we wspólnocie zakonnej. *Dyrektorium formacji w Zgromadzeniu Świętej Marii Magdaleny od Pokuty* jako kryteria rozeznania powołania na tym etapie wymienia:

- religijną motywację decyzji wstąpienia do Zgromadzenia,
- świadomość własnej ograniczoności i równoczesną ufność w moc łaski Bożej,
- gotowość otwarcia się na kształtowanie i uszlachetnianie motywacji powołania²³¹.

Określając cele postulatu, bierze się pod uwagę aspekt ludzki, chrześcijański oraz charyzmat danego instytutu. Aspekt ludzki dotyczy osiągnięcia

²³¹ *Dyrektorium formacji w Zgromadzeniu Świętej Marii Magdaleny od Pokuty*, Lubiąż 2001, p. 11.

odpowiedniej dojrzałości naturalnej i chrześcijańskiej, tak by w nowicjacie nie trzeba było się cofać do etapu formacji ogólnej. Postulantka powinna być na tyle otwarta i wolna w swoim wyborze, aby umiała wziąć odpowiedzialność za swoje czyny i decyzje. Ponadto powinna odznaczać się umiejętnością wglądu w motywy swojego postępowania. Aspekt chrześcijański odnosi się do pogłębienia wiary od strony doktrynalnej i praktycznej, wyrażającej się przez wprowadzenie w głębsze życie chrześcijańskie. Aspekt zaś charyzmatyczny formacji dotyczy poznania historii i misji instytutu (por. PI 43). Powyższe cele uwzględnia się w planie formacji wspólnoty magdalenek od pokuty. Według założeń programu formacyjnego powinno się rozeznaczyć zamiłowanie postulanki do życia w duchu pokuty i wynagradzania wynikającego z charyzmatu Zgromadzenia. Poprzez udział postulantek w wykładach z różnych dziedzin wiedzy podnosi się ich poziom edukacji wystarczający do uzyskania formacji ludzkiej i duchowej. Wspiera się również kształtowanie postawy wielkoduszności i dyspozycyjności, nabywanie umiejętności zdrowego osądu, zdolności do refleksji, podejmowania decyzji i przyjęcia za nie odpowiedzialności.

Uczestnictwo w życiu codziennym wspólnoty pomaga postulantom w odkryciu i doświadczeniu wartości powołania. Uczy je umiejętności budowania relacji siostrzanych poprzez akceptację odmienności i ograniczeń osób, które Bóg postawił obok nich w tej konkretnej wspólnotcie. Wspólnota jako miejsce uprzywilejowane w procesie formacji „pozwala poznać trud i radość bycia razem” (VC 67), uczy przekraczania siebie i dostrzegania potrzeb innych, daje też możliwość przyjęcia każdej osoby taką, jaka jest, i pozwala kształtować w postulankach dojrzałość emocjonalną.

W przestrzeni wspólnoty postulanki powinny dokonać refleksji i odpowiedzieć sobie na następujące pytania: Kim jest dla mnie Jezus? Czy chcę iść za wezwaniem Jezusa drogą rad ewangelicznych? W znalezieniu odpowiedzi na postawione pytania znaczącą rolę odgrywa modlitwa. Dlatego postulanki wprowadza się w życie modlitwy, aby poznawały jej różnorodność, osobisty i wspólnotowy charakter właściwy duchowi zgromadzenia sióstr magdalenek od pokuty. Wśród różnorodnych form modlitwy baczna uwagę zwraca się na rozmyślanie oraz praktykę *lectio divina*. Poznanie różnych sposobów lektury i modlitwy tekstami Pisma Świętego prowadzi do pogłębienia więzi z Bogiem

i konfrontacji swojego życia z historią zbawienia. Życie w rytmie słowa Bożego pomaga w rozeznawaniu powołania oraz formowaniu siebie według ducha Chrystusa.

W drodze rozwoju życia duchowego skuteczną pomoc stanowią także ćwiczenia ascetyczne, dlatego stopniowo wprowadza się postulanki w ich praktykowanie. Najpierw poznają one od strony teoretycznej, czym jest asceza w wymiarze chrześcijańskim, antropologicznym i psychologicznym. Podkreśla się również jej ważną rolę w procesie kształtowania osobowości. Skuteczność praktyk ascetycznych w życiu osoby konsekrowanej jako środka pomocnego w dążeniu do świętości podkreśla dokument *Vita consecrata*, kiedy stwierdza, że wpływają one korzystnie na opanowywanie skłonności skażonej natury ludzkiej oraz dochowanie wierności powołaniu (por. VC 38). Jak zauważa J.W. Gogola, ascezę trzeba praktykować na każdym etapie rozwoju zarówno indywidualnie, jak i wspólnotowo. Ponieważ o istocie ascezy chrześcijańskiej stanowi posłuszeństwo i wierność Chrystusowi, droga krzyża pozwalająca iść za Nim oraz ukierunkowanie na ostateczną pełnię w chwale, dlatego ważne jest głębokie zrozumienie jej sensu w formacji religijnej²³². Ponadto asceza ma wymiar świadectwa potrzebnego szczególnie w obecnych czasach konsumpcjonizmu, nadużyć władzy i swobody seksualnej. Stąd osoby konsekrowane jako świadkowie tajemnicy paschalnej Chrystusa, której pierwszym etapem jest ukrzyżowanie, mogą być znakiem dla wielu ludzi zagubionych, poszukujących prawdziwych wartości (por. PI 36-37). W tradycji zgromadzenia magdalenek od pokuty wśród różnych form ascezy siostry praktykują milczenie, umartwienie, rezygnację z realizacji własnej woli oraz męstwo i cierpliwość w znoszeniu trudów codzienności. Podejmowane praktyki powinny wypływać z motywu miłości do Chrystusa i pragnienia ofiarowania ich za grzechy świata. Formacja postulantek w tym zakresie prowadzi do przyjęcia nowego sposobu życia i działania zgodnego z powołaniem, jakie rozeznają. W tym celu program formacji postulantek obejmuje również codzienną ascezę osobistą przez pogłębianie cnót teologalnych: wiary, nadziei i miłości, oraz kardynalnych: roztropności, sprawiedliwości, męstwa i umiarkowania.

²³² Por. J.W. Gogola, *Teologia komunii z Bogiem. Synteza teologii duchowości*, Kraków 2012, s. 220.

W procesie dojrzewania osoby ludzkiej trudno obyć się więc bez ascezy jako konstytutywnego elementu życia duchowego zarówno w znaczeniu pozytywnym – jako współpracy z Bogiem, jak i negatywnym – jako wyrzeczenia i umartwienia. Uwarunkowanie to wynika ze słabości ludzkiej natury, która nie zawsze skłania się do wyboru dobra przewidzianego przez Boga²³³.

Proces formacyjny zakłada nieustanne dojrzewanie osoby ludzkiej, toteż w żeńskich instytutach zakonnych istotnym elementem wychowania jest troska o rozwój świadomości własnej kobiecości. Na tym fundamencie rozwija się dar powołania do życia zakonnego. Dlatego w programie formacji zgromadzenia sióstr magdalenek od pokuty uwzględnia się zagadnienia dotyczące tożsamości kobiety. Porusza się kwestie dotyczące powołania do macierzyństwa, rozwój uczuć oraz podstawowe problemy psychologii człowieka. Zwraca się uwagę na nauczanie Kościoła przez zaproponowanie odpowiedniej lektury, takiej jak np. List apostolski Jana Pawła II *Mulieris dignitatem*²³⁴. Potrzeba ta wynika z niepokojącego zjawiska zniekształcania obrazu kobiety we współczesnej kulturze. Model kobiety przedstawiany w mediach i czasopiśmie nader często jest oderwany od jej naturalnych cech, takich jak delikatność, wrażliwość i poświęcenie. W formacji zatem zwraca się uwagę na rozwój cech właściwych kobiecie. Rozpoznanie przez postulanki wyjątkowego „geniuszu kobiecego”, jaki każda z nich w sobie nosi, w przyszłości może im pomóc jako kobietom konsekrowanym wypełniać swoje powołanie zwłaszcza w dziedzinie obrony godności kobiety i poszanowania życia ludzkiego (por. VC 58). Wzorem do stawania się prawdziwą kobietą jest dla sióstr zakonnych Matka Boża, dlatego w procesie formacji postulanki wprowadza się w maryjny wymiar duchowości Zgromadzenia. W Maryi odnajdują właściwą godność kobiety powołanej do całkowitego poświęcenia się Bogu i służbie bliźnim. Stąd formacja w postulacie powinna każdą z postulantek prowadzić do głębszej refleksji i osobistego doświadczenia tożsamości kobiety.

Pociągnięte pragnieniem doskonałości ewangelicznej kandydatki do życia zakonnego nie szukają łatwego życia. Jednakże – jak zauważa się to u młodych ludzi współczesnych czasów – ich wiara często opiera się na wiadomo-

²³³ Por. tenże, *Czystość konsekrowana: teologia i praktyka*, w: *Formacja zakonna*, t. 3, red. J.W. Gogola i in., Kraków 1998, s. 62.

²³⁴ Zob. *Dyrektorium formacji...*, p. 15.

ściach podstawowych, podczas gdy w naukach świeckich zdobyły większą wiedzę²³⁵. Dlatego w okresie postulatu zapewnia się aspirantkom wykłady z zakresu wiedzy religijnej. Należą do nich m.in. takie przedmioty, jak: teologia biblijna, liturgika oraz wprowadzenie w chrześcijaństwo obejmujące zagadnienia omówione w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*. Uwrażliwia się postulanki również na aktualne problemy życia społeczno-kulturalnego. W programie formacji intelektualnej istotne jest ukazanie postulantom związku sakramentu chrztu św. z konsekracją zakonną. Zbłębianie teologii tego sakramentu jako inicjacji życia chrześcijańskiego powinno ukazać im konsekrację jako konsekwencję życia wiary rozpoczętego na chrzcie św. W pierwszych latach formacji ważne jest również studium historii Zgromadzenia oraz zapoznanie postulantek z hagiografią świętych patronów. Poznawanie dziejów instytutu pozwala im lepiej zrozumieć jego misję i miejsce w Kościele.

Na tym etapie formacji wprowadza się postulanki w duchowość Zgromadzenia, zwracając uwagę na jej zasadnicze elementy:

- misterium paschalne Jezusa Chrystusa jako podstawę duchowości,
- charyzmat oparty na modlitwie i pokucie wynagradzającej za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet,
- kult Najświętszego Serca Pana Jezusa,
- kult eucharystyczny i maryjny,
- duch radości i wolności w służbie Bożej,
- życie według rad ewangelicznych oraz łączenie pracy z modlitwą²³⁶.

Poznanie duchowości i jej aspektów pomaga w uświadomieniu sobie powołania jako daru Boga oraz wezwania do świętości właściwej obranej drodze życia według rad ewangelicznych. Powinno to prowadzić postulanki do osiągnięcia takiej dojrzałości ludzkiej i duchowej, by pozwoliła im z wystarczającym i właściwym rozeznaniem zobowiązań oraz w wolności odpowiedzieć na to powołanie. Pierwsza decyzja nie wiąże się jednak z podjęciem przez postulantki wszystkich obowiązków związanych z życiem zakonnym i z posłannictwem Zgromadzenia. Ma ona prowadzić do stopniowego osiągnięcia tego celu,

²³⁵ Por. *Instrukcja o odnowie formacji zakonnej „Renovationis causam”*, 4.

²³⁶ *Dyrektorium formacji...*, p. 19.

tym bardziej że kandydatki do życia zakonnego przychodzą ze świata, który jest mniej podatny na wpływy chrześcijaństwa. Konieczne jest więc stopniowe przygotowanie duchowe i psychiczne, by mogły one przystosować się do stylu życia wymaganego w nowicjacie, którego charakter daleko odbiega od obyczajów świeckich²³⁷.

W zgromadzeniu magdalenek od pokuty decyzję o rozpoczęciu kolejnego etapu formacji, tj. nowicjatu, podejmuje przełożona generalna. Zgodnie z obwarowaniami prawa kanonicznego i opierając się na prawie własnym instytutu, powinno się przyjmować kandydatki, które spełniły następujące warunki: wymagany wiek, dobre zdrowie fizyczne i psychiczne, odpowiedni charakter i wystarczające przymioty dojrzałości potrzebne do podjęcia życia w danym instytucie (por. KPK, kan. 642). Jeśli zachodzi taka konieczność, stan zdrowia i poziom dojrzałości można stwierdzić przy pomocy osób do tego przygotowanych, lecz zawsze z zachowaniem dobrego imienia kandydatki oraz bez naruszania prawa ochrony własnej intymności (por. KPK, kan. 220). Postulantki, które spełniły określone wymagania, uznaje się za gotowe do rozpoczęcia kolejnego etapu formacji: nowicjatu.

1.3. Nowicjat

Formacja w nowicjacie, od którego rozpoczyna się życie w instytucie zakonnym, ma na celu dokładniejsze rozpoznanie powołania i charyzmatu właściwego danemu zgromadzeniu zakonnemu (por. KPK, kan. 646). Aby był ważnie odbyty, powinien trwać dwanaście miesięcy przeżytych we wspólnocie nowicjackiej. Stąd pierwszy rok tego etapu formacji zwany jest kanonicznym. Jest to czas ściśle przeznaczony na kształtowanie osoby zakonnej. Charakteryzuje się m.in. ograniczeniem kontaktów z bliskimi. Czas oddalenia pomaga ułożyć na nowej płaszczyźnie relacje z rodziną i znajomymi. Pomaga wejść w modlitwę i ciszę sprzyjającą weryfikacji motywów powołania. Rok ten nowicjuszek spędzają w domu formacyjnym, wdrażając się w życie wspólnoty i modlitwy. Dlatego nie powinno się im powierzać jakichkolwiek zadań, które nie służyłyby bezpośrednio formacji (por. KPK, kan. 652, § 5). Drugi rok nowicjatu, tzw. praktyczny, pozwala na podejmowanie przez nowicjuszek dzieł

²³⁷ Zob. *Instrukcja o odnowie formacji zakonnej „Renovationis causam”*, 4.

apostolatu i zajęć w innych wspólnotach Zgromadzenia. Przez posługę poza domem formacyjnym nowicjuszek uczą się harmonijnego łączenia modlitwy z działaniem. Ponadto poznają zróżnicowane warunki życia wspólnot oraz różnorodność obowiązków podejmowanych przez siostry. Czas przeznaczony na praktykę określa przełożona generalna Zgromadzenia. Nabyte przez nowicjuszek doświadczenia ocenia się przy udziale mistrzyni nowicjatu. Wspólna refleksja ma prowadzić do rozeznania powołania nowicjuszek i nadania kierunku ich dalszej formacji.

Jest to o tyle ważne, że w nowicjacie kandydatka do życia zakonnego rozpoczyna drogę własnej tożsamości powołaniowej. Okres ten stanowi podstawową fazę formacyjną. Dlatego też jednym z zadań nowicjatu jest formowanie nowicjuszek w duchu wybranego instytutu i według przyjętych przez niego form. Ponadto dokonuje się ponownego rozważenia motywacji wyboru drogi powołania, co wymaga osobistego i uważnego towarzyszenia formaterek. Rozwojowi i umocnieniu powołania sprzyja również ewangeliczny styl życia oraz odpowiednie, poparte świadectwem wspólnoty środowisko formacyjne. Autentyczne i głębokie doświadczenie charyzmatu założycielskiego we wspólnocie stwarza odpowiednie warunki drodze rozeznawania życia według rad ewangelicznych, jaką wybierają nowicjuszek²³⁸. Jak podaje dyrektorium formacji Zgromadzenia, w okresie nowicjatu należy zatem pogłębiać rozpoczętą już w postulacie formację do życia we wspólnocie. Ukazuje się wówczas istotę i cel wspólnoty jako *communio* w perspektywie biblijnej i teologicznej. Podkreśla się również eklezjalny aspekt doświadczenia komunii siostrzanej wśród innych rodzin zakonnych, we wspólnocie Kościoła lokalnego i powszechnego²³⁹. Rozmaitość Bożych darów, jakimi obdarzone są osoby we wspólnocie, nie wpływa destruktywnie na jedność w miłości – przeciwnie, sprzyja różnorodności wyrażającej się w komunii umysłów i serc²⁴⁰. Dlatego też program formacji magdalenek od pokuty kładzie nacisk na rozwój współpracy w duchu wolności i posłuszeństwa. W praktyce oznacza to popieranie

²³⁸ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Instrukcja o współpracy międzyzakonnej w dziedzinie formacji „Attenta alle condizioni”*, 14.

²³⁹ Por. *Dyrektorium formacji...*, p. 46.

²⁴⁰ Por. P. Piasecki, *Charyzmatyczna natura apostolskiej wspólnoty życia konsekrowanego*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 11 (2001), s. 141.

inicjatyw nowicjuszek z jednoczesnym wskazaniem na umiejętność rezygnacji z nich, jeśli nie służą one dobru wspólnemu²⁴¹.

Na tym etapie formacji następuje głębsza analiza własnego życia obejmująca ocenę rozwoju cnót naturalnych i nadprzyrodzonych. W zakresie cnót naturalnych niezbędne jest kształtowanie optymizmu życiowego, wyrzekanie się postawy negatywnej i nadmiernie krytycznej, umiejętność opanowania emocji. W wymiarze życia wspólnotowego zwraca się uwagę na współodpowiedzialność za całe Zgromadzenie, jak również za każdą współsiostrę. Na płaszczyźnie cnót nadprzyrodzonych następuje pogłębienie wiary, nadziei i miłości oraz kształtowanie ducha pokutnego właściwego magdalenkom od pokuty. Nowicjuszki uczą się umiejętności ofiarowania Bogu wszystkich spraw trudnych oraz decyzji niezrozumiałych w duchu zadośćuczynienia za grzechy świata.

W tym okresie formacji pogłębia się także życie modlitewne nowicjuszek, przede wszystkim zaś pobożność eucharystyczna poprzez wzrastającą świadomość uczestnictwa w sakramencie Eucharystii i umiłowanie adoracji Jezusa w Najświętszym Sakramencie. *Dyrektorium formacji Zgromadzenia*, opierając się na dokumencie *Vita consecrata*, przypomina, że Eucharystia stanowi centrum życia konsekrowanego w wymiarze osobistym i wspólnotowym (por. VC 95). W domu formacyjnym Zgromadzenia nowicjuszki mają możliwość codziennej adoracji Najświętszego Sakramentu. Trwając na modlitwie, wdrażają się w przeżywanie tajemnicy paschalnej i ofiarowywanie swojego życia w łączności z Chrystusem dla wyproszenia łaski zbawienia dla grzeszników.

W ścisłej relacji z Eucharystią pozostaje liturgia godzin. Wyraża ona właściwe osobom konsekrowanym powołanie do wielbienia Boga i do modlitwy wstawienniczej (por. VC 95). Praktyka wspólnego śpiewania oficjów brewiarzowych wpisana jest w wielowiekową tradycję magdalenek od pokuty, dlatego w początkowym okresie formacji dokłada się starań, aby nowicjuszki rozmiłowały się w tej formie modlitwy. We wspólnocie dba się o to, aby w planie dnia wyznaczyć wystarczającą ilość czasu przeznaczoną na pogłębienie modlitwy osobistej oraz zachowanie milczenia. Wyciszenie i momenty samotności sprzyjają nawiązaniu dialogu z Bogiem i odkryciu w sobie działania Je-

²⁴¹ Por. *Dyrektorium formacji...*, p. 45.

go łaski. Obok osobistego i wspólnotowego wymiaru modlitwy akcentuje się również jej rys apostołski, obejmujący potrzeby Kościoła, świata oraz własnego instytutu. Doświadczenie różnorodnych form rozmowy z Bogiem uzdalnia serce do nieustannego podejmowania nawrócenia i oczyszczenia. Procesowi wewnętrznej przemiany sprzyja także regularne korzystanie z sakramentu pokuty i pojednania, do którego nowicjuszek zgromadzenia magdalenek od pokuty przystępują co dwa tygodnie. Poprzez częste odwoływanie się do Bożego miłosierdzia odnawiają one serca, a uznając swoje grzechy, budują zażyłość z Bogiem. Doświadczenie sakramentalnego przebaczenia, przeżywane również we wspólnocie, napędza ich serca uległością i pomaga dążyć do coraz większej wierności. Nowicjuszek formowane w duchu magdaleńskim powinny dobrze zrozumieć zależność między pokutą i pojednaniem, dopełniającą się w tajemnicy krzyża Chrystusa. Poznanie to ma je doprowadzić do podjęcia życia pokutnego, które będą składały w ofierze ekspiacyjnej za grzechy własne i całego świata²⁴².

Czas nowicjatu ma na celu również wprowadzenie w misję Zgromadzenia przez zgłębianie jego duchowości. Wyróżnia się przy tym misterium paschalne Chrystusa, tajemnicę Bożego miłosierdzia objawioną w przebitym Sercu Pana Jezusa, zawierzenie Bogu oraz całkowitą zależność od Niego. W praktyce oznacza to również kształtowanie w nowicjuszkach cnót właściwych Zgromadzeniu, tj. pokory, prostoty, pokuty, gorliwości, zapału apostołskiego, umiłowania Kościoła i otwartości na potrzeby czasu²⁴³. Stopniowo też wprowadza się je w praktykowanie różnych form ascezy oraz pokuty właściwych tradycji instytutu.

Ze swej natury okres formacji w nowicjacie zmierza do złożenia profesji zakonnej, dlatego przygotowanie do pierwszych ślubów obejmuje studium prawno-pastoralne nauczania Kościoła dotyczącego istoty życia konsekrowanego we wspólnocie. Poznanie podstaw biblijnych i formalnych ślubu posłuszeństwa, ubóstwa i czystości pozwala głębiej zrozumieć cel konsekracji zakonnej. Studium intelektualne wiedzy o Bogu prowadzi do studiowania i umiłowania Pisma Świętego. W ten sposób częsta lektura słowa Bożego

²⁴² *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 104.

²⁴³ Por. *Dyrektorium formacji...*, p. 46.

wprowadza nowicjuszek w dialog z Bogiem. Pozwala również spojrzeć na powołanie przez pryzmat historii biblijnej. Wykłady z zakresu teologii dogmatycznej powinny koncentrować się na objaśnianiu misterium paschalnego Jezusa Chrystusa. W zakresie teologii moralnej uwzględnia się misterium sumienia jako sanktuarium dialogu człowieka z Bogiem. W procesie formacji zachęca się nowicjuszek do kształtowania w sobie cnót Matki Bożej, która doświadczyła tajemnicy krzyża swego Syna Jezusa. Ważnym momentem w przygotowaniu do złożenia pierwszej profesji jest umiejętność współpracy z przełożonymi w duchu wolności i posłuszeństwa. Ze strony formatorów proces ten polega na popieraniu dobrych inicjatyw nowicjuszek z jednoczesnym wskazaniem na sytuacje, w których trzeba zrezygnować z osobistych pomysłów i planów w imię dobra wspólnego²⁴⁴.

Obok istotnego aspektu duchowego i apostołskiego w formacji nie pomija się rozwoju osoby od strony zawodowej i społecznej. Potrzeba nieustannego uzupełniania wiedzy, zwłaszcza w tych dziedzinach, do których odnoszą się poszczególne charyzmaty, jest wezwaniem aktualnym w obecnie zmieniających się uwarunkowaniach społeczno-kulturowych. Należy zachować otwartość umysłu i elastyczność, aby planować i pełnić posługę zgodnie z potrzebami epoki, wykorzystując narzędzia dostępne dzięki rozwojowi kultury (por. VC 71). W procesie formacji trzeba pamiętać, że podstawowym obowiązkiem wszystkich zakonnic i zakonników jest kontemplacja spraw Bożych oraz „ustawiczne zjednoczenie z Bogiem na modlitwie” (KPK, kan. 663, § 1). Nowicjuszek powinny przyswajać zdobytą wiedzę przez praktyczne działania na płaszczyźnie wiary i pobożności właściwej charyzmatowi Zgromadzenia. Służy temu dzielenie się usłyszonym i rozważanym słowem Bożym, przygotowanie liturgii, nabożeństw słowa Bożego oraz nabożeństw pokutnych²⁴⁵. Wszystko to prowadzi do potwierdzenia wiary konkretnymi uczynkami miłości. Po upływie drugiego roku formacji nowicjuszek składają pisemną prośbę o dopuszczenie do złożenia ślubów czasowych najpierw na jeden rok.

Przełożona generalna i jej rada może dopuścić do złożenia pierwszej profesji zakonnej te nowicjuszek, które wykazały się dostateczną znajomością za-

²⁴⁴ Por. tamże, p. 41.

²⁴⁵ Por. *Dyrektorium formacji...*, p. 37.

sad wiary i nauki chrześcijańskiej oraz obowiązków wypływających ze ślubów zakonnych. Ponadto powinny odznaczać się właściwym usposobieniem do życia wspólnego i do realizacji pokutnego charakteru Zgromadzenia. W ocenie zdatności nowicjuszek do złożenia pierwszych ślubów bierze się również pod uwagę stan zdrowia i zdolność do wykonywania prac wynikających z celu i zadań Zgromadzenia²⁴⁶. Podobnie jak w poprzednich etapach formacji wstępnej, tj. kandydaturze i postulacie, nowicjuszek mogą opuścić Zgromadzenie. Jeśli zostały uznane za niezdolne do podjęcia życia konsekrowanego we wspólnocie, wówczas się je odsyła. Po opuszczeniu instytutu nie mają wobec niego żadnych zobowiązań. Nowicjuszek, które wyraziły taką wolę i zostały przez kompetentną władzę uznane za wystarczająco przygotowane, aby złożyć pierwszą profesję, rozpoczynają kolejny etap formacji: juniorat.

1.4. Juniorat

Okres junioratu rozpoczyna się z chwilą złożenia przez nowicjuszek pierwszych ślubów zakonnych. Podczas składania pierwszej profesji w Zgromadzeniu Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty według przyjętej formuły ślubnej nowicjuszek wyrażają swoje posłuszeństwo wezwaniu Pana, wolę szerzenia chwały Bożej i pragnienie pójścia za Chrystusem drogą rad ewangelicznych, by prowadzić życie pokutne. W zachowaniu tego, co ślubują, proszą o wstawiennictwo Matki Najświętszej Niepokalanej oraz patronów Zgromadzenia²⁴⁷. Profesja zakonna jest „szczególnym przymierzem” (RD 2), jakie proponuje Bóg i jakie akceptują profeski. Zostaje ono uroczyście potwierdzone przez Kościół. W profesji spotyka się wola Boga i wola człowieka²⁴⁸. Śluby czasowe u sióstr magdalenek od pokuty trwają pięć lat. Pierwszą profesję

²⁴⁶ *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 186.

²⁴⁷ Pełna formuła składania profesji czasowej i wieczystej brzmi: „Ja, siostra N.N., posłuszna wezwaniu Pana, mając na uwadze niezłomną wolę szerzenia chwały Bożej, pragnę iść za Chrystusem drogą rad ewangelicznych, by prowadzić życie pokutne. Dlatego w ręce twoje, Przełożona Generalna, Matko N.N. (delegatko Przełożonej Generalnej, Siostrze N.N.) na jeden rok (na dwa lata, na trzy lata, na całe życie) składam Bogu Wszechmogącemu moje śluby: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa według *Reguły świętego Augustyna i Konstytucji Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty*. Całym sercem oddaję się Kościołowi i temuż Zgromadzeniu, które obieram za moją rodzinę, abym za wstawiennictwem i pod opieką Matki Najświętszej Niepokalanej oraz za przykładem świętej Marii Magdaleny mogła osiągnąć doskonałą miłość w służbie Bogu i Kościołowi”, w: *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 190.

²⁴⁸ Zob. E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, dz. cyt., s. 297.

składa się zawsze na jeden rok. Następnie odnawia się ją po roku albo po dwóch czy trzech latach w zależności od tego, na jaki czas była złożona lub co zdecydowała przełożona generalna w porozumieniu z profeską. Czas i program kształcenia określa prawo własne instytutu opierające się na ogólnym zapisie prawnym przy uwzględnieniu potrzeb Kościoła oraz uwarunkowań społeczno-kulturowych, a także z zachowaniem celu i posłannictwa instytutu (por. KPK, kan. 659, § 2). Okres profesji czasowej nie powinien przekroczyć dziewięciu lat. Pierwszej profesji zakonnej towarzyszy wola złożenia profesji wieczystej, do czego też przygotowuje okres junioratu. Jeśli jednak po odpowiednim rozeznaniu osoba uzna, że nie jest powołana do życia zakonnego, po wygaśnięciu ślubów może swobodnie opuścić instytut. Cele formacji juniorackiej koncentrują się na pogłębianiu życia z Chrystusem i zrozumieniu misji Zgromadzenia. Jego istotę ukazuje adhortacja *Vita consecrata*, wyjaśniając doniosłość formacji w ujęciu ogólnym. Zgodnie z tym dokumentem formacja jest procesem nawracania się ku Słowu Bożemu z jednoczesnym szukaniem Bożych znaków w świecie. Nadto *Vita consecrata* stwierdza, że dzięki formacji osoba konsekrowana może „widzieć” oczyma wiary Boga w świecie, który nie dostrzega Jego obecności, i przez świadectwo swego charyzmatu czynić tę obecność niejako „odczuwalną” (por. VC 68). Dlatego też w zgromadzeniu magdalenek od pokuty czas formacji juniorackiej nakierowany jest na pogłębienie więzi z Bogiem przez modlitwę wynagradzającą właściwą duchowi pokutnemu tej wspólnoty zakonnej oraz na świadczenie o Bożej miłości w konkretnych działaniach apostołskich.

Rozpoczynając kolejny etap życia zakonnego, juniorystki korzystają z owoców poprzednich lat formacji. Dzięki temu mogą one wzrastać w sferze naturalnej i duchowej oraz praktykować to, do czego się zobowiązały poprzez złożone śluby. W Zgromadzeniu oddanym dziełom apostołskim przejście do czynnego stylu życia, bardziej absorbującego i otwartego, może wywołać „dezorientację i oschłość”. Aby zapobiec takim zjawiskom, należy w pracy formacyjnej odwoływać się do źródła powołania, jakim jest dar Boży (por. PI 59). Świadomość tego daru oraz znajomość potencjału własnego człowieczeństwa pomaga juniorystkom skutecznie podejmować zadania apostołskie wyznaczone im przez przełożoną generalną Zgromadzenia. W tym celu zostają posłane

do różnych domów zakonnych magdalenek od pokuty. Wspólnota staje się dla nich miejscem dalszej formacji, nauki i pracy apostołskiej. Nad przebiegiem formacji juniorystek podobnie jak w poprzednich etapach bezpośrednio czuwa przełożona generalna. To ona wyznacza mistrzynię junioratu, która w porozumieniu z nią odpowiada za ich rozwój oraz pogłębienie i uzupełnienie wiedzy otrzymanej w nowicjacie. Do zadań mistrzyni należy towarzyszenie juniorystkom na drodze rozwoju powołania zakonnego, znajomość przydzielonych im obowiązków, organizowanie spotkań formacyjnych przynajmniej raz w miesiącu oraz urlopu wypoczynkowego, zapewnienie kierownictwa duchowego dla każdej z sióstr. Wszystkie swoje obowiązki mistrzyni wypełnia zgodnie z dyrektoriem formacji Zgromadzenia oraz zaleceniami przełożonej generalnej. Sama też powinna poszerzać wiedzę na temat formacji, odwołując się do dokumentów Kościoła.

W programie formacji intelektualnej nie powinno zabraknąć wykładów z zakresu teologii biblijnej, dogmatycznej, pastoralnej oraz duchowości. Nieodzowne jest studiowanie doktryny życia konsekrowanego i charyzmatu instytutu. W sposób dostosowany do możliwości juniorystek należy zapewnić im również podstawową formację filozoficzną, która pomaga w poznaniu Boga i ukształtowaniu chrześcijańskiej wizji świata oraz ukazuje harmonijny współdziałanie wiedzy rozumnej i wiary w poszukiwaniu jedynej prawdy. Posiadając takie podstawy, unika się dwóch skrajnych postaw: „krytycznego racjonalizmu z jednej strony, a pietyzmu i fundamentalizmu z drugiej” (por. PI 61).

Ten etap formacji w junioracie wprowadza siostry na drogę osobistej odpowiedzialności za wzrost duchowy i realizację ślubowanych rad ewangelicznych. W procesie formacyjnym należy więc stosować środki służące odnawianiu i umacnianiu więzi z Chrystusem, tak aby w życiu osoby konsekrowanej, powołanej do określonej wspólnoty zakonnej, stał się On „jedynym sensem istnienia” (VC 95). Do środków tych należy modlitwa osobista i wspólnotowa, zwłaszcza liturgia godzin, a także życie sakramentalne, czyli codzienne uczestnictwo w Eucharystii, życie w świetle słowa Bożego oraz systematyczne przystępowanie do sakramentu pokuty i pojednania.

Ważnym elementem programu formacji jest nieustanna troska o zachowanie i pogłębianie rozumienia charyzmatu przez juniorki. Charyzmat przedstawia się jako szczególny dar Ducha Świętego, a w zgromadzeniu magdalenek od pokuty wiąże się go z misterium paschalnym Chrystusa. Ukierunkowanie powołania każdej z sióstr magdalenek od pokuty powinno przebiegać na wzór św. Marii Magdaleny, odznaczającej się duchem miłości, pokuty wynagradzającej oraz apostołstwa²⁴⁹. Kolejnym elementem formacji juniorkiej jest doskonalenie umiejętności łączenia życia kontemplacyjnego z działaniem oraz rozwijanie cnót właściwych Zgromadzeniu: miłości Boga i bliźniego, pokory i prostoty, zapachu apostołskiego w nawracaniu grzeszników na drogę Bożych przykazań²⁵⁰.

Juniorki uczą się uwalniania od tego wszystkiego, co może przeszkadzać w realizacji zobowiązań wynikających ze złożonych ślubów. Podejmując różne działania właściwe misji Zgromadzenia, dokonują wyborów w wolności i prostocie serca. W wykonywanych obowiązkach nie pozostają bierne, lecz podejmują własne inicjatywy. Kształtują w sobie postawę poświęcenia oraz rezygnacji z siebie dla dobra bliźnich. Tym samym w miejscach, gdzie posługują, nie przez zewnętrzne dzieła, a bardziej przez świadectwo życia oddanego Chrystusowi uobecniają Go w świecie.

Na pół roku przed zakończeniem junioratu siostra decydująca się na złożenie profesji wieczystej kieruje do przełożonej generalnej pisemną prośbę. Do złożenia ślubów wieczystych dopuszcza ją przełożona generalna ze swoją radą. Kandydatka do złożenia profesji wieczystej musi odznaczać się odpowiednią dojrzałością religijną i uczuciową. Powinna uważać swoje powołanie za dar Boży oraz dobrze rozumieć, czym jest konsekracja osoby w znaczeniu całkowitego daru z siebie. Powinna też wykazywać odpowiednie uzdolnienia do podejmowania zadań właściwych Zgromadzeniu. Profesję wieczystą na stałe włącza się do wspólnoty magdalenkiej. Następnie rozpoczyna się proces jej formacji ciągłej.

²⁴⁹ *Dyrektorium formacji...*, p. 58.

²⁵⁰ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 19.

2. Formacja permanentna

Proces formacji permanentnej, inaczej ciągłej, dokonuje się przez całe życie osoby zakonnej od dnia złożenia profesji wieczystej. Obowiązek jej podejmowania wynika przede wszystkim stąd, że Bóg powołuje we wszystkich momentach życia i we wciąż nowych sytuacjach dnia codziennego. Osoba konsekrowana jest wezwana do nieustannej pieczy o wierność powołaniu i uległość Duchowi Świętemu, do postawy posłuszeństwa, odwagi w podejmowaniu inicjatyw, stałości w poświęceniu się dla innych oraz pokornego znoszenia przeciwności. Natomiast charyzmat instytutu to łaska żywotna, którą przyjmuje się i żyje w zmieniających się często okolicznościach. Trzeba być uważnym na natchnienia Ducha Świętego, by iść za Chrystusem z wciąż nowym entuzjazmem. Od osób zakonnych oczekuje się włączania w życie Kościoła w poszukiwaniu nowych form ewangelizacji oraz dawania żywego i autentycznego świadectwa o królestwie Bożym na ziemi (por. PI 67). Obowiązek formacji ciągłej określa również zapis prawa ogólnego w *Kodeksie prawa kanonicznego*: „Zakonnicy mają przez całe życie kontynuować gorliwie swoją formację duchową, naukową i praktyczną, a przełożeni powinni zapewnić im potrzebne do tego środki i zostawić na to czas” (kan. 661).

Proces formacji permanentnej zwykle dzieli się na trzy etapy. Pierwszy z nich polega na pełnym udziale w działalności apostolskiej i obejmuje okres do dziesięciu lat po złożeniu profesji wieczystej. W tym czasie do zadań formacji należy: odkrycie nowej wierności, odczytanie historii swego życia w świetle Bożym, wzrost w duchu ewangelicznym, ukazanie nowych aspektów naśladowania Chrystusa, połączenie aktywności zewnętrznej i życia duchowego. Zakonnica przechodzi od życia pod kierownictwem mistrzyni do odpowiedzialności za własne działanie w duchu instytutu. Drugi okres formacji ciągłej obejmuje osoby w wieku od czterdziestu do sześćdziesięciu lat. Uświadomienie sobie mijającego czasu i związanych z tym ograniczeń powinno prowadzić do weryfikacji planów osobistych w świetle charyzmatu własnego instytutu. Może wystąpić ryzyko przyzwyczajania się i rozczarowanie nikłymi owocami swojej działalności. W tej sytuacji ożywieniu powołania sprzyja spojrzenie na pierwszy wybór w świetle Ewangelii. Dlatego na tym etapie

zwraca się uwagę na kontemplacyjny aspekt doświadczenia Boga oraz na refleksję nad charyzmatem i aktualną misją w Kościele. Udział w kursach doształcających pogłębiających wiedzę teologiczno-duszpasterską odnawia ducha i umożliwia poszukiwanie nowych metod działania apostołskiego. Trzeci okres formacji obejmuje osoby w wieku podeszłym. Poznanie zmian fizjologicznych, psychologicznych, emocjonalnych i społecznych, jakim podlega osoba starsza, pomaga w wyznaczeniu zadań formacji ciągłej. Należy do nich przyjęcie przez osobę zakonną paschalnej tajemnicy Chrystusa za centrum swojej duchowości oraz całkowite powierzenie się Ojcu, ponadto akceptacja własnej rzeczywistości, oderwanie się od rzeczy i przywilejów, zwrócenie się ku głębszemu zjednoczeniu i upodobnieniu do Chrystusa poprzez poświęcenie się modlitwie, zwłaszcza wstawienniczej, dla dobra duchowego ludzi²⁵¹.

Zachodzące podczas formacji ciągłej etapy nie są do końca przewidywalne, ponieważ zależą od natchnień Ducha Świętego oraz współpracy z nimi konkretnej osoby i całej wspólnoty. Osoba konsekrowana może spotkać się z zagrożeniami lub kryzysami na drodze rozwoju powołania i życia we wspólnocie. Dlatego formacja powinna prowadzić do pełnej dojrzałości i szukania wciąż nowych sposobów dochowania wierności Bogu. Jedną z pokus, jakie mogą pojawić się w życiu osoby zakonnej, jest samodzielność w podejmowanych zadaniach apostołskich, co łączy się z kolei z pokusą rozwoju indywidualizmu oraz realizacji własnych ambicji i planów. Zbyt duży aktywizm niesie ze sobą ryzyko wypalenia duchowego i zawodowego. Uleganie tym pokusom prowadzi do osłabienia gorliwości i trudności w dochowaniu wierności zobowiązaniom wynikającym ze ślubów zakonnych. Pod koniec pierwszego dziesięciolecia po profesji wieczystej może pojawić się niebezpieczeństwo „przywycięcia” i utraty wszelkiego zapędu apostołskiego. Na silny kryzys w powołaniu wpływają czynniki zewnętrzne lub osobiste. Do tych pierwszych należy np. zmiana miejsca pobytu lub pracy, niepowodzenie, poczucie wyobcowania. Wśród czynników osobistych wymienia się m.in.: wiek, chorobę, kryzys wiary, kryzys uczuć, rozczarowanie sobą. Stopniowe wycofywanie się z czynnej działalności powinno prowadzić do głębszego przeżywania paschalnego doświadczenia Jezusa Chrystusa aż po pragnienie śmierci, aby być zawsze

²⁵¹ Zob. Cz. Parzyszek, *Życie konsekrowane...*, dz. cyt., s. 668-671.

z Chrystusem przez poznanie „zarówno mocy Jego zmartwychwstania, jak i udziału w Jego cierpieniach” (Flp 3,10; por. PI 70). Powrót do pierwotnej gorliwości i zapału apostołskieg mogą ułatwiać momenty oderwania się od codziennych obowiązków, wyłączające z dotychczasowego rytmu zajęć i pozwalające na odnalezienie równowagi. W wielu instytutach zapewnia się taki czas, określając go mianem „drugiego nowicjatu”. Miejscem przeżywania tego okresu jest inna wspólnota instytutu. Czas trwania określają przepisy własne instytutu: najczęściej trwa on przez jeden rok.

Za formację stałą w zgromadzeniu magdalenek od pokuty odpowiada bezpośrednio przełożona generalna. Spośród profesek wieczystych wyznacza ona delegatkę do spraw formacji stałej. Delegatka ta pełni swoją funkcję, podlegając przełożonej generalnej, jak też zgodnie z wytycznymi dyrektorium formacji Zgromadzenia. Pomaga przełożonej generalnej w organizowaniu formacji permanentnej siostr. Program tej formacji powinien uwzględniać różnorodność aspektów życia i działań apostołskich, które w codziennej rzeczywistości wzajemnie na siebie oddziałują. Należą do nich: życie w Duchu Świętym, czyli duchowość, od której zależy pogłębianie wiary i zrozumienie sensu profesji zakonnej, włączenie w życie Kościoła według charyzmatu Zgromadzenia, doskonalenie religijne i zawodowe obejmujące pogłębienie wiedzy teologicznej i biblijnej, studium dokumentów Magisterium Kościoła, wierność charyzmatowi poprzez coraz lepsze poznawanie założyciela, dziejów instytutu, jego ducha i posłannictwa, a zarazem wprowadzanie tego charyzmatu w życie osobiste i wspólnotowe (por. PI 68). Pierwszeństwo w formacji zachowuje zawsze życie według Ducha, które utrzymuje osobę konsekrowaną w pierwotnej gorliwości. Dzięki niemu przestrzega ona konsekwentnie czasu modlitwy, milczenia, samotności, otwiera się na wyzwania słowa Bożego i daje się im prowadzić. Wewnętrzna wolność, umiejętność porozumiewania się, integracja uczuciowa, zgodność słów z czynami – wszystko to stanowi dla osoby konsekrowanej kolejne wyzwania formacji ciągłej na płaszczyźnie ludzkiej i braterskiej.

Miłość Chrystusa przynagla osobę powołaną do działania. Wierna duchowi i celom instytutu poszukuje ona wciąż nowych metod zaspokajania potrzeb współczesnego człowieka (por. VC 71). Aby utrzymać wysoki poziom życia

ascetycznego i mistycznego, potrzebne są momenty zatrzymania i refleksji. Ważne zatem jest zapewnienie osobom konsekrowanym przedłużonego czasu na modlitwę i rozmyślanie w formie zorganizowanej, takiej jak np. doroczne rekolekcje, dni skupienia, wyjazdy formacyjne, udział w sympozjach związanych tematycznie z różnymi dziedzinami życia i posługi apostolskiej. Rewizja dotychczasowego stylu życia pozwala na pogłębienie i odczytanie na nowo swojego powołania w świetle Ewangelii i charyzmatu instytutu. Istotną rolę w tym procesie odgrywa kierownictwo duchowe, które powinno być dostosowane do stopnia dojrzałości, okoliczności życia i posługi osoby konsekrowanej. Konfrontacja z samym sobą, poddanie ocenie realizacji ślubowanych rad ewangelicznych może sprzyjać zachowaniu pewnego rodzaju młodości ducha, która nie przemija wraz z upływem czasu. Dzięki niej na kolejnych etapach życia człowiek znajduje dla siebie nowe zadania, odpowiedni styl życia, służby i miłości braterskiej (por. VC 70).

Formacja ciągła oznacza utrzymywanie wysokiej wrażliwości, stąd współcześnie proponuje się „metodę czujności”. Dotyczy ona kształtowania w sobie cnoty czujności oraz zdolności odczuwania grzechu. Drugą ważną postawą to zdolność uczenia się, *docibilitas*, co oznacza, że osoba zakonna w każdej chwili swojego życia odkrywa Boga Ojca, który chce w niej ukształtować Serce Syna. Przyczynia się do tego dyspozycyjność i gotowość osoby konsekrowanej na przemianę w ciągłym procesie formacji. Należy przy tym odróżnić wychowanie od formacji. W wychowaniu człowiek poznaje prawdę o sobie, rozpatruje swoje zachowania, postawy, uczucia, motywacje, które są zmienne. W procesie formacji ciągłej osoba zakonna powinna stawiać sobie pytanie: Jak utrzymać wysoki poziom formacji przez cały czas życia, tak żeby była faktycznie formacją, a nie ciągłą frustracją? W tej optyce ważnym elementem jest zrozumienie czasu jako *kairos*, czyli czasu działania łaski Bożej. Przez przyjęcie konsekracji jako daru Bożego osoba zakonna formuje w sobie postawę wdzięczności za miłość, jaką Bóg stopniowo objawia w jej życiu. Czas staje się swego rodzaju wyzwaniem do nadania dniom pewnego rytmu w Bożej perspektywie²⁵². Dlatego nie można zamknąć formacji w określonych

²⁵² Zob. A. Cencini, *Proces formacji ciągłej. Wskazania dla każdego*, Kraków 2005, s. 114-118. W publikacji tej zamieszczono wykłady i konferencje o. Amedeo Cenciniego wygłoszone

latach i ramach. Proces ten powinien trwać całe życie i zakładać dynamikę zmiany osobowości konkretnego człowieka. Określone sposoby formacji wyznaczają kierunek działania i wskazują na podstawowy wybór, jakiego dokonała osoba powołana, czyli zażyłość z Jezusem Chrystusem. Zażyłość ta została wzmocniona przez złożone śluby zakonne i konkretyzację wynikających z tego faktu zobowiązań w misji danego instytutu. Każda osoba konsekrowana powinna być osobiście przekonana, że należy uczyć się przez całe życie. Musi pozwolić formować się poprzez codzienne wydarzenia, we wspólnocie i w relacji z każdym spotkanym człowiekiem. Decydujące staje się otwarcie na drugiego. Zakonnicy i zakonnice mądrze narzucają sobie różne rytmy życia określone planem codziennym, tygodniowym, miesięcznym lub rocznym. Stają się one elementem formacyjnym i wyznaczają kierunek pracy. W szkole roku liturgicznego przeżywają tajemnice życia Syna Bożego i Jego uczucia, aby każdego dnia na nowo „rozpocząć od Chrystusa”²⁵³. Na sposób życia wpływają wydarzenia codzienności oraz relacje z ludźmi o trudnych często osobowościach. Im więcej przeciwności, tym więcej możliwości realizacji powołania do chrześcijańskiej świętości. Posługa osoby powołanej i życie w określonej wspólnocie są dwoma charakterystycznymi kontekstami życia i tożsamości osoby konsekrowanej, odgrywającymi przy tym istotną rolę edukacyjną w procesie formacji²⁵⁴.

Formacja jest więc drogą życiową, którą można określić w myśl adhortacji *Vita consecrata* jako „proces ewolucyjny” lub „proces stopniowego przyswajania sobie myśli i uczuć Chrystusa ku Ojcu” (VC 65). Droga ta wymaga trudu odkrywania i uznawania za swoje wartości, zmiany przyzwyczajeń i zachowań. Sprowadza się to do określenia i kształtowania tożsamości osoby. W praktyce proces ten polega na ciągłym odkrywaniu, weryfikacji i umacnianiu powołania we wciąż zmieniających się warunkach zewnętrznych i wewnętrznych²⁵⁵.

w dniach 20-22 I 2004 r. w Centrum Formacji Duchowej w Krakowie w ramach dwuletniej Szkoły Formaterek Zakonnych (2003/2004). Z właściwą sobie wnikliwością włoski formator ukazał, na czym polega proces formacji ciągłej i w jaki sposób przebiega w osobie zakonnej.

²⁵³ Por. Instrukcja *Rozpocząć na nowo od Chrystusa...*, 15.

²⁵⁴ Por. A. Cencini, *Oddech życia. Łaska formacji permanentnej*, Kraków 2003, s. 83.

²⁵⁵ Por. J.W. Gogola, *Oddani Bogu...*, dz. cyt., s. 277.

Formacja permanentna w zgromadzeniu sióstr magdalenek od pokuty jest prowadzona w trybie zwyczajnym i nadzwyczajnym. W trybie zwyczajnym odpowiedzialna jest za nią każda siostra, w nadzwyczajnym zaś wyznacza się osobę kierującą przy aktywnym zaangażowaniu osobistym każdej magdaleny od pokuty. Formacja ciągła zwyczajna dokonuje się przez lekturę oraz medytację słowa Bożego, codzienne życie sakramentalne, wydarzenia i sytuacje dnia, relacje z ludźmi oraz wspólnotę zakonną. Każda ze wspólnot magdaleńskich powinna się starać o tworzenie klimatu sprzyjającego pogłębianiu życia duchowego oraz rozeznawaniu natchnień Ducha Świętego w realizacji charyzmatu²⁵⁶. W ramach formacji ciągłej nadzwyczajnej organizowane są w Zgromadzeniu lub poza nim kursy i sesje sprzyjające odnowie duchowo-apostolskiej. Wśród wielu podejmowanych inicjatyw należy wymienić sympozja naukowe pogłębiające duchowość magdaleńską, warsztaty komunikacji interpersonalnej, doroczne sześciodniowe rekolekcje zakonne, kilkudniowe spotkania formacyjne oraz urlopy wypoczynkowe dla poszczególnych grup wiekowych sióstr. Siostry przed jubileuszami życia zakonnego mają możliwość uczestniczenia w rekolekcjach typu *lectio divina* lub ignacjańskich, kursach odnowy życia zakonnego poza Zgromadzeniem (w innych domach rekolekcyjnych lub wspólnotach zakonnych). Wszelkie działania formacyjne sprzyjają podjęciu refleksji nad dotychczasowym przebiegiem życia zakonnego sióstr oraz odczytaniu go na nowo w świetle Ewangelii i charyzmatu²⁵⁷. Każda wspólnota magdalenek od pokuty jest zobowiązana do opracowania rocznego programu formacji ciągłej, który uwzględnia możliwości i warunki w miejscu pełnienia apostołatu Zgromadzenia. Formacja ciągła w przypadku całego instytutu, jak też każdej siostry jest prowadzona w ramach charyzmatu, zgodna z nauczaniem Kościoła, otwarta na problemy współczesnego świata z zachowaniem wierności tradycji Zgromadzenia w jego misji. Przygotowuje też siostry do podejmowania różnorodnych zadań apostolskich, uwzględniając ich zdolności oraz rozwijając ich kompetencje zawodowe.

Żadne programy ani środki nie zastąpią na drodze formacji permanentnej osobistej odpowiedzialności i zaangażowania. Indywidualne powołanie przez

²⁵⁶ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 204.

²⁵⁷ Por. tamże, art. 206.

Boga implikuje konieczność pogłębiania więzi z Nim oraz dbania o rozwój tożsamości osoby konsekrowanej. Stąd w procesie formacji warto promować postawę tzw. autoformacji, której brak wiąże się z realnym zagrożeniem wytrwania w powołaniu²⁵⁸. Pogłębianie formacji, jak wyjaśnia dokument *Vita consecrata*, pomaga kobiecie konsekrowanej lepiej zrozumieć własne dary i ożywia ich niezbędną wymianę we wspólnocie Kościoła (por. VC 58), stanowi także czynnik decydujący o zachowaniu stałej młodości i gorliwości ducha każdej osoby powołanej (por. VC 70). Dlatego tak ważna jest troska o pogłębianie formacji, której zakończeniem jest moment śmierci. Ta ostatnia godzina życia jest okazją do przeżycia przez osobę konsekrowaną zjednoczenia z godziną męki Chrystusa. Przeżywane w taki sposób końcowe dni człowieka stają się aktem miłości i zawierzenia Bogu²⁵⁹.

3. Śluby czystości, ubóstwa i posłuszeństwa

3.1. Ślub czystości

W opracowaniach dotyczących czystości ewangelicznej można znaleźć różnorodną terminologię, która obejmuje takie pojęcia, jak: celibat, dziewictwo, wstrzemięźliwość, czystość doskonała²⁶⁰. Niezależnie od zróżnicowania określeń fundamentem życia w czystości powinna stać się motywacja nadprzyrodzona z miłości do Chrystusa i dla świadectwa o królestwie niebieskim. Życie w czystości nie jest zarezerwowane tylko dla wybranej grupy ludzi. Do zachowania owej cnoty wezwani są wszyscy ochrzczeni, którzy „przyoblekli się w Chrystusa” (Ga 3,27), wzór wszelkiej czystości. Jezus Chrystus jako Oblubieniec obdarza ludzkie serca nowym darem miłości i zaprasza do jego odwzajemnienia. Wszyscy więc są wezwani do odpowiedzi miłością na tak cenny dar Boży. Niektórych Jezus prosi o odpowiedź pełniejszą, bardziej zdecy-

²⁵⁸ Por. M. Borawska, *Formacja permanentna*, w: *Formacja dzisiaj...*, dz. cyt., s. 168-169.

²⁵⁹ Zob. B.J. Soiński, *Psychologiczne aspekty formacji...*, art. cyt., s. 455-459.

²⁶⁰ Zob. J.W. Gogoła, *Czystość konsekrowana: teologia i praktyka*, art. cyt., s. 10-14; zob. także: J. Skawroń, *Czystość* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, dz. cyt., s. 172; S. Witek, *Czystość: doktryna moralna* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, dz. cyt., kol. 933.

dowaną i radykalną, wyrażającą się w wyborze dziewictwa lub celibatu²⁶¹. Stąd też ewangeliczną radę czystości wiąże się głównie z życiem konsekrowanym lub z kapłaństwem. W niniejszym opracowaniu termin „czystość” rozumie się jako dziewictwo ślubowane przez osoby zakonne. Należy przy tym pamiętać, że samo pojęcie czystości ma znaczenie szersze niż tylko w odniesieniu do sfery fizycznej. Dlatego czystości konsekrowanej nie da się łatwo i prosto opisać. Angażuje ona wszystkie dziedziny życia człowieka, dotyka najgłębszych skłonności natury ludzkiej (por. PC 12). Ewangeliczna rada czystości dotyczy również innych ważnych wartości z nią związanych, tj. miłości, przyjaźni, macierzyństwa, poświęcenia²⁶².

Przez dziewictwo w życiu osoby konsekrowanej dokonuje się Chrystusowa kenoza – z racji rezygnacji z tej wielkiej wartości, jaką jest dla mężczyzny i kobiety małżeństwo zamierzone przez Stwórcę, a także Jego autogeneza – z racji wewnętrznej i zewnętrznej przemiany uzdalniającej człowieka do pójścia za Chrystusem²⁶³. Osoby konsekrowane poprzez złożony ślub czystości z jednej strony uczestniczą w ekonomii odkupienia przez dobrowolne wyrzeczenie się doczesnych radości życia małżeńskiego i rodzinnego, z drugiej zaś w „beżenności ze względu na królestwo niebieskie” (por. Mt 19,12) przynoszą wśród przemijającego świata zapowiedź przyszłego zmartwychwstania i życia wiecznego (por. RD 11).

Osoby konsekrowane na mocy złożonego ślubu czystości zobowiązują się do zachowania celibatu i całkowitej powściągliwości, to jest do powstrzymywania się z miłości do Boga i bliźniego od wszelkich aktów zewnętrznych i wewnętrznych przeciwko szóstemu i dziewiątemu przykazaniu²⁶⁴. Czystość jest cnotą całkowicie pozytywną, świadczącą o wyróżniającej miłości Boga i symbolizującą tajemnicę jedności Ciała Mistycznego, jakim jest Kościół z Jego Głową (por. ET 13). Nadprzyrodzone motywy wybrania czystości prowadzą osobę konsekrowaną do całkowitego oddania się Bogu. Miłość Boga

²⁶¹ Por. Jan Paweł II, *Konsekrowana czystość w oblubieńczej jedności Chrystusa i Kościoła. Katecheza z 23 XI 1994 r.*, w: *Życie konsekrowane w nauczaniu Jana Pawła II*, red. Cz. Drażek, Kraków 1996, s. 48.

²⁶² Por. J.W. Gogola, *Oddani Bogu...*, dz. cyt., s. 188.

²⁶³ Por. H. Langkammer, *Błogosławieni czystego serca (Mt 5,8). Błogosławieństwo dla celibatariuszy?*, *Homo Meditans* 18, red. J. Misiurek, Lublin 1997, s. 135.

²⁶⁴ Zob. E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, dz. cyt., s. 323.

wyrażająca się w ślubowanej czystości umacnia również miłość ludzką do braci i sióstr. Oczyszcza ona ludzkie relacje z pobudek egoistycznych i naturalnych pożądań człowieka²⁶⁵. Uzdalnia do bezinteresownej służby bliźnim. Cnota czystości jest więc dyspozycją, która rodzi się z miłości *caritas* i sprawia, że popęd seksualny nie sprzeciwia się komunii z Bogiem, lecz zostaje uszlachetniony i dąży do niej jako swego celu. Autentyczna czystość związana z cnotą miłości staje się zdolnością miłowania. Dzięki niej osoba przeciętna egoizm, staje się gotowa do oddania siebie innym bez zastrzeżeń. Kiedy miłość przenika wszystkie reakcje, przeżycia i w ogóle całe postępowanie, staje się źródłem afirmacji osoby²⁶⁶. Dziewictwo, które stanowi zasadniczy element życia konsekrowanego, jest również intensywnym i głębokim doświadczeniem miłości międzyosobowej, tak ludzkiej, jak i boskiej. Jest ono powołaniem do miłości. Uzdalnia osobę konsekrowaną do miłości na wzór Trójcy Przenajświętszej oraz do przeżywania swego powołania jako zjednoczenia z innymi²⁶⁷.

Chrześcijaństwo pokazuje zarówno wartość czystości ślubowanej przez osoby konsekrowane, jak i czystość małżeńską, choć jest ona realizowana inaczej niż przez celibat lub dziewictwo. W małżeństwie przeżywa się ją z szacunkiem dla praw płodności, wierności i miłości. Cnota czystości podnosi sferę cielesną na wyższy poziom, zaznaczając, że w miłości najpiękniejsza jest przyjaźń. Radość z takiej więzi jest pełna, gdy łączy ciało i duszę małżonków²⁶⁸. Apostoł Paweł w Pierwszym Liście do Koryntian (7,28-40) wskazuje na czystość w znaczeniu „beżzenności dla królestwa niebieskiego”, podkreśla również wartość tego stanu, nie negując oczywiście małżeństwa: „Człowiek beżenny troszczy się o sprawy Pana, o to, jak by się przypodobać Panu” (1 Kor 7,32); „podobnie i kobieta: niezamężna i dziewica troszczy się o sprawy Pana, o to, by była święta i ciałem, i duchem” (w. 34) (por. RD 11). Stąd tak istotny jest eschatologiczny i oblubieńczy charakter czystości, który przypomina wierzącym w Chrystusa „przedziwne zaślubiny ustanowione przez Bo-

²⁶⁵ Por. tamże, s. 324.

²⁶⁶ J.W. Gogoła, *Czystość konsekrowana: teologia i praktyka*, art. cyt., s. 11-12; zob. także: K. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 2001, s. 110.

²⁶⁷ Por. J. Kiciński, *Powołanie – konsekracja – misja*, dz. cyt., s. 84.

²⁶⁸ Por. P.M. Delfieux, *Czystość – nadszedł czas, by o niej mówić*, „Pastores” 5 (1999) nr 4, s. 18.

ga, a mające objawić się w przyszłym świecie” (por. PC 12; LG 42). Na relację między czystością ślubowaną ze względu na królestwo niebieskie a małżeńską wskazywał Jan Paweł II w Adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio*. Papież podkreślił, że dziewictwo i celibat dla królestwa Bożego nie tylko nie stoją w sprzeczności z godnością małżeństwa, lecz ją zakładają i potwierdzają. Małżeństwo i celibat to dwa sposoby wyrażania i przeżywania jedynej tajemnicy przymierza Boga ze swym ludem. Bez poszanowania małżeństwa nie może także istnieć dziewictwo konsekrowane. Jeśli nie traktuje się płciowości ludzkiej jako wielkiej wartości danej przez Stwórcę, wówczas traci sens wyrzeczenie się jej dla królestwa niebieskiego (por. p. 16). I dziewictwo, i małżeństwo – jako osobne powołanie chrześcijańskie – jest charyzmatem, a więc szczególnym darem Ducha, który służy dobru powszechnemu. Nie mogą wykluczać się ani przeciwstawiać wzajemnie dary tego samego Ducha²⁶⁹.

Czystości nie można ograniczać tylko do potocznego jej rozumienia, które zazwyczaj łączy się ze sferą seksualności lub ze wstrzemięźliwością. Pełniejszy jej sens oddaje określenie biblijne „błogosławiony czystego serca” (por. Mt 5,8). Oznacza ono człowieka szczerego, bez fałszu ani podstępu wobec innych. W praktyce „czystość serca” wyraża się w trosce o szczerą, prawdziwą i bezinteresowną myśl i uczynków oraz wszystkiego, co charakteryzuje człowieka stworzonego na obraz i podobieństwo Boga. Dążenie do postępowania w konkretnych sytuacjach życiowych na wzór Jezusa Chrystusa prowadzi do rezygnacji z czegoś dobrego „dla królestwa niebieskiego”²⁷⁰. Realizując w ten sposób ewangeliczną radę czystości, osoby konsekrowane pokazują bardziej przykładem życia niż słowami, że jest możliwe prawdziwe oddanie się braciom w bezinteresownej służbie. Ponadto świadczą o wierności i stałości w miłości bez postawy dominacji ani wyłączności. Jest to o tyle ważne, że człowiek instynktownie absolutyzuje miłość ludzką. Z jednej strony egoistycznie dąży do dominacji nad osobą kochaną, z drugiej zaś z trudem zdobywa się na zrozumienie tego, że miłość wyraża się w darze z siebie (por. PI 13). Tym bardziej wymowne staje się świadectwo konsekrowanej czystości we współczesnej cywilizacji, kiedy to próbuje się na nowo zdefiniować pod-

²⁶⁹ Por. R. Cantalamessa, *Czystego serca*, Warszawa 1994, s. 60.

²⁷⁰ Por. T. Kot, *Błogosławieni czystego serca*, „Życia Duchowe” (2013) nr 76 (jesień), s. 5-6.

stawowe pojęcia i wartości życia ludzkiego, w tym także kobiecość, męskość, miłość, małżeństwo oraz rodzicielstwo. Seksualność została sprowadzona do szukania przyjemności i samozadowolenia bez przyjęcia odpowiedzialności za drugą osobę. Przykład osób konsekrowanych pomaga na nowo odkryć dar bycia kobietą i bycia mężczyzną, tak jak do tego oboje zostali powołani: „Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę” (Rdz 1,27). Czystość ewangeliczna pogłębia i uszlachetnia dar ludzkiej seksualności, przywracając jej właściwą rolę²⁷¹. Doskonała czystość jest odpowiedzią na rozpowszechniającą się kulturę hedonistyczną i szerzący się permissywizm. Ukazuje moc Bożej miłości działającej w słabej naturze ludzkiej oraz zaspokaja potrzebę przejrzystości w relacjach międzyludzkich²⁷². Osoba konsekrowana zanurzona w kontemplacji miłości trynitarnej objawionej w Chrystusie zdolna jest do miłości uniwersalnej, radykalnej. Z miłości tej czerpie moc do opanowania zmysłów i instynktów, co daje jej doświadczenie radości i wolności (por. VC 88). Człowiek ma tendencję do niesprawiedliwego rozdzielania uczuć oraz gestów życzliwości, wyrażonych przez uśmiech lub dobre słowo. Toteż osoba konsekrowana, wspierana ślubem czystości, podejmuje wysiłek, aby wychodzić na spotkanie tym, którym ofiarowuje się najmniej szacunku, godności, wartości i czułości. To m.in. oznacza określenie „być czystym”, czyli rozdzielać sprawiedliwie zdolność do życzliwości i uczuć. Ślubowana czystość wzmaga pragnienie zbliżenia się do tych najmniej kochanych, pogardzanych oraz niedowartościowanych, by pozwolić im odczuć bliskość miłosiernego Chrystusa²⁷³. Świadczenie konsekrowanej czystości – jak podkreśla Jan Paweł II w *Vita consecrata* – staje się dla młodzieży, narzeczonych, małżonków i rodzin, czyli dla każdego człowieka znakiem mocy Bożej miłości dokonującej wielkich rzeczy przez doświadczenie ludzkiej miłości. Tylko w Chrystusie można miłować Boga całym sercem, a każde stworzenie dzięki doświadczeniu tej właśnie miłości (por. VC 88). Miłość Chrystusa pomaga przekraczać bariery niechęci oraz lęku w relacji z ludźmi zepchniętymi na margines życia społecznego, niedostrzega-

²⁷¹ Por. J. Augustyn, *Czystość serca*, „Życia Duchowe” (2013) nr 76 (jesień), s. 10-11.

²⁷² Por. W. Michalczyk, *Rady ewangeliczne w „Vita consecrata”*, w: *Vita consecrata. Adhortacja...*, dz. cyt., s. 268.

²⁷³ Por. R. de Luis Carballado, *Przeżywanie ślubów zakonnych w Europie dzisiaj*, ŻK (2003) z. 6 (44), s. 27.

nymi, odrzuconymi. W tym kontekście można mówić o ewangelicznej radzie czystości jako cennym charyzmacie poszerzającym wolność serca. Osoba konsekrowana dojrzała uczuciowo staje się wolna od wszelkich uprzedzeń oraz nieuporządkowanych przywiązań do stworzenia. W ten sposób zawsze ukazuje jasno prymat Boga. Ewangeliczna rada czystości zwłaszcza w życiu kobiet konsekrowanych powinna być „płodna” i rodzić duchowe dzieci w Kościele. Kobieta konsekrowana jest matką i musi być matką, a nie „starą panną”. Radość z duchowej płodności powinna ożywiać życie osób powołanych²⁷⁴. Żyjąc w czystości na wzór Chrystusa, osoba konsekrowana prowadzi innych do nowego życia, do życia w Bogu. Dzięki mocy Ducha Świętego i Jego darom zachowujący czystość wchodzi w głęboką zażyłość z Jezusem Chrystusem, co czyni go zdolnym do miłości oblubieńczej. Dziewictwo jako czystość doskonała daje szansę duchowego umierania i zmartwychwstania z Chrystusem. Motywem owego umierania jest miłość do Chrystusa. Przeżywane w ten sposób dziewictwo nie tylko nie ogranicza ludzkiej miłości, lecz ją zdecydowanie poszerza o wymiar ofiary i wyrzeczenia²⁷⁵. Należy podkreślić, że wyrazem czystości nie jest jedynie jakiś materialny akt rezygnacji lub wyrzeczenia. Owszem, zgoda na fizyczne ograniczenia jest także konsekwencją konsekracji, niemniej ma ona przede wszystkim wartość duchową i nadprzyrodzoną. Prawdziwy sens i uzasadnienie czystości konsekrowana osiąga w wymiarze eschatologicznym²⁷⁶. Konieczność przypominania o „eschatologicznej naturze życia konsekrowanego” podkreśla dokument *Vita consecrata*, który wzywa do nieustannej troski o zbawienie, gdyż „przemija postać tego świata” (1 Kor 7,31). Natomiast jedyną i konieczną rzeczą jest „poszukiwanie królestwa Bożego i jego sprawiedliwości” (por. Mt 6,33) oraz wyczekiwanie przyjścia Chrystusa (VC 26).

Pedagogia czystości konsekrowanej powinna ułatwiać akceptację doświadczeń przeszłości tak pozytywnych – żeby Bogu dziękować, jak i negatywnych – żeby żałować i zachować czujność w przyszłości. Ponadto w procesie formacji należy ukazywać wymiar konsekrowanej czystości wyrażony w duchowym

²⁷⁴ Por. Franciszek, *Droga adoracji i służby. Przemówienie podczas spotkania z przełożonymi żeńskich zgromadzeń zakonnych w Rzymie* (8 V 2013 r.), OR (2013) nr 7, s. 8.

²⁷⁵ Por. A. Dziega, *List pasterski o radzie i ślubie czystości*, ViaCon 7 (2004) nr 3, s. 11.

²⁷⁶ Por. J. Tupikowski, *Rady ewangeliczne w szkole Słowa Bożego*, ŻK (2007) z. 1 (63), s. 46.

rodzicielstwie oraz wskazywać niebezpieczeństwo wynikające z nieroztropnego korzystania z środków przekazu. Należy również zwracać uwagę na kontakty osobiste, które mogłyby przeszkadzać w praktykowaniu ewangelicznej rady czystości (por. PI 13). W wychowaniu kandydatek do życia zakonnego należy zatem położyć nacisk na kształtowanie dojrzałej osobowości. Dobrze uformowana osoba potrafi wziąć odpowiedzialność za swoje uczucia. Panuje nad sferą emocjonalną, stara się reagować adekwatnie do zaistniałej trudnej sytuacji w relacji do siebie i innych. Zachowuje dystans do własnych potrzeb wynikających z ludzkiej natury, starając się podporządkować je wartościom wyższym. Poznanie i zrozumienie siebie prowadzi do stabilności osoby i pomaga konsekwentnie trwać w podjętych zobowiązaniach wynikających ze złożonego ślubu czystości²⁷⁷. Praktykowanie cnoty czystości wspomaga życie sakramentalne, więź z Chrystusem prowadząca do głębokiego życia wewnętrznego i gorliwej modlitwy, nabożeństwo do Matki Bożej, szczególnie zawierzenie Jej Niepokalanemu Sercu. Nie bez znaczenia pozostają dobre relacje we wspólnocie. Wzajemne zrozumienie, szacunek, życzliwość członków tej samej wspólnoty dają moc do pokonywania pokusy osamotnienia i zapobiegają szukaniu kompensacji w kontaktach poza nią. Wśród innych środków umacniających osobę konsekrowaną na drodze praktykowania rady czystości należy wymienić uporządkowane zorganizowanie dnia i pracy, odpoczynek, dbałość o sprawność fizyczną, rekreację we wspólnocie, przestrzeganie higieny²⁷⁸. W wiernym praktykowaniu czystości pomaga zachowanie czujności i związana z nią postawa modlitewna. Niekiedy osoba konsekrowana musi podjąć wysiłek, aby rozpocząć modlitwę, uczestniczyć w określonym jej rytmie wyznaczonym przez pory dnia. Trud ten wiąże się z pokusą aktywizmu, straconego czasu, bezużyteczności, gdyż świat rzekomo potrzebuje przecież czynnego zaangażowania osób powołanych, nie zaś kontemplacji. Ponieważ modlitwa daje osobie powołanej siłę i staje się źródłem czujności wobec tajemnicy konsekracji ciała, nie należy ulegać zniechęceniu i zwątpieniu. Wezwanie do modlitwy płynie z przykładu Jezusa Chrystusa, który chociaż wiedział o potrzebach ludzi, ich cierpieniu i nędzy, udawał się

²⁷⁷ Obszerny wykład na temat dojrzałej osobowości: zob. A.J. Nowak, *Osoba konsekrowana*, cz. 3: *Ślub czystości*, Lublin 1999, s. 283-374.

²⁷⁸ Por. E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, dz. cyt., s. 337.

w miejsca odosobnione na modlitwę²⁷⁹. Mimo wszelkich trudności osoba konsekrowana powinna trwać na modlitwie, aby nie ulec pokusie (Łk 22,40). Obok modlitwy ważną rolę w zachowaniu czystości odgrywa asceza. Życie w pewnej surowości, wstrzeźliwości, kontroli i panowaniu nad sobą pozwala utrzymać w czystości sferę uczuciową, psychiczną, fizyczną oraz duchową. Systematyczne ćwiczenie się w ascezie utwierdza prymat ducha nad ciałem. Pomaga dotrzymać zobowiązań wynikających ze ślubu czystości. Straż zmysłów i wyobraźni prowadzi do ustawienia na właściwym miejscu „ja”, które chciałoby dominować, stawiając siebie w centrum²⁸⁰. Czystość domaga się osiągnięcia panowania nad sobą, które jest pedagogią ludzkiej wolności. Osoba konsekrowana poprzez profesję ewangelicznej rady czystości jest wezwana do tego, by „posiadać siebie”, aby pełniej należeć do Chrystusa. Albo osoba panuje nad swoimi namiętnościami i tym samym osiąga pokój, albo pozwala zniewolić się przez nie i staje się nieszczęśliwa (por. KKK 2339). Uznając prawdę o sobie i skłonnościach natury skażonej grzechem, widzi niewystarczalność własnych sił w zachowaniu ślubowanej czystości, uwalnia się od zarozumiałości i egoizmu, a przez to otwiera się na Boga²⁸¹. Dar czystości może być prawdziwie przeżywany tylko w wolności opartej na udzielonej przez Boga łasce. Konsekrowana czystość umacniana w świetle i mocy słowa Bożego staje się doświadczeniem pokoju i radości²⁸². Tym samym – jak podkreśla dokument *Vita consecrata* – przykład osób żyjących według ewangelicznej rady czystości dostarcza cennych przesłanek dla wychowania do czystości również w innych stanach życia. Zanurzona w kontemplacji miłości trynitarnej osoba konsekrowana zdolna jest do miłości radykalnej i uniwersalnej, dającej moc do opanowania skłonności natury ludzkiej, przez co daje doświadczenie wewnętrznej wolności (por. VC 88).

Prawo własne instytutów zakonnych oparte na dokumentach Kościoła i właściwym im charyzmacie precyzuje sposoby realizacji ślubu czystości. Siostry magdalenki od pokuty przez ślubowaną czystość uczą się miłować ludzi na wzór Serca Jezusa. Swoje możliwości cielesnoduchowe angażują

²⁷⁹ Por. A.J. Nowak, *Osoba konsekrowana*, cz. 3, dz. cyt., s. 168-169.

²⁸⁰ Por. U. Terrinoni, *Słowo Boże i śluby zakonne. Obrazy biblijne*, cz. 2: *Czystość*, tłum. P. Mikulska, Kraków 2004, s. 126-127.

²⁸¹ Por. J.W. Gogola, *Czystość konsekrowana: teologia i praktyka*, art. cyt., s. 62-63.

²⁸² Por. J. Tupikowski, *Rady ewangeliczne...*, art. cyt., s. 48.

w oblubieńcze zjednoczenie z Chrystusem, co z kolei kształtuje w nich dyspozycyjność w służbie bliźnim. Każda siostra przyjmuje wielkodusznie dar czystości ze względu na ekspiacyjny charakter życia ofiarowanego za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet. Powołanie do macierzyństwa właściwe naturze kobiecej siostry realizują w wymiarze duchowym. W praktyce wyraża się ono poprzez modlitwę za dziewczęta i kobiety dotknięte cierpieniami psychicznymi oraz moralnymi, poprzez pracę wychowawczą wśród dziewcząt w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, poprzez formację religijną i intelektualną laikatu żeńskiego. We wszystkich podejmowanych działaniach apostołskich siostry starają się ukazać piękno godności kobiety i pomóc błądzącym wrócić na drogę Bożych przykazań²⁸³. W zachowaniu przez siostry ślubu czystości, jak podają konstytucje Zgromadzenia, pomaga przede wszystkim modlitwa, głębokie życie sakramentalne, czuwanie nad zmysłami, dobrze uformowane sumienie, otwartość wobec kierownika duchowego oraz przełożonych, znajomość praw natury ludzkiej, w tym szczególnie własnej kobiecości²⁸⁴. Wśród wielu środków pomocniczych w realizacji ślubu czystości ważną rolę odgrywa prawdziwa miłość siostrzana. Dlatego w formacji do życia wspólnego należy docenić wartość wzajemnych relacji z jednoczesnym dostrzeganiem niebezpieczeństwa przyjaźni partykularnych. Atmosfera życzliwości sprzyja rozwojowi psychiki ludzkiej i zachowaniu równowagi emocjonalnej²⁸⁵. Życie wspólne w zgromadzeniu magdalenek od pokuty jest tak organizowane, aby mogły pogłębiać się więzi siostrzane wspierające zobowiązania do zachowania i rozwoju czystości. Tym samym magdalenki od pokuty stają się znakiem miłości obejmującej wszystkich ludzi, której źródłem jest przebite na krzyżu Serce Jezusa.

3.2. Ślub ubóstwa

Słowo „ubóstwo” ma wiele znaczeń i może być omawiane w różnych aspektach, np. chrystologicznym, indywidualnym lub wspólnotowym. Z terminem „ubóstwo” (łac. *paupertas*), tłumaczonym jako «stan człowieka lub jakiejś

²⁸³ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 28-29.

²⁸⁴ Por. tamże, art. 31-34.

²⁸⁵ Por. J. Kiciński, *Miejsce wspólnoty zakonnej w przeżywaniu ślubu czystości*, ŻK (2005) z. 3 (53), s. 50.

grupy osób posiadających pewne minimum egzystencjalne», wiąże się inne słowo łacińskie: *pauper* – to znaczy «ubogi». Ubogim określa się człowieka posiadającego jedynie takie dobra materialne, które są konieczne do godnego życia²⁸⁶. Jezus Chrystus swoim przykładem wezwał do życia w ubóstwie i związał z nim pierwsze błogosławieństwo: „Błogosławieni [jesteście], ubodzy, albowiem do was należy królestwo Boże” (Łk 6,20).

Ubóstwo pochwalone w błogosławieństwach jest cnotą szczodrości. Osobę realizującą ewangeliczną radę ubóstwa wzywa się do dzielenia się dobrami materialnymi i duchowymi z miłości, tak by ich nadmiar mógł zaradzić niedostatkom drugim (por. KKK 2833). Jezus Chrystus, „będąc bogatym, dla nas stał się ubogim, aby nas ubóstwem swoim ubogacić” (por. 2 Kor 8,9). Ubóstwo stanowi podstawę zrozumienia tajemnicy obdarowania człowieka naturą boską – obdarowania, jakie dokonało się właśnie w Jezusie Chrystusie. Ubóstwo Chrystusa kryje w sobie nieskończone bogactwo Boga, które udzielone człowiekowi w potęgze Jego łaski stwarza w człowieku źródło ubogacania innych i uzdalnia do obdarowywania ich na podobieństwo samego Boga. Przebieg owego ubogacania został zapisany na kartach Ewangelii, swój zaś szczyt osiąga w wydarzeniu paschalnym: zupełne ubóstwo Chrystus ukazuje na krzyżu, obdarowanie człowieka pełnią nowego życia następuje przez zmartwychwstanie (por. RD 12). Do takiej drogi zostały wezwane osoby konsekrowane przez ślubowaną radę ubóstwa. Obierając życie ubogie w oderwaniu od przywiązania do rzeczy materialnych, zyskują większą swobodę poświęcenia się służbie bliźnim. Praktykowane indywidualnie i wspólnotowo ubóstwo jest wymownym środkiem apostolskim wobec współczesnego świata dążącego do nadmiernego gromadzenia. Przykład zawierzenia swojego życia Bożej Opatrzności przez osoby konsekrowane ma moc pociągającą innych do życia Ewangelią (por. PC 13). Świadectwo miłości i pokory w życiu ubogim na wzór Jezusa Chrystusa, jakie składają mężczyźni i kobiety, staje się wyrazem wolności. Przyjmując ubóstwo w wolności synów Bożych, dokładniej naśladują oni ofiarę Zbawiciela i wyraźniej ją ukazują (por. LG 42). Realizacja ewangelicznej rady ubóstwa rozpoczyna się od uznania własnej nędzy ducho-

²⁸⁶ Por. J.W. Gogola, *Rady ewangeliczne. Teologia, praktyka, formacja*, Kraków 1999, s. 132.

wej i tego, że wszystko jest darem łaski. Św. Paweł Apostoł podkreśla tę prawdę w słowach: „Cóż masz, czego byś nie otrzymał? A jeśliś otrzymał, to czemu się chełpisz, tak jakbyś nie otrzymał?” (1 Kor 4,7). Wszystko więc, cokolwiek człowiek chce ofiarować Bogu, wcześniej już było mu darowane przez Boga. A zatem ubóstwo jest blisko spokrewnione z pokorą, będącą uznaniem prawdy o sobie²⁸⁷.

Ubóstwo duchowe to również rezygnacja z jakichkolwiek roszczeń wobec Boga i uwolnienie się od dążenia do perfekcjonizmu, który stanowi zwykle formę egoizmu wprowadzającą w życie człowieka zamęt i niepokój. Prawdziwe ubóstwo duchowe pomaga osobie powołanej uwalniać od lęków o jej własną sprawiedliwość oraz chroni przed pokusą stawania przed Bogiem w postawie sprawiedliwego. Ubóstwo wyraża się w mądrości, która strzeże człowieka, aby nieuporządkowane pragnienia korzystania i posiadania nie przysłoniły mu tego, czym Bóg pragnie go ubogacić. Autentycznie przeżywane ubóstwo prowadzi do ogołocenia samego siebie i zaakceptowania wszystkiego, co wynika z ograniczoności ludzkiej natury²⁸⁸. Na bazie ubóstwa duchowego, rozumianego również jako dzielenie się wiarą, duchowością i miłością do Boga, kształtuje się postawa ubóstwa materialnego²⁸⁹.

Świadectwo życia według ewangelicznej rady ubóstwa jest dziś bardziej konieczne niż w jakiegokolwiek innej epoce, ponieważ człowiek czuje się zdominowany, ograniczony i sterowany przez kulturę posiadania. Ślubując ubóstwo, osoby konsekrowane swoim życiem objawiają prawdę, że prawdziwym bogactwem ludzkiego serca jest Bóg, oraz ukazują przemieniającą moc błogosławieństw²⁹⁰. W obliczu niepewności, w jakiej żyje większość ludzi, oraz wobec słabości duchowej i moralnej – zwłaszcza młodzieży – przed wspólnotami chrześcijańskimi, w tym również instytucjami życia konsekrowanego stają nowe wyzwania.

Jednym z nich jest współczesne wyzwanie, jakie stawia osobom konsekrowanym materialistyczna żądza posiadania, lekceważąca potrzeby i cierpienia słabszych. Odpowiedź, jakiej udzielają osoby konsekrowane na tę swoistą

²⁸⁷ Por. tamże, s. 15.

²⁸⁸ Por. tamże, s. 16.

²⁸⁹ Por. J. Kiciński, *Powołanie – konsekracja – misja*, dz. cyt., s. 102.

²⁹⁰ B. Hylla, *Błogosławieni, którymi kieruje duch ubóstwa*, *ViaCon* 13 (2009) nr 3, s. 14.

provokację, konkretyzuje się w różnych formach działalności szerzącej solidarność i miłosierdzie (por. VC 89). Kolejną niepokojącą sytuacją jest zjawisko „ekonomii wykluczającej i niesprawiedliwej”, w której wszystko poddane jest prawu silniejszego i stanowi przedmiot rywalizacji. Wobec tego zjawiska skuteczne okazuje się świadectwo osób konsekrowanych o tym, że „zasada bezinteresowności i logika daru” obowiązują również w dziedzinie ekonomii. Charyzmat założycielski każdego instytutu jest w pełni wpisany w logikę „bycia darem”²⁹¹. Osoby konsekrowane wnoszą swój wkład w rozwój ekonomiczny, społeczny i polityczny. Wierność charyzmatowi założycielskiemu i wynikającemu z niego dziedzictwu duchowemu pozostaje pierwszym kryterium oceny administracji, zarządzania i wszelkiej działalności podejmowanej w instytutach²⁹². Należy czuwać nad roztropnym i przejrzystym zarządzaniem dobrami instytutu, aby je chronić i zachowywać przy łączeniu sfery charyzmatyczno-duchowej z ekonomiczną i skutecznością, co ma swoje źródło w tradycji zarządzania instytutami, która nie toleruje marnotrawstwa i przywiązuje wagę do dobrego wykorzystywania zasobów. Ubóstwo zakonne przeżywane na wzór Chrystusowego jest solidarnością, dzieleniem się z innymi i miłosierdziem. Wyraża się we wstrzeźliwości, w poszukiwaniu sprawiedliwości, w radości z tego, co istotne. Chroni przed materialnymi bożkami, które przesłaniają ludziom prawdziwy sens życia²⁹³. „Ewangeliczna rada ubóstwa do naśladowania Chrystusa [...] prócz życia w rzeczywistości i w duchu ubogiego [...] niesie ze sobą zależność i ograniczenie w używaniu dóbr i dysponowaniu nimi, zgodnie z własnym prawem poszczególnych instytutów” (KPK, kan. 600).

Z ewangeliczną radą ubóstwa łączy się cnota teologalna: nadzieja. Pozwala ona pragnąć Boga jako najwyższego dobra. Każdy chrześcijanin żyjący nadzieją wprowadza w życie radę ubóstwa, gdyż nie przedkłada żadnego dobra

²⁹¹ Franciszek, *Trzeba przeciwstawić się ekonomii wykluczenia...*, art. cyt., s. 33.

²⁹² Właściwe zarządzanie dobrami materialnymi instytutów oraz ich wkład w rozwój gospodarczy i ekonomiczny określają nie tylko konstytucje i rozporządzenia własne instytutów. Od strony prawnej i duchowej temat ten poruszono na sympozjum gromadzącym przełożonych generalnych, ekonomów różnych zgromadzeń zakonnych, jakie odbyło się w Rzymie w marcu 2014 r. Owocem tego spotkania jest list okólny Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego *Wytyczne dotyczące zarządzania dobrami w instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego* (2 VIII 2014 r.), Watykan 2014.

²⁹³ Franciszek, *Trzeba przeciwstawić się ekonomii wykluczenia*, art. cyt., s. 33.

ziemskiego nad Chrystusa i Jego królestwo. Im bliżej jego serce przebywa przy Bogu, tym mniej jest związany z dobrami doczesnymi i łatwiej żyje radą ubóstwa. Ślubowane ubóstwo broni osobę konsekrowaną przed obraniem dobra ziemskiego jako celu ostatecznego²⁹⁴. Zakonnik lub zakonnica nie przestają jedynie na zależności od przełożonych w używaniu dóbr materialnych, lecz muszą realnie i duchem żyć w ubóstwie, jako że skarb swój mają w niebie (por. Mt 6,20; por. PC 13).

Zauważa się niepokojące zjawisko przeniesienia na płaszczyznę relacji międzyludzkich zasad rządzących gospodarką konsumencką, nastawioną na szybką wymianę towarów w sklepach. W relacjach między ludźmi trzeba podjąć pewien wysiłek negocjacji, ustępstw, kompromisów i poświęceń. Inaczej zwykło się obchodzić z dobrami konsumpcyjnymi: kiedy się znudzą, można je wymienić na inny towar lub bez zobowiązań wyrzucić. Pokusa, by wzory konsumpcyjnego zachowania przenieść na relacje osobowe, jest silna i trudna do odparcia, tym bardziej gdy daje człowiekowi możliwość cofnięcia decyzji²⁹⁵. Problem ten dotyka również wspólnoty zakonne, dlatego zwłaszcza w formacji permanentnej zwraca się uwagę na kształtowanie właściwych relacji interpersonalnych.

Współczesna gospodarka i styl życia społecznego i kulturowego zmieniły się znacznie na przestrzeni wieków. Także rozumienie zakonnego ubóstwa wobec dzisiejszych standardów życia trzeba przewartościować. Bardziej niż o cierpienie niedostatku z najbiedniejszymi potrzebne jest uchwycenie i poznanie przyczyny oraz próba zaradzenia ich nędzy. Obok ubóstwa materialnego ludzie doświadczają obecnie innego rodzaju ubóstwa, wyrażającego się w zagubieniu lub bezradności duchowej. Dzielenie ich trosk i dylematów codzienności jest najbliższym Ewangelii świadectwem, jakie osoby zakonne mogą dać światu²⁹⁶. Aby świadectwo to było autentyczne i skuteczne, wymaga od osoby konsekrowanej prawdziwie ubogiego ducha: postawy wolnej od egoistycznych interesów, gotowej do podejmowania działań dla dobra innych. Wychodzenie do ludzi, zrozumienie ich sytuacji życiowej pomagają osobie

²⁹⁴ Zob. J.W. Gogola, *Oddani Bogu...*, dz. cyt., s. 138.

²⁹⁵ Por. Z. Bauman, *Śmieć*, „Znak” (2014) nr 715 (12), s. 11.

²⁹⁶ Zob. B. Sawicki, *Ubóstwo zakonne a gospodarka rynkowa*, „Ethos” 24 (2011) nr 4 (96), s. 211.

realizującej ewangeliczną radę ubóstwa przewyższać wszelkiego rodzaju formy egoizmu według logiki Ewangelii, która uczy ufności w Bożą Opatrzność. Tak praktykowane ubóstwo ukazuje całemu światu, że to nie człowiek buduje królestwo Boże, to nie ludzkie środki powodują jego wzrost, lecz sprawia to przede wszystkim łaska Pana działająca w ludzkiej słabości. „Ubóstwo, które uczy solidarności, dzielenia się i miłości, wyraża się także w umiarkowaniu i radości z tego, co istotne, aby przestrzegać przed materialnymi bożkami, które przesłaniają autentyczny sens życia”²⁹⁷.

Wierność ewangelicznej radzie ubóstwa domaga się oderwania od tego, co proponuje świat. Współcześnie zauważa się tendencję do podporządkowywania sobie ludzi oraz do posiadania, zdobywania wiedzy i władzy. Osoby zakonne, zdając się na Boga i Jego Opatrzność, dobrowolnie rezygnują z protekcji i wsparcia ludzi bogatych i wpływowych, z prestiżu wynikającego z dominacji w pewnych dziedzinach życia oraz z uznania ze strony ludzi²⁹⁸. Należy zaznaczyć, że ubóstwo nie jest pogardą dla dóbr stworzonych. Stworzenia są dziełem Boga i z tego tytułu zasługują na podziw. Jezus swoim uczniom nie proponuje porzucenia wszystkich dóbr naturalnych po to, by niczego nie posiadali, lecz po to, by zwrócili swoje pragnienia ku prawdziwemu dobru. Dobra ziemskie są przejściowe i nie będą potrzebne w życiu przyszłym, dlatego Jezus chce udzielać swoim uczniom dóbr duchowych. To właśnie gromadzenie skarbu w niebie stanowi istotę ewangelicznego ubóstwa²⁹⁹. Osoba konsekrowana ślubująca ubóstwo nie potępia ani nie lekceważy prawa do posiadania dóbr doczesnych, nie wyrzeka się też tego prawa dla samego wyrzeczenia. Taka postawa byłaby wyrazem braku istotnej motywacji postawy ubóstwa, którą jest właściwe korzystanie z dóbr stworzonych i zawierzenie swojego życia Bogu³⁰⁰.

W życiu osoby konsekrowanej istnieje niebezpieczeństwo sprzeniewierzenia się ślubowi ubóstwa. Dzieje się tak wtedy, gdy zabiega ona o posiadanie dóbr ziemskich tak w wymiarze materialnym (posiadanie rzeczy), jak i w wymiarze społecznym (posiadania władzy, uznania, prestiżu). Prowadzi to do

²⁹⁷ Por. Franciszek, *Droga adoracji i służby...*, art. cyt., s. 8.

²⁹⁸ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 45.

²⁹⁹ Por. J.W. Gogola, *Ubóstwo konsekrowane: teologia i praktyka*, w: *Formacja zakonna*, t. 4: *W trosce o ducha*, red. tenże, Kraków 1998, s. 67.

³⁰⁰ Por. A.J. Nowak, *Osoba konsekrowana*, cz. 1: *Ślub ubóstwa*, Lublin 1992, s. 56.

osobistego zniewolenia osoby konsekrowanej, które może wyrażać się podkreśleniem swojego „ja” z racji posiadania dóbr materialnych oraz uzależnienia od oceny i opinii społecznej. Taką postawę można określić jako bałwochwalstwo lub „duchowe cudzołóstwo”³⁰¹. Wszyscy zaś wezwani są do właściwego korzystania z dóbr materialnych: „Niechaj tedy wszyscy starają się należycie kierować swymi uczuciami, aby korzystanie z rzeczy ziemskich i przywiązanie do bogactw wbrew duchowi ewangelicznego ubóstwa nie przeszkodziło im w osiągnięciu doskonałej miłości” (LG 42).

W wychowaniu do praktykowania ewangelicznego ubóstwa należy wziąć pod uwagę sytuację materialną kandydatów do życia zakonnego. Wielu z nich posiadało pewną niezależność finansową i nie przywykło do odmawiania sobie tego, co zbędne. Przeciwnie, spełniali wszystkie swoje zachcianki. Inni posiadali niewiele, a poziom ich życia w domu rodzinnym był niższy niż we wspólnocie zakonnej (por. PI 14). Aby poprzestawać na tym, co konieczne, i nie pragnąć tego, co zbędne, należy uwzględnić w formacji do życia według ducha ubóstwa zarówno jedną, jak i drugą sytuację. Wezwanie to dotyczy również ubioru zakonnego, który ma być zewnętrznym znakiem życia ubogiego przeżywanego w jedności z Chrystusem. W ten sposób osoby konsekrowane mogą iść w ślady Chrystusa ukrzyżowanego i ubogiego, zanurzając się w Jego misterium i za Jego przykładem wybierając pokorę, ubóstwo i łagodność³⁰². Sobór Watykański II w dekreście *Perfectae caritatis* zwraca uwagę na strój zakonny jako znak konsekracji i zaznacza, że powinien być prosty, skromny, ubogi i równocześnie estetyczny. Ponadto zgodnie z wymaganiami historycznymi musi być przystosowany do warunków czasu i miejsca, a także posługi (por. PC 17). Nie może też stanowić okazji do uzyskiwania przywilejów socjalnych, kościelnych ani społecznych. Wybrany przez zakonnice i zakonników styl życia powinien charakteryzować się prawdziwym ubóstwem i tym samym dawać swobodę poświęcenia się bliźnim. Nie można służyć ubogim, nie dzieląc ich niedostatków i trudów dnia codziennego, dlatego w tej dziedzinie oczekuje się od osób zakonnych odnowionego i zdecydowane-

³⁰¹ Zob. tamże, s. 85; określenie „duchowe cudzołóstwo”, które odnosi do zła wynikającego z przywiązania do przedmiotu, autor podaje za: P. Semenenko, *Życie wewnętrzne*, Lwów 1931.

³⁰² Por. A. Mirek, *Jan Paweł II do kobiet konsekrowanych*, *ViaCon* 17 (2014) nr 9-10, s. 27.

go przykładu ewangelicznego wyrzeczenia i umiarkowania. Czytelne świadectwo wyrażające się w braterskim stylu życia inspirowanym zasadami prostoty i gościnności może być również wymownym środkiem apostołskim dla tych, którzy są obojętni na potrzeby bliźnich (por. VC 90). Stąd ubóstwo ewangeliczne – obok ubóstwa rozumianego jako oderwanie się od rzeczy materialnych lub ubóstwa duchowego rozumianego jako całkowite zawierzenia siebie Bogu – wyraża się w solidarności z ubogimi i w podejmowaniu pracy zarobkowej. Zawierzenie się Bogu zakłada unikanie zapobiegliwości poprzez niemartwienie się o dobra doczesne (por. Mt 6,25-34). Postawa oderwania się od rzeczy materialnych ukierunkowuje osobę zakonną na dobra niebieskie i wychowuje do postawy służebnej wobec innych. W życiu zakonnym wypełnianie ślubu ubóstwa wyraża się również w zależności od przełożonego oraz w ograniczeniach w używaniu dóbr. Jak Chrystus zależał od Ojca w wypełnieniu Jego woli, tak osoba zakonna zależy od przełożonego, który pomaga jej w realizacji powołania³⁰³.

W zakres ubóstwa wchodzi także obowiązek podjęcia pracy. Zgodnie z nauką Soboru Watykańskiego II zawartą w dekrecie *Perfectae caritatis* wszyscy, którzy obrali drogę dobrowolnego ubóstwa, powinni „podlegać powszechnemu prawu pracy”. W ten sposób zdobywają oni środki konieczne na utrzymanie oraz prowadzenie dzieł apostolatu (por. PC 13). Właściwa postawa ewangeliczna nakazuje każdemu chrześcijaninowi widzieć w dobrach materialnych pozyskanych z zachowaniem sprawiedliwości przede wszystkim dobro jemu zawierzone. Dlatego też powinien zarządzać nim uczciwie nie tylko ze względu na własne korzyści, lecz biorąc również pod uwagę potrzeby innych. Taka postawa jest wyrazem ubóstwa ducha, które wymaga wyobraźni miłosierdzia (por. NMI 50) i otwartości na niesienie braterskiej pomocy. Jezusowy radykalny sposób życia jest możliwy także i dzisiaj, czego świadectwem jest życie osób konsekrowanych. Żyjąc ubogo, mogą one łatwiej zrozumieć ludzi dotkniętych zwykłą biedą materialną i duchową. Przyjmując ubogi styl życia na wzór Chrystusowego ubóstwa, konsekrowani są dyspozycyjni i ofiarni wobec potrzebujących pomocy. W ten sposób zakonnicy i zakonnice uka-

³⁰³ Zob. M. Zawada, *Znaczenie kontemplacji Chrystusa na drodze rad ewangelicznych*, ŻK (2014) z. 3 (107), s. 19.

zują miłosierne oblicze Boga³⁰⁴. Siostry magdalenki od pokuty, wypełniając wezwanie soborowe do poddania się prawu pracy (por. PC 13), świadczą wobec bliźnich o sensie ludzkiej pracy wykonywanej w duchu wolności oraz jako środka utrzymania i służenia innym. Wykonując sumiennie powierzone im prace, siostry wynagradzają Bogu za bliźnich, którzy lekceważą lub źle wypełniają swoje obowiązki³⁰⁵.

Wezwanie do życia ubogiego magdalenki od pokuty realizują również przez umiarkowane korzystanie z rzeczy potrzebnych oraz przez podejmowane wyrzeczenia. Wszystkie sytuacje, które wiążą się z doświadczeniem niedostatku, pozwalają siostronom stawać się wolnymi wobec rzeczy materialnych, pomagają przewyciężyć wrodzoną chęć posiadania oraz kierować uwagę na sprawy królestwa Bożego³⁰⁶. W duchu ślubowanego ubóstwa siostry całkowicie zdają się na Boga, nie oczekując uznania ze strony ludzi, starają się wypełniać wolę Boga wobec nich samych i całego instytutu³⁰⁷.

Dla społeczeństw żyjących w dobrobycie, narażonych na utratę właściwej oceny wartości rzeczy, ubóstwo stanowi prorocze wyzwanie, które przeciwstawia się bałwochwalstwu pieniądza. Styl życia oparty na ewangelicznej radzie ubóstwa, odznaczający się wyrzeczeniem i umiarkowaniem oraz prostotą i gościnnością, jest wymownym znakiem dla innych. Osoby konsekrowane stają się prorokami ubóstwa, gdy pomagają dzisiejszemu człowiekowi odnaleźć Boga oraz gdy dzielą własny czas i posiadane dobra z innymi³⁰⁸. Do tego obok indywidualnego świadectwa życia ubogiego potrzebny jest również wspólnotowy przykład ubóstwa. Dlatego – jak podaje prawo własne magdalenek od pokuty – siostry dostosowują styl życia wspólnotowego do środowiska, w jakim żyją, w urządzaniu domów i mieszkań unikają zbytku, w korzystaniu ze środków transportu unikają wszelkiego pozoru luksusu, wystrzegają się niegodziwego zysku i gromadzenia dóbr³⁰⁹. Styl życia sióstr nie powinien odbiegać od przeciętnego poziomu spotykanego w środowisku ich za-

³⁰⁴ Por. A. Dzięga, *O radzie i ślubie ewangelicznego ubóstwa*, *ViaCon* 8 (2005) nr 2 (77), s. 6-8.

³⁰⁵ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 46.

³⁰⁶ Por. tamże, art. 44.

³⁰⁷ Por. tamże, art. 45.

³⁰⁸ Zob. W. Michalczyk, *Rady ewangeliczne w „Vita consecrata”*, art. cyt., s. 268-269.

³⁰⁹ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 47.

mieszkania lub posługiwania. Życie w duchu ubóstwa ułatwia siostronom rezygnację z wyboru miejsca pracy i przyjęcie zadań powierzonych im przez przełożone. W praktyce realizacja ślubu ubóstwa wyraża się także w poprzestawaniu przez siostry na tym, co jest konieczne i pożyteczne, unikania natomiast zabezpieczania się na przyszłość³¹⁰. Zgodnie z prawem kanonicznym cokolwiek siostry nabywają swoją pracą oraz wszystko, co im przysługuje z tytułu pensji, ubezpieczenia, nagrody itp., nabywane jest dla Zgromadzenia i nie mogą one rozporządzać tym bez zezwolenia przełożonych (por. KPK, kan. 668, § 3). W duchu solidarności z potrzebującymi i w miarę swoich możliwości siostry przeznaczają część swoich zarobków na potrzeby Kościoła i pomoc biednym. Naśladując miłość Chrystusa do człowieka, magdalenki od pokuty składają z siebie dar potrzebującym przez dzielenie się również posiadanymi zdolnościami i czasem. Dlatego też – jak podaje *Dyktorium Zgromadzenia* – wspólnoty magdaleńskie powinny cechować gościnność, pokój oraz radość³¹¹.

Siostry magdalenki od pokuty ukazują sens ewangelicznego ubóstwa, polegający przede wszystkim na dawaniu świadectwa wierze, że Bóg jest prawdziwym bogactwem ludzkiego serca. Pragnienie zadośćuczynienia jest dla sióstr źródłem wyrzeczenia się dóbr doczesnych oraz podejmowania dobrowolnej pokuty w intencji wynagradzającej za grzechy świata.

3.3. Ślub posłuszeństwa

Biblijny przekaz wyznacza posłuszeństwu centralne miejsce w dziele zbawienia. Posłuszeństwo stanowi odpowiedź na pychę i nieposłuszeństwo pierwszych ludzi i wskazuje drogę powrotu do Boga³¹². Wyjaśnia to św. Paweł w Liście do Rzymian: „Jak przez nieposłuszeństwo jednego człowieka wszyscy stali się grzesznikami, tak przez posłuszeństwo Jednego wszyscy staną się sprawiedliwymi” (Rz 5,19). Poddanie się woli Bożej i posłuszeństwo Bożemu Prawu są warunkiem życia chrześcijańskiego w każdym stanie, jednak w życiu zakonnym nabierają wyjątkowego znaczenia. Ślub posłuszeństwa niesie

³¹⁰ Por. tamże, art. 50.

³¹¹ Por. *Dyktorium Zgromadzenia*, p. 22.

³¹² Por. Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich i Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych, *Idziemy naprzód z nadzieją...*, s. 22.

ze sobą powinność osobistego odniesienia do Chrystusa „posłusznego aż do śmierci – i to śmierci krzyżowej” (Flp 2,8). W wypełnianiu ewangelicznej rady posłuszeństwa trzeba widzieć moment zbawczej „ekonomii Odkupienia”, która przenika powołanie osób zakonnych w Kościele (por. RD 13). Jak podkreśla zapis prawa kanonicznego, ewangeliczna rada posłuszeństwa, podejmowana w duchu wiary i miłości do naśladowania Chrystusa posłusznego aż do śmierci, zobowiązuje do poddania własnej woli prawowitym przełożonym, gdy wydają polecenia zgodnie z własnymi konstytucjami (por. KPK, kan. 601). Stąd też ewangeliczne posłuszeństwo zakłada całkowitą uległość Duchowi Świętemu, z której wynika zakonna uległość wobec ustanowionych prawnie przełożonych. Przełożeni powinni być świadomi, że sprawowaną przez nich władzę mają pojmować jako służbę, pilnie wsłuchiwać się w głos członków wspólnoty, aby lepiej rozpoznać, czego Jezus wymaga od każdego z nich. Do nich jednak należy władza decydowania i nakazywania tego, co trzeba robić (por. RD 13). Ze swej strony przełożony powinien otaczać szacunkiem podwładnego i kształtować w nim postawę posłuszeństwa dobrowolnego, aktywnego i odpowiedzialnego. Natomiast zakonnice i zakonnicy winni w duchu wiary i umiłowania woli Bożej, zgodnie z zapisem reguły i konstytucji, okazać przełożonym pokorną uległość. Osoby zakonne, angażując w spełnianie powierzanych im zadań rozum i wolę, dary natury i łaski, przyczyniają się do wzrostu Ciała Chrystusowego według Bożego planu. Takie posłuszeństwo nie jest sprzeczne z godnością osoby ludzkiej, lecz doprowadza ją do pełnej dojrzałości i poszerza obszar jej wolności (por. PC 14). Posłuszeństwo czynne oznacza, że przyjmując polecenie od przełożonego, zakonnik wykonuje je najlepiej, jak potrafi. Nie zachowuje się jak bierny wykonawca, bezmyślnie i mechanicznie, lecz uznaje polecenie za swoje i bierze za nie całkowitą odpowiedzialność. W ten sposób dojrzałe realizuje ślub posłuszeństwa jako całkowitą ofiarę z siebie motywowaną miłością do Chrystusa. Posłuszeństwo ma charakter dobrowolny, ponieważ jest konsekwencją wolnego wyboru pójścia za Chrystusem, jakiego dokonał zakonnik. Stąd też posłuszeństwo zyskuje wymiar nadprzyrodzony i musi się realizować w „duchu wiary” i w „duchu umiłowania woli Bożej”³¹³.

³¹³ Por. J.W. Gogola, *Oddani Bogu...*, dz. cyt., s. 149-150; zob. tenże, *Rady ewangelicz-*

„Posłuszeństwo zakonne jest równocześnie naśladowaniem Chrystusa i uczestnictwem w Jego posłannictwie. [...] Dlatego wszystko, co w pełnieniu władzy lub w okazywaniu posłuszeństwa nosi cechy kompromisu, rozwiązania dyplomatycznego, przymusu czy jeszcze innych form ludzkich wybiegów, jest zdradą tego, co stanowi zasadniczą inspirację zakonnego posłuszeństwa, to jest włączenia się w posłannictwo Jezusa i wypełniania go w czasie, nawet wówczas, kiedy jest to przedsięwzięcie trudne” (por. PI 15).

Ślubowane posłuszeństwo jest wyrazem wewnętrznej wolności, tak jak ostatecznym wyrazem wolności Chrystusa było Jego posłuszeństwo „aż do śmierci” (por. RD 13). Chrystus sam oddał swoje życie w posłuszeństwie woli Ojca, aby je potem znów odzyskać (por. J 10,17). Dlatego kto chce przyjąć ewangeliczną radę posłuszeństwa, musi dokonać przejścia od tego, „co się podoba mnie”, do tego, „co się podoba Ojcu” (PI 15). W przyjęciu ewangelicznej rady posłuszeństwa i jej realizacji w codziennym życiu musi dokonać się proces uwalniania od własnego „ja”, by żyć dla dobra bliźniego. Wyjście od „ja” ku potrzebom innych pozwala osobie konsekrowanej miłować Chrystusa w sytuacjach, gdy inni nie potrafią już kochać. Kiedy osoba zakonna zgodzi się na całkowite prowadzenie przez Chrystusa, nawet wbrew temu, co sobie zaplanowała, wtedy stwierdza, że jej życie w pełni się realizuje³¹⁴. W tym kontekście posłuszeństwo zakonne jest swego rodzaju ofiarą, rezygnacją z własnej woli, by poddać się całkowicie woli Boga. Taka postawa dotyka w osobie konsekrowanej jej wolności, poddanie zaś własnej woli innej osobie oznacza zapieranie się samego siebie. W takich okolicznościach potrzeba wiary, aby przyjąć przełożonego i jego wolę jako dar od Boga. Osoba konsekrowana uczy się posłuszeństwa przez cierpienie na wzór Chrystusa, który „nauczył się posłuszeństwa przez to, co wycierpiał” (Hbr 5,8)³¹⁵.

Postawa oddania swojej woli Bogu przez posługę przełożonych we wspólnocie nie wymaga całkowitej rezygnacji ze swoich zainteresowań, planów, upodobań ani zamiarów. Trzeba rozeznawać je w dialogu z przełożonymi,

ne..., dz. cyt., s. 278-290; tenże, *Posłuszeństwo zakonne: teologia i praktyka*, w: *Formacja zakonna*, t. 2, red. tenże, Kraków 1998, s. 46-50.

³¹⁴ Por. A.J. Nowak, *Osoba konsekrowana*, cz. 2: *Ślub posłuszeństwa*, Lublin 1994, s. 184.

³¹⁵ Por. Cz. Parzyszek, *Posłuszeństwo i posługa władzy w życiu konsekrowanym. Faciem tuam, Domine, requiram*, Ząbki 2009, s. 249.

z poszanowaniem godności osoby oraz w perspektywie wiary³¹⁶. Właściwe zrozumienie wolności i jej autentycznej wartości, ściśle związanej z szacunkiem dla osoby ludzkiej, będzie sprzyjało rozwojowi osoby. Nabiera to wielkiej wagi w obecnej kulturze, kiedy „w niektórych nurtach myśli współczesnej do tego stopnia podkreśla się znaczenie wolności, że czyni się z niej absolut, który ma być źródłem wartości” (VS 32). Zauważa się jednak pewien paradoks. Z jednej strony wolności przyznaje się wielkie znaczenie, a zarazem jednak radykalnie wolność tę się kwestionuje. Ludzie uzależniają się od różnego rodzaju używek, a nawet układów politycznych i społecznych, tak że często postępują wbrew własnej woli. Z drugiej strony wielu skłania się ku temu, by pod pozorem wolności odrzucić wszelką zależność i zlekceważyć konieczne zasady posłuszeństwa. We wszystkich relacjach międzyludzkich ważne jest posłuszeństwo prawowitej władzy, które obok innych zasad pomaga zachować pewien określony ład społeczny³¹⁷.

W swoich przemówieniach kierowanych do osób konsekrowanych Jan Paweł II nazwał rady ewangeliczne czystości, ubóstwa i posłuszeństwa „trzema złotymi gwoździami życia zakonnego”. Posłuszeństwo uznał za najtrudniejsze i najbardziej skuteczne: „Posłuszeństwo zakonne jest bez wątpienia tym najbardziej ostrym spośród trzech złotych gwoździ, które jednoczą z wolą Jezusa Chrystusa wszystkich Jego naśladowców. Nie pozwólcie sobie na zanik zależności, podczas gdy obecną dążnością jest zachować sobie wolność, nie będąc od nikogo zależnym, po to, by ulegać swoim kaprysom i fantazji”³¹⁸. Uwarunkowania natury psychologicznej i społecznej, które wpływają na to, jak osoby ludzkie korzystają z wolności, badają dyscypliny naukowe zajmujące się nauką o człowieku. Wraz z szybkim rozwojem techniki często dochodzi do negacji uniwersalnych ludzkich wartości, a prawie zawsze do relatywizowania koncepcji moralności (por. VS 33). Posłuszeństwo właściwe życiu konsekrowanemu, oparte na przykładzie Jezusa Chrystusa, ukazuje prawdę, że

³¹⁶ Zob. instrukcje Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego: *Życie braterskie we wspólnocie „Congregavit nos in unum Christi amor”* oraz *Posługa władzy i posłuszeństwo. Faciem tuam, Domine, requiram*. Oba dokumenty dają szeroki wykład na temat relacji przełożony – podwładny, podkreślając rolę władzy w służbie braterstwa oraz jej wymiar duchowy.

³¹⁷ Por. Sobór Watykański II, Deklaracja o wolności religijnej *Dignitatis humanae*, 8.

³¹⁸ Jan Paweł II, *Ubodzy są zawsze pośród was*, w: *O życiu zakonnym*, wybór i oprac. E. Weron, A. Jaroch, Poznań – Warszawa 1984, s. 65.

posłuszeństwo nie stoi w sprzeczności z wolnością (por. VC 91). Natomiast nieposłuszeństwo, odrzucenie Boga i Jego przykazań, wiąże się z absolutyzowaniem własnej wolności. Wolność przeżywa się jako wyzwalająca od wszelkich hamulców, jako przestrzeń realizacji własnych ambicji lub promowania własnej osoby. Prowadzi to do władczej dominacji, nieuczciwości spotkań z ludźmi, pogardy i podporządkowania sobie innych, kreuje bożka władzy³¹⁹. Posłuszeństwo, które ślubują osoby konsekrowane, stoi niejako w opozycji do takiej postawy. Nie ma ono w sobie niczego z rezygnacji z własnej godności osobowej, lecz raczej jako wyraz synowskiej uległości jest przeniknięte wzajemnym zaufaniem, odblaskiem harmonii miłości istotowo właściwej Trójcy Przenajświętszej (por. VC 21). Człowiek staje się wolny, gdy uczy się słuchać i być posłusznym, i odwrotnie: uczy się być posłusznym, gdy stopniowo staje się wolny, to znaczy zdolny kochać i czynić dobro, wypełniając wolę Bożą³²⁰. Osoba konsekrowana, która przyjęła ewangeliczną radę posłuszeństwa wzmocnioną ślubem składanym Bogu motywowana w swoich działaniach miłością, podejmuje decyzje oparte na wierze. A zatem ślub posłuszeństwa, podobnie jak wolność, nie jest celem samym w sobie, lecz stanowi pomoc w rozwoju miłości nadprzyrodzonej. Miłość ta z kolei uzdalnia do wejścia w głębszą relację przyjaźni z Bogiem, by jednakowo traktować bliźnich. Różni się ona jakościowo od miłości opartej na ludzkich przyjaźniach, sentymentach lub na pociągu fizycznym. Wzrastanie w Bożej miłości jest procesem oczyszczania człowieka z egoizmu i tego wszystkiego, co nie jest jej godne³²¹. W procesie formacji zakonnej ważne jest, aby ukształtować w człowieku postawę właściwej pojętej wolności, tak aby mógł poprzez posłuszeństwo złożyć dar z siebie. Dlatego – jak wylicza instrukcja *Potissimum institutioni* – pedagogia posłuszeństwa stawia sobie następujące ważne cele: pomoc kandydatom do życia zakonnego w wyjściu z „anonimowości stechnicyzowanego świata” przez utwierdzenie ich we własnej tożsamości oraz otoczenie ich szacunkiem i miłością; uznanie ich prawa do odpowiedzialnych inicjatyw i decyzji; ukazanie, że wola Boże objawia się za pośrednictwem Kościoła i jego Magisterium oraz przez prawo własne instytutu wyrażone w konstytucjach

³¹⁹ Zob. M. Zawada, *Znaczenie kontemplacji Chrystusa...*, art. cyt., s. 21.

³²⁰ Por. W. Michalczyk, *Rady ewangeliczne w „Vita consecrata”*, art. cyt., s. 269.

³²¹ Por. W. Giertych, *Uwalnianie wolności*, „Pastores” 11 (2001) nr 2, s. 10-11.

i dyrektoriat (por. PI 15). Ukierunkowany w ten sposób proces formacji zapobiega zagrożeniom niedotrzymania posłuszeństwa. J. Kiciński wśród tych niebezpieczeństw wymienia m.in.: jednostronne podkreślanie wolności, indywidualizm, źle rozumiane sprawowanie władzy we wspólnocie zakonnej (autorytaryzm), nieuporządkowaną miłość, egocentryzm, niezależność w myśleniu i działaniu, pragnienie samorealizacji³²².

Posłuszeństwo chrześcijańskie powinno doprowadzić do postawy zaufania Bogu. Człowiek dopóty potrafi być posłuszny władzy, nawet takiej, która w sposób nieuzasadniony i niesprawiedliwy ogranicza jego działanie, dopóki nie zerwie dialogu z Panem Bogiem, któremu zaufa. Zawierzenie Bogu skłania człowieka do znoszenia ograniczeń i tym samym uzdalnia go do poddania się władzy. Jednakże taką postawę można przyjąć jedynie w perspektywie wiary³²³. Oparcie się w posłuszeństwie zakonnym na wierze, że prawowita władza pochodzi Boga, nie zwalnia osoby zakonnej od podejmowania refleksji nad wydanym poleceniem. Nie wymaga się ślepego wypełniania poleceń, lecz wewnętrznej dyspozycji w duchu wiary do realizacji ślubowanego posłuszeństwa³²⁴. Procesowi doskonalenia się w posłuszeństwie sprzyjają podejmowane przez podwładnych nakazy przełożonych motywowane miłością do Boga. Podejście takie nie przekreśla możliwości prowadzenia dialogu ani zgłaszania postulatów, jeśli inicjatywy podwładnego nie stoją w sprzeczności ze stylem życia zakonnego. Poddanie ich weryfikacji przełożonych staje się wyrazem posłuszeństwa z miłości³²⁵.

Przez ślub posłuszeństwa magdalenki od pokuty poświęcają całkowicie swoją wolę Bogu i z wiarą poddają się kierownictwu przełożonych³²⁶. Często wymaga to od siostr rezygnacji z własnych planów, potrzeb, przekraczania egoizmu, a nawet ofiary. Mając na celu dobro wspólne, zarówno ze strony przełożonej, jak i podwładnych oczekuje się współodpowiedzialnego zaangażowania w rozeznawanie woli Bożej. Środkiem pomocnym w tym procesie jest

³²² Zob. J. Kiciński, *Powołanie – konsekracja – misja*, dz. cyt., s. 125-128.

³²³ Zob. Z. Kiernikowski, *Posłuszeństwo – świadomość potrzeby granic*, „Pastores” 31 (2006) nr 2, s. 46; zob. tenże, *Pan i Jego świątynia. Katechezy na temat życia konsekrowanego*, Legnica – Wrocław 2015.

³²⁴ Por. J. Gogola, *Posłuszeństwo zakonne: teologia i praktyka*, art. cyt., s. 42.

³²⁵ Por. A. Derdziuk, *Posłuszeństwo zakonne*, *ViaCon* 5 (2002) nr 12 (51), s. 22.

³²⁶ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 59.

dla sióstr modlitwa, rzetelna informacja, zrozumienie, szacunek, zasięgnięcie rady, weryfikacja wspólnoty. Źródłem siły do zachowania posłuszeństwa jest dla sióstr Serce Jezusa, który z miłości do Ojca pełni Jego wolę (por. J 4,34), i to aż do śmierci krzyżowej (por. Flp 2,8). Przez zjednoczenie swojej woli z Chrystusem zakonnice uczestniczą w Jego misji szukania i zbawiania tych, którzy giną z powodu grzechu³²⁷. Zgodnie z zapisem konstytucji Zgromadzenia codzienne posłuszeństwo wyraża się w praktyce przez aktywne i odpowiedzialne zaangażowanie magdalenek od pokuty w wykonywanie zleconych im zadań. W celu jak najlepszego wypełniania poleceń każda siostra zakonna wykorzystuje otrzymane zdolności, talenty, umiejętności oraz zdobyte kompetencje w danej pracy³²⁸. W realizacji ślubu posłuszeństwa obok istotnego motywu miłości do Boga dużą pomoc stanowi prowadzony we wspólnocie siostrzany dialog. Powinien on stwarzać klimat wzajemnego zaufania, popierać inicjatywy, przyjmować postulaty sióstr, pod warunkiem że służą one dobru wspólnoty, lecz jednocześnie pozostawiać nienaruszoną władzę przełożonej w decyzji (por. ET 25). Siostry powinny wypełniać polecenia wydane przez władze zakonne, jeśli tylko nie stoją w sprzeczności z prawem Bożym i prawem własnym Zgromadzenia (konstytucje, dyrektorium, okólniki). Obowiązek ten często napotyka na przeszkody ze strony natury ludzkiej z powodu egoizmu, ambicji, aspiracji, poczucia wyższości, sympatii i antypatii), toteż wymaga od sióstr obumierania dla samych siebie i oczyszczania motywacji wyboru życia zakonnego. Mając na uwadze wspomniane trudności, magdalenki od pokuty w procesje formacji tak początkowej, jak i permanentnej doceniają zdolność słuchania, motywację wypełniania poleceń, gotowość poddania się woli przełożonych, aby siostry mogły potwierdzać w ten sposób wybór naśladowania Chrystusa w posłuszeństwie Bogu.

Tylko odkrycie chrystologicznego wymiaru posłuszeństwa, przez które objawia się pełnia zbawczego planu Ojca, daje możliwość przyjęcia przez osobę konsekrowaną woli Bożej jako kryterium postępowania³²⁹. Dlatego zgodnie z zapisem konstytucji Zgromadzenia siostry, ślubując posłuszeństwo, chcą upodobnić się do Chrystusa posłusznego Bogu. Idąc drogą posłuszeństwa,

³²⁷ Por. tamże, art. 60.

³²⁸ Por. tamże, art. 64.

³²⁹ A. Derdziuk, *Posłuszeństwo zakonne*, art. cyt., s. 26.

magdalenki od pokuty włączają się w duchu wynagrodzenia w ofiarę odkupienia za nieposłuszeństwo, jakim jest każdy grzech³³⁰.

4. Wspólnota jako miejsce formacji

W ramach refleksji nad rolą wspólnoty w procesie formacji do życia zakonnego warto podkreślić, opierając się na dokumencie *Życie braterskie we wspólnocie „Congregavit nos in unum Christi amor”*, że nie jest ona zwykłym zgromadzeniem chrześcijan poszukujących osobistej doskonałości, lecz przede wszystkim darem Ducha Świętego. Wspólnota zakorzeniona w tajemnicy Trójcy Świętej stanowi miejsce urzeczywistnienia komunii międzyosobowej z Bogiem i z innymi ludźmi. We wspólnocie doświadcza się powszechnego braterstwa opartego na darze jedności (por. CNU 8-9). Dalej instrukcja wskazuje, że z daru komunii wypływa ważne zadanie kształtowania więzi braterskich między braćmi i siostrami powołanymi do życia we wspólnocie (por. CNU 11). Każda zatem osoba powołana do życia zakonnego jest jednocześnie wezwana do budowania wspólnoty przenikniętej duchem braterstwa. Przyjęcie wspólnoty jako rzeczywistości bosko-ludzkiej pomaga w podejmowaniu przez jej członków wysiłku w tworzeniu środowiska wzrostu i rozwoju duchowego w mocy Ducha Świętego. Ponadto – jak zauważa dokument *Potissimum institutioni* – życie braterskie we wspólnocie wspomaga nieustanną odnowę osób konsekrowanych oraz pełną realizację misji w świecie. Dlatego osoby zakonne wezwane są do troski o rozwój i wysoki poziom życia wspólnego. Wszelkie podejmowane w tym kierunku starania powinny zmierzać do tego, aby życie we wspólnocie miało prawdziwie braterski charakter (por. PI 26). Wymiar wspólnotowy życia zakonnego stanowi więc istotny element w codzienności osoby powołanej. Niektórzy podnoszą jego znaczenie przez uznanie go za czwartą radę ewangeliczną³³¹. Życie zakonne przez swój charakter wspólnotowy – jak zaleca dokument *Perfectae caritatis* – powinno być odbi-

³³⁰ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 68.

³³¹ Por. Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich i Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych, *Idziemy naprzód z nadzieją...*, dz. cyt., s. 30.

ciem pierwotnego Kościoła, w którym wszyscy wierzący mieli jedno serce i jednego ducha (por. Dz 4,32) oraz trwali wspólnie na modlitwie (por. 2,42) (por. PC 15).

Zebrane w imię Chrystusa osoby powołane, prowadząc życie wspólne, stają się grupą ludzi chcących uczestniczyć w tym samym charyzmacie, ożywianych miłością, umacnianych obecnością Pana i równocześnie związanych więzami usankcjonowanymi przez Kościół, a także zobowiązującymi się mieć wszystko wspólne dla wzajemnej posługi i budowania mistycznego Ciała Chrystusa³³².

Wspólnota podtrzymywana nauką ewangeliczną, modlitwą, a zwłaszcza Eucharystią, ma jednoczyć swoich członków, aby wzrastali we wzajemnej miłości, „jeden drugiego brzemiona niosąc” (por. Ga 6,15). W ten sposób buduje się jedność braterską, która daje świadectwo obecności Chrystusa i stanowi źródło siły apostoelskiej (por. PC 15; RD 15). Prawdziwa jedność jest możliwa dzięki wzajemnej miłości gotowej do ofiarnej służby, zdolności przyjęcia bliźniego takim, jaki jest, bez osądzania go, a także dzięki umiejętności przebaczenia. Miłość ta sprawia, że wspólnota staje się „przestrzenią teologiczną”, w której można doświadczyć mistycznej obecności zmartwychwstałego Pana (zob. VC 42). Papież Franciszek wzywa osoby zakonne, aby stawały się „ekspertami od wspólnoty”, przeżywając swoją terażniejszość z pasją. Szczególnie w społeczeństwie konfliktu i nierówności zakonnice i zakonnicy powinni ukazywać wzór wspólnoty, w której uznaje się godność każdej osoby i przyjmuje się dar, jaki ona wnosi, budując w ten sposób relacje braterskie oparte na miłości. Od zakonników prowadzonych przez Ducha Świętego oczekuje się, że staną się apostołami jedności, tak „aby wszyscy stanowili jedno” (J 17,21)³³³. Wspólnoty, których członkowie kierują się prawem bezwarunkowej miłości, stanowią znak „przybytku Boga z ludźmi” (Ap 21,3) i świadectwo jedności między ludźmi (por. VC 45). Jedność tę buduje się również w różnorodności, gdyż wspólnota wspomaga realizację powołania przez poszczególnych jej członków zgodnie z charyzmatem i misją danego instytutu. Nie oznacza to, że konkretna osoba we wspólnocie traci swoją indywidualność. Przy

³³² E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, dz. cyt., s. 401.

³³³ Por. Franciszek, *Świadkowie radości. List apostoelski do zakonnic i zakonników na rozpoczęcie Roku Życia Konsekwowanego*, I, 2, OR (2015) nr 1 (368), s. 7.

wyznaczaniu zadań lub kierowaniu osoby zakonnej do określonego domu trzeba uwzględnić jej uzdolnienia i cechy charakterologiczne. Sprzyja to rozwojowi dojrzałości osobowej i wpływa konstruktywnie na relacje we wspólnocie. Baczną uwagę powinno się zwracać na trudniejsze sytuacje osób zakonnych, które czują się obco w instytucie lub odnoszą wrażenie, że ich uzdolnienia nie są dostatecznie wykorzystywane. Mając na uwadze ogólne dobro Kościoła, nie powinno się pomijać faktu istnienia charyzmatów szczególnych. „Rozpoznawanie duchów” (1 Kor 12,10) umożliwia odróżnienie charyzmatów prawdziwych od fałszywych i zharmonizowanie dobra poszczególnych osób z dobrem wspólnoty³³⁴.

Wspólnota jest miejscem budowania właściwych relacji międzyosobowych. Nie neguje się tu naturalnych więzi sympatii, lecz formuje do takiej postawy, aby podnieść je na wyższy poziom i wprowadzić w nie relację do Boga. W przeciwnym razie istnieje niebezpieczeństwo, że przyjaźń ludzka pozostanie na poziomie naturalnym ze wszystkimi jej ograniczeniami i wykluczeniem niektórych osób. W życiu wspólnoty należy zwracać uwagę na tzw. przyjaźnie partykularne, które zamykają się w ściśle określonym kręgu osób. Podstawą relacji we wspólnocie powinna być miłość nadprzyrodzona, która z troską i wyczuciem dostrzega i zaspokaja potrzeby wszystkich jej członków. Wspólnota zakonna kieruje się taką miłością nie wtedy, gdy składa się z osób dobrze się rozumiejących, lecz gdy panuje różnorodność charakterów³³⁵. Relacje z innymi wymagają równowagi emocjonalnej i szybko demaskują jej brak. Jeśli atmosfera we wspólnocie jest przyjazna, to każda osoba będzie w niej wzrastać, a nie zamykać się w wypracowanych schematach lub mechanizmach zachowań. Wspólnota staje się autentyczna i ewangeliczna, gdy sprzyja wzrostowi swoich członków w relacjach międzyosobowych, opierających się na miłości bezwarunkowej, wzajemnej, przebaczącej oraz posługującej. Wzajemne przyjęcie współbrata czy też współsiostry, życzliwość, radosna prostota, szczerść, zaufanie, twórcza postawa, duch ofiary i ascezy – wszystko to są znaki autentycznego świadectwa wzajemnej miłości związanej z brater-

³³⁴ Por. E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, dz. cyt., s. 418.

³³⁵ Por. W. Giertych, *Scyzoryk św. Dominika*, „Pastores” 28 (2005) nr 3, s. 19.

skim lub siostrzanym duchem każdej wspólnoty³³⁶. Dobrze przeżywane relacje we wspólnocie pomagają gorliwie wypełniać zobowiązania wynikające ze złożonych ślubów i wiernie trwać na raz obranej drodze. We wspólnocie, „szkole miłości”, każda poszczególna osoba winna podejmować wysiłek pracy nad sobą, aby tę miłość wynosić na wyższy poziom. Osoby konsekrowane, przyjmując postawę ewangelicznych uczniów, zobowiązują się do realizacji „nowego przykazania” Chrystusa, miłując się nawzajem, tak jak On nas umiłował (por. J 13,34). Mocą tej miłości odczuwają one potrzebę oddania wszystkiego wspólnocie: dóbr materialnych, a także doświadczeń duchowych, talentów i pomysłów. Im więcej daje poszczególna osoba, tym więcej zyskuje, ponieważ „w życiu wspólnotowym moc Ducha Świętego, która jest udziałem jednego, przechodzi zarazem na wszystkich. Każdy nie tylko sam korzysta z własnego daru, ale pomnaża go, udzielając go innym, i cieszy się owocami cudzych darów jak własnymi”³³⁷ (por. VC 42). Wzajemne relacje między członkami wspólnoty powinny być przejrzyste i łatwe do odczytania, tak aby można było powiedzieć: „oni są prawdziwie uczniami Chrystusa”. Wskazówki do podejmowania wysiłku budowania dojrzałej wspólnoty znajdują się w nauczaniu Apostołów: „W miłości braterskiej nawzajem bądźcie życzliwi! W okazywaniu czci jedni drugim wyprzedzajcie!” (Rz 12,10); „przygarniajcie siebie nawzajem, bo i Chrystus przygarnął was” (Rz 15,7); „módlcie się jeden za drugiego” (Jk 5,16); „Bądźcie dla siebie nawzajem dobrzy i miłosierni. Przebaczajcie sobie nawzajem” (por. Ef 4,32). W autentycznym życiu wspólnotowym rozumianym jako przymierze przyjaźni z Chrystusem – jak zauważa S.M. Alonso – możliwa jest prawdziwa przyjaźń między poszczególnymi jej członkami, która dzięki miłości nadprzyrodzonej rozciąga się na każdą osobę. Wyjątkowość tej przyjaźni polega na tym, że osoby są zawsze zjednoczone, trwając w stałej komunii miłości i wzajemnego poznawania w głębokiej personalnej relacji oraz we współpracy i posłudze³³⁸.

³³⁶ Zob. Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich i Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych, *Idziemy naprzód z nadzieją...*, dz. cyt., s. 28.

³³⁷ Św. Bazyli, *Reguła większa, Interrogatio 7*, za: VC 42.

³³⁸ Por. S.M. Alonso, *Przyjaźń w życiu zakonnym. Dar Boga i zdobycz człowieka*, tłum. A. Bartyzół, Warszawa – Wrocław 2004, s. 22. Autor podaje również kryteria rozpoznania, kiedy – zwłaszcza w życiu zakonnym – mamy do czynienia z prawdziwą przyjaźnią. Należą do nich: przyjaźń „otwarta”, zdolność przekraczania siebie, pokój ducha i duch pokoju, wspólna

Wobec zauważanego coraz częściej w naszej epoce zjawiska nieuporządkowania uczuciowego życie wspólnotowe może stać się środowiskiem sprzyjającym stabilności emocjonalnej i życia braterskiego inspirowanego Ewangelią. Dzieje się tak dlatego, że relacje między poszczególnymi członkami wspólnoty stają mniej bezosobowe. W tym uprzywilejowanym środowisku uczucia mogą być okazywane otwarciej i szczerzej. Więcej uwagi poświęca się trosce o kondycję fizyczną i emocjonalną³³⁹. Jeśli natomiast życie wspólnotowe nie stwarza warunków rozwoju wewnętrznego, to dlatego, że brak w danej wspólnotcie serdecznej wyrozumiałości, która umacnia nadzieję. W takiej sytuacji osoby konsekrowane czują się niejako przytłoczone. Każda z osób we wspólnotcie, choć jest niedoskonała, to jednak powinna starać się stwarzać warunki sprzyjające wzrostowi duchowemu. Miłość winna być umocniona nadzieją, że każdy może stawać się lepszy. Znakiem autentyzmu takiej postawy miłości jest radosna prostota, dzięki której wszyscy nawzajem usiłują się zrozumieć w swoim postępowaniu i codziennych relacjach (por. ET 39). Wspólnota nie może być miejscem podejrzliwości i nieufności. Taki klimat nie sprzyja rozwojowi poszczególnych osób i stanowi antyświadektwo. Osoby zakonne, żyjąc razem we wspólnotcie, powinny być świadkami miłości i dobroci najpierw wobec siebie, aby przez to zaświadczyć, że jest możliwe budowanie prawdziwie braterskich relacji.

Wspólnoty mogą stawać się miejscem doświadczania „mistyki spotkania, pozwalając się oświecać relacją miłości, która istnieje między trzema Osobami Boskimi (1 J 4,8), jako wzorem wszelkich relacji międzyludzkich”³⁴⁰. Wspólnota jest nie tylko dziełem ludzkim, lecz przede wszystkim darem Ducha Świętego. Darem tym zostały obdarzone osoby, które chcą prowadzić życie wspólne, odzwierciedlając głębię i bogactwo tajemnicy komunii, tworząc ludzką przestrzeń zamieszkałą przez Trójcę Przenajświętszą. Poprzez wytrwa-

jedność, bardziej komunია niż komunikacja. Przyjaźń z Chrystusem przeżywana jako przypomnienie miłości oblubieńczej rozwija zdolność kochania innych pomimo ich ograniczeń oraz chroni przed zazdrością, niezgodą i rozłamami. Zob. tamże, s. 30-35. Na temat miłości jako podstawy relacji: zob. W. Kraszczyńska, *Miłość podstawą wzajemnych relacji we wspólnotcie*, ŻK (2012) z. 2 (94), s. 37-50.

³³⁹ Por. Unia Przełożonych Generalnych Zgromadzeń Męskich i Żeńskich, *Chrystus i ludzkość – naszą pasją. Instrumentum laboris II Światowego Kongresu Życia Konsekrowanego* (Rzym, 23-27 XI 2004 r.), 99.

³⁴⁰ Por. Franciszek, *Świadkowie radości...*, I, 2.

łe rozwijanie miłości braterskiej we wspólnocie życie konsekrowane ukazuje, że uczestnictwo w trynitarnej komunii może przemieniać ludzkie relacje i stwarzać nowy typ solidarności. Dzięki mocy łaski Bożej, która przynosi pojednanie i łamie mechanizmy przeciwne jedności, możliwe jest budowanie relacji społecznych opartych na życiu „dla” Boga i „z” Boga (por. VC 41). Bóg, obdarzając ludzi życiem nadprzyrodzonym, włącza ich w swoją *communio Trinitatis*. Stąd osoby tworzące wspólnotę mają za zadanie nadawać taki kształt relacjom międzyludzkim, najpierw wewnątrz wspólnoty, a następnie z innymi ludźmi, aby coraz bardziej upodabniały się do relacji łączących Ojca, Syna i Ducha Świętego. W Trójcy Świętej istnieje nieskończenie większa jedność, nieskończenie większa „interrelacyjność” i „interpersonalność” niż w relacjach międzyludzkich. Niemniej ludzie stworzeni na obraz i podobieństwo Boże wezwani są do komunii międzyosobowej. Na wzór Trójcy Świętej, w której Osoby istnieją zwrócone jedna ku drugiej, sensem ludzkiego życia jest miłość i obdarowywanie sobą, życie z Boga i dla Boga, z powodu innych i dla innych. *Communio* jest praktyczną zasadą nadającą kierunek rozwoju poszczególnym wspólnotom życia konsekrowanego³⁴¹. Jan Paweł II w Liście apostolskim *Novo millennio ineunte* wskazuje na duchowość komunii jako zasadę wychowawczą wszędzie tam, gdzie formuje się chrześcijanin, gdzie tworzą się rodziny i wspólnoty. Troska o rozwój takiej duchowości powinna być ważna szczególnie dla zakonnic i zakonników. Według Jana Pawła II duchowość komunii to spojrzenie utkwione w tajemnicy Trójcy Świętej zamieszkującej w nas i w braciach żyjących obok nas; postrzeganie brata w wierze jako „kogoś bliskiego”, dzielenie jego radości i cierpienia, ofiarowanie mu prawdziwej przyjaźni; dostrzeganie w drugiej osobie tego wszystkiego, co pozytywne, odkrycie brata jako „daru dla mnie”; umiejętność „czynienia miejsca bratu”, odrzucanie egoizmu i rywalizacji (por. NMI 43). Tak przeżywana duchowość komunii prowadzi do jedności i umacnia działalność apostolską instytutów. Droga jedności i świętości staje się doświadczeniem całej wspólnoty. We współczesnych warunkach kulturowych wspólnotowy wymiar świętości staje się świadectwem bardziej przekonującym niż świadectwo

³⁴¹ Por. R. Hajduk, *Indywidualizm a życie wspólnotowe*, *ViaCon* 7 (2004) nr 1 (64), s. 15.

poszczególnych osób. W ten sposób jedność ukazywana jest jako dar, który pozostawił Jezus Chrystus³⁴².

Duchowość komunii nie jest tylko teorią, lecz jak słusznie zauważa Andrzej Siemieniewski – praktyką przeżywaną tak przez poszczególne osoby, jak i wspólnoty. Realizuje się tam, gdzie oczekuje się wspólnie na działanie Ducha Świętego zgodnie z obietnicą daną Apostołom: „pozostańcie [...], aż będziecie przyobleczeni w moc z wysoka” (por. Łk 24,49)³⁴³.

Życie braterskie we wspólnocie związane jest również z trudem znoszenia siebie i swoich słabości. Jak podkreśla J.W. Gogoła, grzech we wspólnocie jest smutnym doświadczeniem codzienności. Nie można się jednak zniechęcać grzechami popełnianymi świadomie lub nieświadomie, lecz tym bardziej zwracać się ku sobie w postawie przebaczenia³⁴⁴. Intensywnie przeżywane doświadczenie przebaczenia i pojednania buduje wspólnoty i przyczynia się do wzrostu jej członków we wzajemnej miłości. Świadectwo stałego pojednania i przebaczenia wyrządzonych sobie przykrości wzmacnia proces wewnętrznej przemiany poszczególnych osób oraz ożywia gorliwość w dążeniu do chrześcijańskiej doskonałości. Prawo własne instytutów zakonnych oparte na prawodawstwie powszechnym podaje środki pomocne w procesie ciągłej metanoi. W tym celu *Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty* wzywają siostry do praktyki codziennego rachunku sumienia ogólnego i szczegółowego, tak aby podjęta przemiana stale się w nich doskonaliła³⁴⁵. Obowiązek ten wynika z zapisu prawa kanonicznego, zgodnie z którym zakonnik powinien stale zwracać swoje myśli ku Bogu, codziennie przeprowadzać rachunek sumienia oraz często przystępować do sakramentu pokuty i pojednania (KPK, kan. 664). Innym środkiem kształtującym ducha przebaczenia wśród sióstr są według konstytucji Zgromadzenia wspólnie odprawiane nabożeństwa pokutne połączone z praktyką wzajemnego proszenia o przebaczenie. Wyraża się ono nie tylko przez wypowiedziane słowo „przepraszam”, lecz również przez gest wyciągniętej dłoni. Uznanie swoich win wobec Boga, błaganie o Jego miłosierdzie oraz prośba o przebaczenie

³⁴² Por. Instrukcja *Posługa władzy i posłuszeństwo. Faciem tuam, Domine, requiram*, 19.

³⁴³ Por. A. Siemieniewski, *Duchowość komunii*, ŻK (2004) z. 3 (47), s. 24.

³⁴⁴ Por. J.W. Gogoła, *Budowanie wspólnoty zakonnej zadaniem dla każdej osoby konsekrowanej*, ŻK (2007) z. 6 (68), s. 34.

³⁴⁵ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 108.

skierowana do współsiostry stają się wezwaniem do życia w jedności całej wspólnoty³⁴⁶.

W ramach formacji do życia we wspólnocie pielęgnuje się również ducha ofiary, bez której nie ma komunii. Należy więc – jak zaleca Instrukcja *Życie braterskie we wspólnocie* – wyrabiać postawę osoby tworzącej wspólnotę, a nie tylko biernie uczestniczącej w niej, postawę wzajemnej odpowiedzialności za wzrost duchowy, otwartości i gotowości przyjęcia drugiego człowieka jako daru. Należy również zwracać uwagę na chęć pomagania i zdolność przyjmowania pomocy, umiejętność zastąpienia innej osoby, ale także ustąpienia własnego miejsca innym (por. CNU 24). Osoba zakonna, składając profesję w konkretnej wspólnocie, jednocześnie zgadza się na przyjęcie jej prowadzenia ku miłości doskonałej. Złączona z innymi tym samym charyzmatem instytutu zgadza się iść ze wspólnotą i z nią współpracować³⁴⁷. Zgoda osoby na rzeczywistość wspólnoty, jaką współtworzy, wymaga swego rodzaju ascezy wyrażonej w rezygnacji z siebie oraz poświęceniu dla dobra innych. Powołani do życia razem w jednej wspólnocie – jak zaleca dokument *Życie braterskie we wspólnocie* – powinni rozwijać w sobie zalety przydatne we wszystkich relacjach międzyosobowych. Należą do nich: dobre wychowanie, uprzejmość, poczucie humoru, szczerłość, opanowanie oraz delikatność (por. CNU 27). Prawdziwym spoiwem wspólnoty według J.W. Gogoli są nie tylko ważne momenty obchodzonych wspólnie jubileuszów, ale i małe święta wyrażające się w delikatności, aktach przebaczenia oraz czynach miłości³⁴⁸. Jak zakłada *Dyrektorium Zgromadzenia*, zadanie budowania wspólnoty przenikniętej duchem prawdziwej siostrzanej miłości magdalenki od pokuty realizują m.in. przez formowanie postawy rezygnacji z własnych planów, egoistycznych pragnień, ofiarność, troskę o potrzeby drugich, cierpliwe znoszenie słabości innych oraz służbę na rzecz potrzebujących³⁴⁹. Pogłębianiu ducha jedności i miłości we wspólnotach magdaleńskich służą również pisma przełożonej generalnej kierowane do sióstr (okólniki, listy, tzw. słowo życia oparte na

³⁴⁶ Por. tamże, art. 109.

³⁴⁷ Por. J.W. Gogola, *Oddani Bogu...*, dz. cyt., s. 153.

³⁴⁸ Por. tenże, *Budowanie wspólnoty zakonnej...*, art. cyt., s. 35.

³⁴⁹ Por. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 63.

Ewangelii). Zawierają one wskazówki co do stałej pracy formacyjnej zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i wspólnym.

Wspólne bycie razem jest narzędziem formacyjnym o tyle, o ile pozwala każdemu wzrastać w wierności Bogu zgodnie z charyzmatem instytutu (por. PI 27). Dlatego bardzo ważnym czynnikiem we wspólnocie jest umiejętność rozeznawania, czy określony projekt proponowany przez kilka osób lub czy dary Boże, jakie posiada dana osoba, służą jedności i pogłębianiu komunii. Jeśli tak, mogą być przyjęte, jeśli nie – choć niektórym jej członkom mogłoby się to wydawać dobre same w sobie – nie mogą być akceptowane. Wszystkie podejmowane inicjatywy powinny mieć za podstawę jedność instytutu. Bogactwo wspólnoty stanowi różnorodność jej członków, która nie wprowadza podziałów, oraz jedność bez uniformizmu. Czynniki te pobudzają wzrost wspólnoty w modlitwie, w radości i w służbie Bogu i bliźniemu³⁵⁰.

Życie wspólnotowe pomaga osobie powołanej w wypełnianiu zobowiązań wynikających ze złożonej profesji zakonnej. Każdego dnia naśladuje ona Chrystusa we wspólnocie i braterstwie na wzór uczniów, którzy szli z Jezusem pełniącym swoje posłannictwo. Posłuszeństwo wymaga patrzenia z wiarą na przełożonych, którzy czuwają nad zgodnością pracy apostolskiej z posłannictwem instytutu. Ubóstwo rozumiane jako dzielenie się dobrami materialnymi i duchowymi stanowi podstawę wspólnoty braterskiej. Prosty i surowy styl życia uwalnia od troski o dobra osobiste oraz ułatwia poświęcenie się służbie Bogu i ubogim. Na mocy ślubu ubóstwa wspólnotę jednoczy pokora, prostota, wymiana talentów, bezinteresowne poświęcenie sprawom nieprzynoszącym dochodu ani rozgłosu. Czystość konsekrowana w wymiarze wspólnotowym kształtuje postawę oznaczającą gotowość służenia ludziom bez względu na jakiegokolwiek uwarunkowania i uobecniania miłości Chrystusa w świecie. Wspólnotowy wymiar ślubów wymaga nieustannego pogłębiania (por. CNU 44). Ważnym narzędziem formacyjnym we wspólnocie jest posłuszeństwo tak wobec przełożonych, jak i w relacjach między jej członkami. Nie wystarczy samo tylko zachowywanie zasad i poleceń przełożonych, ponieważ

³⁵⁰ Por. Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, Instrukcja *Istotne elementy nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego w zastosowaniu do instytutów oddających się pracy apostolskiej „The Renewal of Religious Life”* (31 V 1983 r.), w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła*, dz. cyt., s. 297.

Duch Święty nie przemawia jedynie przez formalne nakazy prawa. Duch Boży przemawia również poprzez konkretnego współbrata lub współsiostę, potrzeby tej osoby, prośby i dary. Nie stoi to w sprzeczności z regułą, konstytucją ani z poleceniami przełożonych, którzy służą osobie powołanej i pomagają jej w realizacji powołania. Każdy ma służyć wspólnocie i poszczególnym jej członkom³⁵¹. Wymaga to i w odniesieniu do wspólnoty, i do poszczególnych osób ciągłego przechodzenia od stanu „zmysłowego” do stanu prawdziwie „duchowego” (por. 1 Kor 2,14-15). Prowadzone w ten sposób życie wspólne sprawia, że wspólnoty zakonne stają się miejscem rozwoju załączka życia Bożego, jaki każdy otrzymał w sakramencie chrztu św. Takie życie przynosi obfite owoce (por. ET 38).

Wspólnota formująca się stale powinna dbać o żywą obecność słowa Bożego, które jest pokarmem dla życia modlitwy, podtrzymuje w codziennej drodze, jednoczy i staje się natchnieniem do odnowy i działań apostołskich (por. NMI 39). Życie zakonne zrodzone ze Słowa wcielonego nie może się bez Niego rozwijać. Natomiast osoby zakonne, włączając się w dzieło ewangelizacji, powinny najpierw zadbać o ewangelizację słowem we własnych wspólnotach³⁵². Wspólnota otwarta na słowo Boże umacnia swoją wiarę i doświadcza obecności zmartwychwstałego Pana. Coraz powszechniejsza praktyka *lectio divina*³⁵³ wzmacnia więzi braterstwa i ożywia ducha wiary w poszczególnych osobach zakonnych. Codzienna lektura Pisma Świętego i sprawowanie świętej liturgii, zwłaszcza zaś Eucharystii, rozwija życie duchowe całej wspólnoty. Z tego źródła wypływa miłość bliźniego i oddanie się posłannictwu instytutu. Duch modlitwy i sama modlitwa, pielęgnowane na podstawie autentycznych źródeł duchowości chrześcijańskiej, prowadzą do rozwijania ewangelicznego stylu życia wspólnoty i jej członków (por. PC 6). Dlatego centrum życia wspólnoty stanowi modlitwa. Przede wszystkim udział w Eucharystii, ale też wspólnie

³⁵¹ Zob. J.W. Gogola, *Oddani Bogu...*, dz. cyt., s. 153.

³⁵² Por. J. Kiciński, *Formacja we wspólnocie i dla wspólnoty. Słowo Boże w centrum życia wspólnoty*, ŻK (2004) z. 3 (47), s. 85.

³⁵³ W historii duchowości Kościoła widać rozwój wielu metod rozważania słowa Bożego. Obok najbardziej znanej *lectio divina* warto zwrócić uwagę na godzinę biblijną, metodę Västera, ewangeliczną rewizję życia, krótkie formuły wiary, dzielenie się Ewangelią. Poszczególne metody są tylko środkami do autentycznego spotkania z żywym słowem, przez które człowiek wchodzi w relację z Bogiem. Zob. J. Kiciński, *Formacja we wspólnocie i dla wspólnoty...*, art. cyt., s. 85-86.

odmawiana liturgia godzin, modlitwa myślna i adoracyjna łączą osoby zakonne i pomagają im realizować swoje powołanie. Mają przy tym również wymiar eklezjalny, uczą otwarcia na potrzeby świata i Kościoła. Każda wspólnota zakonna wypracowała sobie przez tradycję własne sposoby modlitwy, niemniej ważne jest, aby nie sprowadzać ich praktykowania do obowiązku. Zachowując tradycję, można równocześnie otwierać się na nowe formy modlitwy, tak aby udział w nich dawał radość i wzmacniał ducha³⁵⁴. Modlitwa uzdalnia osoby do ciągłego ponawiania odpowiedzi na dar konsekracji zakonnej oraz do wzajemnego obdarowywania się członków wspólnoty tym, kim są i co posiadają³⁵⁵.

Kolejnym elementem formacyjnym we wspólnocie jest określony plan dnia. Regulamin wspólnoty uwzględnia potrzeby duchowe, fizyczne jej członków oraz prace apostołskie podejmowane w ramach misji instytutu. Uporządkowanie spraw podstawowych, karność i przyjęcie odpowiedniego stylu życia są niezbędne w realizowaniu powołania do życia we wspólnocie. Jednak nie to stanowi o jej poprawnym funkcjonowaniu. O jakości danej wspólnoty decyduje osobisty wkład i zaangażowanie każdego z jej członków. Życie przeżywane jako dar z siebie na rzecz innych tworzy głębokie więzi i prowadzi do prawdziwej komunii osób³⁵⁶. Wyznaczone stały i regularny tryb dnia oraz określony porządek modlitw sprzyjają osiągnięciu zjednoczenia z Bogiem oraz są potrzebne każdemu, kto „nawraca się sercem” (por. ET 34; CNU 51). Prawo własne instytutów zakonnych wyznacza obowiązek ułożenia planu dnia w każdej wspólnocie. *Dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty* wyznacza kryteria, jakie trzeba uwzględnić przy tworzeniu regulaminu. Należą do nich potrzeby duchowe i fizyczne sióstr oraz charakter prac apostołskich podejmowanych w warunkach danego środowiska. Ułożony pod kierunkiem przełożonej plan dnia wspólnoty zostaje zatwierdzony przez przełożoną generalną Zgromadzenia³⁵⁷. Obok planu dnia, który wprowadza we wspólnotę harmonię, ważnym elementem jest także dobra organizacja i podział zadań, jasno określone kompetencje poszczególnych osób oraz

³⁵⁴ Zob. J.W. Gogola, *Oddani Bogu...*, dz. cyt., s. 88.

³⁵⁵ Por. P. Piasecki, *Charyzmatyczna natura...*, art. cyt., s. 143.

³⁵⁶ Por. E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, dz. cyt., s. 410.

³⁵⁷ Por. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 64.

pełna informacja. Wypracowane formy organizacyjne, zwłaszcza w licznych wspólnotach, których członkowie podejmują różne zadania apostołskie poza domem, dają możliwość każdemu uczestniczenia choćby w niektórych punktach życia wspólnego³⁵⁸.

Elementem wspólnototwórczym jest również rekreacja. Obok aspektu wychowawczego wyraża ona ducha wspólnoty. Dlatego każdy z jej członków ma obowiązek uczestnictwa w rekreacji i nie powinien bez ważnych powodów się od niej uchylać. W tradycji wspólnot zakonnych istnieją różne formy wspólnego spędzania czasu wolnego. Zawsze jednak powinien to być czas dużej swobody i prawdziwego odprężenia, dostosowany do wieku, zainteresowań i możliwości poszczególnych osób. Ma on służyć zdrowiu, utrzymaniu sprawności fizycznej, regeneracji sił i wypoczynkowi po pracy. Starożytna sentencja „w zdrowym ciele – zdrowy duch” uzasadnia konieczność troski o zapewnienie czasu rekreacji. Ponadto wspólna zabawa jednoczy członków wspólnoty, odkrywa ich zainteresowania i zdolności, a także kształtuje postawę bycia dla innych. Towarzyszący temu dobry humor rozładowuje napięcia i pomaga odzyskać równowagę emocjonalną. Sprzyja wyzbyciu się nadmiernej powagi życiowej oraz pozwala nabrać właściwego dystansu wobec siebie i świata. Dobra zabawa i rozrywka wywołuje uśmiech, który z kolei jest owocnym sposobem apostołatu³⁵⁹. Aspekt wychowawczy oraz obowiązek uczestniczenia we wspólnej rekreacji określają dokumenty zakonne. Dyrektorium zgromadzenia magdalenek od pokuty określa ten aspekt odpoczynku jako element pogłębiający więzi siostrzane. Siostry mają obowiązek uczestniczenia w spotkaniu, co więcej, powinny troszczyć się o to, aby był to czas odprężenia i relaksu. Czas trwania rekreacji jest zależny od możliwości danej wspólnoty³⁶⁰.

Nigdy nie stworzy się idealnej wspólnoty, choć zawsze trzeba dążyć do określonego jej ideału (por. CNU 26). Podejmując wysiłek budowania wspólnoty, należy pamiętać o dobrej komunikacji międzyludzkiej. Powinna ona być szeroka i dość intensywna, tak by umożliwiała poznawanie się poszczegól-

³⁵⁸ Por. J. Olech, *Wspólnota domowa środowiskiem braterstwa*, w: *Communio consecrata*, red. K. Wójtowicz, Kraków 2002, s. 159.

³⁵⁹ Por. K. Mikucki, *Zabawa*, *ViaCon* 7 (2004) nr 3, s. 34-35.

³⁶⁰ Por. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 85.

nych członków wspólnoty. Nie może ograniczać się do samej wymiany informacji i poleceń. Przestrzeń swobodnej wymiany myśli, dzielenia się trudnościami i radościami dnia, podejmowania problemów wspólnoty sprzyja kształtowaniu postawy współodpowiedzialności. W procesie rozwoju komunikacji międzyosobowej ważną funkcję spełniają systematyczne spotkania wspólnoty. Dają one okazję do tego, aby słuchać innych, dzielić się przemyśleniami, analizować i oceniać drogę już przebytą, przedstawiać pomysły ożywienia życia wspólnego oraz podejmować inicjatywy realizacji misji zgodnej z instytutem w aktualnych warunkach (por. CNU 31). Należy tak formować osoby do życia we wspólnocie, aby czuły się odpowiedzialne za tworzenie wspólnoty realnej, tzn. prawdziwej, na wzór Kościoła pierwotnego. Nikt nie może dystansować się od tego zadania. Dlatego podczas spotkań powinno się doprowadzić do aktywnego współuczestnictwa wszystkich członków w kwestii podejmowanych problemów³⁶¹. Podczas comiesięcznych spotkań wspólnoty magdalenki od pokuty wytyczają kierunek realizacji zadań wynikających z misji Zgromadzenia, podejmują refleksję nad sposobem życia wspólnego, jakością więzi siostrzanych oraz wiernością nauce Kościoła i prawu własnemu Zgromadzenia.

Obok systematycznych spotkań formacyjnych lub rekreacyjnych, które dają możliwość poznania się członków danej wspólnoty, ważna jest również szersza komunikacja pomiędzy innymi domami zakonnymi oraz instytutami. Siostrzom magdalenkom od pokuty celowi temu służy redagowany systematycznie biuletyn zakonny zawierający informacje o wydarzeniach w poszczególnych placówkach, o jubileuszach i innych świętach, codzienna wzajemna modlitwa za wspólnoty, a także okólniki oraz listy przełożonej generalnej. Kontakty z innymi wspólnotami uwrażliwiają siostry na potrzeby całego Zgromadzenia, są wyrazem współodpowiedzialności oraz wzajemnej pomocności. Ponadto jedność wspólnotowa w praktyce życia stanowi źródło siły apostołskiej³⁶².

Dobrze rozwinięte życie wspólnotowe jest świadectwem zawierzenia i oddania się Bogu. Świadectwo to zdaje się naglące w obecnych czasach, kiedy

³⁶¹ Por. K.F. Papciak, *Tworzenie i akceptowanie wspólnoty realnej*, ŻK (2004) z. 3 (47), s. 73.

³⁶² Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 80.

źle rozumiany dar wolności przyczynił się do wzrostu indywidualizmu, co w konsekwencji osłabiło ideał życia we wspólnocie³⁶³. Aktywne zaangażowanie we wspólnotę chroni przed indywidualizmem, który ze stylu życia społecznego wkrada się do wspólnot zakonnych. Z niepokojem zauważa się zjawisko podporządkowania wszystkich innych celów realizacji potrzeb własnych bez włączenia się do działania na rzecz dobra wspólnego. Prowadzi to do negacji, a nawet odrzucenia takich wartości, jak poczucie solidarności, współodpowiedzialności, spotkania i dialogu. Stawianie w centrum własnego „ja” jest niejako kultem bałwochwalczym oddawanym własnej osobie³⁶⁴. Natomiast kultura spotkania oparta na dialogu zakłada otwarcie na innych, poznanie ich doświadczenia życia, słowem, wyjście poza własne „ja” i zwrócenie się ku innym. Dlatego już od początków formacji należy wychowywać do postawy dobrego dialogu. Dialog zakłada wysiłek wzajemnego zrozumienia i przyjęcia z życzliwością, co prowadzi do zaakceptowania w miłości osoby w jej odrębności. Potrzebna jest najpierw odpowiednia relacja z bliźnim. W dialogu szuka się jedności opartej na wartościach leżących ponad ludzkimi różnicami. Postawa dialogu otwiera osobę na przyjęcie innej wizji rzeczywistości, odmiennej od własnej³⁶⁵. Jeśli dialog przebiega wyłącznie na poziomie wymiany zdań, przybiera formę próby siły przekonywania, autorytarnego przekazu decyzji, wówczas nie buduje jedności braterskiej we wspólnocie ani nie prowadzi do porozumienia. Jeśli zabraknie dialogu we wspólnocie, wtedy szybko pojawi się poczucie wyobcowania, izolacja i szukanie zrozumienia poza wspólnotą. Dobrze prowadzony dialog kształtuje kulturę spotkania³⁶⁶, która z kolei daje możliwość poznania osoby. Wzajemne poznanie się jest gwarantem dobrej współpracy. Dokument *Życie braterskie we wspólnocie* wzywa do budowania dobrego klimatu komunikacji na podstawie zaleceń św. Pawła: „Miejcie te same dążenia: tę samą miłość i wspólnego ducha, w poko-

³⁶³ Por. Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich i Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych, *Idziemy naprzód z nadzieją...*, dz. cyt., s. 79.

³⁶⁴ Por. R. Hajduk, *Indywidualizm a życie wspólnotowe*, art. cyt., s. 11.

³⁶⁵ Por. J.W. Gogola, *Osoba a wspólnota*, w: *Formacja zakonna*, t. 7: *Życie we wspólnocie zakonnej*, red. tenże, Kraków 2002, s. 138-139.

³⁶⁶ Na temat kultury spotkania: zob. Franciszek, *Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania. Orędzie na 48. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu* (24 I 2014 r.), OR (2014) nr 2, s. 6-8.

rze oceniając jedni drugich za wyżej stojących od siebie. Niech każdy ma na oku nie tylko własne sprawy, ale też i drugich. To dążenie niech was ożywia, ono też było w Chrystusie Jezusie” (por. Flp 2,2-5). Taka atmosfera sprzyja wzrostowi wspólnoty braterskiej (por. CNU 33). Każdy z członków wspólnoty powinien dołożyć wszelkich starań, aby podnieść jakość życia braterskiego (siostrzanego). Dobre relacje we wspólnocie stają się źródłem inspiracji dla apostołatu, dlatego obok umiejętności prowadzenia dialogu należy dbać o wypracowanie dostrzegania rzeczy istotnych, o obiektywizm przy podejmowaniu decyzji bez dominacji silnych osobowości oraz o kreatywność. Poszczególnym członkom wspólnoty należy okazywać szacunek, który wyklucza niedyskrecję i ciekawość. Kierując się zasadą: „nie osoba dla instytucji, ale instytucja dla osoby”, wspólnota popiera inicjatywy poszczególnych jej członków, lecz nie indywidualizm³⁶⁷.

W formacji do życia braterskiego (siostrzanego) we wspólnocie ważne jest kształtowanie umiejętności rozeznawania woli Bożej w sprawach ważnych i codziennych oraz w relacji władza – posłuszeństwo. Do takiej sytuacji przyczynił się wzrost wrażliwości osób zakonnych na wolność osobistą i samodzielne planowanie życia, niekoniecznie zaś dla dobra wspólnego. Stąd we wspólnotach ważne jest podjęcie pogłębionego studium dotyczącego przeżywania ślubu posłuszeństwa i kwestii rozeznawania wspólnotowego³⁶⁸. Poszukiwanie woli Bożej w wymiarze wspólnotowym nie zastępuje natury władzy, do której należy ostateczna decyzja. Jednak wspólnota jest miejscem uprzywilejowanym, gdzie dokonuje się proces rozpoznawania i przyjęcia woli Bożej. Przed podjęciem decyzji należy poświęcić czas na modlitwę wspólną i indywidualną. Nie można zapominać również o takich elementach, jak: stanowczość w szukaniu woli Bożej, gotowość do uznania w każdym zdolności do poznania prawdy, nawet tylko częściowej, wrażliwość na znaki czasu, oczekiwania ludzi i potrzeby ubogich, wolność od uprzedzeń oraz od przywiązania do własnych idei, schematów i przyzwyczajzeń, odwaga w uzasadnianiu własnego zdania. Ponad wszystko każdej osobie zakonnej powinno towarzyszyć

³⁶⁷ Por. Cz. Parzyszek, *Posłuszeństwo i posługa władzy...*, dz. cyt., s. 79-80.

³⁶⁸ Por. tamże, s. 20.

postanowienie, aby utrzymać jedność niezależnie od ostatecznej decyzji³⁶⁹. Różnicowanie wspólnotowe jest działaniem trudnym, niemniej bardzo potrzebnym, jako że mając na uwadze dobro wspólne i posłannictwo instytutu, pomaga ono w podejmowaniu właściwych decyzji. Należy jednak czuwać nad tym, żeby wprowadzone postanowienia były respektowane, co wymaga tak od przełożonych, jak i od poszczególnych członków wytrwałości w ich wypełnianiu (por. CNU 50c). Każde różnicowanie wspólnotowe musi zakończyć się decyzją, którą w posłuszeństwie przyjmują i realizują członkowie wspólnoty. Pomocne w różnicowaniu mogą być projekty życia wspólnotowego. Wyrażają one to, do czego dąży wspólnota, jej pragnienia, możliwości oraz wspólne podejmowanie działań. Stają się one wyrazem tożsamości myślenia wspólnotowego, które w swej istocie wyraża głos wspólnoty. Stanowią integralną część dobra wspólnego, tworzonego w atmosferze sprawiedliwości i solidarności. To z kolei warunkuje autentyczne relacje miłości we wspólnocie³⁷⁰. Troska o poziom duchowy i kulturalny powinna być wpisana w życie każdej wspólnoty zakonnej. Konstytucje zgromadzenia magdalenek od pokuty zobowiązują je do zaangażowania i popierania planów, postanowień oraz działalności apostołskiej całej wspólnoty. Swoje zdolności siostry oddają do jej dyspozycji, aby Zgromadzenie mogło osiągać cele odpowiadające swojemu charzmatowi i misji. Dokłada się wszelkich starań, aby zachować dobre imię całej wspólnoty, jak też poszczególnych sióstr³⁷¹. Pilnym postulatem w formacji wspólnot magdaleńskich jest większa troska o różnicowanie wspólnotowe. Wielowiekowa historia Zgromadzenia utrwaliła wspólnoty jako swego rodzaju kult tradycjonalizmu, natomiast młode pokolenia stają się coraz bardziej otwarte na nowości. Należy więc wyciągnąć wnioski z doświadczeń prze-

³⁶⁹ Instrukcja *Postęga władzy i posłuszeństwo. Faciem tuam, Domine, requiram*, 20e.

³⁷⁰ Por. K.F. Papciak, *Społeczne uwarunkowania a imponderabilia życia zakonnego*, ŻK (2014) z. 5 (109), s. 52. W artykule autor zwraca uwagę na ważne czynniki wspólnototwórcze, określając je terminem „imponderabilia”, co tłumaczy jako nieuchwytnie i trudne do precyzyjnego określenia stany ducha, mogące negatywnie lub pozytywnie oddziaływać na kształt wspólnoty. Wśród nich wymienia m.in.: pogodne nastawienie, cierpliwość, uśmiech, uprzejmość. Ten sam zakonnik może wypełnić prawo, ale jednocześnie zinnym spojrzeniem, apodyktycznym, roszczeniowym sposobem bycia destruktywnie wpływać na życie wspólnoty. Tak więc w dojrzałej wspólnocie ewangeliczne imponderabilia są tak samo ważne jak rady ubóstwa, czystości i posłuszeństwa. Zob. J.A. Hernik, *Projekt życia wspólnotowego*, ŻK (2004) z. 3 (47), s. 64-70; też, *Jak projektować życie we wspólnocie – priorytety*, ŻK (2007) z. 2 (64), s. 51-58.

³⁷¹ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 77.

szłości, które mogą być pożyteczne również dziś w tworzeniu nowych, dojrzałych wspólnot.

Ponadto rozeznawanie wspólnotowe jest dziś aktualne z powodu złożoności sytuacji, w jakiej znalazł się świat. Dokonujące się w szybkim tempie przemiany społeczno-kulturowe często odbiegają od wartości ewangelicznych lub nawet są wobec nich wrogie³⁷². Dlatego tym bardziej trzeba dbać o to, aby wspólnoty zakonne opierały się na wartościach ewangelicznych stwarzających odpowiednie środowisko rozwoju osoby³⁷³.

W formacji do życia we wspólnocie nie można zapominać o tym, że jest ona zarówno rzeczywistością teologalną, jak i tajemnicą, którą należy kontemplanować z wdzięcznym sercem i w perspektywie wiary. Tak pojmowane życie wspólnotowe sprzyja cierpliwemu i głębokiemu budowaniu prawdziwie braterskich relacji kierujących się nadprzyrodzonymi motywami wiary i miłości (por. CNU 12). Doświadczenie braterstwa również jako miejsca teologalnego, gdzie każdy staje się odpowiedzialny za dochowanie wierności powołaniu, każdemu daje radość³⁷⁴. Wspólnota jako miejsce formacji jest dla magdalenek od pokuty celebrowaniem tajemnicy paschalnej. W praktyce wyraża się to w codziennym budowaniu relacji siostrzanych opartych na miłości nadprzyrodzonej, często złączonej z wysiłkiem przełamywania egoizmu oraz składania daru z siebie dla dobra innych³⁷⁵. Tworzenie prawdziwie siostrzanych więzi umacnia magdalenki od pokuty na drodze realizacji powołania. Przed każdą z sióstr staje zadanie szukania tego, co łączy, a nie tego, co dzieli. Konkretyzuje się to w akceptacji wzajemnych różnic i ograniczeń oraz w podejmowanym wysiłku wzajemnego zrozumienia. Wzajemność prowadzi do odpowiedzialności współdzielonej, która – jak zauważa Jacek Kiciński – domaga

³⁷² Por. B. Giemza, *Duchowe zmagania w obliczu pokus życia konsekrowanego*, ViaCon 8 (2005) nr 7-8 (82-83), s. 81. Opierając się na adhortacji *Vita consecrata* (p. 38) i *Pastores dabo vobis* (p. 10), autor wyróżnia w rozeznaniu duchowym następujące etapy: 1) poznanie sytuacji, 2) interpretowanie poznanej sytuacji w świetle Ewangelii, 3) wcielanie w życie wniosków z interpretacji poznanej rzeczywistości.

³⁷³ Por. J. Kiciński, *Powołanie – konsekracja – misja*, dz. cyt., s. 180.

³⁷⁴ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Radujcie się... List okólny do osób konsekrowanych. Z nauczania Papieża Franciszka*, 9, Warszawa 2014, s. 43.

³⁷⁵ Por. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 71.

się rezygnacji z indywidualizmu na rzecz dobra wspólnego³⁷⁶. Zadaniem każdej magdalenki od pokuty jest zatem tworzenie wspólnoty dającej możliwość wzrostu dzięki skupieniu wokół wartości ewangelicznych, a nie realizacji własnych potrzeb. Zjednoczenie z siostrą w życiu wspólnym nie może odbywać się w sposób teoretyczny, lecz rzeczywiście, tu i teraz. Idealem życia wspólnego, realizowanym przez wszystkich jego członków, ma być urzeczywistnienie najgłębszego pragnienia Jezusa skierowanego w prośbie do Ojca, „aby wszyscy stanowili jedno” (J 17,21)³⁷⁷. Realizacja tego zadania rozpoczyna się więc od uznania przez każdą osobę powołaną prawdy, że stanowi ona wspólnotę braterską (siostrzaną) otwartą na różnorodność we wspólnej drodze do jedności³⁷⁸.

* * *

Jak już wspomniano, wzywając do odnowy życia zakonnego, dokument soborowy *Perfectae caritatis* wskazuje, że ostateczną normą życia zakonnego jest naśladowanie Chrystusa ukazane w Ewangelii (por. PC 2). Według tej normy podejmuje się proces formacji kandydatek do życia zakonnego. Formacja w Zgromadzeniu Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty obejmuje kolejno: roczną kandydaturę, roczny postulat, dwuletni nowicjat, pięcioletni juniorat, a następnie jest kontynuowana przez całe życie. Początkowe etapy pomagają w rozeznaniu powołania do życia według rad ewangelicznych w siostrzanej wspólnotcie. Powinny prowadzić do osiągnięcia dojrzałości duchowej i psychicznej w takim stopniu, aby wybór życia zakonnego stał się pomocą w osiągnięciu większej miłości. Fundament konsekracji zakonnej stanowi konsekracja chrzcielna, która zostaje pogłębiona i ukierunkowana w akcie profesji

³⁷⁶ Por. J. Kiciński, *Duchowość misji współdzielonej wyrazem świadectwa osób konsekrowanych*, ŻK (2009) z. 3 (77), s. 13. Autor podkreśla, jak ważne jest zrozumienie istoty misji współdzielonej, która przeżywana na co dzień we wspólnotcie staje się świadectwem wobec współczesnego świata. Osoby konsekrowane, powołane ze świata, są do niego posłane, dlatego też mają się stawać ekspertami komunii. Wynika to również z ich misji współdzielonej, która jest paschalną drogą śmierci i zmartwychwstania. Wymaga ona zerwania z indywidualistycznym stylem życia, aby zmartwychwstać do nowego sposobu przeżywania komunii i misji kościelnej.

³⁷⁷ Por. J. Kowalczyk, *Znak jedności*, w: tenże, *Na drodze konsekrowanej. Homilie i przemówienia*, Kraków 1999, s. 345.

³⁷⁸ Por. *Rozpoznawajcie. Do osób konsekrowanych podążających szlakiem znaków Bożych*, 13, s. 69.

zakonnej. Osoby konsekrowane, naśladować w sposób radykalny Jezusa czystego, ubogiego i posłusznego, naśladowają Jego drogę. Stają się świadectwem całkowitego oddania się na służbę Bogu i bliźniemu. Dlatego przygotowanie kandydatek obejmuje wszystkie aspekty ich życia i działania oraz intencje. Jako osoby konsekrowane powinny zmierzać do przyłgnięcia do Chrystusa i do oddania życia jako całkowitej ofiary z siebie. Osoba powołana powinna odpowiedzialnie włączać się w formację ciągłą, która trwa przez całe życie od dnia złożenia profesji wieczystej. Obowiązek ten wynika przede wszystkim z tego, że Bóg powołuje we wszystkich momentach życia i we wciąż nowych sytuacjach dnia codziennego. Nieustanna troska o wierność powołaniu i uległość wobec natchnień Ducha Świętego staje się zadaniem i wyzwaniem dla osoby powołanej w każdej chwili jej życia. Żadne programy ani środki formacyjne, nawet najlepiej dobrane, nie zastąpią na drodze formacji permanentnej osobistego zaangażowania. Miejscem wzrostu osoby powołanej jest wspólnota, która spełnia funkcję formacyjną. Poszczególni jej członkowie obdarzeni darem życia konsekrowanego oraz tym samym charyzmatem towarzyszą sobie w drodze.

ROZDZIAŁ IV

APOSTOLSKI WYMIAR DUCHOWOŚCI ZGROMADZENIA SIÓSTR ŚW. MARII MAGDALENY OD POKUTY

Każdy instytut zakonny został obdarzony konkretnym charyzmatem, który przejawia się w dziejach przez codzienne doświadczenie własnej misji w konkretnych warunkach społeczno-kulturowych. Ten szczególny dar urzeczywistnia się w zadaniach podejmowanych w ramach apostołatu właściwego danej rodzinie zakonnej. Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty realizuje swoje apostołskie posłannictwo przez pracę wychowawczą w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, formację ogólnoludzką (szczególnie laikatu żeńskiego), katechizację dzieci i młodzieży oraz włączanie się w prace duszpasterskie Kościoła lokalnego. Podejmując każdy rodzaj posługi, siostry starają się zaspokajać potrzeby ludzi dotkniętych nędzą materialną lub duchową. Dzięki łączeniu kontemplacji z działaniem apostołskim łatwiej rozeznają potrzeby współczesnego społeczeństwa, które nie rozumie pokuty i nawrócenia lub je odrzuca, dążąc do nasycenia żądzy władzy i posiadania. Magdalenki od pokuty chcą ukazywać współczesnemu światu nawet na jego najdalszych peryferiach wartość chrześcijańskich zasad wiary i moralności, by tym samym każdemu człowiekowi przywrócić godność utraconą przez grzech. Zabiegając o jak najdoskonalsze zjednoczenie z Bogiem przez miłość, siostry stają się znakiem tej miłości wobec ludzi zagubionych w chaosie wartości oraz obojętności religijnej. Ważnym zadaniem, jakie spełniają magdalenki od pokuty w ramach apostołatu, jest troska o ukazanie wartości kontemplacji i pokuty. Modlitwa odgrywa w życiu człowieka istotną rolę, ponieważ zmienia perspektywę widzenia spraw doczesnych, kierując wzrok ku Bogu. Tym samym pomaga budować właściwą hierarchię wartości opierającą się na dobrach nieprzemijających, a także uzdalnia osobę do budowania właściwych relacji społecznych.

Jak podaje dokument *Vita consecrata*, istotą posłannictwa osób konsekrowanych jest uobecnianie Chrystusa w świecie, co dokonuje się przede

wszystkim przez ich świadectwo życia (por. VC 72). Przykład życia oddanego całkowicie Bogu przez profesję rad ewangelicznych przemawia skuteczniej. Ma on postać przede wszystkim apostołatu modlitwy, skupienia, kontemplacji, trwania w obecności Boga. Z postawy tej wynika czynna miłość wobec bliźnich wyrażona w przyjęciu opcji preferencyjnej na rzecz ubogich.

1. Kontemplacja jako forma apostołatu

Apostolat (gr. *apostolē* – «posłannictwo, urząd posłańca») według definicji encyklopedycznej to uczestnictwo w boskim posłannictwie Jezusa Chrystusa, mającym na celu przekazanie człowiekowi egzystencji nadprzyrodzonej. Udzielone ono zostało przez Chrystusa Apostołom, którzy uformowali strukturę apostołatu dla Kościoła, a następnie przekazali go całemu ludowi Bożemu. Posłannictwo to wyraża się w pośrednictwie zbawczym (nauczycielskim, kapłańskim, pasterskim) hierarchii, świeckich i zakonników³⁷⁹. W tak rozumianym apostołacie można wyróżnić cztery zasadnicze elementy:

- uczestnictwo w zbawczym posłannictwie Chrystusa,
- udział w Jego potrójnym urzędzie,
- zjednoczenie z Chrystusem przez miłość i wiarę,
- szerzenie królestwa Bożego³⁸⁰.

Z elementarnej prawdy zawartej w definicji apostołatu o powołaniu wszystkich do udziału w posłannictwie Chrystusa wynika przeznaczenie każdego do tej misji na mocy sakramentów chrztu św. i bierzmowania. Przypomina o tym również Magisterium Kościoła, kiedy naucza, że Kościół, pozostając w komunii wiary i życia z Kościołem pierwotnym przez sukcesję urzędu św. Piotra i Apostołów, jest apostołski, a wszyscy jego członkowie na sposób sobie właściwy uczestniczą w tej misji (zob. KKK 858 i 863). Zadanie kontynuacji swojego posłania Jezus przekazał Apostołom w słowach: „Jak Ojciec Mnie posłał,

³⁷⁹ R. Łukaszyk, *Apostolat* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, dz. cyt., kol. 808-810.

³⁸⁰ Por. B. Giemza, *Apostołski wymiar życia konsekrowanego w nauczaniu Jana Pawła II. Studium teologiczno-pastoralne*, Wrocław 2012, s. 15.

tak i Ja was posyłam” (J 20,21). Poszczególne osoby wypełniają to zadanie w rozmaity sposób, zależny od swego stanu życia i powołania. Ludzie świeccy powołani są do tego, aby głosić Boży plan zbawienia wszędzie tam, gdzie nie mogą dotrzeć kapłani (por. LG 33). Natomiast osoby zakonne przez złożone śluby zobowiązują się do oddania życia w służbie Bogu i uczestniczenia w Jego kulcie. Ich apostolat polega przede wszystkim na urzeczywistnieniu w Kościele formy życia, jaką obrał Chrystus. Stąd życie według rad ewangelicznych czystości, ubóstwa i posłuszeństwa jest czytelnym znakiem i skutecznie może pociągać wiernych do gorliwości w wypełnianiu chrześcijańskiego powołania (por. LG 43). Na mocy swej konsekracji osoby zakonne pełnią misję zgodną z charyzmatem instytutu, w którym realizują swoje powołanie (por. VC 72). Wezwane do kontemplowania oblicza Chrystusa wciąż na nowo powinny odkrywać Jego obecność, aby tym samym odnawiać pragnienie życia w Duchu. Jak podkreśla instrukcja *Rozpocząć na nowo od Chrystusa*, duchowość przeżywana w konkretności życia to szczególne miejsce kontemplacji oblicza Chrystusa. W tej optyce osoby konsekrowane mają okazję do poznawania bogactwa własnego charyzmatu w odniesieniu do tych samych źródeł, z których czerpali założyciele, podejmując nowe dzieła stanowiące odczytanie Ewangelii obecnej w charyzmacie³⁸¹. Choć dzieła zewnętrzne są ważne, to jednak nie najważniejsze w wypełnianiu przez osoby konsekrowane powierzonej im misji. Istotą ich posłannictwa jest, jak już nadmieniono, uobecnianie w świecie samego Chrystusa przez osobiste świadectwo. Im bardziej osoby powołane upodobniają się do Chrystusa, tym wyraźniej staje się On obecny i działa w świecie dla zbawienia ludzi (por. VC 72). Tak więc apostolat zakonów wyraża się w posłannictwie zbawczym Chrystusa przez wypełnianie zobowiązań przyjętych w ślubach zakonnych. A zatem funkcja kapłańska w relacji do ślubu czystości uzdalnia osoby konsekrowane do poświęcenia się służbie Bożej i dziełom apostolatu. Funkcja prorocka ukierunkowuje na ślub posłuszeństwa, przez który osoba zakonna poddaje swoją wolę decyzjom przełożonych w celu wypełnienia planu Bożego. Funkcję królewską ukierunkowuje ślub ubóstwa, w którym wyraża się pełne naśladowanie Chrystusa

³⁸¹ Por. Instrukcja *Rozpocząć na nowo od Chrystusa...*, 23.

ubogiego oraz zaangażowanie w służbie potrzebujących³⁸². Osoby konsekrowane poprzez prorockie świadectwo dawane w mocy Ducha Świętego przekonują świat o grzechu, jakim jest m.in. bałwochwalczy kult instynktu, chciwości, posiadania dóbr materialnych, nadużyć w sferze wolności. W ten sposób apostołstwo świadectwa o przynależności do Chrystusa poddanego całkowicie woli Ojca jest nadrzędne w stosunku do podejmowanych zadań. Tak przeżywana konsekracja wpływa na wartość dzieł zewnętrznych³⁸³. Ponadto – jak naucza Sobór – osoby zakonne w różnych formach działalności powinny przede wszystkim starać się być gorliwymi świadkami Chrystusa w świecie. Mają za zadanie ukazywać Chrystusa czy to oddającego się kontemplacji na górze, czy zwiastującego ludziom królestwo Boże, czy też uzdrawiającego chorych i ułomnych, nawracającego grzeszników bądź błogosławiącego dzieciom – zawsze posłusznego woli Ojca, który Go posłał (por. LG 46).

Różnorodność aspektów posłannictwa Chrystusa powoduje, że za sprawą Ducha Świętego powstają instytuty zakonne o zróżnicowanych misjach i wspólnotach. Wśród nich istnieje Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty, będące instytutem kontemplacyjnym o charakterze apostołskim. Magdalenki od pokuty, wypełniając właściwą im misję w Kościele, łączą kontemplację z apostołstwem, wyrażającym się w podejmowanych zadaniach. Niezależnie od tego, jakie posługi pełnią, podstawowym ich dziełem jako osób zakonnych jest to, czym, a zarazem kim są w Kościele. Wynika z tego pierwsze i konstytutywne zadanie, jakim jest kontemplacja. Jak podają konstytucje magdaleńskie, wierne wypełnianie celu Zgromadzenia siostry osiągają, łącząc kontemplację, dzięki której trwają myślą i sercem nieustannie przy Bogu, z miłością apostołską, przez którą włączają się w szerzenie królestwa Bożego³⁸⁴. Kontemplacja bowiem jest elementarnym czynnikiem życia konsekrowanego. To w niej ma źródło każde powołanie. Z zatrzymania na modlitwie w momentach intensywnej komunii i przyjaźni z Chrystusem rodzi się pragnienie pójścia za Nim. Więż z Chrystusem pogłębia wewnętrzne życie miłości, które daje spojrzenie wiary, umacnia powołanie i pozwala

³⁸² R. Niparko, Z. Sułowska, *Apostolat zakonów* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, dz. cyt., kol. 797.

³⁸³ Por. S.T. Zarzycki, *Apostolski charakter życia zakonnego*, w: *Vita consecrata. Adhortacja...*, dz. cyt., s. 398.

³⁸⁴ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 8.

w potrzebujących odkryć umiłowane oblicze Chrystusa. W ten sposób ugruntowana misja apostołska i charytatywna nie jest chaotycznym działaniem, lecz posługiwaniem pełnym nadziei³⁸⁵. Dlatego w pełnieniu jakiegokolwiek zadania pierwsze miejsce przysługuje kontemplacji Boga. Życie modlitwy znajduje swoje źródło i wzrost w rozważaniu Jego zbawczych planów oraz rozpoznawaniu znaków czasu w świetle Ewangelii. Wszyscy mający udział w Chrystusowym posłannictwie są wezwani do realizacji miłości w dialogu modlitwy³⁸⁶. Stąd też magdalenki od pokuty, aby realizować zadanie wynagradzania Bogu za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet, w swoim życiu starają się troszczyć najpierw o ducha modlitwy. Konstytucje Zgromadzenia precyzują, że modlitwa jest podstawowym powołaniem magdalenek od pokuty. Dlatego siostry nie zaniebują żadnej z jej form, tzn. ustnej, myślniej ani kontemplacyjnej. Praktykują taką modlitwę, jaką Bóg daje im poznać przez natchnienia wewnętrzne i zobowiązania wynikające z przepisów zakonnych³⁸⁷. Modlitwa kontemplacyjna prowadzi siostry w świetle wiary i dzięki łasce Bożej do głęboko osobowego doświadczenia Boga³⁸⁸. Pomaga skupić uwagę serca na wartościach prowadzących do odkrycia istnienia Absolutu: Boga obecnego w całej rzeczywistości i życiu każdego człowieka. Poznanie to wnika w tajemnicę wszechmocy, wielkości i dobroci Boga Trójjedynego³⁸⁹. Zjednoczenie z Bogiem, angażując wszystkie władze człowieka, dokonuje się dzięki udzielaniu się Boga przez miłość i pozwala poznać Jego tajemnicę³⁹⁰.

Zasadniczo wymiar kontemplacyjny odnosi się do teologalnej odpowiedzi wiary, nadziei i miłości, dzięki której człowiek wierzący otwiera się na objawienie i łączność z Bogiem przez Chrystusa w Duchu Świętym.

Wyraża się on:

³⁸⁵ Por. Instrukcja *Rozpocząć na nowo od Chrystusa...*, 25.

³⁸⁶ Por. *Wytyczne dla wzajemnych stosunków między biskupami i zakonnikami w Kościele „Mutuae relationes”*, 16.

³⁸⁷ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 83.

³⁸⁸ Kontemplacja (gr. *theōrein* – «widzieć, patrzeć, przyglądać się, oglądać»; łac. *contemplari* – «czynność uważnego rozpatrywania czegoś za pomocą zmysłów lub ducha») w teologii duchowości określana jest jako prosty ogląd prawdy objawionej w świetle wiary i z pomocą łaski Bożej, prowadzący przez miłość do głęboko osobowego doświadczenia Boga. Zob. E. Ziemann, *Kontemplacja* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 9, dz. cyt., kol. 748-810.

³⁸⁹ Por. S.T. Zarzycki, *Kontemplacja* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, dz. cyt., s. 440.

³⁹⁰ M. Chmielewski, *Dzieje mistyki europejskiej i polskiej* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, dz. cyt., s. 539.

- w słuchaniu i rozważaniu słowa Bożego,
- w zespoleniu z życiem Bożym w sakramentach, szczególnie w Eucharystii,
- w modlitwie liturgicznej i osobistej,
- w szukaniu woli Bożej w wydarzeniach i ludziach,
- w świadomym uczestniczeniu w Jego misji zbawczej oraz w darze składanym innym z siebie samego dla królestwa Bożego (por. VC 94)³⁹¹.

Jak podaje *Katechizm Kościoła Katolickiego*, kontemplacja jest najprostszym sposobem wyrażenia tajemnicy modlitwy, najbardziej intensywnym czasem modlitwy, milczeniem i słuchaniem Boga (zob. KKK 2712-2718). Jej istotą zawsze jest pragnienie bycia z Bogiem w poddaniu swojej woli Jego woli, aby to Bóg oczyszczał i przemieniał serce, uczył widzieć świat i ludzi w świetle Jego miłości. Z doświadczenia miłującej obecności Boga wynika pragnienie dzielenia się miłością, tj. czyny apostołatu. Skuteczność apostołatu osób konsekrowanych wypływa z komunii z Bogiem, dlatego osoby konsekrowane powinny codziennie podejmować wysiłek budowania głębokiej z Nim więzi. W przypadku braku rysu kontemplacyjnego apostołat, a nawet życie wewnętrzne osób powołanych może się załamać. To właśnie w praktykowaniu rad ewangelicznych na wzór Jezusa Chrystusa oraz w życiu braterskim we wspólnocie wyraża się duchowość życia zakonnego³⁹². Stale odnawiana i umacniana jedność z Chrystusem staje się gwarantem autentyzmu świadka Bożej miłości, jakim powinna być w świecie osoba konsekrowana. Jedną z wytycznych odnowy życia zakonnego według nauczania soborowego nakazuje, aby członkowie instytutów uświadomili sobie, że nawet najlepsze metody przystosowania do potrzeb współczesnych mogą okazać się bezowocne, jeśli nie będą ożywione odnowionym duchem (por. PC 2). W myśl tego wezwania osoby konsekrowane powinny przede wszystkim dążyć do zjednoczenia z Jezusem na modlitwie, tak aby uczestnicząc w Jego misterium sprawowanym przez Kościół w Eucharystii, ożywianym przez Ducha Świętego w kontemplacji, ukazywać je w konkretnych czynach miłości. W pierwszym rzędzie

³⁹¹ Por. Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, *Wymiar kontemplacyjny życia zakonnego „Dimensio contemplativa”* (12 VIII 1980 r.), 1.

³⁹² Por. A.J. Nowak, *Duchowość osób konsekrowanych*, w: *Vita consecrata. Adhortacja...*, dz. cyt., s. 187.

mają one prowadzić ludzi do poznania Boga, a tych, którzy zeszli z drogi Bożych przykazań – do nawrócenia. Aby móc spełniać tę posługę, osoby zakonne powinny troszczyć się o pogłębianie ducha modlitwy, korzystając z jej różnorodnych form. Codzienna lektura Pisma Świętego oraz sprawowanie liturgii, a zwłaszcza Eucharystii, stanowią źródło poznania Jezusa Chrystusa i umacniają życie duchowe. Wewnętrzne zjednoczenie z Chrystusem jest inspiracją całej działalności apostolskiej odznaczającej się duchem zakonnym. Dlatego instytuty apostolskie powinny zadbać o uzgodnienie reguł i zwyczajów w taki sposób, aby spełniały wymaganie apostolatu przy zachowaniu życia modlitwy (por. PC 6 i 8). Poszczególne instytuty zakonne powinny zgodnie z własnym charyzmatem podejmować środki sprzyjające ich charakterowi kontemplacyjnemu. Najpilniej trzeba dbać o te, które odpowiadają zachowaniu harmonii pomiędzy czynem i modlitwą: o Eucharystię, słuchanie i rozważanie słowa Bożego, o regularne sprawowanie sakramentu pokuty również w ramach obrzędu wspólnotowego, o kierownictwo duchowe, wierność liturgii godzin, o kult maryjny i o szeroko pojętą ascezę (zob. RRL 26)³⁹³.

Działalność apostolska zgodna z charyzmatem instytutu wymaga od jej członków ukierunkowania na konkretne czyny. Dlatego ważne jest umiejętne rozłożenie akcentów pomiędzy apostolstwem jako powołaniem wyrażającym się świadectwem wewnętrznego przyłgnięcia do Chrystusa a powołaniem jako działaniem. Właściwe rozeznanie umożliwia zachowanie istotnego rysu życia konsekrowanego, czyli całkowitego poświęcenia się Bogu, i równocześnie nie dopuszcza do zaniedbania działania ani do uznania go za cel w oderwaniu od źródła, jakim jest modlitwa (por. PC 8)³⁹⁴. Stąd też jednym z zadań kapituł zakonnych³⁹⁵ jest strzeżenie dziedzictwa instytutu oraz popieranie przystosowanej do współczesności odnowy życia zakonnego zgodnie z wytycznymi Magisterium Kościoła.

³⁹³ *Dimensio contemplativa*, 8-20.

³⁹⁴ Por. S.T. Zarzycki, *Apostolski charakter...*, art. cyt., s. 399-400.

³⁹⁵ Kapituła zakonna (łac. *capitulum*) to kolegialny organ władzy w instytutach zakonnych, będący zgromadzeniem przełożonych i wybranych delegatów w celu dokonania wyboru przełożonych lub załatwienia zgodnie z prawem powszechnym i własnym spraw całego instytutu zakonnego (kapituła generalna), prowincji (kapituła prowincjalna) lub domu zakonnego (kapituła domowa); także stała rada klasztoru w instytutach monastycznych. Zob. B. Zurbert, *Kapituła zakonna* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 8, Lublin 2000, kol. 674-676.

Sobór Watykański II poucza, że członkowie każdego instytutu, szukający przede wszystkim Boga i Jego chwały, powinni umiejętnie łączyć kontemplację z miłością apostołską (por. PC 5). Dlatego każda magdalenka od pokuty niezależnie od wykonywanych obowiązków jednakowo realizuje cel Zgromadzenia, włączając się w działalność apostołską przez modlitwę. Zgodnie z wiekowiekową tradycją tej wspólnoty zakonnej modlitwa jest podstawową formą apostołatu. Szczególnie siostry starsze i chore składają ofiarę wysiłku i cierpliwości, łącząc ją z ofiarą krzyża Chrystusa, i w ten sposób realizują cel i duchowość instytutu. Modlitwa stanowi kontekst podejmowania wszystkich decyzji, jest zatem potrzebna osobie konsekrowanej, jeśli chce ona mieć kontemplacyjny ogląd wydarzeń codzienności, w którym Bóg poprzez wiarę jest obecny (por. RRL 29).

Zwracając się do osób konsekrowanych, Jan Paweł II w adhortacji *Vita consecrata* naucza, że Eucharystia jest sercem życia Kościoła, a tym samym centrum życia konsekrowanego zarówno osobistego, jak i wspólnotowego. Każda osoba konsekrowana jest powołana do tego, aby przeżywać w niej tajemnicę paschalną Chrystusa. Tym samym jednoczy się z Nim w ofierze z własnego życia oddanego Bogu przez Ducha Świętego (por. VC 95). Siostry magdalenki od pokuty z codziennego uczestnictwa w Eucharystii, która staje się źródłem ich duchowości, czerpią siły do ofiarowania siebie Bogu wciąż na nowo za grzechy świata. Słowa, jakie Pan Jezus skierował do Apostołów podczas Ostatniej Wieczerzy: „to czyńcie na moją pamiątkę” (Łk 22,19), oddając całe swoje życie w ofierze Ojcu, rezonują również w siostrach uczestniczących we Mszy św. W praktyce miłość, której uczą się od Jezusa i którą karmią się na ucztach niebieskiej, powinny przekazywać dalej. Najpierw jednak starają się stworzyć odpowiedni klimat miłości we własnych wspólnotach, by później przenosić ją do środowisk pracy. W ten sposób wychodzą naprzeciw ludziom znajdującym się w różnych sytuacjach życiowych, niosąc orędzie zbawienia i nadzieję lepszej przyszłości³⁹⁶.

Obok Eucharystii i adoracji Jezusa w Najświętszym Sakramencie kontemplacji służy również wspólna modlitwa liturgii godzin. Magdalenki od pokuty

³⁹⁶ Por. Dziuba A., *List pasterski Biskupa Łowickiego na rozpoczęcie I Kongresu Eucharystycznego Diecezji Łowickiej*, „Anamnesis” 14 (2008) nr 52 (1), s. 56.

posłuszne nauczaniu soborowemu, że wszyscy wierni na mocy sakramentu chrztu św. są wezwani do pełnego i świadomego uczestnictwa w liturgii, która jest źródłem życia w duchu prawdziwie chrześcijańskim, gorliwie pielęgnują modlitwę wspólnotową i indywidualną (por. KL 14). Zwłaszcza we wstępnym procesie formacji dbają o właściwe przygotowanie kandydatek do sprawowania czynności liturgicznych. Formacja ta ma na celu zrozumienie prawdziwego sensu liturgii Kościoła, jak również odpowiednie pouczenie o obrzędach, by były przeżywane z pełną świadomością. Rozwijając prawdziwą „mistagogię liturgiczną”, doprowadza się do czynnego udziału w świętych czynnościach, szczególnie zaś w Eucharystii³⁹⁷. Wraz ze wspólnotą Kościoła, który celebrując liturgię godzin, wypełnia kapłańskie zadanie Chrystusa, słucha mówiącego do swego ludu Boga i wspomina tajemnicę zbawienia, siostry nieustannie wielbią Boga śpiewem i modlitwą oraz wstawiają się za zbawienie całego świata (por. KPK, kan. 1173). Codziennie odmawiana wspólnotowo liturgia godzin staje się źródłem jedności z Bogiem i pomiędzy siostrami. Liturgia godzin, jako publiczna modlitwa Kościoła, jest dla każdej magdalenki od pokuty źródłem pobożności i umocnienia modlitwy osobistej. Uczestnicząc w niej, siostry pilnie dbają o to, aby ich myśli były zgodne z wypowiadanymi słowami (por. KL 90). Modlitwę brewiarzową zakonnice odmawiają w godzinach wyznaczonych w porządku dnia. W zależności od podejmowanych zadań apostołskich wspólnie odmawiają jutrznię, nieszpory i modlitwę na zakończenie dnia – kompletę. Godzinę czytań i modlitwę w ciągu dnia siostry mogą odmawiać indywidualnie. Zjednoczenie serc we wspólnej modlitwie, tak jak zapewnia swych uczniów Chrystus: „Jeśli dwóch z was na ziemi zgodnie o coś prosić będzie, to wszystko otrzymają od mojego Ojca, który jest w niebie” (Mt 18,19), przynosi obfite owoce nawrócenia. Modlitwa magdalenek od pokuty powołanych w Kościele szczególnie do wynagradzania za grzechy usposabia je do aktów pokutnych. Do aktów pokutnych właściwych tej wspólnocie zakonnej należy post i wstrzemięźliwość, praktyka milczenia i umartwienia. Ducha pokuty, jak podają konstytucje, umacniają nabożeń-

³⁹⁷ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Ecclesia in Europa*, 73.

stwa pokutne odprawiane wspólnotowo³⁹⁸. Do tego typu nabożeństw należy m.in. droga krzyżowa, którą siostry odprawiają wspólnie w piątki oraz w miarę możliwości we wszystkie dni przygotowania paschalnego, indywidualnie zaś każdego dnia w dni powszednie całego roku liturgicznego oprócz uroczystości. To na krzyżu „Słowo zrodzone z milczenia» przez swoje milczenie i osamotnienie proroczo ogłasza absolutną transcendencję Boga wobec wszystkich dóbr stworzonych, zwycięża we własnym ciele nasz grzech i przyciąga ku sobie wszystkich ludzi, każdemu darując nowe życie zmartwychwstania (por. J 12,32; 19,34.37)» (VC 23). Dlatego każdy uczeń Chrystusa jest wezwany do kontemplacji krzyża, z niej bowiem czerpie siłę i natchnienie do złożenia ofiary z własnego życia, poświęcając je dla dobra innych. Wezwanie to przyjmują jako skierowane do nich magdalenki od pokuty, których podstawą duchowości stanowi misterium paschalne zbawienia. Kontemplacja tajemnicy Paschy Jezusa umacnia w siostrach gorliwość w podejmowaniu wszelkich działań apostołskich. Kontemplując tajemnicę zbawienia, siostry proszą o łaskę przebaczenia i nawrócenia dla tych, którzy wątpią lub nie wierzą w Boże miłosierdzie.

Nowe bodźce do życia duchowego oraz realizacji misji Zgromadzenia siostry czerpią z lektury Pisma Świętego. Przez częstą lekturę Biblii lepiej poznają Jezusa Chrystusa i Jego posłannictwo, co przekłada się na owocność ich apostołatu. W myśl wytycznych instrukcji *Potissimum institutioni* siostry poświęcają czas na studium słowa Bożego i *lectio divina* w jej podwójnym aspekcie: lekturze i medytacji. Studium biblijne tak w formie zorganizowanych wykładów, jak i osobistej lektury zapewnia bogactwo *lectio* oraz odbija się echem w posłudze apostołskiej. Stąd w formacji przeznacza się na lekturę biblijną dość dużo czasu, tym bardziej że ma ona kluczowe znaczenie dla wszystkich jej dalszych etapów (por. PI 76). W codziennym rytmie modlitw

³⁹⁸ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 109. Akcent na post i wstrzemięźliwość jako formy pokuty praktykowane przez magdalenki od pokuty ma swoje źródło w charyzmacie, jak również w regule św. Augustyna, według której żyją. Wymagania regulodawcy są w tym roztropne i dyskretne, choć stanowcze, równocześnie dostosowane do możliwości poszczególnych osób. Jeśli kogoś nie stać na duże wyrzeczenie, powinien nałożyć na siebie mniejsze. Nie chodzi o wielkość umartwienia, lecz o ducha, jaki temu towarzyszy. Tylko wtedy, gdy cielesnym požądaniom nałoży się właściwe hamulce, życie religijne i więź z Bogiem może rozwijać się w sposób nieskrępowany. Asceza powinna być tylko środkiem, a nie celem samym w sobie. Więcej na ten temat: zob. P.A. Zumkeller, *Sens i duch...*, dz. cyt.

magdalenki od pokuty są zobowiązane do odprawienia półgodzinnego rozmyślenia. Pozostając w postawie kontemplacji, siostry żyją w stałym zjednoczeniu z Chrystusem oraz uczą się odczuwać rzeczywistość Jego Serca. Stojąc przed Bogiem w milczeniu i ubóstwie serca, uwielbiają Go i wyrażają swoją miłość i wdzięczność (por. KPK, kan. 663, § 3). Obok indywidualnego rozmyślenia nad słowem Bożym siostry dbają też o jego formę wspólnotową, tj. dzielenie się refleksją. Odkrywają w ten sposób eklezjalny wymiar słowa, który wyraża się w przyjęciu go, medytacji, wspólnym życiu według niego, dzieleniu się doświadczeniem wypływającym z medytacji. Ponadto karmione słowem, podobnie jak wszystkie osoby konsekrowane, kształtują w sobie człowieka nowego, wolnego i ewangelicznego, a przez to stają się autentycznymi sługami w dziele apostołatu³⁹⁹. Zachowując i rozważając na wzór Maryi słowo Boga w swoim sercu, siostry starają się najpierw same patrzeć na swoje życie przez pryzmat wiary, a następnie uczą tego innych. Codzienna praktyka studium Pisma Świętego, dokumentów Magisterium Kościoła oraz lektury książek o treści duchowej pomaga siostronom wzrastać duchowo. Dlatego też czytaniu duchownemu poświęcają przynajmniej kwadrans każdego dnia.

W praktykowaniu różnych form modlitwy ważnym czynnikiem jest zachowanie ciszy i milczenia. W życiu osoby powołanej zwłaszcza praktyka milczenia sprzyja pogłębianiu jej świadomości konsekrowanej. Ponadto wyraża ona związek z wiarą w słuchaniu i rozważaniu słowa Bożego, noszeniu spraw Pana w sercu oraz w adoracyjnym przyjmowaniu Chrystusa w sakramentach, zwłaszcza w Eucharystii⁴⁰⁰. Paradoksalnie praktyka milczenia jest wymownym świadectwem i znakiem dla współczesnego społeczeństwa. Człowiek pragnie momentów zatrzymania się, zastanowienia nad sobą, odnalezienia sensu swojej egzystencji. Szukając po omacku celu życia, gubi się w ulotnych i nietrwałych mirażach świata. Coraz trudniej pod naciskiem reklam, dwuznacznych postaw osób uchodzących za autorytety, konformizmu zachować właściwy osąd otaczającego świata. Dlatego tak wielu ludzi zmęczonych tempem codzienności, niepewnością jutra, zmiennością w przestrzeni społeczno-kulturowej szuka momentów spokoju i milczenia. Często puka do

³⁹⁹ Por. Instrukcja *Rozpocząć na nowo od Chrystusa...*, 24.

⁴⁰⁰ Por. M. Zawada, *Zaślubiny z samotnością*, Kraków 1999, s. 79.

drzwi klasztornych, by móc w ciszy i w świetle słowa Bożego zastanowić się nad dotychczasową drogą życia.

Ponieważ podobna sytuacja może dotyczyć również osób konsekrowanych podejmujących działania zewnętrzne, dlatego tym bardziej we wspólnotach zasadniczą troską powinno być kształtowanie postawy milczenia. Nie dotyczy ona jedynie zewnętrznego zachowania czasu wyznaczonego w planie dnia domu zakonnego na zachowanie ciszy. Bardziej chodzi o postawę wobec Słowa, które objawia się w milczeniu⁴⁰¹. Jej istotą jest moment spotkania się z Bogiem na modlitwie, wejście z Nim w dialog, by odkryć w sobie działanie łaski. Dla człowieka żyjącego głębokim życiem wewnętrznym, w tym jak najbardziej dla osoby konsekrowanej – jak stwierdza papież Paweł VI w adhortacji *Evangelica testificatio* – milczenie jest wymaganiem Bożej miłości, a chwile samotności są zwykłą koniecznością, by usłyszeć głos Boga (por. ET 46). Dalej papież wyjaśnia, że trzeba dbać o milczenie, ale nie o sam brak zgiełku, w którym osoba nie mogłaby nabrać sił duchowych, lecz o uciszenie niejako całej osoby, którego domaga się poszukiwanie kontaktu z Bogiem. Wiara, nadzieja i miłość Boga, a także miłość braterska otwarta na tajemnice drugich domagają się momentów ciszy (por. ET 46), toteż w porządku dnia wspólnoty powinno się je zapewnić. Postawa milczenia właściwa osobie konsekrowanej, rozumiana jako wyciszenie myśli, pragnień, słów, zbędnych ziemskich zainteresowań, jest potrzebna, aby doszła ona do Boga i zjednoczyła się z Nim⁴⁰². Na drodze rozwoju życia duchowego ważną więc rolę odgrywa wewnętrzne wyciszenie, które wprowadza w medytację i kontemplację tajemnic Bożych. Wszystko to zaś sprawia, że życie człowieka staje się coraz bardziej podobne do życia Jezusa Chrystusa i w konsekwencji do Jego misji. Potrzebę milczenia zauważa również Jan Paweł II w Liście apostolskim *Orientalis lumen*, nauczając, że wszyscy potrzebują momentów milczenia przenik-

⁴⁰¹ Por. tamże, s. 80. Autor zwraca również uwagę na proces wychowania do milczenia, który dotyczy kilku aspektów: osobowości powołanego, kultury słowa i języka, religijnego charakteru milczenia. Formacja do milczenia dotyczy nie tylko milczenia języka, spojrzenia, lecz również pamięci, wyobraźni i ducha. Dlatego też mówi o dziewiczym milczeniu ciała, milczącym ubóstwie, posłuszeństwie milczenia, pokornym milczeniu istnienia oraz o milczeniu we właściwym sensie tego słowa, czyli klauzurze. Więcej na temat znaczenia milczenia w życiu zakonnym: zob. M. Zawada, *Milczenie w życiu zakonnym*, w: *Formacja zakonna*, t. 5: *W relacji z innymi*, red. J.W. Gogoła, Kraków 1999, s. 171-221.

⁴⁰² Por. J. Skawroń, *Milczenie drogą spotkania z Bogiem i człowiekiem*, *ŻK* (2014) z. 5 (109), s. 17.

niętego obecnością adorowanego Boga. Potrzebuje go również ludzki wysiłek, by nie zamykać się w walce bez miłości i przebaczenia. Zarówno wierzący, jak i niewierzący muszą nauczyć się przebywać w ciszy, by pozwolić Bogu mówić i rozumieć Jego słowo⁴⁰³. Wobec niepokojącego zjawiska znieważania tego, co wiąże się z wyznawaniem wiary, a więc pośrednio również kwestionowania życia zakonnego, milczenie osób konsekrowanych staje się wymownym świadectwem. Dla magdalenek od pokuty jest ono także formą wynagradzania za bluźnierstwa przeciwko Jezusowi Chrystusowi i Niepokalanemu Sercu Maryi. Milczenie obok funkcji ascetycznej i mistycznej spełnia również zadanie apostołskie. To na spotkaniach z Bogiem na modlitwie osoba konsekrowana przygotowuje się na spotkanie z Bogiem w braciach. Trwając w postawie słuchania Boga, potrafi usłyszeć potrzeby innych. Dlatego ważnym wyzwaniem dla wspólnot pozostaje kształtowanie w osobach zakonnych wymowy religijnej i społecznej milczenia, aby można je było zachowywać w sposób osobowy i życiodajny⁴⁰⁴. Wiąże się to z „pierwszoplanową opcją”, jaką dla instytutów zakonnych winna być troska o głębokie życie duchowe, tak aby stanowiły one prawdziwą szkołę ewangelicznej duchowości. Od niej zależy apostolska owocność wspólnot zakonnych i jej członków, ofiarna służba na rzecz ubogich i zdolność przyciągania nowych powołań (por. VC 93). Tak więc dla osób konsekrowanych kontemplacja i czyn łączą się na zasadzie wzajemnego dopełnienia. Modlitwa, która jest słuchaniem Boga i doświadczeniem Jego miłosiernej miłości, przynagla do szukania Jego obecności w potrzebujących. Ponadto modlitwa wypływająca z kontemplacji Bożych tajemnic i konkretne czyny miłości mają zbawcze odniesienie do świata. Dlatego – jak przypomina Jan Paweł II kobietom konsekrowanym – ich poświęcenie przeżywane z radością staje się znakiem czulej dobroci Boga dla całej ludzkości (por. VC 57). Życie osób powołanych musi być przeniknięte duchem modlitwy. Powinno cechować je pragnienie bliskiego kontaktu z Bogiem i największe oddanie w przeżywaniu tej więzi. Wyraża się to w konkretnej modlitwie, w której osoby konsekrowane naśladują Jezusa. Nawet w najbardziej intensywnym okresie swej działalności Jezus znajdował czas na wyłączną rozmowę z Ojcem na

⁴⁰³ Por. Jan Paweł II, List apostolski *Oriente lumen* (2 V 1995 r.), 16, za: VC 38.

⁴⁰⁴ Por. E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, dz. cyt., s. 495.

osobistej modlitwie⁴⁰⁵. Podobnie ma być w życiu osób konsekrowanych. Inaczej ich działalność na rzecz potrzebujących nie przyniesie dobrych i trwałych owoców. A przecież podejmowane działania mają na celu nie tylko zaspokojenie potrzebom ubogich, lecz przez konkretne czyny dobroci mają doprowadzić ich do źródła prawdziwej miłości. Co za tym idzie – tak jak to już podkreślono – konieczne jest zapewnienie odpowiedniego czasu i miejsca na modlitwę, aby osoba powołana mogła zamieszkać w relacji z Bogiem⁴⁰⁶.

Współczesny świat charakteryzuje się zamętem poglądów, dlatego osoby konsekrowane tym bardziej powinny być czytelnym znakiem życiowego przynależenia do własnego celu, jakim jest Bóg żywy, który scala wewnętrznie i przez integrację wszystkich władz otwiera na trwałość życia w Nim (por. ET 34). O takie zjednoczenie z Bogiem troszczą się magdalenki od pokuty. W codziennym życiu postawa ta wyraża się w podejmowaniu starań, aby modlitwa stawała się życiem sióstr, a życie modlitwą. Pozostając wierne podstawowemu powołaniu do kontemplacji Serca Jezusa, podejmują one wysiłek wierności modlitwie wspólnotowej oraz indywidualnej. Staje się to gwarantem ich apostoelskiej płodności. W obecnej sytuacji współczesnego świata modlitwa jest wymownym znakiem życia w komunii z Jezusem. Kiedy ludzie tracą nadzieję i zaniedbują życie duchowe, potrzeba wspólnot, aby ukazywały sens modlitwy liturgicznej i życia wewnętrznego. Przez chwałę oddaną Panu, rozmowę z Nim oraz słuchanie Jego słowa można poznać Jego tajemnicę i żyć całkowicie w odniesieniu do Niego⁴⁰⁷. Stąd też kontemplacyjny wymiar apostołatu jest rysem szczególnym charyzmatu magdalenek od pokuty. Wezwania Jezusa, że zawsze trzeba się modlić i nigdy nie ustawać (por. Łk 18,1), przyjmują jako skierowane bezpośrednio do siebie. Wypełniają je przez modlitwę i pokutę, wynagradzając w ten sposób za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet. W ten sposób modlitwa staje się elementem konstytutywnym duchowości każdej magdalenki od pokuty. Dlatego też siostry starają się łączyć wszelkie formy działalności zewnętrznej z duchem modlitwy. Oddane kon-

⁴⁰⁵ Jan Paweł II, *Praktyka modlitwy w życiu konsekrowanym*, w: tenże, *Zakonnicy i życie konsekrowane we wspólnocie chrześcijańskiej*, Poznań 1998, s. 67.

⁴⁰⁶ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostoelskiego, List okólny *Kontemplujcie. Do osób konsekrowanych o śladach Piękna*, 38, Warszawa 2016, s. 81.

⁴⁰⁷ Por. tenże, Posynodalna adhortacja apostoelska *Ecclesia in Europa*, 27.

templacji boskiego Serca Jezusa, któremu chcą zadośćuczynić za wszelkie zniewagi, zagłębiają się w życie Boże. Z tego źródła czerpią pragnienie adoracji i potrzebę wstawiennictwa za osoby zagrożone utratą zabawienia. Staje się to nadrzędnym celem tak całego instytutu, jak i poszczególnych sióstr, z niego bowiem wypływają konkretne formy działań apostołatu w służbie potrzebującym.

2. Służba potrzebującym

Żywotność i dynamizm instytutu zakonnego pozwala rozpoznawać i zaspokajać zmieniające się potrzeby Kościoła i świata. Poświęcając się pracy apostołskiej, osoby zakonne przedłużają w czasie działania Chrystusa, który „nie przyszedł, aby Mu służyło, lecz aby służyć” (Mt 20,28). Osoby zakonne uczestniczą w zbawczym dziele Chrystusa poprzez wypełnianie konkretnych zadań, jakie zostały im zlecone w zatwierdzonych przez Kościół konstytucjach. Działania podjęte w ramach służby na rzecz potrzebujących muszą być zgodne z duchem Ewangelii, nauczaniem Kościoła oraz z prawem instytutu. Pełniona misja musi więc pozostawać w głębokiej jedności z Chrystusem i łączyć się z uwrażliwieniem na potrzeby współczesnego świata (por. RRL 25).

Według Cz. Parzyszka zadania, jakie stawia Kościół przed wspólnotami zakonnymi, można ująć w dwa bloki. Jeden to zadania *ad intra*, drugi – zadania *ad extra*. W zakres pierwszego z nich wchodzi troska o życie duchowe i świadectwo świętości oraz budowanie braterskiej wspólnoty. Drugi blok obejmuje nową ewangelizację, dzieła społeczne, misje zagraniczne, rozwijanie dialogu i komunie ze świeckimi⁴⁰⁸. Zgodnie z tym chrześcijańska troska o innych powinna być przede wszystkim skierowana do ubogich. Jak podkreśla *Vita consecrata*, osoby, które chcą bliżej towarzyszyć Chrystusowi, powin-

⁴⁰⁸ Por. Cz. Parzyszek, *Życie konsekrowane...*, dz. cyt., s. 603-634.

ny być mocno zaangażowane w służbę ubogim. Opcja ta wpisana jest w dynamikę miłości ewangelicznej (por. VC 82)⁴⁰⁹.

Wielu ludzi dotkniętych jest ubóstwem zarówno w wymiarze materialnym, jak i duchowym. Pierwszy z nich najczęściej dotyczy pozbawienia nawet minimalnych środków do życia. Natomiast drugi wyraża się przez zubożenie wartości i częściej dotyka ludzi w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo, gdzie konsumpcyjny styl życia i materializm przysłaniają prawdziwe dobro. Ponadto postawy te wyjaławiają duchowo człowieka, co w konsekwencji prowadzi do utraty nadziei, sensu życia i osamotnienia. Samotność jest jedną z najgłębszych odmian ubóstwa. Podobnie jak inne formy ubóstwa wynika ono z braku doświadczenia bycia kochanym i umiejętności kochania⁴¹⁰. Doświadczenie to dotyczy nie tylko relacji z ludźmi, lecz przede wszystkim braku miłości Boga. Wiąż z Bogiem implikuje właściwe odniesienie do siebie samego i do bliźniego. Kiedy człowiek odrywa się od swego Stwórcy, od swego źródła i korzenia, wtedy żyje w faktycznej izolacji od innych, nawet jeśli jego życie społeczne jest intensywne. Odczuwa z tego powodu pewien dyskomfort i lęk. Niepokój wywołany sytuacją duchową najczęściej prowadzi do ucieczki od nieznośnej rzeczywistości. Człowiek poszukuje wówczas złudnego szczęścia w różnego rodzaju zabezpieczeniach i bożkach. Wobec takich zagrożeń przepowiadanie Dobrej Nowiny jest najważniejszą rolą, jaką ma do spełnienia każdy chrześcijanin i cały Kościół, w tym również wspólnoty życia zakonnego. Tylko bowiem sama istota orędzia chrześcijańskiego sięga do prawdziwego źródła ludzkiego cierpienia. Jedynym rozwiązaniem najgłębszego problemu ludzkości jest wiara, która daje odpowiedź na pytania egzystencjalne stawiane sobie przez człowieka. Wiara zaś „rodzi się z tego, co się słyszy” (Rz 10,17), dlatego żaden wierzący jako osobiście wybrany do świadectwa wiary nie może rezygnować z dzielenia się tym, co dotyczy istotnej dla człowieka

⁴⁰⁹ Według VC 82 ubóstwo ma wiele wymiarów: „ubogimi” są uciśnieni, zepchnięci na margines, starcy, chorzy, dzieci i wszyscy, których społeczeństwo postrzega i traktuje jak „ostatnich”. Osoby konsekrowane, dając szczerą odpowiedź na miłość Chrystusa i żyjąc jak ubodzy, będą mogły opowiedzieć się po ich stronie. Umocnione świadectwem skromnego i surowego stylu życia tak w wymiarze indywidualnym, jak i wspólnotowym będą mogły piętnować przejawy niesprawiedliwości spotykające wielu ludzi i występować w obronie sprawiedliwości w miejscach swojej pracy, nie uzależniając się od żadnej ideologii.

⁴¹⁰ Por. Benedykt XVI, *Caritas in veritate*, 53.

sfery duchowej. Świadeństwo wiary jest konieczne, a jego zaniedbanie można uznać za grzech⁴¹¹.

W obecnych czasach obok preferencyjnej opcji na rzecz ubogich pilnym wyzwaniem dla osób konsekrowanych okazuje się działanie w dziedzinie formowania wiernych. Proces ten powinien przebiegać w taki sposób, aby ewangelizacją objąć środowiska rodzinne i miejsca pracy. Słuszny staje się postulat odkrycia nowej dziedziny działalności Kościoła, jakim jest uświadamianie wiernym ich chrześcijańskiego powołania⁴¹², zwłaszcza że problem dechrystianizacji dołączył do niepokojących zjawisk współczesnego świata. Ów swego rodzaju proces dotyczy wiary, kultury, historii oraz sfery społeczno-politycznej. Skierowany jest przeciwko chrześcijańskiej tożsamości i duchowości oraz chrześcijańskiemu systemowi wartości wraz ze związanym z nim stylem życia. W osobach wierzących niszczy się samoświadomość bycia uczniem Chrystusa i ogranicza wpływ motywacji ewangelicznej na codzienne decyzje. W konsekwencji sytuacja taka powoduje przyjęcie wartości utylitarnych lub materialistycznych⁴¹³. Do innych niepokojących zjawisk trzeba zaliczyć: sekularyzm, liberalizm etyczny, praktyczny ateizm, hedonizm, konsumpcjonizm. W związku z nasilającym się zjawiskiem migracji zmienia się również sytuacja polityczna, społeczna i gospodarcza Europy. Wielokulturowość, a co z tym się wiąże – wielowyznaniowość nie pozostaje bez wpływu na dotychczasowy obraz Kościoła i chrześcijaństwa zapisany w tradycji europejskiej. Stawia Kościoły chrześcijańskie w nowej sytuacji⁴¹⁴. W tych trudnych okolicznościach i szybko zachodzących przemianach życia w różnych jego obszarach Kościół jest zawsze obecny. Sobór przypomina, że ma on obowią-

⁴¹¹ Por. J. Grosfeld, *U źródeł społecznej myśli Kościoła*, „Ethos” 24 (2011) nr 4 (96), s. 59-60.

⁴¹² Por. E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, dz. cyt., s. 495.

⁴¹³ Por. Cz. Parzyszek, *Świadeństwo życia osób konsekrowanych w służbie nowej ewangelizacji*, w: *Świadeństwo w służbie nowej ewangelizacji*, red. W. Przygoda, Lublin 2012, s. 148-149; Dechrystianizacja ma swoje wewnętrzne mechanizmy sterujące jej procesami, tj. ignorowanie wymiaru transcendencji człowieka (religijności jako ukierunkowania człowieka na Boga), ignorowanie osobistej relacji człowieka z Bogiem (religii jako odpowiedzi człowieka na wezwanie Boga) oraz zażyłości chrześcijanina z Chrystusem (ontycznego wszczęcia człowieka w Chrystusa w sakramencie chrztu św.). Takie postawy rodzą z kolei chęć emancypacji człowieka od Boga, czyli detronizacji Chrystusa jako jedynego Pana i Zbawiciela człowieka i świata, a także instytucjonalizację Kościoła na sposób świecki; zob. Cz. Parzyszek, *Świadeństwo życia osób konsekrowanych...*, art. cyt., s. 152.

⁴¹⁴ Zob. R. Polak, *Tęsknota za Bogiem. Wyzwania pastoralne w Europie w kontekście procesów transformacji religijnej*, tłum. J. Serafin, „Homo Dei” (2009) nr 4 (293), s. 11-27.

zek badać i wyjaśniać znaki czasów w świetle Ewangelii, co może pomóc w znalezieniu odpowiedzi na pytania dotyczące sensu życia tak obecnego, jak i przyszłego (por. KDK 4).

W procesie poszukiwania, wzrostu i dojrzewania w życiu chrześcijańskim ważną funkcję spełniają osoby konsekrowane tak zakonne, jak i świeckie. Do nich zwraca się Ojciec Święty Franciszek w adhortacji *Evangelii gaudium*, wzywając kapłanów, zakonników, zakonnice i wiernych świeckich do nauczenia się „sztuki towarzyszenia”. Papież, pisząc o współczesnej cywilizacji paradoksalnie zranionej anonimowością, a jednocześnie obsesyjnej na punkcie szczegółów życia innych, stwierdza, że konieczne jest bliskie spojrzenie i wzruszenie, by zatrzymać się nad potrzebami drugiego człowieka, a także by w drodze wspólnego wzrastania patrzeć na ubogich z szacunkiem i współczuciem, które jednocześnie leczy i wyzwala (EG 169).

Siostry magdalenki od pokuty, otwarte wobec wymagań współczesnego świata, podejmują różnorodne działania na rzecz ubogich. Jak podają *Konstytucje Zgromadzenia*, chcą w ten sposób jak najlepiej wypełnić polecenie Chrystusa zmartwychwstałego dane św. Marii Magdalenie: „udaj się do moich braci i powiedz im” (J 20,17). Naśladując współczucie Chrystusa i Jego troskę o każdego spotkanego człowieka, ukazują miłość Serca Jezusa jako źródło wzrostu i drogę do pojednania z Bogiem. Posługa magdalenek od pokuty na rzecz bliźnich, szczególnie dziewcząt i kobiet, ma doprowadzić do spotkania z Jezusem miłosiernym i przyłgnięcia do Niego⁴¹⁵. Podstawowym elementem apostołatu sióstr jest modlitwa i pokuta wynagradzająca za grzechy świata. Żyjąc w konkretnych warunkach historycznych i społecznych, siostry umiejętnie rozpoznawały naglące potrzeby społeczne. Podejmowały praktyczne działania na rzecz potrzebujących. Koncentrowały się głównie na pracy opiekuńczo-wychowawczej w duchu chrześcijańskim. Tym samym realizowały jeden z wymiarów charyzmatu Zgromadzenia, jakim jest wychowanie młodzieży, przygotowując ją do dojrzałego życia chrześcijańskiego.

Fundacje klasztorne magdalenek od pokuty, o czym traktuje pierwszy rozdział niniejszej pracy, były osobnymi domami zakonnymi i wiele zapisów o ich działalności zaginęło. Trudno więc wyczerpująco opisać zakres działal-

⁴¹⁵ Zob. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 116.

ności sióstr od momentu ich sprowadzenia w XIII wieku do Nowogrodźca nad Kwisą. Niemniej jednak w pracy tej podejmuje się próbę dokonania pewnej analizy działań sióstr na rzecz ubogich.

W każdym warunkach dziejowych spotyka się ludzi dotkniętych duchową znieczulicą i śmiercią sumienia. Stale też potrzebna jest nieustanna modlitwa o nawrócenie każdego człowieka połączona z konkretnymi działaniami. Od początku swojej historii magdalenki od pokuty mimo klauzururowego charakteru życia zakonnego nie ograniczały się tylko do kontemplacji. Dbaly przede wszystkim o zachowanie wymiaru pokutno-modlitewnego powołania magdaleńskiego, lecz nie pozostawały obojętne na problemy ludzi im współczesnych. Troszczyły się o dobre warunki bytowe oraz potrzeby ludzi chorych i bezdomnych. Na uwagę zasługuje działalność pierwszego klasztoru magdaleńskiego w Nowogrodźcu w XIII wieku. Władze zakonne ówczesnych czasów mimo szerokich uprawnień w zakresie władzy świeckiej zgodnie współpracowały z władzami miejskimi w czasie pożarów, epidemii, powodzi i wojen. Zasoby pieniężne, jakie posiadały, przekazywały na pomoc poszkodowanym podczas klęsk żywiołowych lub znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej⁴¹⁶. Fundowały szpitale, które w średniowieczu pełniły funkcję przytułków dla chorych, biednych i pozbawionych opieki osób starszych. Finansowały m.in. budowę murów miejskich oraz wodociągu. Takie działania były swego rodzaju ewenementem w skali europejskiej tamtego czasu. Z inicjatywy sióstr wykonano drewnianą konstrukcję łączącą źródło wody leżące na terenie klasztoru z kilkoma punktami w mieście, co stanowiło novum w piętnastowiecznym Nowogrodźcu. Polepszyło to znacznie warunki komunalne mieszkańców, a ponadto świadczyło o rozległej wiedzy mniszek i ich staraniach o podniesienie poziomu życia miejscowej ludności. Średniowieczny klasztor magdaleński udzielał ludności nowogrodzieckiej nie tylko pomocy finansowej, ale również rzeczowej, np. w postaci zboża i innych produktów żywnościowych. Patronat sióstr nad Nowogrodźcem zakończył się w 1810 roku wraz z sekularyzacją zakonu⁴¹⁷. Tym samym dobiegła końca sześćsetletnia historia klasztoru Magdalenek od Pokuty w tym miejscu.

⁴¹⁶ Por. W. Bochnak, *Dzieje Zakonu Magdalenek...*, dz. cyt., s. 10-11.

⁴¹⁷ Zob. Z. Szczepański, *Nowogrodziec nad Kwisą 1233-1983*, ADGL.

Również klasztor w Lubaniu od momentu jego fundacji w 1320 roku wpisał się znacząco w historię tego miasta. Siostry przez modlitwę, umartwienia i posty troszczyły się o dobro duchowe, ale także materialne mieszkańców Lubania. Nie szczędziły środków finansowych w podejmowaniu działalności charytatywnej, wychowawczej⁴¹⁸ i duszpasterskiej. Warto więc przyrzeć się ważniejszym przedsięwzięciom podejmowanym przez magdalenki od pokuty. Należy pamiętać, że od początku powstania zakon miał charakter ściśle pokutny. Zachowanie surowej klauzury nie pozwalało siostrom bezpośrednio podejmować działalności zewnętrznej.

Wiek XIV był dla magdalenek od pokuty czasem życia pokutnego. Siostry nie podejmowały prac poza klasztorem. Lata dwudzieste XV wieku i wojny husyckiej znacznie przyczyniły się do zniszczenia klasztoru magdaleńskiego. Przy pomocy mieszkańców klasztor udało się szybko odbudować, a siostry mogły wrócić do dawnej formy życia klauzurowego. Kolejny, XVI wiek i czas reformacji również źle wpłynął na los klasztoru lubańskiego. W czasie gdy ruch reformatorski spowodował wśród katolików wielkie spustoszenie⁴¹⁹, siostry wykazały się niezwykłą odwagą w obronie czystości wiary. Dbały również o tych, którzy znaleźli się w biedzie, niezależnie od ich wyznania i statusu społecznego.

Właściwe wyczucie potrzeby chwili i mądrość przełożonych klasztoru pozwoliły magdalenkom od pokuty uniknąć u początków XIX wieku kasaty zakonów przez rząd pruski na ziemiach polskich. W tych trudnych czasach klasztor Magdalenek od Pokuty uznawano za dobroczyńcę biednych i chorych w mieście. Na początku XIX wieku zagrożone sekularyzacją siostry

⁴¹⁸ Misja wychowawcza wśród dziewcząt była wpisana w działalność każdej fundacji magdalenek od pokuty. Dla przykładu można podać również istniejący w latach 1716-1810 klasztor w Nysie. Swoją zgodę na jego otwarcie władze kościelne i miejskie wyraźnie uzależniały od spełnienia warunku, aby siostry zajęły się nauczaniem nie tylko czytania i pisania lub religii, lecz również języka francuskiego oraz robót ręcznych. Po kasacie utworzono w budynku klasztornym szkołę, gdzie siostry w strojach świeckich uczyły przedmiotów praktycznych. Por. K. Dola, *Magdalenki w Nysie 1716-1810*, Opole 2015, s. 99-100.

⁴¹⁹ Wielu katolików w samym mieście Lubaniu, nie widząc dokładnie celu ruchu luteranckiego, uznawało go jedynie za ruch reformatorski wewnątrz Kościoła, do którego można się przyłączyć, nie występując z Kościoła katolickiego. Takiej postawie sprzyjało działanie księży odszczepieńców, którzy wielokrotnie zachowywali formy zewnętrzne katolickiej Mszy św. Z czasem odrzucili kanon, a tym samym ofiarniczy charakter Mszy św. Przypadki apostazji nie ominęły mniszek zakonu magdaleńskiego. Dwanaście z nich opuściło zakon i powróciło do życia świeckiego. Por. O. Scholz, *600 Jahre Magdalenerinnen Kloster zu Lauban 1320-1920*, s. 36, ADGL.

postanowiły, że na własny koszt wybudują szpital i nieodpłatnie będą się zajmowały pielęgnacją chorych. Ponieważ zgodnie z regułą zakon mógł prowadzić jedynie kontemplacyjny tryb życia, konieczna była dyspensa papieska, którą siostry otrzymały w 1817 roku. Urządziły szpital, wyposażyły placówkę w niezbędny sprzęt i objęły pielęgnacją chorych, głównie kobiety⁴²⁰. Na uznanie zasługuje również piecza o edukację dzieci. Liczba katolików w Lubaniu w XIX wieku nie była na tyle duża, żeby funkcjonowała dla nich osobna szkoła. Dlatego dzieci katolickie chodziły do szkół prywatnych. Gdy w 1827 roku liczba uczniów i uczennic wzrosła do czterdziestu, otworzono szkołę w pomieszczeniach klasztornych. Za jej założyciela uznaje się kapelana magdalenek od pokuty, księdza Fischera. W 1835 roku nad stajniami klasztornymi nadbudowano piętro i tam urządzono klasę szkolną z osobnym wejściem, aby nie zakłócać porządku życia mniszego⁴²¹. Początkowo w szkole klasztornej zatrudniano nauczyciela, któremu siostry zapewniały wynagrodzenie i mieszkanie. Z czasem rozdzielono dzieci szkolne według płci. Ponieważ troską zakonu magdalenek od pokuty zawsze były kobiety i dziewczęta, dlatego za zgodą arcybiskupa wrocławskiego dwie siostry zajęły się nauczaniem dziewcząt. W 1845 roku klasztor otrzymał zezwolenie od władz miasta na prowadzenie szkoły elementarnej o uprawnieniach publicznych. Przeorysze klasztoru magdaleńskiego z urzędu obejmowały zwierzchnictwo nad szkołą miejską.

Sytuacja zmieniła się na niekorzyść klasztoru w okresie kulturkampfu (1871-1878), kiedy to miejsce nauczycielek zakonnych zajęły osoby świeckie. W miarę jak rosła liczba dzieci, zatrudniano nowe osoby. Zarząd fundacji magdaleńskiej stanął przed nowym problemem natury finansowej. Siostry odmówiły wypłacania pensji czwartemu i piątemu nauczycielowi. Uzasadnienie tej decyzji opierało się na fakcie, że publiczne szkoły ewangelickie od 1824 roku finansowano z kasy miejskiej, do której wpływały również podatki katolików⁴²².

Pertraktacje klasztoru z władzami zakończyły się w 1887 roku porozumieniem. Ustalono, że fundacja magdalenek od pokuty ma powoływać i utrzy-

⁴²⁰ Por. tamże.

⁴²¹ Por. tamże, s. 37.

⁴²² Por. tamże, s. 38.

mywać nauczyciela trzech pierwszych klas i dbać o wyposażenie czterech pierwszych pomieszczeń szkolnych. Natomiast miasto będzie zatrudniało nauczyciela czwartej i piątej klasy, dbało o wyposażenie gabinetu piątej klasy i troszczyło się o zatrudnienie nowego pracownika. W roku 1906 szkoła znacznie się rozrosła, tak że trzeba było dobudować drugie piętro. Klas było siedem, sześciu nauczycieli i jedna nauczycielka. Przemianowano również urząd nauczyciela głównego na urząd rektora⁴²³. W budynkach klasztornych przebywały sieroty potrzebujące stałej opieki, dlatego siostry podjęły decyzję otwarcia ochronki. W tym celu sprowadzono z Wrocławia ubogie siostry szare św. Elżbiety Węgierskiej, które miały zająć się w Lubaniu tym przedsięwzięciem, jak również przedszkolem dla dzieci katolickich oraz opieką pielęgniariską. W 1908 roku przyjechało do Lubania pięć sióstr, które zamieszkały w ufundowanym przez lubańskie magdalenki od pokuty Domu św. Antoniego, gdzie prowadziły ochronkę dla dzieci⁴²⁴. Podczas pierwszej wojny światowej w Lubaniu razem z jeńcami angielskimi, francuskimi i rosyjskimi przebywała również ludność cywilna. Dla dzieci organizowano lekcje w języku niemieckim w zakresie podstawowym. Ufundowany przez siostry szpital zamieniono w szpital polowy dla rannych żołnierzy. Koszty opatrywania i rekonwalescencji pacjentów ponosił klasztor.

Na uwagę zasługuje również dbałość sióstr o życie religijne mieszkańców Lubania. Z ich inicjatywy konsekrowano w 1861 roku kościół parafialny pod wezwaniem Trójcy Świętej, który służy lubanianom po dzień dzisiejszy. Koszty budowy kościoła pokryła wówczas fundacja sióstr magdalenek od pokuty. Wspólnota parafialna włączyła się jedynie w opłacenie chrzcielnicy i pojemnika na wodę święconą. Nadto siostry ponosiły również koszty związane z utrzymaniem świątyni, tak że katolicka ludność Lubania nie została obciążona ogólnym podatkiem kościelnym⁴²⁵.

⁴²³ Por. tamże.

⁴²⁴ Zob. P. Stefaniak, *Na chwałę Trójcy Świętej...*, dz. cyt., s. 162;164. J. Kulczycki, *Błogosławiona z Lubania. Maria Sabina Thienel (1909-1945) – śmierć w obronie własnej czystości*, „Ziemia Lubańska” (2014) nr 13 (492), s. 24. Na temat historii Domu św. Antoniego: zob. E.A. Beck, *Geschichte des St. Antoniusstiftes der Grauen Schwestern von der hl. Elisabeth zu Lauban 1908-1933*, Lauban 1933. W dawnym Domu św. Antoniego, obecnie przy ul. Wrocławskiej 17 w Lubaniu, mieści się Dom Generalny Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty.

⁴²⁵ Por. O. Scholz, *600 Jahre Magdalenerinnen Kloster...*, dz. cyt., s. 48.

Obok prowadzonego od 1817 roku szpitala siostry postanowiły uruchomić dom opieki zarówno dla katoliczek, jak i ewangeliczek. Początkowo znalazło w nim miejsce osiemnaście kobiet. Z czasem mieszkanki przybywało. W ten sposób, dostrzegając potrzeby mieszkańców, siostry nie tylko okazały się wrażliwe na biedę ludzką, lecz po raz kolejny uniknęły również zagrożenia kasaty zakonu. Działalność magdalenek od pokuty w Lubaniu została przerwana w lutym 1945 roku, kiedy miasto znalazło się na linii frontu, a siostry musiały ratować się ucieczką w głąb Niemiec. Kilka sióstr wróciło do Lubania już w marcu 1945 roku. Z trudem rozpoczęły starania o przywrócenie klasztorowi dawnego miejsca w społeczności lubańskiej⁴²⁶. Niemniej ich sytuacja materialna pozostawała trudna. Zabudowania zostały całkowicie spalone, majątek zaś upaństwowiony. Bardziej niż posługą na rzecz potrzebujących siostry zajęły się odbudową materialną i duchową Zgromadzenia. Podejmowały jedynie prace konieczne, jak np. pielęgnowanie chorych, prace w ogrodzie, szycie szat liturgicznych. Kierowały się myślą o odnowieniu ducha zakonu kontemplacyjnego.

Przy zmieniającej się sytuacji ustrojowo-politycznej w powojennej Polsce trudno było żeńskim zgromadzeniom zakonnym realizować zadania zgodne z ich misją. Zostały wykluczone z obszaru oświaty, służby zdrowia i działalności opiekuńczo-wychowawczej. Nie mogły podejmować jakichkolwiek prac bez zgody ówczesnych władz. Zamykano domy zakonne oraz placówki oświatowe prowadzone przez siostry. W rezultacie w celu pozyskania środków na utrzymanie siostry podejmowały w większości prace w parafiach, katechizując dzieci i młodzież oraz posługując w zakrystiach⁴²⁷. W latach osiemdziesiątych XX wieku nastąpiła zmiana w stosunkach państwo – Kościół. Na mocy ustawy z dnia 17 maja 1989 roku zgromadzenia zakonne mogły wrócić do działalności statutowej. Dla instytutów zakonnych rozpoczął się czas powrotu do podejmowania dzieł apostołatu zgodnych z charyzmatem. Tym samym również magdalenki od pokuty zaczęły szukać nowych form służenia ludziom w Kościele i w społeczeństwie. Pozostając wierne charyzmatowi, powracając

⁴²⁶ Zob. W. Bochnak, *Dzieje Zakonu Magdalenek...*, dz. cyt., s. 337-342.

⁴²⁷ Więcej na temat sytuacji zakonów żeńskich w latach powojennych w Polsce: zob. E. Kaczmarek, *Dlaczego przeszkadzały? Polityka władz partyjnych i rządowych wobec żeńskich zgromadzeń zakonnych w Polsce w latach 1945-1956*, Warszawa 2007; A. Mirek, *Trudne lata, wielkie dni. Zakony żeńskie w PRL*, Lublin – Ząbki 2015.

do jego źródeł, włączyły się ze swoją posługą w duszpasterstwo parafialne na terenie Polski i Niemiec, katechizację dzieci i młodzieży, prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej. Podejmując każdy rodzaj pracy – jak podają konstytucje Zgromadzenia – siostry starają się przybliżyć ludziom prawdę o Bożym miłosierdziu. Miłość do Serca Jezusa ożywia pragnienie apostołatu każdej magdalenki od pokuty, aby ludzie poznali wielkość miłosierdzia Bożego. Ma to im uświadomić, że w sercu każdego człowieka dokonuje się wybór między dobrem a złem, między życiem a śmiercią w wymiarze ostatecznym⁴²⁸. Lata osiemdziesiąte XX wieku są więc dla magdalenek od pokuty momentem wytyczenia nowego kierunku służby potrzebującym. Od tego czasu siostry jeszcze mocniej angażują się w duchu pokuty i wynagradzania w wychowanie młodzieży, wspomaganie osób moralnie zagrożonych, niszczących swoją godność oraz we współpracę z Kościołem lokalnym.

Włączone w katechizację i wychowanie młodego pokolenia siostry przez świadectwo życia oddanego Bogu i przez głoszenie Ewangelii ukazują właściwą drogę wzrostu wiary każdemu zgodnie z jego stanem. Promują katolicki model wychowania, który stawia osobę w centrum działalności szkolno-wychowawczej. Jest to o tyle ważne, że współcześnie nauczyciele i wychowawcy coraz częściej stawiają sobie pytanie o fundament, na którym można oprzeć proces wychowawczy, aby dawał najbardziej efektywne rezultaty w postawie młodych ludzi. Również w tej dziedzinie panuje chaos wynikający z postępujących zmian społeczno-kulturowych. Przekłada się to na poglądy wychowawców, którzy jako dzieci swej epoki ulegają nie zawsze pozytywnym jej wpływom. Przyjmują nowatorskie metody oparte na liberalizmie i indywidualizmie. To niepokojące zjawisko zauważono również w dziedzinie wychowania religijnego⁴²⁹. Tym bardziej osoby konsekrowane zaangażowane w formację młodych ludzi powinny z misyjną odwagą i z pełnym szacunkiem ukazywać, że wiara w Jezusa Chrystusa rozjaśnia swoim światłem dziedzinę wychowania, potwierdzając i podnosząc wartość osoby⁴³⁰.

⁴²⁸ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 118.

⁴²⁹ Por. E. Tkocz, *Chrystocentryzm współczesnej młodzieży. Refleksje nad nauczaniem Apostoła przelomu wieków – Jana Pawła II*, w: *Nieście nadzieję na współczesne areopagi, otaczając troską życie*, red. B. Biela, Katowice – Piekary Śląskie 2009, s. 187.

⁴³⁰ Por. Cz. Parzyszek, *Życie konsekrowane...*, dz. cyt., s. 621-622.

Obdarzone właściwym sobie charyzmatem siostry mogą tworzyć środowiska wychowawcze przeniknięte ewangelicznym duchem wolności i miłości, które pomogą młodym wzrastać w człowieczeństwie pod kierownictwem Ducha Świętego. W ten sposób wspólnota wychowawcza staje się doświadczeniem komunii i łaski, w którym program pedagogiczny przyczynia się do harmonijnego połączenia tego, co boskie i ludzkie, Ewangelii i kultury, wiary i życia. Przez takie działanie osoby konsekrowane ofiarują młodzieży dar miłości zgodny z zaleceniem św. Jana Bosko: „Młodzi powinni nie tylko być kochani, ale i wiedzieć, że są kochani” (por. VC 96). Ponieważ pragnienie miłości i doświadczenie spotkania z Bogiem jest często zagłuszone w młodych ludziach przez pożądlivości tego świata, dlatego od osób działających na polu wychowawczo-dydaktycznym oczekuje się osobistej inicjatywy nawiązania dialogu i tworzenia wspólnoty ducha. Przy tym wychowawcy i katecheci nie powinni poddawać się pesymizmowi z powodu niewidocznych od razu wyników swojej pracy⁴³¹. Proces obumierania ziarna wrzuconego w glebę, zanim wyda plon (por. J 12,24), często trwa długie lata. Wzrost wspomaga przede wszystkim świadectwo, jako że zgodnie z adhortacją apostolską Pawła VI *Evangelii nuntiandi* (p. 41) ludzie chętniej słuchają świadków niż nauczycieli, a jeśli słuchają nauczycieli, to dlatego, że ich życie jest autentyczne i zgodne z tym, co wyznają. Dlatego magdalenki od pokuty jako katechetki starają się w swoich działaniach nieść również świadectwo chrześcijańskiej nadziei. Wychowując dzieci i młodzież przy współpracy rodziców i pedagogów, dbają o integralny rozwój młodego pokolenia. Jedną z ważniejszych metod w pracy wychowawczej siostr – jak podaje *Dyrektorium Zgromadzenia* – jest przykład życia. Osobiste poświęcenie, dobroć i miłość oraz odpowiedzialne działanie przyczyniają się do dobrej atmosfery, która wpływa pozytywnie na rozwój człowieka⁴³². Troska o moralne i religijne wychowanie młodego pokolenia staje się priorytetem we współczesnym, tak mocno zlaicyzowanym świecie. Tak więc wspólnoty zakonne odgrywają znaczącą rolę w dziedzinie edukacji, kształtując w dzieciach postawy ewangeliczne.

⁴³¹ Por. J. Kiciński, *Kobieta konsekrowana w misji nauczania*, ŻK (2012) z. 1 (93), s. 85.

⁴³² Por. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 147.

Należy podkreślić, że chrześcijańskie wychowanie, wbrew temu, co głoszą środowiska antykościelne, nie pozostaje bez znaczenia dla społeczeństwa. Pogłębia ono wiarę, wzmacnia ducha i w ogólnoludzkie relacje wnosi prawo miłości. Potrzeba zatem świadectwa sióstr, które będą orędowniczkami Bożej miłości skierowanej do każdego człowieka. Nauczając o ogólnoludzkich wartościach moralnych („fundamentalnych i mocnych”) oraz o zasadach chrześcijańskich („wysokich”), pokazują, że istnieje między nimi logiczny związek. Według wyjaśnienia N. Hartmanna wartości moralne w życiu społecznym znajdują wyraz prawny. Przekraczając je, człowiek może zostać pociągnięty przez społeczeństwo do odpowiedzialności. Są one fundamentem życia moralnego. Natomiast zasady chrześcijańskie: miłość miłosierna, błogosławieństwa, heroizm, rady ewangeliczne, do przyjęcia których można człowieka jedynie zachęcać – stają się spełnieniem sensu życia⁴³³.

Praca katechetyczna sióstr ma prowadzić młodzież do umiejętności dokonywania wyborów w duchu wyznawanej wiary. Ponieważ wychowanie religijne dzieci bywa w domach często zaniedbywane, dlatego ważne staje się apostołstwo w środowisku szkolnym. Młodzi ludzie, szczególnie w krajach wysoko rozwiniętych, cechują się poszukiwaniem ideałów, a jednocześnie rozczarowaniem wieloma ideologiami. Poddają się namiastkom złudnych bożków, stając się ofiarami manipulacji ze strony korporacji nastawionych na konsumpcjonizm i przyjemność⁴³⁴. Działania takie prowadzą do degradacji osoby. Wobec tych trendów siostry podejmują trud katechizacji, aby zachować zwłaszcza w młodym człowieku jego godność i wartość osoby. Włączone w katechizację magdalenki od pokuty spełniają zarazem obowiązek wychowawczy Kościoła, o którym przypomina soborowa Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis* (28 X 1965 r.) i adhortacja apostołska Jana Pawła II *Catechesi tradendae* (16 X 1979 r.). Katechizacja jako jeden z pierwszych środków procesu wychowania oświeca i wzmacnia wiarę, karmi życie według Ducha Chrystusowego, doprowadza do świadomego i czynnego uczestnictwa w misterium liturgicznym i pobudza do działalności

⁴³³ Por. *Religia w życiu społecznym*, red. B. Bejze, W Nurcie Zagadnień Posoborowych 20, Warszawa 1995.

⁴³⁴ Por. Synod Biskupów. IX Zgromadzenie Zwyczajne, *Życie zakonne i jego posłannictwo w Kościele i świecie. Lineamenta*, 44b, Warszawa 1993.

apostolskiej⁴³⁵. W ślad za Magisterium Kościoła *Dyktorium Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty* określa, w jaki sposób siostry powinny prowadzić swoją pracę katechetyczną. Wśród tych wytycznych należy wymienić: zgodność z Magisterium Kościoła w dziedzinie katechizacji i z wytycznymi diecezjalnych wydziałów katechetycznych, troskę o integralny rozwój dzieci i młodzieży we współpracy z rodzicami, kierowanie się dobrem dziecka, szanując jego wolność i wartość jako osoby, pomaganie w odkryciu prawdy o godności bycia dzieckiem Bożym. Stopniowo wprowadzając młodych ludzi w tajemnice zbawienia, siostry kładą tym samym fundament pod ich życie duchowe. Łącząc pracę z modlitwą oraz korzystając z osiągnięć pedagogiki, dydaktyki i psychologii, starają się skutecznie realizować cel wychowania młodego pokolenia⁴³⁶. Podejmowane przez siostry działania wychowawcze obejmują również kształtowanie postawy solidarności z potrzebującymi. Znalazło to konkretny wyraz w zaangażowaniu młodzieży lokalnej podczas zorganizowanych przez magdalenki od pokuty koloniach letnich dla dzieci z terenów powodziowych w Polsce w 1997 roku. Sytuacje katastrof i zagrożeń formują w młodych ludziach postawę bezinteresowności i współodpowiedzialności za społeczeństwo. Zaangażowanie na rzecz dobra wspólnego tak w znaczeniu materialnym, jak i moralnym wyraża prawdę o nadzędności osoby wobec różnych ideologii i koncepcji społecznych. Ponadto prowadzi do zrozumienia godności osoby objawionej w Jezusie Chrystusie⁴³⁷.

Kolejnym przykładem pomocy potrzebującym, jakiej udzielają siostry w ramach realizacji charyzmatu Zgromadzenia, jest wzmiankowane wyżej Ognisko Wychowawcze dla Dziewcząt im. św. Jadwigi Śląskiej w Lubaniu, które działa od 1 września 1998 roku. Jako niepubliczna placówka opiekuńczo-wychowawcza o charakterze profilaktycznym dla dziewcząt działa zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 września 2011 roku, jak również Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 22 grudnia 2011 roku. Placówka ta dysponuje czternastoma miejscami dla dziewcząt w wieku

⁴³⁵ Sobór Watykański II, Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis*, 4.

⁴³⁶ Por. *Dyktorium Zgromadzenia...*, p. 141-143.

⁴³⁷ Por. B. Drożdż, *Wychowawcza funkcja Kościoła w społeczeństwie pluralistycznym. Studium pastoralne*, Legnica 1997, s. 32.

od trzynastu do osiemnastu lat z możliwością przedłużenia pobytu po ukończeniu osiemnastego roku życia, nie dłużej jednak niż do wieku dwudziestu pięciu lat. Takie zastrzeżenia podyktowane są możliwością kontynuacji nauki i sytuacjami losowymi. Wychowanki mają zapewnioną opiekę całodobową. Uczęszczają do szkół różnych poziomów na terenie Lubania oraz zdobywają umiejętności i kwalifikacje zawodowe. W procesie wychowania siostry dbają o szczególny charakter katolicki ośrodka w duchu wierności nauczaniu Kościoła, a zarazem o zachowanie dialogu ze współczesną kulturą (por. VC 97).

Wychowanie dziewcząt zmierza w kierunku kształtowania dojrzałych i odpowiedzialnych postaw opartych na wartościach chrześcijańskich. Statut ogniska określa cel podejmowanych działań, jakim jest zapobieganie niedostosowaniu i sieroctwu społecznemu oraz zapewnienie pomocy rodzicom napotykaającym na trudności w wychowaniu. Założenia te wdrażane są w życie poprzez stworzenie możliwie optymalnych warunków opiekuńczo-wychowawczych dla integralnego i prawidłowego rozwoju wychowanek. Praca pedagogiczna wspomaga wszechstronny rozwój obejmujący sferę umysłową, moralną, fizyczną, patriotyczną i religijną. Zmierza do przygotowania dziewcząt, na miarę ich możliwości, do udziału w życiu społecznym. Wspomaga je również w podejmowaniu odpowiedzialnych decyzji życiowych.

Do zadań ogniska należy:

- pomoc wychowankom w ich rozwoju osobowym poprzez uczenie postaw pozytywnych, opierając się na istniejącym w nich dobru, wyrabianie właściwej oceny moralnej, jak również integracja sfery wolitywnej i emocjonalnej,
- rozwijanie samodzielności i zaradności życiowej,
- pomoc w rozwiązywaniu trudności życiowych i rodzinnych,
- rozwijanie zdolności intelektualnych i postawy szacunku dla prawdy przy respektowaniu wartości pluralizmu i tolerancji poglądów,
- podnoszenie poziomu kultury osobistej i eliminowanie zaburzeń zachowania,
- podtrzymywanie naturalnych więzi wychowanek z rodziną,
- wychowanie służące zabezpieczeniu tożsamości narodowej i kulturowej,

– wychowanie religijne⁴³⁸.

Prawa i obowiązki wychowanek ogniska są analogiczne do wychowanków publicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych. Ponadto w układzie regulaminu, rozkładu dnia oraz tygodniowego planu zajęć uwzględnia się chrześcijański charakter ośrodka. Regulamin ogniska daje dziewczętom prawo do:

- podmiotowego traktowania, życzliwości i miłości,
- właściwie zorganizowanego procesu wychowania, opieki i terapii wychowawczej,
- rozwijania zainteresowań,
- wychowania dziewcząt w duchu wartości chrześcijańskich.

Do obowiązków wychowanek należy:

- współpraca w procesie wychowania i terapii,
- przestrzeganie zasad kultury w ognisku i zasad regulaminu,
- poszanowanie pracowników i koleżanek,
- troska o dobro wspólne, ład i porządek,
- odpowiedzialność za własne postępowanie⁴³⁹.

Wychowanie dziewcząt przebiega we współpracy z osobami świeckimi pełniącymi obowiązki wychowawcy, pracownika socjalnego oraz psychologa. W pracy wychowawczej, podobnie jak w innych ośrodkach, pracownicy ogniska wpływają na wychowanki nie tylko przez zaplanowane działania dydaktyczne, lecz również przez własne postępowanie i życiowe decyzje. Owa autentyczna postawa, odkrywająca ludzkie oblicze wychowawcy: szczere, proste, bezpośrednie, mocniej oddziałuje na wychowanki⁴⁴⁰. Relacje budowane na fundamencie wzajemnego zaufania wpływają na dziewczęta motywacyjnie. Dostrzeganie w nich posiadanych zdolności i umiejętności powoduje zmianę myślenia o sobie. Wskazywanie osiągnięć w pracy nad sobą i kształtowaniu dobrych nawyków niezbędnych do prawidłowego, na miarę ich możliwości, funkcjonowania w grupie, rodzinie i społeczeństwie przyspiesza ich proces socjalizacyjny. Pobudza również do aktywności w służbie potrzebują-

⁴³⁸ Statut Ogniska Wychowawczego dla Dziewcząt im. św. Jadwigi Śląskiej, 2014, ADGL.

⁴³⁹ Zob. tamże.

⁴⁴⁰ Por. A. Wuwer, *Warunki proklamowania „Pawłowej nadziei” w zakładzie resocjalizacyjnym o charakterze zamkniętym*, w: *Nieście nadzieje...*, dz. cyt., s. 208.

cym, co realizuje się przez wolontariat na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych. Podejmowane działania wychowawcze przygotowują dziewczęta do samodzielnego życia w środowisku, w integracji ze społeczeństwem. Uczą je podejmować dojrzałe i odpowiedzialne decyzje. Ważnym elementem troski o dziewczęta w Ognisku Wychowawczym jest poświęcany im czas. Wspólne przebywanie wychowanek z wychowawcami daje możliwość pozytywnego oddziaływania, towarzyszenia na drodze dorastania oraz podnoszenia z upadków moralnych. Bycie z dziewczętami i dla nich to nieustanne pokonywanie wielu trudności. W placówce prowadzonej przez siostry jest to możliwe dzięki głębokiej wierze i woli podejmowania nieustannego wysiłku w pracy z dzieckiem. Podstawą procesu wychowania jest akceptacja ograniczeń oraz przyjęcia wychowanek z miłością ze względu na miłość Boga. W takiej atmosferze dziewczęta otwarcie mówią o tym, co bolesne i trudne, oraz szybciej poprawiają swoje zachowanie wobec rodziny i otoczenia.

Celem Ogniska Wychowawczego jest również umożliwienie powrotu dziecka do rodziny naturalnej po ustaniu przyczyny czasowego ograniczenia praw rodzicielskich lub opiekuńczych⁴⁴¹. Wiele wychowanek placówki odważnie i odpowiedzialnie wchodzi w dorosłe życie. Po usamodzielnieniu się kontynuują naukę, jednocześnie podejmując pracę, lub tylko spełniają się zawodowo, zakładają rodziny, odkrywają powołanie do macierzyństwa lub powołanie zakonne (dwie wychowanki placówki są obecnie siostrami zakonnymi, jedna w zakonie czynnym, druga w klauzurowym). Nie wszystkim jednak dziewczętom udaje się pomyślnie rozpocząć samodzielne życie. Wiele z nich powraca do środowisk rodzinnych, gdzie często niestety nie znajdują sprzyjających warunków do godnego życia.

Działalność katechetyczna i wychowawczo-opiekuńcza sióstr umożliwia również apostołat wśród rodzin. Potrzeba takiej formy działalności staje się nagląca szczególnie w dobie obecnego głębokiego kryzysu kulturowego. Postmodernistyczny i zglobalizowany indywidualizm sprzyja stylowi życia rozluźniającemu i destabilizującemu więzi międzyludzkie oraz deformującemu więzi rodzinne. Przykład osób zakonnych w tym aspekcie powinien zachęcać do budowania komunii między ludźmi. Źródłem komunii uzdrawiającej, promu-

⁴⁴¹ Por. *Statut Ogniska Wychowawczego dla Dziewcząt...*

jącej i umacniającej relacje osobowe jest Bóg (EG 67). Ważnym wyzwaniem apostolskim dla wspólnot zakonnych w tej dziedzinie jest wskazywanie współczesnej rodzinie, jakie ma obowiązki. Przede wszystkim stanowi ona swego rodzaju „sanktuarium życia”, czyli miejsce, gdzie każde życie ludzkie może być właściwie przyjęte, ale i chronione, by mogło wzrastać. Troska o rodzinę w posłudze osób powołanych wyraża się w słowach i czynach wyrażających wolność. Postawa wolności urzeczywistnia się nie inaczej jak tylko w bezinteresownym darze z siebie. To z kolei odkrywa przed ludźmi prawdę o nierozzerwalnej więzi między życiem a wolnością⁴⁴². Apostolat rodzin, jakiego podejmują się siostry magdalenki od pokuty, nakierowany jest szczególnie na rodziny wychowanek Ogniska Wychowawczego. Wyraża się on w organizowaniu zajęć terapeutycznych dla rodziców, opiekunów oraz rodzeństwa dziewcząt. Spotkania te mają na celu integrację rodzin, zapoczątkowanie pracy nad wspieraniem wrażliwości, uczciwości oraz rozwojem lub wzmocnieniem cech mogących poprawić relacje rodzinne i jakość życia⁴⁴³. Podczas takich spotkań uczestnicy przy pomocy osób kompetentnych z dziedziny psychologii lub pedagogiki mogą poznać metody rozwiązywania problemów rodzinnych, wychowawczych i emocjonalnych. Założeniem tych spotkań nie jest jednak poznanie różnych technik, lecz próba odbudowania zerwanych więzi rodzinnych. Ważne jest to, aby wskazać prawdziwe wartości, na których można budować tożsamość i rodzica, i dziecka.

Kolejnym wyzwaniem dotyczącym sytuacji rodzin w obecnych czasach, którym powinny zająć się również wspólnoty kościelne, to zjawisko tzw. euro-sieroctwa. Problem ten obejmuje najczęściej grupę dzieci i młodzieży wychowującą się w rodzinach rozłączonych na skutek migracji zarobkowej rodziców. Konsekwencją takiej sytuacji jest zaburzenie podstawowych funkcji rodziny, takich jak: zapewnienie procesu socjalizacji, wsparcia emocjonalnego dziecka i przekazania kulturowego modelu małżeństwa i rodziny. Gdy się odchodzi od wartości chrześcijańskich, narusza się strukturę rodziny, co może prowadzić do nieprawidłowego funkcjonowania społeczeństwa, którego

⁴⁴² Por. J. Kiciński, *Powołanie – konsekracja – misja*, dz. cyt., s. 186.

⁴⁴³ Por. M. Markuszewska, *Sprawozdanie z przeprowadzonych zajęć dla rodziców i opiekunów dzieci przebywających w Ognisku u Sióstr Magdalenek w Lubaniu*, Archiwum Ogniska Wychowawczego dla Dziewcząt, Lubań.

jest ona podstawową komórką⁴⁴⁴. Elementarne znaczenie rodziny w rozwoju moralnym i religijnym dziecka jest niepodważalne. Większość ludzi w rodzinie poznaje religijny wymiar przekazu całkowicie przenikniętego w chrześcijaństwie miłością Boga, który daje się nam i którego my ofiarujemy innym. Ów przekaz związany z wiarą wyraża się w modlitwie i postawie bezinteresownej miłości⁴⁴⁵. Jeśli rodzina nie zapewni młodemu człowiekowi jego podstawowych potrzeb, takich jak poczucie bezpieczeństwa, przynależności, akceptacji – po prostu miłości, ucieka on na zewnątrz. Próbuje znaleźć rekompensatę wszelkich braków w niebezpiecznych grupach przestępczych, niemoralnych związkach lub różnego rodzaju sektach. Sekty polują nie tylko na młodego człowieka, lecz i na osoby dorosłe poszukujące sensu życia.

Samo zjawisko sekt rozpowszechniło się w latach pięćdziesiątych XX wieku, przede wszystkim w krajach tzw. bloku wschodniego. Po wielu latach prześladowań, również na tle religijnym, możliwość manifestowania wiary spowodowała, że ludzie zachłysłeni się wolnością osobistą, często popadając w samowolę. Spowodowało to powstanie wielu grup religijnych, które poza nazwą niewiele mają wspólnego z wiarą w Boga. Wśród różnych grup najbardziej niebezpieczne okazały się sekty destrukcyjne, stanowiące zagrożenie nie tylko dla wolności społeczeństwa, ale także dla życia religijno-etycznego i procesu wychowania. Równie niepokojące jest także zjawisko organizacji będących pochodnymi sekt, funkcjonujących jako spółki biznesowe lub firmy międzynarodowe⁴⁴⁶. Wbrew oczekiwaniom uwikłane w te struktury osoby nie odnajdują sensu życia ani poczucia bezpieczeństwa. Tracą poczucie grzechu i wrażliwość na zło, co w konsekwencji prowadzi do zerwania relacji z Bogiem i drugim człowiekiem. Niekiedy nawet relacje międzyludzkie pozbawione są nie tylko podstawowych zasad moralnych, lecz nawet humanitarnych. Można zaryzykować stwierdzenie, że taka sytuacja prowadzi do odczłowieczenia. Obok wymienionych niepokojących zjawisk „eurosieroctwa” i sekt należy

⁴⁴⁴ Zob. J. Gorbaniuk, *Zjawisko „eurosieroctwa” jako skutek braku właściwej opieki i wsparcia w rodzinie transnarodowej*, „Ateneum Kapłańskie” 161 (2013) z. 1 (626), s. 6-17.

⁴⁴⁵ Por. Franciszek, *Orędzie o rodzinie jako uprzywilejowanym miejscu spotkania w bezinteresownej miłości. Orędzie na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu* (23 I 2015 r.), OR (2015) nr 3-4 (370), s. 16.

⁴⁴⁶ A.M. Piwko, *Destrukcyjne działanie sekt – wyzwaniem duszpasterskim*, „Ateneum Kapłańskie” 157 (2011) z. 3 (616), s. 448.

zwrócić uwagę na szybki rozwój „sieci cyberprzestrzeni”. Problematyka ta dotyczy również rodziny i wpływa na wychowanie dzieci i młodzieży. Rozwój nowych mediów i portali społecznościowych z jednej strony ułatwia komunikację między ludźmi oraz sprzyja rozwojowi społecznemu, lecz z drugiej nie- sie również wiele zagrożeń. Jednym z niebezpieczeństw jest wirtualna rzeczywistość, w której żyje coraz więcej młodych pokoleń. Efektem przebywania w tej przestrzeni jest ograniczenie bezpośrednich kontaktów, wyobcowanie z relacji społecznych, odczucie samotności⁴⁴⁷. W konfrontacji z realną rzeczywistością, pełną wyzwań i trudów, młody człowiek nie potrafi sobie poradzić. Ucieka wówczas w różnego rodzaju uzależnienia, niszcząc w sobie zbyt wcześnie życie. Nadto traci umiejętność rozróżnienia dobra od zła i dokonywania właściwych samodzielnych wyborów.

Podjmując owe wyzwania, siostry służą pomocą ludziom i wspólnotom w poszukiwaniu Boga i rozpoznawaniu znaków Jego odkupieńczej miłości przez odważny i cierpliwy dialog. Dzięki ewangelicznej zachęce kierowanej do bliźnich przyczyniają się do ich nawrócenia i wewnętrznej odnowy⁴⁴⁸. W wypełnianiu tego zadania – jak podają konstytucje Zgromadzenia – siostry mogą posługiwać się środkami społecznego przekazu, tak aby przez audycje, programy i publikacje ukazywać ludziom możliwość życia przepojonego duchem chrześcijańskim⁴⁴⁹. Rzucone w ten sposób ziarno powinno zakiełkować również jako chrześcijańska interpretacja życia, negująca – jak nauczał Jan Paweł II – niektóre typowe elementy kultury zachodniej, w której Bóg w praktyce znajduje się poza głównym nurtem codziennego życia. To zadanie „wtórnej ewangelizacji życia” jest szczególnie ważne, aby umocnić wiarę i zachować wartości chrześcijańskie w zlaicyzowanym i pozbawionym nadziei

⁴⁴⁷ Por. D. Bis, *Rodzina wobec sieci cyberprzestrzeni*, „Ateneum Kapłańskie” 161 (2013) z. 1, s. 24. Zjawisko cyberprzestrzeni autorka wyjaśnia jako przestrzeń otwartego komunikowania się osób za pośrednictwem połączonych siecią komputerów i pamięci informatycznych lub innych mediów cyfrowych (m.in. telefonii komórkowej) pracujących na całym świecie, które najczęściej łączą się przez Internet. Termin ten odnosi się do rzeczywistości wirtualnej i oznacza nowy typ przestrzeni społecznej, w której spotykają się internauci. Wśród zagrożeń w sieci wymienia: cyberprzemoc, pornografię, netoholizm. Ważną rolę w przeciwdziałaniu zagrożeniom cyberprzestrzeni odgrywa najbliższe otoczenie dziecka, dlatego pilnym wyzwaniem edukacyjnym jest uwrażliwienie rodziców i wychowawców na kwestie funkcjonowania zarówno w życiu realnym, jak i w cyberprzestrzeni.

⁴⁴⁸ Por. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 139.

⁴⁴⁹ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 137.

świecie⁴⁵⁰. Nowa cywilizacja kształtuje typ człowieka, który nie uznaje potrzeby odkupienia (por. ET 52). W tym kontekście nabiera znaczenia rola osób konsekrowanych w głoszeniu prawdy o życiu wiecznym. Przypominają one, że tylko w świetle zmartwychwstania ma sens wszelkie ludzkie cierpienie i śmierć. W głoszenie słów Dobrej Nowiny włącza się każdy instytut zakonny bezpośrednio lub pośrednio. Siostry magdalenki od pokuty realizują apostołat słowa najpierw wobec siebie samych, pozwalając ewangelizować siebie według zasady obecnej w *lectio divina*⁴⁵¹. Usłyszane, pogłębione i przemodlone słowo Boże lektury biblijnej w tej formie medytacyjnej rezonuje w podejmowanych działaniach. Wiernie praktykowana lektura Pisma Świętego za pomocą czterech etapów *lectio divina*, tj. *lectio*, *meditatio*, *oratio*, *contemplatio*⁴⁵², przynosi duchową odnowę i przemianę na wzór Jezusa Chrystusa. Ojcowie soborowi w Konstytucji dogmatycznej *Dei verbum* zalecają nie tylko osobom powołanym, ale i wszystkim wiernym częste czytanie słowa Bożego, aby w ten sposób osiągnąć „najwyższą wartość poznania Jezusa Chrystusa” (Flp 3,8)⁴⁵³. Do częstej lektury tekstów biblijnych wzywa również posynodalna adhortacja apostołska Benedykta XVI *Verbum Domini*. Dokument ten podkreśla, że wszyscy chrześcijanie powołani są, aby być „wiarygodnymi zwiastunami zbawczego Słowa”, dzieląc się z innymi prawdziwą radością,

⁴⁵⁰ Por. Jan Paweł II, *Życie jako powołanie. Orędzie na XXXVIII Światowy Dzień Modlitwy o Powołania 2001 r.*, 3, OR (2001) nr 3 (231), s. 4.

⁴⁵¹ Por. J. Kiciński, *Kobieta konsekrowana...*, art. cyt., s. 83-84.

⁴⁵² *Lectio divina* (łac. «Boże czytanie»), czyli medytacyjne czytanie Pisma św., obejmuje cztery etapy: *lectio*, *meditatio*, *oratio*, *contemplatio* (czytanie, medytacja, modlitwa, kontemplacja słowa Bożego), wprowadza w misterium słowa Bożego. Lektura tekstu biblijnego, która powinna stawać się modlitwą i przemieniać życie, domaga się regularnej praktyki, ćwiczenia, a nawet pewnego rodzaju szkoły. W wielu wspólnotach kościelnych na nowo odkrywa się praktykę *lectio divina*. Jednym z twórców takiej szkoły jest kard. Carlo Maria Martini, natomiast w Polsce jedną z najbardziej znanych jest Szkoła Modlitwy Słowem Bożym przy Centrum Formacji Duchowej Salwatorianów w Krakowie. Praktykę *lectio divina* postrzega się w pobożności chrześcijańskiej jako proces formowania życia na fundamencie słowa Bożego i modlitwy biblijnej w początkach Kościoła. Por. B. Szier-Kramarek, *Lectio divina* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 10, Lublin 2004, kol. 629-630.

⁴⁵³ „Sobór święty usilnie i szczególnie upomina wszystkich wiernych, a zwłaszcza członków zakonów, by przez częste czytanie Pisma Świętego nabywali «wzniosłego poznania Jezusa Chrystusa» (Flp 3,8). «Nieznajomość Pisma Świętego jest nieznajomością Chrystusa». Niech więc chętnie do świętego tekstu przystępują czy to przez świętą Liturgię, przepelnioną Bożymi słowami, czy przez pobożną lekturę, czy przez odpowiednie do tego instytucje i inne pomoce, które za aprobatą i pod opieką pasterzy Kościoła wszędzie w naszych czasach chwalebnie się rozpowszechniają. Niech jednak o tym pamiętają, że modlitwa towarzyszyć powinna czytaniu Pisma Świętego, by ono było rozmową między Bogiem a człowiekiem” (KO 25). Do lektury biblijnej zachęcają również inne dokumenty Magisterium Kościoła: *Tertio millennio adveniente*, 40; *Novo millennio ineunte*, 39; *Vita consecrata*, 6.

która swe źródło ma w Jezusie Chrystusie⁴⁵⁴. Aby nieść innym orędzie Dobrej Nowiny, trzeba ją najpierw samemu poznawać, zgłębiać i przyjąć. Gorliwe i codzienne życie według „pism Bożych” sprawia, że posługa apostołstwa słowa staje się bardziej owocna. Różnorodność instytutów zakonnych zapewnia spełnianie tej formy posługi na wiele sposobów. Siostry magdalenki od pokuty przez apostołat słowa zobowiązane są przede wszystkim do szerzenia ducha pokuty i nawrócenia. W trosce o zbawienie ludzi nawołują do życia sakramentalnego, zwłaszcza do sakramentu pokuty i pojednania, źródła miłosierdzia Bożego. Zadanie to realizują przez włączenie się w duszpasterstwo parafialne, prowadzenie rekolekcji adwentowych, wielkopostnych oraz organizowanie sympozjów⁴⁵⁵. W ten sposób umacniają w młodych ludziach wiarę oraz przygotowują do dokonywania wyborów zgodnych z sumieniem i poszanowaniem wartości chrześcijańskich. Podejmowanym w tym kierunku działaniom towarzyszy przykład św. Marii Magdaleny, patronki Zgromadzenia. To ona poczuła na sobie współczujące spojrzenie Jezusa i poruszona Jego miłosierną miłością z odwagą zbliżyła się w skruszce i radości. W spotkaniu z Jezusem doświadczyła przebaczenia. W miłości narodziła się powtórnie do nowego życia. Doznała w spotkaniu z Jezusem miłosierdzia, które przewyższa sprawiedliwość⁴⁵⁶. Do takiego spotkania magdalenki od pokuty chcą prowadzić ludzi zagubionych i uwikłanych w grzech, aby mogli na nowo odkryć w sobie piękno człowieczeństwa. Udzielając pomocy ludziom dotkniętym wszelkiego rodzaju biedą moralną, siostry zajmują się przede wszystkim formacją laikatu żeńskiego. Troska o młode dziewczęta wynika z charyzmatu

⁴⁵⁴ Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja apostołska *Verbum Domini*, 123.

⁴⁵⁵ W roku 1980, a następnie w latach 1999-2001 odbyły się sympozja naukowe o pokucie i nawróceniu z udziałem teologów i przedstawicieli innych dyscyplin naukowych. Wieloaspektowe ujęcie charyzmatu Zgromadzenia i jego misji w Kościele pozwoliło na szersze ukazanie tematu pokuty i pojednania. W 2011 roku siostry podjęły dziewięcioletnią nowennę przygotowującą do obchodów jubileuszu siedemsetlecia pobytu magdalenek od pokuty w Lubaniu na Dolnym Śląsku, który będą obchodziły w 2020 roku. Od tego czasu co roku organizowane są sesje formacyjno-naukowe poświęcone tematyce związanej z duchowością, historią i posłannictwem Zgromadzenia. Do udziału w tych spotkaniach zaprasza się wszystkich zainteresowanych. Dla siostr mają one nie tylko charakter formacyjny, lecz są też wyrazem troski o realizację apostołatu słowa i pogłębiania ducha pokuty. Natomiast znaczna frekwencja duchowieństwa i świeckich potwierdza żywe zainteresowanie problematyką pokuty i nawrócenia.

⁴⁵⁶ Por. Franciszek, *Bądźcie miłosierni jak Ojciec, Przemówienie podczas nabożeństwa pokutnego 13 marca 2015 r. w Bazylice Watykańskiej*, OR (2015) nr 3-4, s. 4-5.

Zgromadzenia, jakim jest wynagradzanie Sercu Pana Jezusa za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet.

W ramach tej posługi magdalenki od pokuty prowadzą dni skupienia, rekolekcje oraz konferencje dla młodzieży żeńskiej. Spotkania te mają doprowadzić do pogłębienia ich życia wiary oraz pomóc w dokonywaniu właściwych wyborów zgodnych z odwiecznym planem Boga wobec każdego człowieka. Siostry poprzez podejmowane w tym kierunku działania starają się doprowadzić młode dziewczęta do odkrycia własnej tożsamości. Kobięca osobowość – jak ujmuje to list apostołski Jana Pawła II *Mulieris dignitatem* – spełnia się dwojako: w dziewictwie i w macierzyństwie (por. MD 17). Macierzyństwo, jak podkreśla dokument, jest owocem małżeńskiego zjednoczenia mężczyzny i kobiety, w którym wzajemny dar osoby otwiera się na dar nowego życia (por. MD 18). Macierzyństwo rozwija w kobiecie dyspozycję otwarcia się na nowego człowieka i bezwarunkowego przyjęcia go. Niemniej jednak należy podkreślić, że macierzyństwo złączone jest z ojcostwem. Zarówno kobieta, jak i mężczyzna są rodzicami swojego dziecka i oboje, choć w różnych rolach, stają się odpowiedzialni za wychowanie potomstwa. Jak wspomniano, kobięca osobowość spełnia się również w dziewictwie. Dokument *Mulieris dignitatem* wyjaśnia, że w dobrowolnie wybranym dziewictwie kobieta potwierdza siebie jako osobę oraz realizuje wartość swej kobiecości, stając się „bezinteresownym darem” dla Boga. Dziewictwo w odróżnieniu od bezżenności zawiera „tak” w porządku oblubieńczym, czyli oddanie siebie z miłości w sposób niepodzielny (por. MD 20). Tak więc oba stany: macierzyństwo i dziewictwo, dają kobiecie możliwość realizacji siebie w bezinteresownym darze drugiemu. Poświęcenie swojego życia innym wyraża się w konkretnie podejmowanych działaniach. Siostry magdalenki od pokuty, jak wspomniano, otaczają troską laikat żeński. Łączy się ona z głoszeniem właściwego obrazu kobiety w Kościele i społeczeństwie.

W kontekście współczesnej wizji kobiety promocja godności kobiety i jej powołania do macierzyństwa wydaje się zadaniem nagłym oraz szczególnym wyzwaniem dla kobiet konsekrowanych. Promocja ta oznacza pomoc kobiecie w rozwoju tego, co jest właściwe jej kondycji: istoty odmiennej od mężczyzny, lecz na równi z nim powołanej do bycia odrębnym wzorem ludz-

kiej osobowości⁴⁵⁷. Chodzi o odkrycie i wzmocnienie właściwego kobiecie geniuszu, który według myśli Jana Pawła II zawartej w Liście apostołskim *Mulieris dignitatem* jest zdolnością miłowania i bycia miłowaną, wszczepioną przez Boga w naturę kobiety. Dzięki takim predyspozycjom może ona twórczo uczestniczyć w każdej sferze życia⁴⁵⁸. Najważniejszym wkładem, jakiego Kościół i ludzkość oczekuje od kobiet, jest uczenie innych właściwych relacji osobowych wszędzie tam, gdzie są obecne. Relacje te mają się opierać na przyjęciu i akceptacji drugiej osoby ze względu na jego godność wynikającą z faktu bycia osobą (por. MD 18). Dzięki właściwej kobiecie zdolności empatii może ona zmieniać społeczeństwo przez poszanowanie godności osoby. Stąd też w pełnieniu swojej szczególnej misji w społeczeństwie, jaką jest humanizacja kultury, głównym zadaniem kobiety jest obrona wartości życia oraz podtrzymywanie wrażliwości na porządek estetyczny i moralny w różnorodnych obszarach życia⁴⁵⁹.

Wobec kryzysu kobiecości wezwanie do formacji współczesnej kobiety – jak to określa dokument *Vita consecrata* – ma na celu szerzenie „nowego feminizmu”, który umie rozpoznać i pokazać fenomen kobiety we wszystkich przejawach życia społecznego (por. VC 58). Wspomniany „nowy feminizm” dotyczy tajemnicy i właściwego rozumienia powołania kobiety. „Natura zniekształcona przez grzech może zostać naprawiona poprzez harmonię z naturą, drugim człowiekiem, we wnętrzu człowieka i z Bogiem”. Tak pojęty feminizm sprzeciwia się rozwojowi radykalnej formy feminizmu, który utrzymuje, że wszystkie działania ludzkie podlegają determinacji płci⁴⁶⁰. Ponadto rozpowszechniane zgubne dla kobiet tendencje feministyczne głoszące, że aby kobieta mogła być sobą, musi być nieprzyjacielem mężczyzny, prowadzą do rywalizacji płci. W konsekwencji dochodzi do pomieszania w kwestii antropologicznej, co z kolei wpływa na błędne rozumienie struktury rodziny. Następstwem takiej sytuacji jest proces zacierania różnic między płciami, tak

⁴⁵⁷ Por. M. Macek, *Godność i rola kobiety konsekrowanej*, w: *Vita consecrata. Adhortacja...*, dz. cyt., s. 438.

⁴⁵⁸ Por. M. Chmielewski, *Odkryć „geniusz kobiety”*. *Synteza myśli Jana Pawła II na temat kobiety*, w: *Mulieris dignitas. Promieniowanie kobiecości*, red. T. Paszkowska, Lublin 2009, s. 47.

⁴⁵⁹ Por. tamże, s. 53.

⁴⁶⁰ Por. B. Bilińska, *Aktualność przesłania św. Edyty Stein...*, art. cyt., s. 49.

aby uniknąć dominacji jednej z nich⁴⁶¹. Zjawisko to sprzeciwia się kobiecej godności, która opiera się na miłości, jakiej doświadcza ona ze względu na samą kobiecość, i jednocześnie na miłości, którą daje innym. Tym samym podkreśla wartość każdego człowieka jako osoby stworzonej na obraz i podobieństwo Boga (por. MD 30). Niestety negatywne nastawienie do osoby ludzkiej przy coraz częstszym traktowaniu człowieka jako rzeczy lub wręcz towaru doprowadziło do odrzucenia norm etycznych i świętości życia. Tendencja ta jest silniejsza w stosunku do kobiet niż do mężczyzn. Pogłębienie kryzysu tożsamości kobiety spowodowane jest również rozwojem „kultury śmierci” nastawionej na konsumpcjonizm, na uczynienie z kobiet przedmiotów użytku, wmawianie im rzekomych potrzeb według osobistych żądz i zachcianek, zamykanie im drogi rozwoju naturalnego powołania⁴⁶². Mimo że obecnie kobiety mają większy udział w życiu publicznym, to jednak nie docenia się jeszcze w pełni ich możliwości. Co więcej, kształtowaniu właściwego obrazu młodej kobiety nie sprzyjają tendencje medialne. Coraz szerzej promuje się w mediach model kobiety ignorującej wymogi własnej płci, sprzeciwia się jej powołaniu do macierzyństwa, ciało zaś traktuje jak wartość rynkową. W efekcie kobieta sama zaprzecza własnej kobiecości i traci swoje wewnętrzne piękno⁴⁶³. Piękno jest dla kobiety istotnym walorem. Często od niego uzależnia ona poczucie własnej wartości. Ważna jest dla niej także estetyka, którą chce odkrywać w sobie i w otaczającym ją świecie⁴⁶⁴. Dlatego w formacji młodych dziewcząt należy dążyć do odkrycia i pogłębienia w nich prawdziwego piękna wynikającego z prawdy stworzenia człowieka na obraz i podobieństwo Boże. Niestety lansowany przez media współczesny ideał piękności odległy jest od chrześcijańskiej wizji człowieka. W portalach internetowych lub czasopismach dla kobiet króluje wzorzec kobiety atrakcyjnej fizycznie, świadomej swoich atutów, spełnionej zawodowo, pewnej siebie. Zasadniczo opis koncentruje się na tym, co zewnętrzne. Niewiele mówi się o pięknie wewnętrznym, duchowym, o prawdziwej wartości i godności kobiety. W takich

⁴⁶¹ Por. D. Adamczyk, *Promocja godności kobiety w świetle Listu apostołskiego „Mulieris dignitatem” Jana Pawła II*, „Studia Gnesnensia” 27 (2013), s. 166.

⁴⁶² Por. B. Bilińska, *Aktualność przesłania św. Edyty Stein...*, art. cyt., s. 51.

⁴⁶³ Por. D. Adamczyk, *Promocja godności kobiety...*, art. cyt., s. 165.

⁴⁶⁴ Por. A.K. Ładyżyński, *Kobieta w rodzinie. Męski punkt widzenia*, w: *Duchowość kobiety*, dz. cyt., s. 172.

okolicznościach młode dziewczęta popadają w frustrację, nie mogąc nadażyć za wciąż zmieniającym się kanonem piękna. W tej sytuacji rośnie rola sióstr zakonnych w formacji kobiet, aby pokazywać im niezmiennie, trwałe przykłady piękna oparte na wierności powołaniu, mądrości, wrażliwości, miłości i poświęceniu dla dobra innych. Taki jest kanon prawdziwego piękna kobiecego, często niezauważany w świecie wartości powierzchownych. Natomiast magdalenki od pokuty w posłudze wobec dziewcząt ukazują prawdziwy wzorzec piękna, jakim jest Maryja. Wzorzec ten nie opiera się na kulturze ani na literackich opisach Matki Bożej, lecz na przykładzie Jej życia. Na podstawie biblijnych scen z życia Maryi widzimy w Niej piękno działania łaski w człowieku, odważną, mocną i zdecydowaną kobietę wolną w swoich decyzjach i działaniach. Ponadto pełną piękna obecności Bożej⁴⁶⁵. Dopiero takie piękno jest trwałe i może stanowić doskonały wzór dla każdej kobiety.

Kobieta, która realizuje swojej powołanie zgodnie z zamysłem Bożym, potrafi sprawić, że inny człowiek przyjmie prawdę nawet wtedy, gdy wymaga to wielu wyrzeczeń. Jedną z fundamentalnych prawd dotyczących człowieka jest prawo do życia. Wobec współczesnych tendencji feministycznych na kobietach konsekwentnie spoczywa obowiązek wskazywania wartości życia i piękna macierzyństwa. Kobieta konsekrowana, niosąc w sobie obraz Boga w Jego miłości i życiu, ukazuje powołanie każdej kobiety do macierzyństwa. Przez konsekrację staje się ona matką, kochając macierzyńskim sercem Bożego Syna. Uczy również inne kobiety tej pięknej i odpowiedzialnej miłości, realizując powołanie duchowego macierzyństwa⁴⁶⁶. To właśnie kobiecie – jak podaje dokument *Mulieris dignitatem* – Bóg „zawierza człowieka” zawsze i wszędzie, nawet w warunkach społecznego upośledzenia. To zawierzenie staje się siłą moralną kobiety, jej duchową mocą (por. MD 30).

Jak zauważa Ewa Pohorecka, macierzyństwo to złożony proces, w którym wielką rolę odgrywają takie czynniki, jak: wzorzec matki, doświadczenie rodzicielstwa we własnej rodzinie, akceptacja macierzyństwa, pozycja kobiety w społeczeństwie i życiu zawodowym⁴⁶⁷. Czynniki te wpływają na przyjęcie

⁴⁶⁵ Por. M. Waluś, *Piękna kobieta*, w: *tamże*, s. 80.

⁴⁶⁶ Por. M. Macek, *Godność i rola kobiety konsekrowanej*, w: *Vita consecrata. Adhortacja...*, dz. cyt., s. 439.

⁴⁶⁷ Por. E. Pohorecka, *Macierzyństwo*, w: *Duchowość kobiety*, dz. cyt., s. 147.

lub odrzucenie przez kobietę powołania do bycia matką. Wobec szerzących się we współczesnej kulturze europejskiej ideologii nieprzyjaznych macierzyństwu potrzebne jest świadectwo kobiet konsekrowanych. Polega ono na ukazywaniu powołania do macierzyństwa, które dla kobiet może być drogą samorealizacji. Misja macierzyństwa powierzona kobiecie – jak pisał Jan Paweł II w Liście apostolskim *Mulieris dignitatem* – realizuje się jednocześnie w wymiarze fizycznym i duchowym, by w ten sposób wyrazić całą prawdę o człowieku jako jedności cielesnoduchowej (por. MD 21). Macierzyństwo kobiet konsekrowanych w sferze duchowej przyjmuje różne formy, np. modlitwy, kierownictwa duchowego, pracy wychowawczej, opieki nad chorymi i niepełnosprawnymi, opuszczonymi, sierotami, starcami, dziećmi, młodzieżą oraz ludźmi z marginesu. Niezależnie od układów politycznych czy ideologicznych kobieta niesie pomoc osobom znajdującym się w potrzebie. Doświadczając miłości oblubieńczej, jest otwarta na każdego człowieka i chce miłością tą dzielić się ze wszystkimi. Spełnia się w miłowaniu i byciu miłowaną.

Wrażliwa na osobę kobieta staje się ewangelizatorem wobec osób powierzonych jej misji. Pomagając innym w przyjęciu, zrozumieniu i przekazywaniu słowa Bożego, przyczynia się do ich wzrostu na drodze wiary. Kobieta, ze swej natury otwarta na drugiego człowieka, jest niejako predysponowana do przekazu wiary⁴⁶⁸. W ten sposób macierzyństwo duchowe w Kościele – jak wyjaśnia Zofia Pałubska – jest rodzajem apostołatu, spełnianego na wzór Matki Bożej powołanej przez Jezusa Chrystusa do macierzyństwa wobec ludzi. Swoje źródło ma w uznaniu macierzyńskiej opieki Boga nad Jego ludem, który zrodził i piastował (por. Iz 46,3-4), i jak matka o dziecku o nim pamięta (Iz 49,15), przytula do serca, pociesza (Iz 66,12-13), karmi go jak niemowlę (Oz 11,4)⁴⁶⁹. W życiu i działalności sióstr magdalenek od pokuty macierzyństwo duchowe wyraża się w umiejętności ofiarowania potrzebującym środków materialnych, czasu, umiejętności i zdolności, by mogli do-

⁴⁶⁸ Por. M. Chmielewski, *Odkryć „geniusz kobiety”...*, art. cyt., s. 51.

⁴⁶⁹ Por. Z. Pałubska, *Macierzyństwo duchowe w Kościele katolickim*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 6 (2007), s. 99. Podmiotem macierzyństwa duchowego może być według Łk 8,21 każdy człowiek, który słucha słowa Bożego i wypełnia je swoim życiem. Pozostając w stanie łaski, napelniony Bogiem, wykazuje właściwości dziewictwa (całkowicie należy do Pana) i macierzyństwa (przekazuje nadprzyrodzone życie), a także pełni funkcje macierzyńskie względem drugiego człowieka; tamże, s. 97-99.

świadczyć życia godnego osoby ludzkiej. Akceptacja osób odrzuconych i zepchniętych na margines społeczny jest wyrazem miłości na wzór Chrystusa, który wzywa do wzajemnej miłości: „To jest moje przykazanie, abyście się wzajemnie miłowali, tak jak Ja was umiłowałem” (J 15,12). Tym samym w spotkaniu z człowiekiem siostry chcą obudzić pragnienie nowego życia w duchu, aby mógł on „narodzić się powtórnie” (J 3,3) dla wieczności. W środowiskach posługi przez działalność wychowawczą i formacyjną stają się inspiratorkami życia w świętości według powołania i obowiązków stanu. Oddane modlitwie i kontemplacji, urzeczywistniając duchowy wymiar macierzyństwa, mogą „rodzić Boga w spustoszonych ludzkich duszach”⁴⁷⁰. Siostry okazują postawę życzliwości, wyrozumiałości i gotowość niesienia pomocy – jak podaje dyrektorium Zgromadzenia – zwłaszcza w kontaktach z dziewczętami i kobietami. Takie odniesienie do nich wynika ze świadomości, że wszyscy ludzie są obciążeni brzemieniem grzechu lub dotknięci jakąś nędzą moralną. Tylko miłość i delikatność może przyprowadzić ich do Chrystusa⁴⁷¹. Prawdę o godności człowieka, niezależnie od jego sytuacji życiowej i społecznej, magdalenki od pokuty przekazują w każdych warunkach dziejowych.

3. Działalność misyjna

Misyjność, która bierze początek z tajemnicy paschalnej, wypełnia się szczególnie w życiu konsekrowanym. Działalność misyjna ma swoje uzasadnienie w woli Boga, „który pragnie, by wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy” (1 Tm 2,4), oraz jest związana z naturą ludzką i jej dążeniami. Kościół, ukazując Chrystusa, tym samym odkrywa ludziom prawdę

⁴⁷⁰ Określenie „rodzić Boga w spustoszonych ludzkich duszach” zostało zaczerpnięte z książki *Kobieta i zbawienie świata* (tłum. E. Wolicka, Poznań 1991) świeckiego teologa prawosławnego Paula Evdokimova (1901-1970). W kontekście Biblii i historii autor podejmuje rozważania o problemach i sytuacji kobiety, o prawdzie i charyzmacie jej powołania w świecie i Kościele. Duchowe macierzyństwo ma według autora charakter „hagiofanii”. Kobieta, jak pisze, „urzeczywistnia się w pełni w duchowym macierzyństwie tą mocą, która czyniąc ją prawdziwie «nowym stworzeniem», sprawia, że rodzi ona Boga w «spustoszonych duszach». Tak w małżeństwie, jak w celibacie powołana jest do ochrania i pomnażania życia, do «orientowania go ku Światłu», za: U. Michałowska, *Paul Evdokimov o duchowości kobiety*, w: *Duchowość kobiety*, dz. cyt., s. 74; zob. A. Tomkiel-Cope, *Duchowość kobiety – lepszy świat*, www.frona.pl/a/duchowosc-kobiety-lepszy-swiat,19527.html [dostęp: 13.04.2016].

⁴⁷¹ Por. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 138.

o ich powołaniu do budowania wspólnoty braterskiej przenikniętej miłością i pokojem. Takich relacji pragną wszyscy (por. DM 7 i 8). Jan Paweł II, zwracając się do osób powołanych, nauczał, że pierwsza misja, jaką mają one do spełnienia, to misja wobec samych siebie. Dzieje się tak, gdy otwierają się one na działanie Ducha Świętego (por. VC 25). A zatem dla osoby konsekrowanej misyjność to nie kwestia wyboru, lecz imperatyw wynikający z jej upodobnienia się do Chrystusa. Łączy się ona w Kościele z Chrystusem posłanym przez Ojca dla zbawienia świata, aby dawać wobec wszystkich świadectwo miłości. Konsekracja zawsze jest wezwaniem do wspierania modlitwą i ofiarą apostoelskich dzieł misyjnych⁴⁷².

Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty, jak głoszą jego konstytucje, włączając się w służbę na rzecz misji, wskazuje wszystkim ludziom, że Ewangelia jest drogą przewycięzania grzechu i prowadzi do prawdziwego pokoju, wolności i miłości. Siostry realizują to zadanie przez modlitwę, pokutę i dzieła miłosierdzia wobec potrzebujących. W ten sposób objawiają miłość Boga i starają się pomóc ludziom wyjść z nędzy moralnej lub duchowej⁴⁷³. I choć nie mają wpisanego w swój charyzmat nakazu misyjnego Jezusa, to jednak z tytułu poświęcenia się na służbę Kościołowi włączają się w głoszenie królestwa Bożego wśród narodów. Bliska jest magdalenkom od pokuty zachęta soborowa skierowana do wszystkich instytutów zakonnych, by więcej sił poświęcić dla dobra misji (por. DM 40). Odpowiadając na to wezwanie, w latach 2003-2013 angażowały się one w działalność misyjną, którą musiały przerwać z powodu braku możliwości personalnych.

Zanim siostry podjęły pracę duszpasterską w Krasnojarsku na Syberii, przeszły odpowiednie przygotowanie językowe i kulturowe. Przebywając na terenie Rosji, najpierw w Irkucku uczyły się języka rosyjskiego, poznawały kulturę oraz mentalność ludności, wśród której miały rozpocząć misję. Pełniły dyżury w katedrze irkuckiej. Taka posługa dawała możliwość mówienia i doskonalenia języka rosyjskiego podczas rozmów z ludźmi odwiedzającymi kościół. Często spotkania te stawały się pierwszą katechezą o Bogu dla zain-

⁴⁷² IX Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Orędzie Ojców IX Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów do Ludu Bożego*, w: Jan Paweł II, *Zakonnicy i życie konsekrowane we wspólnocie chrześcijańskiej*, dz. cyt., s. 115.

⁴⁷³ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 125.

teresowanych wiarą lub kulturą chrześcijańską. Wypełniały w ten sposób wymagania prawdziwej inkulturacji⁴⁷⁴, o której pisał Jan Paweł II w słowach: „Autentyczna inkulturacja wymaga przyjęcia postaw podobnych do tych, jakie przyjął Chrystus, gdy stał się człowiekiem i zamieszkał między nami z miłością i pokorą” (VC 79). Wchodząc w specyfikę społeczeństwa, które oprócz rdzennych mieszkańców Rosji tworzą także zesłańcy innych narodowości, osoby niewierzące, ateści, ludzie obojętni religijnie, mogły lepiej rozpoznać, w jaki sposób realizować zadania wynikające z charyzmatu Zgromadzenia. Zgodnie z zapisem dyrektorium każda z magdalenek od pokuty, niezależnie gdzie i w jaki sposób posługuje, w spotkaniu z drugim człowiekiem jest powołana do głoszenia orędzia pokuty wynagradzającej za grzechy i przebaczącej miłości Boga⁴⁷⁵. Orędzie to potrzebne jest również na dalekiej Syberii, czego doświadczyły przebywające tam magdalenki od pokuty.

Siostry podjęły pracę duszpasterską w Krasnojarsku, stolicy Kraju Krasnojarskiego na Syberii, w 2003 roku. Zamieszkały na szóstym piętrze bloku na osiedlu Słonecznym, szesnaście kilometrów od centrum miasta. Posługiwały wśród ludzi, których przodkowie byli katolikami. W latach ich służby grupa ta w regionie krasnojarskim stanowiła około 20 proc. ogólnej liczby mieszkańców, szacowanej na jeden milion. Liczba ta obejmowała potomków zesłańców polskich, którzy za poświęcenie dla ojczyzny zostali przez władze carskie skazani na zesłanie do obozów pracy przymusowej, zwanych gułagami, oraz skazańców litewskich, białoruskich i niemieckich. Ci ostatni całymi rodzinami opuszczają Syberię i wracają do Niemiec. Większość mieszkańców Rosji to wyznawcy prawosławia, choć są wśród nich również muzułmanie, buddyści oraz liczne wspólnoty protestanckie. Katolicy natomiast stanowią mniejszość religijną, i to rozrzuconą na olbrzymich obszarach tego kraju, co utrudnia pracę misyjną. Inną trudność dla misjonarzy stanowi spuścizna po

⁴⁷⁴ Inkulturacja (łac. *in* – «w, wewnątrz», *cultura* – «uprawa, kształcenie») – termin wieloznaczny, w teologii chrześcijańskiej służący najczęściej do zdefiniowania dynamicznego związku (oddziaływania i dopasowywania się) religii i określonej kultury, oddając w pełni postulat zakorzenienia doktryny religijnej, duchowości, a zwłaszcza kerygmatu i liturgii w rodzimej kulturze wyznawców. Ponadto w teologii świadomość swoistości orędzia ewangelicznego zakładającego absolutny charakter chrześcijaństwa oraz głoszonego w imieniu Boga i Jego mocą (ewangelizacja) łączy się z potrzebą dialogu z kulturami ewangelizowanych narodów; S. Janeczek, W. Piwowarski, *Inkulturacja* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 7, Lublin 1997, kol. 234-235.

⁴⁷⁵ Por. *Dyrektorium Zgromadzenia...*, p. 151.

czasach komunizmu: problemy społeczne, alkoholizm, aborcja, rozbite rodziny, narkomania itd. Ponadto dużą grupę społeczeństwa stanowią ludzie niewierzący w Boga, jakkolwiek równie wielka jest również liczba ludzi jednocześnie wierzących i praktykujących gusła i czary⁴⁷⁶. Takim realiom musi stawić czoła działalność misyjna, która ma na celu pokazanie ludziom wszystkich narodów zbawczego planu Boga oraz jego wypełnienie w świecie i w historii ludzkości (por. DM 9). Do ważnych zadań, jakie spełniają misjonarze, należy katechizacja, przygotowanie do przyjęcia sakramentów, a także podtrzymywanie i umacnianie wiary. Nie jest to łatwe, zwłaszcza w wielotyśięcznych miastach, gdzie miejsc kultu dla katolików jest mało. Przykładowo w samym Krasnojarsku do dzisiaj istnieją tylko dwa kościoły rzymskokatolickie. Jeden z nich, pw. Przemienienia Pańskiego, znajduje się w centrum miasta. Jest to pierwsza parafia rzymskokatolicka w Krasnojarsku, która powstała 1 sierpnia 1836 roku na zlecenie administratora archidiecezji mohylewskiej. Pierwszy drewniany kościół na terenie tej parafii zbudowano w 1857 roku, pod koniec wieku został on całkowicie zniszczony. Na zgłiszczach wybudowano w 1911 roku drugi kościół. W czasach sowieckich został on przejęty przez państwo i przeznaczony na salę koncertową filharmonii. Od tej pory kościół zamieniony w salę organową nie jest już własnością katolików. Wynajmuje się to miejsce na czas sprawowania liturgii. Katolicy tego regionu zawsze pragnęli mieć własny kościół i aktywnie działające duszpasterstwo. Dlatego na obrzeżach Krasnojarska, na osiedlu Słonecznym wybudowano drugi kościół, pw. Świętej Rodziny, w dekanacie krasnojarskim, do którego należą trzy dzielnice miasta liczące ponad 270 tysięcy mieszkańców. Parafię erygowano w 1999 roku. Misję duszpasterską pełnią w niej misjonarze klaretyni. W swojej posłudze spotkali się z kryzysem wiary w rodzinach, do którego doprowadziły długie lata minionego systemu. Niestety taka sytuacja przekłada się obecnie na ich osłabioną kondycję duchową i moralną. Podstawowe wartości chrześcijańskie i prawo naturalne nie są respektowane. Duszpasterze i parafianie mają więc do spełnienia ważną misję, jaką jest tworzenie miejsca modlitwy oraz formacji duchowej i intelektualnej. Ponie-

⁴⁷⁶ Por. S.T. Piórkowski, *Misyjne drogi Kościoła na Syberii – nieludzkiej ziemi zniewolenia*, Opole 2010, s. 95.

waż obszar objęty duszpasterstwem przez kapłanów jest zbyt duży, dlatego pomocniczą funkcję w ich posłudze pełnią osoby zakonne i świeckie. W tym celu na zaproszenie księży klaretynów przyjechały tutaj siostry magdalenki od pokuty. Swoją opieką apostolską otoczyły dzieci i młodzież parafii pw. Świętej Rodziny w Krasnojarsku. Teren ich pracy obejmował również miejscowości położone w dużej odległości od miasta, określane jako tzw. Trakt Jenisejski. Należały do niego cztery wioski: Bartat, Bolszaja Murta, Lakino i Kazaczyńska, a także miasteczka: Jenisiejsk i Lesosybirsk, oddalone od Krasnojarska o mniej więcej 350 kilometrów. W tych miejscach siostry katechizowały oraz zaopatrywały potrzebujących w żywność i odzież. Organizowały też wyjazdy rekreacyjno-formacyjne dla dzieci z pobliskich wiosek: Krasnego Pachanu, Arieju, Starcewa i Stiekłozawodu. W kronice wspólnoty siostry opisały swoją posługę duszpasterską w następujących słowach: „Miejscowość ta [Stiekłozawod] oddalona jest o 60 kilometrów od Krasnojarska i liczy około pięciu tysięcy mieszkańców. Wcześniej były tu duże zakłady szkła. Eucharystia sprawowana jest w domu prywatnym Polki, pani Reginy. Przed Mszą św. ludzie przystępują do sakramentu pojednania, a siostry przygotowują ołtarz do Eucharystii, uczą pieśni, rozdają czytania itd. Po Eucharystii siostry przeprowadzają katechezę z dziećmi, a parafianki przygotowują tradycyjnie skromny poczęstunek, każdy coś przynosi, dla uczestników spotkania. Następnie wszyscy zasiadają do stołu i prowadzone są rozmowy o bieżących problemach i radościach, czasami wspomnienia z czasów wojennych lub o wydarzeniach religijnych”⁴⁷⁷. To dzięki wielkim i wspaniałym kobietom: Polkom, Niemkom, Białorusinkom, Litwinkom, Łotyszkom, Ukrainkom, wiara katolicka na Syberii przetrwała do dziś. W czasach wzmożonego ateizmu, kiedy wymordowano kapłanów, spalono świątynie lub zamieniono je w filharmonie, magazyny czy muzea, to one chrzcili dzieci, grzebały umarłych, w wielkie święta otwierały drzwi swoich domów dla modlitwę. Zapraszały swoich krewnych i sąsiadów, wyciągały z ukrycia przywiezione ze swojej ojczyzny obrazy i książeczki, śpiewały pieśni religijne w swoim ojczystym języku. Bardzo często w polskich wspólnotach było słyhać pieśni maryjne lub tradycyjne kolędy. A dwadzieścia lat temu, kiedy Rosja otwarła swoje

⁴⁷⁷ Kronika wspólnoty magdalenek od pokuty w Krasnojarsku, 30 I 2004 r., ADGL.

granice dla ewangelizacji, to właśnie w domach tych kobiet pierwsi ewangelizatorzy katoliccy z Europy i z Ameryki znaleźli gościnę i kościół. Do dziś ich domy są domami modlitwy dla katolików. Choć wiele z tych wielkich kobiet Syberii zmarło, spuściznę po nich przejęły ich córki i wnuczki⁴⁷⁸.

Jedną z form ewangelizacyjnych podejmowanych przez siostry były „wakacje z Bogiem” organizowane dla dzieci i młodzieży z wiosek. Spotkania te odbywały się raz w roku podczas wakacji i trwały tydzień. Dla wielu z uczestników był to pierwszy kontakt z osobami duchownymi. Dzięki tym spotkaniom młodzi ludzie uczęszczali później na katechezę, przygotowując się do przyjęcia sakramentów św. W każdym takim spotkaniu wakacyjnym uczestniczyło około czterdziestu młodych osób. Siostry nocowały wraz z nimi w klubie wiejskim na podłodze. Zajęcia trwały od godziny dziesiątej do ósmej wieczorem. Na czas pobytu w klubie przygotowano dla dzieci i młodzieży całonocne wyżywienie. Istotne były spotkania tematyczne wprowadzające w tajemnice wiary oraz w modlitwę. Towarzyszyły temu gry i zabawy. Msze św. przyjeżdżali odprawiać księża z parafii. Natomiast w roku szkolnym siostry prowadziły w kościele parafialnym katechezy dla dzieci i młodzieży przed Mszą św. oraz spotkania dla dorosłych po jej zakończeniu. Katechezy i spotkania odbywały się w mieszkaniu sióstr. Z wyważoną delikatnością oraz z poszanowaniem odmienności kultury i wyznania religijnego magdalenki od pokuty zwracały się do tych najbardziej potrzebujących konkretnymi czynami miłosierdzia. Zajmowały się osobami starszymi przebywającymi w hospicjum⁴⁷⁹. W miejscach tych dawały świadectwo miłości i szacunku wobec wartości życia ludzkiego niezależnie od wieku, wyznania i sytuacji materialnej. Tym samym wypełniały apel Kościoła, aby osoby konsekrowane włączały się w posługę cierpiącym braciom i siostronom żyjącym w świecie. Niosąc pomoc chorym i cierpiącym, siostry wniosły ważny wkład w misję Kościoła. Kontynuowały posługę miłosierdzia Jezusa, który „przeszedł, dobrze czyniąc i uzdrawiając wszystkich” (Dz 10,38; por. VC 83). Ze współczuciem i zrozumieniem poświęcały się posłudze miłości wobec osób opuszczonych i z marginesu społecznego. Siostry wspomagały się w tej posłudze chrześcijańskim

⁴⁷⁸ Por. Sprawozdanie o działalności magdalenek od pokuty w Krasnojarsku, 2003, ADGL.

⁴⁷⁹ Por. tamże, 25 IV 2004 r.

tw. programem dwunastu kroków, pracując z osobami uzależnionymi i współuzależnionymi. W ramach formacji laikatu żeńskiego prowadziły grupy modlitewne dla matek. Współpracowały z Caritas w dostarczaniu potrzebującym produktów żywnościowych i rzeczy materialnych. Prowadziły spotkania dla ministrantów, kręgi biblijne oraz grupę duchowej adopcji⁴⁸⁰. Troška o laikat nie wpływała jedynie z potrzeby organizowania grup osób życzliwych i współpracujących w dziele ewangelizacyjnym, lecz z pragnienia pomocy ochrzczonej w głębszym poznawaniu ich chrześcijańskiego powołania. Zadanie wspierania katolików w ich formacji przypisane jest do każdego instytutu zakonnego. Po to m.in. zostały powołane w Kościele liczne wspólnoty zakonne, aby każdy szukający pomocy duchowej lub materialnej mógł ją otrzymać⁴⁸¹.

Przekonane, że Bóg działa w historii każdego człowieka, siostry uczestniczyły w spotkaniach ludzi różnych wyznań, a także osób niewierzących i wątpiących. Wszystkim ukazywały Chrystusa i przekazywały słowa Dobrej Nowiny. W swojej posłudze stawały podobnie jak wielu misjonarzy wobec zarzutu wyznawców prawosławia, że Rosjan przeciąga się na katolicyzm. Jednakże przypadki konwersji zdarzały się sporadycznie. W teologii prawosławnej funkcjonuje termin „terytorium kanoniczne”, które ma determinować wybór człowieka. Natomiast każdy wolny w sercu ma wybór czy to Kościoła katolickiego, czy Cerkwi prawosławnej. Wiele osób poszukujących sensu w życiu przechodziło przez sekty, aż po nieudanych próbach znaleźli prawdę w Kościele katolickim⁴⁸². Na mocy swego szczególnego powołania siostry jako osoby konsekrowane, gdziekolwiek były, starały się ukazywać jedność pomiędzy autoewangelizacją a świadectwem, pomiędzy byciem a działaniem, będącą wynikiem odnowy wewnętrznej⁴⁸³. Źródłem ich apostołskiej gorliwości nie była różnorodność podejmowanych dzieł, lecz świadomość ich tożsamości jako osób powołanych. Tożsamość ta obejmuje wezwane do głoszenia króle-

⁴⁸⁰ Tamże.

⁴⁸¹ Por. K. Wójtowicz, *Misja życia konsekrowanego w Polsce dzisiaj*, w: *Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła*, Katowice 1994, s. 209.

⁴⁸² Por. D. Jezierska, *Na dalekiej Syberii – Siostry Magdalenki w Krasnojarsku*, w: *Ci, o których powinniśmy pamiętać. Fascynujące życiorysy Polaków rozsianych po świecie*, t. 3, red. E. Mycielska-Dowgiałło, Warszawa 2012, s. 249.

⁴⁸³ Por. IX Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Relatio ante disceptationem*, 22, OR (1995) nr 1, s. 23.

stwa Bożego wszędzie tam, gdzie zostały posłane w ramach misji Zgromadzenia. W każdym zaś miejscu – jak podają *Konstytucje Zgromadzenia* – poszukiwanie Bożego piękna prowadzi siostry do troski o wizerunek Boga, zniekształcony i oszepecony przez grzech w obliczach braci i sióstr, a w szczególności w twarzach kobiet znieważanych i poniżanych, by uwolnić ludzi od tego, co ich szpeci⁴⁸⁴. Dlatego w spotkaniu z każdym człowiekiem siostry mówią o pokucie i pojednaniu. Orędzie to prowadzi do spotkania z miłosierdną miłością Boga, który stale przebacza skruszonemu człowiekowi, by przywrócić właściwą mu godność. Jest ono – jak pisał Jan Paweł II w adhortacji *Reconciliatio et paenitentia* – wezwaniem dla współczesnych kobiet i mężczyzn, by w przekładzie na ich własny język na nowo odnaleźli wezwanie Jezusa Chrystusa: „nawracajcie się i wierzcie w Ewangelię!” (Mk 1,15), a tym samym przyjęli nowinę o miłości, o przybraniu za synów Bożych (por. RP 1). Mimo że obecnie siostry nie włączają się bezpośrednio w działalność misyjną, to jednak duch misyjny utrzymuje się w Zgromadzeniu przez działalność referentki ds. misji. Zwykle funkcję tę pełni siostra katechетка. Podejmuje ona wiele inicjatyw, które mają rozbudzić w dzieciach ducha misyjnego. Wśród podejmowanych działań warto wymienić m.in.: ogniska misyjne w szkołach, nabożeństwa misyjne podczas Tygodnia Misyjnego, akcje charytatywne na rzecz misji, rekolekcje misyjne dla dzieci i młodzieży, spotkania z osobami zaangażowanymi bezpośrednio w pracę w krajach misyjnych, konkursy plastyczne. Inicjatywy te mają na celu zapoznanie dzieci i młodzieży z problematyką misyjną, jak również zachętę do podejmowania lokalnych działań na rzecz pomocy misjom. W tym celu podczas spotkań formacyjnych realizowano program pracy grup misyjnych wyznaczony przez Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci. A zatem na miarę podejmowanych dzieł wspólnota magdalenek od pokuty wnosi wkład w posłannictwo Kościoła w świecie, tak aby głoszenie Ewangelii wszystkim narodom stawało się bardziej skuteczne (por. PC 20). Działalność misyjna magdalenek od pokuty na Syberii zakończyła się w 2013 roku. Powodem zamknięcia placówki był brak personelu. Ze względu na spadek powołań, odległość i warunki organizacyjne podjęto decyzję o powrocie sióstr do Polski.

⁴⁸⁴ Por. *Konstytucje Zgromadzenia...*, art. 135.

Zakonnice ze Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty z uwagi na swój charyzmat są odpowiedzialne m.in. za formację laikatu żeńskiego oraz towarzyszenie kobietom w sytuacjach trudnych doświadczeń. W swoich działaniach podejmują starania ukazania daru kobiecości oraz wychowania młodzieży żeńskiej do stawienia czoła wyzwaniom obecnych czasów, takim jak skrajny feminizm, niesprawiedliwość, wykorzystywanie, mentalność hedonistyczna i wiele innych. Czynniki te wpływają negatywnie na rozwój młodych dziewcząt, które w konfrontacji z lansowanym stylem bycia kobiety wyzwolonej często nie potrafią właściwie określić swojej tożsamości. Dlatego magdalenki od pokuty przez organizowanie rozmaitych spotkań formacyjnych stwarzają warunki wyciszenia i modlitwy, sprzyjające odnalezieniu właściwego kobiecie powołania. W ten sposób młode kobiety mogą wkraczać w te obszary życia społecznego, w których często zachwiana jest prawdziwa hierarchia wartości, i budować nową cywilizację, jaką Jan Paweł II nazwał „cywilizacją miłości”.

Włączone w katechizację i wychowanie młodego pokolenia siostry przez świadectwo życia oddanego Bogu i głoszenie Ewangelii ukazują każdemu zgodnie z jego stanem odpowiednią drogę wzrostu wiary. Podejmując działalność szkolno-wychowawczą, promują katolicki model wychowania, który w centrum stawia osobę. Wychodząc naprzeciw potrzebom ubogich, starają się wspomagać ich materialnie. Podejmując każdą formę pomocy potrzebującym, przez modlitwę i pokutę wypraszają ludziom łaskę nawrócenia. Świadectwo miłości Boga do każdego człowieka magdalenki od pokuty dawały również podczas posługi misyjnej na dalekiej ziemi syberyjskiej.

ZAKOŃCZENIE

Sobór Watykański II zapoczątkował odnowę życia konsekrowanego, której kierunki wyznaczył w dekrecie *Perfectae caritatis*. Dokument ten w procesie odnowy instytutów przystosowanej do współczesności zalecił powrót do źródeł charyzmatu, a także aktualizację form jego realizacji adekwatnie do wyzwań obecnych czasów. Aby taka odnowa mogła przebiegać prawidłowo i przynieść oczekiwane owoce, należy pamiętać, że pierwszą i najważniejszą regułą życia zakonnego jest naśladowanie Chrystusa. Życie osób konsekrowanych powinno być odbiciem sposobu życia Chrystusa, który „przyszedł, aby służyć i dać swoje życie jako okup za wielu” (Mt 20,28). W tej perspektywie osoby konsekrowane powinny oddawać swoje życie w wyborze opcji preferencyjnej na rzecz ubogich. W tym celu, rozpoznając znaki czasu, poszczególne instytuty zakonne podejmują dzieła, które odpowiadają charyzmatowi ich założycieli. Ponadto – jak głosi dokument *Vita consecrata* – wobec różnych zjawisk społecznych nie liczących się z prawem Bożym profesja czystości, ubóstwa i posłuszeństwa jest wezwaniem, by nie lekceważyć zranienia ludzkiej natury przez grzech pierworodny i ukazywać względność wartości dóbr stworzonych, wskazując na Boga – dobro absolutne (por. VC 87).

Niniejsze studium ukazuje proces aktualizacji charyzmatu Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty w jego historycznym rozwoju. W tym celu przeprowadzono refleksję nad dotychczasowym sposobem realizacji charyzmatu oraz opierając się na Magisterium Kościoła, przeanalizowano dokumenty stanowiące prawo zakonne. W procesie analizy i syntezy treści dokumentów Kościoła odnoszących się do życia konsekrowanego posłużono się w niniejszej rozprawie metodę teologiczną pozytywną.

Problem pracy został rozwiązany na podstawie dostępnej literatury z zakresu teologii życia konsekrowanego. W celu głębszego zrozumienia terminów ujętych w temacie niniejszego studium, odwoływano do opracowań z dziedziny teologii duchowości oraz historii. Ważne okazało się również studium pozycji książkowych i artykułów rozpatrujących temat kobiety i jej

obrazu we współczesnym świecie. Podjęcie tego wątku wiąże się z apostołami magdalenek od pokuty wśród laikatu żeńskiego.

Pierwsze zagadnienie omawiane w niniejszej rozprawie dotyczyło okoliczności uformowania się charyzmatu magdaleńskiego, jak również procesu dostosowania prawa i sposobu życia zakonnego do wytycznych Soboru Watykańskiego II oraz posoborowego nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego. Forma wyrazu charyzmatu magdaleńskiego aktualizowała się w zależności od priorytetów apostolskich konkretnych czasów i warunków historyczno-kulturowych, jednak w swej istocie dar ten pozostawał zawsze niezmienny. Składa się nań modlitwa i pokuta wynagradzająca Najświętszemu Sercu Pana Jezusa za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet. Jednym z elementów duchowych tego charyzmatu jest oddanie w miłości Bogu Ojcu w zjednoczeniu z Synem w Jego misji zbawczej. Charyzmat magdaleński wyraża się więc w przeżywaniu i przyłgnięciu do tajemnicy paschalnej Chrystusa oraz w wypełnianiu tym samym misji Kościoła troszczącego się o zbawienie każdego człowieka. Niezależnie od zmiennych warunków historycznych i kulturowych misja ta ma zawsze wielkie znaczenie, ponieważ ludzkość stale przeżywa odwieczny dramat, jakim jest grzech. Stąd magdalenki od pokuty w ramach realizacji charyzmatu podejmują m.in. zadania pielęgnowania ducha miłości i pokuty za wzorem św. Marii Magdaleny oraz wspomaganie osób moralnie zagrożonych i niszczących przez grzech swoją godność. Ukazanie bogatej historii Zgromadzenia na ziemiach Dolnego Śląskach od XIII wieku aż po czasy współczesne dowodzi żywotności tego instytutu zakonnego. W ramach aktualizacji posłannictwa Zgromadzenia położono akcent na wewnętrzną przemianę sióstr, zmierzającą do odnowienia ducha modlitwy i gorliwości praktyk pokutnych zapisanych w tradycji tej wspólnoty zakonnej, wyrażających jednocześnie istotę charyzmatu magdaleńskiego.

Proces odnowy Zgromadzenia, który zawsze dokonuje się z natchnienia Ducha Świętego i pod przewodnictwem Kościoła, opierał się – jak już to przytaczano w niniejszej rozprawie – „na najwyższej regule życia zakonnego, jaką jest naśladowanie Chrystusa ukazane w Ewangelii” (PC 2). Jako że magdalenki od pokuty starają się iść za Chrystusem w Jego drodze paschalnej, każdego dnia siostry podejmują różne formy umartwienia i wyrzeczenia, aby

przez śmierć dla grzechu powstawać do nowego życia w łasce dzieci Bożych. Podejmując modlitwę i pokutę nie tylko za własne, lecz również za grzechy całego świata, a szczególnie kobiet, w łączności ze zbawczą męką i śmiercią Chrystusa wypraszają wszystkim ludziom zbawienie. Doświadczwszy uzdrawiającej mocy miłości oraz radości poranka zmartwychwstania w spotkaniu z Chrystusem, podobnie jak ich patronka, św. Maria Magdalena, niosą całemu światu prawdę o Bożym miłosierdziu. Przez zachowanie ducha właściwego ich wielowiekowej tradycji oraz przez wierność zwyczajom zakonnym stanowiącym dziedziczną własność instytutu rozwijają sobie właściwy apostołat. Zgodnie z własnym charyzmatem Zgromadzenie bierze udział w życiu Kościoła, nie tylko popierając jego inicjatywy, lecz czynnie włączając się w jego misję. Siostry podejmują prace apostołskie oraz funkcje katechetyczne. Współpracują z Kościołem lokalnym w posługach duszpasterskich. Poznając warunki życia ludzi oraz obserwując zmieniającą się sytuację społeczną i kulturową, chcą skuteczniej zaradzać ich potrzebom, z uprzywilejowaniem laikatu żeńskiego. W tym celu siostry wypracowują nowe rozwiązania odwiecznych problemów towarzyszących ludziom, jak np. bieda duchowa i materialna, obojętność religijna, zachwianie właściwej hierarchii wartości, przy czym szukają dróg rozwiązania, opierając się na Ewangelii.

Z charyzmatu wyłania się właściwa danemu instytutowi zakonnemu duchowość. Stąd drugim zagadnieniem niniejszego studium była podstawa duchowości Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty, którą stanowi zbawcze misterium paschalne. Codzienny udział w Eucharystii oraz trwanie w postawie adoracyjnej przed Najświętszym Sakramentem uczy siostry, w jaki sposób składać siebie w ofierze Bogu, wynagradzając za grzechy, oraz wyprasać łaskę zbawienia wszystkim ludziom. Stąd słuszne okazało się podkreślenie eucharystycznego wymiaru duchowości Zgromadzenia. Przykładem wiary i bezgranicznego zawierzenia Bogu aż po krzyż jest dla każdego chrześcijanina Matka Boża. Dlatego w duchowości magdalenek od pokuty istotne miejsce zajmuje pobożność maryjna. Siostry czczą również świętych, którzy w swoim życiu odznaczali się umiłowaniem i gorliwością w praktykowaniu różnych form pokuty. Według wielowiekowej tradycji swego Zgromadzenia magdalenki od pokuty nie starały się o wyniesienie na ołtarze sióstr,

które zmarły w opinii świętości. Podyktowane to było wymogami życia pokutnego, w myśl których siostry chciały pozostać ukryte dla świata. Z biegiem lat magdalenki od pokuty, posłuszne wskazaniom Magisterium Kościoła, zajęły się również apostołskim wymiarem świadectwa swojego życia. Dlatego podczas VII Zwyczajnej Kapituły Generalnej w 2013 roku podjęły decyzję rozpowszechniania informacji o świętobliwych magdalenkach od pokuty. Co za tym idzie, w niniejszym opracowaniu ukazano historię magdalenek od pokuty, które zmarły w opinii świętości, z wyróżnieniem jednej z nich, odznaczającej się heroicznością cnót: siostry Pauli Andrzejewskiej. Przykład świętych jest wsparciem w realizacji powołania wszystkich chrześcijan do świętości. Dla osób konsekrowanych jest ono szczególnym wezwaniem do bycia świadkiem obecności Chrystusa w świecie. Dzieje się tak poprzez konsekrację zakonną, do której kandydatka dochodzi przez poszczególne etapy formacji.

W refleksji niniejszego studium podjęto również zagadnienie konsekracji zakonnej oraz formacji zakonnej. Zwrócono uwagę na związek konsekracji zakonnej z konsekracją chrzcielną. Chrzest jest początkiem życia chrześcijańskiego, a konsekracja zakonna jego pogłębieniem. Istotne okazało się studium poszczególnych rad ewangelicznych. W opracowaniu zagadnienia formacji zakonnej skoncentrowano się nie tyle na programach i sposobach, ile na współodpowiedzialności oraz zaangażowaniu osobistym. Miejscem odpowiednim dla rozwijania powołaniu jest wspólnota, dlatego podjęto refleksję nad wspólnotą jako miejscem formacji. Okazało się to o tyle słuszne, że bieżące Magisterium Kościoła, odnosząc się do zagadnienia życia według rad ewangelicznych, podnosi znaczącą rolę wspólnoty jako miejsca wzrostu osoby powołanej oraz znaku komunii dla współczesnej, tak bardzo podzielonej ludzkości.

Ostatnie zagadnienie omówione w niniejszym opracowaniu to apostołski aspekt duchowości Zgromadzenia. Apostolat magdalenek od pokuty obejmuje trzy obszary: kontemplację, służbę potrzebującym oraz działalność misyjną. Przy dostosowaniu form apostolatu do współczesnych potrzeb siostry zadbały o odnowę ducha i wierne zachowanie misji Zgromadzenia. Modlitwa i pokuta w życiu magdalenek od pokuty staje się dla współczesnego człowieka świadectwem możliwej przemiany życia na podstawie Ewangelii. Z uwagi

na charyzmat, jakim jest modlitwa i pokuta wynagradzająca Sercu Jezusa za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet, dużo uwagi poświęcono kryzysowi kobiecości we współczesnym świecie oraz formacji laikatu żeńskiego. W procesie wychowania młodych dziewcząt magdalenki od pokuty koncentrują się na pomocy w odkryciu i pogłębieniu rozumienia przez nie godności kobiety i jej powołania do macierzyństwa lub dziewictwa.

Odnowione i pełne świeżych energii życie konsekrowane może wnieść nieoceniony wkład w życie Kościoła w jego wymiarze duchowym i apostołskim. Takiego udziału osób powołanych potrzebuje wspólnota wierzących (por. VC 13). Dlatego ważne jest, aby instytuty zakonne stale dokonywały rewizji dotychczasowego sposobu realizacji charyzmatu w odpowiedzi na wciąż nowe formy ubóstwa. Niniejsza rozprawa omawia proces aktualizacji charyzmatu Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty według zaleceń Soboru Watykańskiego II i posoborowej refleksji na temat życia konsekrowanego. Stanowi pogłębione studium charyzmatu magdaleńskiego w aspekcie historycznym, ukazując jego przystosowanie do zmieniających się warunków. Przedstawia również uczestnictwo w wypełnianiu charyzmatu zakonnego tak w wymiarze indywidualnym, jak i wspólnotowym, a także jego rozwój i stan obecny. Przystosowanie życia i posługi magdalenek od pokuty do wyzwań współczesnego świata przebiegało przy zachowaniu wierności charyzmatowi i tradycjom instytutu. Stąd podejmowanie nowych dzieł apostołskich nie spowodowało odejścia od nastawienia pokutnego, wpisanego w duchowość magdaleńską. Mimo zmieniających się warunków historyczno-społecznych grzech zawsze dotyka zarówno samego człowieka, jak i całe społeczeństwa, dlatego tak bardzo potrzebna jest pokuta i modlitwa wynagradzająca za wszelkie zniewagi i grzech naruszający relacje z Bogiem i ludźmi.

BIBLIOGRAFIA

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych. Opracował zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tyńskich (*Biblia Tysiąclecia*), wyd. 5, Poznań 2000.

LITERATURA ŹRÓDŁOWA

1. Dokumenty Urzędu Nauczycielskiego Kościoła

(chronologicznie)

- Pius XI, Encyklika *Miserentissimus Redemptor* (8 V 1928 r.) o powszechnym obowiązku wynagrodzenia Najświętszemu Sercu Jezusa, w: *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, red. L. Poleszak, Kraków 2006, s. 71-81.
- Pius XI, Encyklika *Casti connubi* (31 XII 1930 r.), „Acta Apostolicae Sedis” 22 (1930), s. 530-592.
- Pius XII, Encyklika *Haurietis aquas* (15 V 1956 r.) o kulcie Najświętszego Serca Jezusowego, w: *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, red. L. Poleszak, Kraków 2006, s. 137-168.
- Jan XXIII, Encyklika *Pacem in terris* (11 IV 1963 r.), w: *Dokumenty nauki społecznej Kościoła*, red. M. Radwan i in., Rzym – Lublin 1987, t. 1, s. 269-304.
- Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* (4 XII 1963 r.), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*, red. naukowa E. Florkowski, J. Groblicki, wyd. 3, Poznań 1986, s. 40-70.
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (21 XI 1964 r.), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*, red. naukowa E. Florkowski, J. Groblicki, wyd. 3, Poznań 1986, s. 105-170.
- Sobór Watykański II, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* (28 X 1965 r.), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*, red. naukowa E. Florkowski, J. Groblicki, wyd. 3, Poznań 1986, s. 232-254.
- Sobór Watykański II, Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis* (28 X 1965 r.), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*, red. naukowa E. Florkowski, J. Groblicki, wyd. 3, Poznań 1986, s. 264-275.
- Sobór Watykański II, Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis* (28 X 1965 r.), w: *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*, red. naukowa E. Florkowski, J. Groblicki, wyd. 3, Poznań 1986, s. 313-324.

- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei verbum* (18 XI 1965 r.), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski*, red. naukowa E. Florkowski, J. Groblicki, wyd. 3, Poznań 1986, s. 350-363.
- Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* (18 XI 1965 r.), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski*, red. naukowa E. Florkowski, J. Groblicki, wyd. 3, Poznań 1986, s. 379-405.
- Sobór Watykański II, Deklaracja o wolności religijnej *Dignitatis humanae* (7 XII 1965 r.), w: *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski*, red. naukowa E. Florkowski, J. Groblicki, wyd. 3, Poznań 1986, s. 414-426.
- Sobór Watykański II, Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes divinitus* (7 XII 1965 r.), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski*, red. naukowa E. Florkowski, J. Groblicki, wyd. 3, Poznań 1986, s. 436-474.
- Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (7 XII 1965 r.), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski*, red. naukowa E. Florkowski, J. Groblicki, wyd. 3, Poznań 1986, s. 537-620.
- Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, Instrukcja o odnowie formacji zakonnej *Renovationis causam* (6 I 1969 r.), w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo*, red. B. Hylla, Kraków 2003, s. 66-81.
- Paweł VI, Adhortacja apostołska *Evangelica testificatio* (29 VI 1971 r.) na temat odnowy życia zakonnego według nauki Soboru Watykańskiego II, w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo*, red. B. Hylla, Kraków 2003, s. 129-148.
- Paweł VI, Adhortacja apostołska *Marialis cultus* (2 II 1974 r.), „Acta Apostolicae Sedis” 66 (1974), s. 113-168.
- Paweł VI, Adhortacja apostołska *Evangelii nuntiandi* (8 XII 1975 r.) o ewangelizacji w świecie współczesnym, „Życie i Myśl”(1976) nr 26, s. 74-110.
- Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich i Kongregacja ds. Biskupów, *Wytyczne dla wzajemnych stosunków między biskupami i zakonnikami w Kościele „Mutuae relationes”* (14 V 1978 r.), w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła od Vaticanum II do Ripartire da Cristo*, red. B. Hylla, Kraków 2003, s. 157-188.
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis* (4 III 1979 r.), w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, s. 1-53.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Catechesi tradendae* (16 X 1979 r.), w: *Adhortacje apostołskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 2006, s. 9-90.
- Jan Paweł II, List apostołski *Dominicae cenae* o tajemnicy i kulcie Eucharystii (24 II 1980 r.), w: *Wybór listów Ojca Świętego Jana Pawła II*, red. P. Ślabek, J. Jękot, t. 1, Kraków 1997, s. 3-30.
- Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, *Wymiar kontemplacyjny życia zakonnego „Dimensio contemplativa”* (12 VIII 1980 r.), w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo*, red. B. Hylla, Kraków 2003, s. 227-242.

- Jan Paweł II, Encyklika *Dives in misericordia* (30 XI 1980 r.), w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2007, s. 78-139.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio* (22 XI 1981 r.), w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 2006, s. 91-210.
- Jan Paweł II, *List do Biskupów Stanów Zjednoczonych „In this Extraordinary Holy Year”* (3 IV 1983 r.), „L'Osservatore Romano” (1983) nr 7-8, s. 14.
- Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, Instrukcja *Istotne elementy nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego w zastosowaniu do instytutów oddających się pracy apostolskiej „The Renewal of Religious Life”* (31 V 1983 r.), w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo*, red. B. Hylla, Kraków 2003, s. 280-315.
- Kodeks prawa kanonicznego* (27 XI 1983 r.), Poznań 1984.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Redemptionis donum* o konsekracji zakonnej w świetle tajemnicy Odkupienia (25 III 1984 r.), Poznań 1984.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Reconciliatio et paenitentia* (2 XII 1984 r.), w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996, s. 19-267.
- Jan Paweł II, *List apostolski „Augustinum Hipponensem” do biskupów, kapłanów, rodzin zakonnych i wiernych Kościoła katolickiego w 1600. rocznicę nawrócenia św. Augustyna, biskupa i doktora Kościoła* (28 VIII 1986 r.), „L'Osservatore Romano” (1986) nr 9, s. 3-9.
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Mater* o błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła (25 III 1987 r.), w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2007, s. 355-431.
- Jan Paweł II, *List apostolski Mulieris dignitatem* (15 VIII 1988 r.), „L'Osservatore Romano” (1988) nr 8, s. 3-12.
- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Christifideles laici* (30 XII 1988 r.) o powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II, w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1: 1979-1995, Kraków 2006, s. 351-488.
- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych „Potissimum institutioni”* (2 II 1990 r.), w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo*, red. B. Hylla, Kraków 2003, s. 370-420.
- Katechizm Kościoła Katolickiego* (11 X 1992 r.), Poznań 2002.
- Jan Paweł II, Encyklika *Veritatis splendor* (6 VIII 1993 r.), w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2007, s. 705-835.
- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Życie braterskie we wspólnocie „Congregavit nos in unum Christi amor”* (2 II 1994 r.), w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo*, red. B. Hylla, Kraków 2003, s. 499-548.
- IX Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Relatio ante disceptationem* (11 IV 1994 r.), „L'Osservatore Romano” (1995) nr 1, s. 10-23.
- IX Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Orędzie Ojców IX Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów do Ludu Bożego* (27 X 1994 r.), w: Jan Paweł II, *Zakonnicy i życie konsekrowane we wspólnocie chrześcijańskiej*, Poznań 1998, s. 109-117.

- Jan Paweł II, *Tertio millennio adveniente* (10 XI 1994 r.). *Komentarz teologiczno-pastoralny w opracowaniu Rady Prezydium Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*, praca zbiorowa, tłum. Rady Prezydium Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, Rzym – Sandomierz 1995.
- Jan Paweł II, *Konsekrowana czystość w oblubieńczej jedności Chrystusa i Kościoła*. *Katecheza z 23 XI 1994 r.*, w: *Życie konsekrowane w nauczaniu Jana Pawła II*, red. Cz. Drażek, Kraków 1996, s. 47-52.
- Jan Paweł II, *Praktyka modlitwy w życiu konsekrowanym* (4 I 1995 r.), w: Jan Paweł II, *Zakonnicy i życie konsekrowane we wspólnocie chrześcijańskiej*, Poznań 1998, s. 66-70.
- Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae* (25 III 1995 r.), Wrocław 1995.
- Jan Paweł II, *List do kobiet „A ciascuna di voi”* (29 VI 1995 r.), „L'Osservatore Romano” (1995) nr 8-9, s. 18-22.
- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostołska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie *Vita consecrata* (25 III 1996 r.), Poznań 1996.
- Papieskie Dzieło Powołań Kościelnych, *Nowe powołania dla nowej Europy. In verbo tuo...* Dokument końcowy kongresu poświęconego powołaniom do kapłaństwa i życia konsekrowanego w Europie (Rzym, 5-10 V 1997 r.), Poznań 1998.
- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Instrukcja o współpracy międzyzakonnej w dziedzinie formacji „Attenta alle condizioni”* (8 XII 1998 r.), w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła. Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo*, red. B. Hylla, Kraków 2003, s. 697-724.
- Jan Paweł II, *Pielegnujcie kult Najświętszego Serca Pana Jezusa. List do ordynariusza Lyonu, abp. Louisa-Marie Billé, z okazji stulecia poświęcenia ludzkości Najświętszemu Sercu Pana Jezusa* (4 VI 1999 r.), „Via Consecrata” 5 (2002) nr 6 (45), s. 8-9.
- Jan Paweł II, *Życie jako powołanie. Oędzie na XXXVIII Światowy Dzień Modlitw o Powołania 2001 r.* (14 IX 2000 r.), „L'Osservatore Romano” (2001) nr 3 (231), s. 4-6.
- Papieska Międzynarodowa Akademia Maryjna, *Matka Pana. Pamięć – obecność – nadzieja. Niektóre aktualne zagadnienia dotyczące postaci i misji Najświętszej Dziewicy Maryi* (Watykan, 8 XII 2000 r.), „Salvatoris Mater” 5 (2003) nr 3, s. 311-398.
- Jan Paweł II, *List apostołski „Novo millennio ineunte”* (6 I 2001 r.), „L'Osservatore Romano” (2001) nr 2, s. 4-23.
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania* (14 XII 2001 r.), Poznań 2003.
- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Rozpocząć na nowo od Chrystusa. Odnowione zaangażowanie życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu. Instrukcja* (13 V 2002 r.), Poznań 2002.
- Jan Paweł II, *Krzyż mówi o miłości. Modlitwa niedzielna z papieżem* (15 IX 2002 r.), „L'Osservatore Romano” (2002) nr 12, s. 35-36.
- Jan Paweł II, *List apostołski „Rosarium Virginis Mariae” o różańcu świętym* (16 X 2002 r.), „L'Osservatore Romano” (2002) nr 12, s. 4-19.

- Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharystia* o Eucharystii w życiu Kościoła (17 IV 2003 r.), w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2007, s. 1201-1258.
- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa* (28 VI 2003 r.), Poznań 2003.
- Unia Przełożonych Generalnych Zgromadzeń Męskich i Żeńskich, *Chrystus i ludzkość – naszą pasją. Instrumentum laboris II Światowego Kongresu Życia Konsekrowanego* (Rzym, 23-27 XI 2004 r.), „Via Consecrata” 8 (2005) nr 7-8 (82-83), s. 19-42.
- Benedykt XVI, *Eucharystia musi być centrum waszego życia. Homilia w czasie Mszy św. na zakończenie Światowego Dnia Młodzieży* (21 VIII 2005 r.), „L'Osservatore Romano” 26 (2005) nr 10, s. 26-28.
- Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja apostolska *Sacramentum caritatis* (22 II 2007 r.) o Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła, Poznań 2007.
- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Posługa władzy i posłuszeństwo. Faciem tuam, Domine, requiram* (11 V 2008 r.), Kraków 2008.
- Benedykt XVI, *Maryja wskazuje nam drogi odnowy życia. Homilia podczas Mszy św. z okazji 150-lecia objawień Matki Bożej w Lourdes* (14 IX 2008 r.), „Via Consecrata” (2008) nr 10, s. 11-15.
- Benedykt XVI, *Caritas in veritate* (29 VI 2009 r.), „L'Osservatore Romano” (2009) nr 9, s. 4-35.
- Benedykt XVI, *Ewangelia zawsze i wszędzie. List apostolski w formie motu proprio „Ubicumque et semper”* (21 IX 2010 r.), „L'Osservatore Romano” (2011) nr 1, s. 11-13.
- Benedykt XVI, *Adhortacja apostolska o Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła (Verbum Domini, 30 IX 2010 r.)*, Kraków 2010.
- Franciszek, *Droga adoracji i służby. Przemówienie podczas spotkania z przełożonymi żeńskich zgromadzeń zakonnych w Rzymie* (8 V 2013 r.), „L'Osservatore Romano” (2013) nr 7, s. 7-9.
- Franciszek, *Przesłanie Ojca Świętego do uczestników seminarium z okazji 25. rocznicy ogłoszenia Listu apostolskiego „Mulieris dignitatem” Jana Pawła II* (11-12 X 2013 r.), „L'Osservatore Romano” (2013) nr 12 (357), s. 17-18.
- Franciszek, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium* (24 XI 2013 r.), Kraków 2013.
- Franciszek, *Oreędzie na Wielki Post 2014* (26 XII 2013 r.), „L'Osservatore Romano” (2014) nr 2, s. 8-9.
- Franciszek, *Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania. Oreędzie na 48. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu* (24 I 2014 r.), „L'Osservatore Romano” (2014) nr 2, s. 6-8.
- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Radujcie się... List okólny do osób konsekrowanych. Z nauczania Papieża Franciszka* (2 II 2014 r.), Warszawa 2014, s.
- Franciszek, *Trzeba przeciwstawić się ekonomii wykluczenia. Przesłanie do uczestników sympozjum Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego* (8-9 III 2014 r.), „L'Osservatore Romano” (2014) nr 3-4, s. 33-34.

- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *List okólny Wytyczne dotyczące zarządzania dobrami w instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego* (2 VIII 2014 r.), Watykan 2014.
- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Rozpoznawajcie. Do osób konsekrowanych podążających szlakiem znaków Bożych* (8 IX 2014), Warszawa 2014.
- Franciszek, *Świadkowie radości. List apostolski do zakonnic i zakonników na rozpoczęcie Roku Życia Konsekrowanego* (21 XI 2014 r.), „L'Osservatore Romano” (2015) nr 1 (368), s. 6-11.
- Franciszek, *Orędzie o rodzinie jako uprzywilejowanym miejscu spotkania w bezinteresownej miłości. Orędzie na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu* (23 I 2015 r.), „L'Osservatore Romano” (2015) nr 3-4 (370), s. 15-17.
- Franciszek, *Bądźcie miłosierni jak Ojciec. Przemówienie podczas nabożeństwa pokutnego 13 marca 2015 r. w Bazylice Watykańskiej*, „L'Osservatore Romano” (2015) nr 3-4 (370), s. 4-5.
- Franciszek, *Bulla „Misericordiae vultus”* (11 IV 2015 r.), „L'Osservatore Romano” (2015) nr 5, s. 4-15.
- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *List okólny Kontemplujcie. Do osób konsekrowanych o śladach Piękna* (16 XII 2015 r.), Warszawa 2016.

2. Dokumenty Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty (alfabetycznie)

- Dyrektorium formacji w Zgromadzeniu Świętej Marii Magdaleny od Pokuty*, Lubąń 2001.
- Dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty*, Lubąń 2009.
- Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty*, w: *Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty i Reguła świętego Augustyna*, Lubąń 2009, s. 17-107.
- Reguła i Konstytucje Zakonu św. Marii Magdaleny od Pokuty*, Lubąń 1983.
- Reguła św. Augustyna*, w: *Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty i Reguła świętego Augustyna*, Lubąń 2009, s. 119-129.

4. Opracowania (alfabetycznie)

- Adamczyk D., *Promocja godności kobiety w świetle Listu apostolskiego „Mulieris dignitatem” Jana Pawła II*, „Studia Gnesnensia” 27 (2013), s. 165-201.
- Adamski A., *Fenomen odrodzenia w Polsce Sióstr Magdalenek od Pokuty jako przykład przystosowanej do współczesności odnowy życia zakonnego*, „Perspectiva” 8 (2009) nr 1 (14), s. 5-27.
- Augustyn J., *Czystość serca*, „Życia Duchowe” (2013) nr 76 (jesień), s. 9-16.

- Augustyn J., *Ofiarować siebie w wolności*, „Życie Konsekrowane” (2004) z. 2 (46), s. 31-35.
- Augustyn św., *Pisma monastyczne*, tłum. P. Nehring i in., Źródła Monastyczne 27, Tyniec –Kraków 2002.
- Balthasar H.U. von, *Teologia misterium paschalnego*, tłum. E. Piotrkowski, Kraków 2001.
- Bartnik Cz.S., *Maria Magdalena jako „Apostola Apostolorum”*, „Roczniki Teologiczne” 43 (1996) z. 2, s. 183-190.
- Bauman Z., *Śmieć*, „Znak” (2014) nr 715 (12), s. 8-12.
- Beck E.A., *Geschichte des St. Antoniusstiftes der Grauen Schwestern von der hl. Elisabeth zu Lauban 1908-1933*, Lauban 1933.
- Biel S., *Naśladować Jezusa w znoszeniu krzywd*, „Życie Duchowe” (2013) nr 73 (zima), s. 82--87.
- Bilińska B., *Aktualność przestania św. Edyty Stein w dobie pogłębiającego się kryzysu kobiecości*, „Życie Konsekrowane” (2012) z. 6 (98), s. 41-55.
- Bis D., *Rodzina wobec sieci cyberprzestrzeni*, „Ateneum Kapłańskie” 161 (2013) z. 1, s. 18-31.
- Bochnak W., *Dzieje Zakonu Magdalenek od Pokuty na Dolnym Śląsku i Łużycach*, Wrocław 1996.
- Bochnak W., *Z dziejów Magdalenek od Pokuty w Szprotawie*, Wrocław 1985.
- Borawska M., *Formacja permanentna*, w: *Formacja dzisiaj do życia konsekrowanego jutra*, red. J. Tupikowski, Biblioteka Życia Konsekrowanego 2, Warszawa – Wrocław 2002, s. 157-169.
- Brown P., *Kult świętych. Narodziny i rola w chrześcijaństwie łacińskim*, Kraków 2007.
- Burski K., *Eklezjalny wymiar misji życia konsekrowanego*, „Roczniki Teologiczne KUL” 55 (2008) z. 5, s. 195-216.
- Cantalamesa R., *Czystego serca*, Warszawa 2008.
- Cencini A., *Życie konsekrowane*, Warszawa 1996.
- Chmielewski M., *Duchowość życia konsekrowanego*, w: *Teologia duchowości katolickiej*, red. W. Słomka i in., Lublin 1993, s. 230-247.
- Chmielewski M., *IV. Dzieje mistyki europejskiej i polskiej* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin – Kraków 2002, s. 539.
- Chmielewski M., *Odkryć „geniusz kobiety”*. Synteza myśli Jana Pawła II na temat kobiety, w: *Mulieris dignitas. Promieniowanie kobiecości*, red. T. Paszkowska, Lublin 2009, s. 45-59.
- Chmielewski M., *Pokuta* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin – Kraków 2002, s. 649-652.
- Czura T., *W poszukiwaniu tożsamości Marii z Magdali. Od fabularnej fikcji do źródłowej prawdy*, w: *Św. Maria Magdalena w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś. Perspektywa uniwersalna i regionalna*, red. J. Jezierski i in., Olsztyn 2015, s. 295-304.
- Delfieux P.M., *Czystość – nadszedł czas, by o niej mówić*, „Pastores” 5 (1999) nr 4, s. 11-19.
- Derdziuk A., *Posłuszeństwo zakonne*, „Via Consecrata” 5 (2002) nr 12 (51), s. 17-26.

- Dębowska K., *Apostolat sióstr zakonnych w Polsce u progu trzeciego tysiąclecia*, w: *Duchowość osób powołanych*, red. S. Urbański, M. Szymula, Mistyka Polska, Warszawa 2002, s. 70-76.
- Dębowska S., *Aktualność przesłania świętych i błogosławionych dla współczesności*, „Anamnesis” 12 (2006) nr 45 (2), s. 88-99.
- Dola K., *Magdalenki w Nysie 1716-1810*, Opole 2015.
- Drożdż B., *Wychowawcza funkcja Kościoła w społeczeństwie pluralistycznym. Studium pastoralne*, Legnica 1997.
- Duchniewski J., *Magdalenki* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, Lublin 2006, kol. 791-792.
- Durlak E., *Antropologiczna droga odnowy kultu maryjnego*, w: „*Błogosławić mnie będą*”. *Adhortacja Pawła VI „Marialis cultus”. Tekst – komentarze – dyskusja*, red. S.C. Napiórkowski, Lublin 1990, s. 145-148.
- Dyk S., *Głoszenie kerygmatu o Kościele jako wspólnotcie (Dz 2,42-47) w polskim przepowiadaniu homilijnym*, „Roczniki Teologiczne KUL” 55 (2008) z. 8, s. 11-25.
- Dzięga A., *List pasterski o radzie i ślubie czystości*, „Via Consecrata” 7 (2004) nr 3, s. 9-12.
- Dzięga A., *O radzie i ślubie ewangelicznego ubóstwa*, „Via Consecrata” 8 (2005) nr 2 (77), s. 6-8.
- Dziuba A., *List pasterski Biskupa Łowickiego na rozpoczęcie I Kongresu Eucharystycznego Diecezji Łowickiej*, „Anamnesis” 14 (2008) nr 52 (1), s. 56.
- Frank K.S., *Magdalenerinnen* (hasło), w: *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. 6, Freiburg – Basel – Wien 2006, kol. 1181-1882.
- Fros H., *Pamiętając o mieszkańcach nieba. Kult święty w dziejach i liturgii*, Tarnów 1994.
- Gambari E., *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, Kraków 1998.
- Gawel J., *Kochać Serce Jezusa jak oni*, Kraków 2007.
- Gawel J., *Poświęcenie się Sercu Jezusowemu*, „Życie Konsekrowane” (2014) z. 3 (107), s. 22-32.
- Giemza B., *Duchowe zmagania w obliczu pokus życia konsekrowanego*, „Via Consecrata” 8 (2005) nr 7-8 (82-83), s. 78-83.
- Giertych W., *Scyzoryk św. Dominika*, „Pastores” 28 (2005) nr 3, s. 16-25.
- Giertych W., *Uwalnianie wolności*, „Pastores” 11 (2001) nr 2, s. 9-19.
- Gogola J.W., *Budowanie wspólnoty zakonnej zadaniem dla każdej osoby konsekrowanej*, „Życie Konsekrowane” (2007) z. 6 (68), s. 28-35.
- Gogola J.W., *Czystość konsekrowana: teologia i praktyka*, w: *Formacja zakonna*, t. 3, red. J.W. Gogola i in., Kraków 1998, s. 9-82.
- Gogola J.W., *Oddani Bogu. Teologia i duchowość życia konsekrowanego*, Kraków 2013.
- Gogola J.W., *Osoba a wspólnota*, w: *Formacja zakonna*, t. 7: *Życie we wspólnotcie zakonnej*, red. J.W. Gogola, Kraków 2002, s. 111-181.
- Gogola J.W., *Posłuszeństwo zakonne: teologia i praktyka*, w: *Formacja zakonna*, t. 2, red. J.W. Gogola, Kraków 1998, s. 9-94.
- Gogola J.W., *Rady ewangeliczne. Teologia, praktyka, formacja*, Kraków 1999.
- Gogola J.W., *Teologia komunii z Bogiem. Synteza teologii duchowości*, Kraków 2012.
- Gogola J.W., *Ubóstwo konsekrowane: teologia i praktyka*, w: *Formacja zakonna*, t. 4: *W trosce o ducha*, red. J.W. Gogola, Kraków 1998, s. 27-88.

- Gogola J.W., *Wierność charyzmatowi własnego instytutu*, „Życie Konsekrowane” (2006) nr 5 (61), s. 18-26.
- Gogola J.W., *Zasady wierności charyzmatowi założyciela*, Kraków 2000.
- Grosfeld J., *U źródeł społecznej myśli Kościoła*, „Ethos” 24 (2011) nr 4 (96), s. 56-69.
- Hadalski J., *Inspiracje naśladowania błogosławionych i świętych polskich w tekstach eucharystycznych: modlitwy przewodniczącego*, „Anamnesis” 12 (2006) nr 45 (2), s. 78-87.
- Hajduk R., *Indywidualizm a życie wspólnotowe*, „Via Consecrata” 7 (2004) nr 1 (64), s. 9-25.
- Hallensleben B., *Teologia kobiety: program życia*, „L'Osservatore Romano” (2014) nr 3-4, s. 58-60.
- Hernik J.A., *Jak projektować życie we wspólnocie – priorytety*, „Życie Konsekrowane” (2007) z. 2 (64), s. 51-58.
- Hernik J.A., *Projekt życia wspólnotowego*, „Życie Konsekrowane” (2004) z. 3 (47), s. 64-70.
- Hylla B., *Błogosławieni, którymi kieruje duch ubóstwa*, „Via Consecrata” 13 (2009) nr 3, s. 9--16.
- Jacniacka M., *Maria Magdalena, Maria z Magdali. Ikonografia* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, Lublin 2006, kol. 1320-1323.
- Jan Paweł II, *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, red. E. Materski, Rzym 1998.
- Jan Paweł II, *Ubodzy są zawsze pośród was*, w: *O życiu zakonnym*, wybór i oprac. E. Weron, A. Jaroch, Poznań – Warszawa 1984, s. 64-65.
- Janiec Z., *Maryja wzorem uczestnictwa we Mszy św.*, „Roczniki Liturgiczne” 56 (2009) z. 1, s. 171-179.
- Jankowski S., *Pokuta w Biblii* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 15, Lublin 2011, kol. 1037-1038.
- Jaśkiewicz S., *Św. Augustyn – poszukiwanie Boga*, Katowice 2012.
- Jezińska D., *Na dalekiej Syberii – Siostry Magdalenki w Krasnojarsku*, w: *Ci, o których powinniśmy pamiętać. Fascynujące życiorysy Polaków rozsianych po świecie*, red. E. Mycielska-Dowgiałło, t. 3, Warszawa 2012, s. 235-294.
- Kałowski J., *Konstytucja jako zabezpieczenie celu i zadań instytutów życia konsekrowanego*, „Prawo Kanoniczne” 36 (1996) nr 3-4, s. 13-24.
- Kanior M., *Historia monastycyzmu chrześcijańskiego*, t. 1: *Starożytność (wiek III-VIII)*, Kraków 1993.
- Kasjaniuk E., *Konsekracja* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 9, Lublin 2002, kol. 676-677.
- Kiciński J., *Duchowość i kultura eucharystyczna*, w: *Teologia Eucharystii w dobie I Kongresu Eucharystycznego Diecezji Legnickiej*, red. A. Jarosiewicz, P. Kot, Legnica – Bolesławiec 2014, s. 143-158.
- Kiciński J., *Duchowość misji współdzielonej wyrazem świadectwa osób konsekrowanych*, „Życie Konsekrowane” (2009) z. 3 (77), s. 8-17.
- Kiciński J., *Etapy formacji na tle współczesnych zagrożeń*, w: *Formacja dzisiaj do życia konsekrowanego jutra*, red. J. Tupikowski, Biblioteka Życia Konsekrowanego 2, Warszawa – Wrocław 2002, s. 124-137.
- Kiciński J., *Eucharystia w sercu formacji zakonnej*, „Życie Konsekrowane” (2004) z. 2 (46), s. 54-61.

- Kiciński J., *Formacja we wspólnotcie i dla wspólnotty. Słowo Boże w centrum życia wspólnotty*, „Życie Konsekrowane” (2004) z. 3 (47), s. 77-87.
- Kiciński J., *Kobieta konsekrowana w misji nauczania*, „Życie Konsekrowane” (2012) z. 1 (93), s. 79-91.
- Kiciński J., *Miejsce wspólnotty zakonnej w przeżywaniu ślubu czystości*, „Życie Konsekrowane” (2005) z. 3 (53), s. 46-53.
- Kiciński J., *Powołanie – konsekracja – misja*, Wrocław 2009.
- Kiciński J., *Współczesne wyzwania wobec duchowości osób konsekrowanych*, „Życie Konsekrowane” (2014) z. 4 (108), s. 60-68.
- Kielbasa A., *Jadwiga Śląska*, Kraków 2004.
- Kielbasa A., *Święta Jadwiga patronką dnia wyboru Jana Pawła II*, Rzym – Trzebnica 1985.
- Kiernikowski Z., *Postuszeństwo – świadomość potrzeby granic*, „Pastores” 31 (2006) nr 3, s. 39-46.
- Kijas Z.J., *Życie zakonne. Turystyka czy pielgrzymowanie*, Kraków 2011.
- Klecza Ł., *Adoracja rany Serca – źródła życia i świętości*, „Zeszyty Formacji Duchowej” (2009) nr 43, s. 42-53.
- Klinkowski J., *Maria Magdalena świadcząca o zmartwychwstałym*, „Legnickie Wiadomości Diecezjalne” (2016) nr 2 (97), s. 89-95.
- Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich i Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych, *Idziemy naprzód z nadzieją. Życie konsekrowane w Polsce na początku nowego tysiąclecia*, red. K. Wójtowicz, Kraków 2003.
- Kot T., *Błogosławieni czystego serca*, „Życia Duchowe” (2013) nr 76 (jesień), s. 4-7.
- Kowalczyk J., *Znak jedności*, w: J. Kowalczyk, *Na drodze konsekrowanej. Homilie i przemówienia*, Kraków 1999, s. 343-352.
- Kulczycki J., *Błogosławiona z Lubania. Maria Sabina Thienel (1909-1945) – śmierć w obronie własnej czystości*, „Ziemia Lubańska” (2014) nr 13 (492), s. 24.
- Kumala J., *Maryjne inspiracje w apostołacie Bożego miłosierdzia*, „Salvatoris Mater” 12 (2010) nr 1-2, s. 189-200.
- Langkammer H., *Błogosławieni czystego serca (Mt 5,8). Błogosławieństwo dla celibatariuszy?*, Homo Meditans 18, red. J. Misiurek, Lublin 1997, s. 127-138.
- Lawless G., *Przegląd monastycyzmu augustiańskiego*, w: *Duchowość starożytnego monastycyzmu*, Kraków 1995, s. 61-86.
- Liszka P., *Charyzmat życia zakonnego*, Warszawa – Wrocław 2002.
- Lyonnet S., *Ekspiacja* (hasło), w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, tłum. i oprac. K. Romaniuk, Poznań 1994, s. 261-263.
- Ładyżyński A.K., *Kobieta w rodzinie. Męski punkt widzenia*, w: *Duchowość kobiety*, red. J. Augustyn, Kraków 2007, s. 168-180.
- Łuczarski S., *Uczennica Jezusa*, w: *Duchowość kobiety*, red. J. Augustyn, Kraków 2007, s. 38-52.
- Macek M., *Godność i rola kobiety konsekrowanej*, w: *Vita consecrata. Adhortacja. Tekst i komentarze*, red. A.J. Nowak, Lublin 1999, s. 429-440.
- Madera S., *Miejsce Eucharystii w życiu Kościoła*, „Anamnesis” 11 (2005) nr 41 (2), s. 38-49.

- Mandziuk J., *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku*, t. 3: *Czasy nowożytne*, cz. 1: 1742-1845, Warszawa 2012; cz. 2: 1845-1887, Warszawa 2013.
- Maria Magdalena (hasło), w: Z. Bauer, A. Leszkiewicz, *Wielka księga świętych*, Kraków 2003, s. 39-42.
- Mastalska D., *Jaka duchowość maryjna dla kobiet?*, „Salvatoris Mater” 12 (2010) nr 1-2, s. 122-168.
- Maczak B., *Święta Maria Magdalena w liturgii mszalnej Kościoła Katolickiego*, w: *Św. Maria Magdalena w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś. Perspektywa uniwersalna i regionalna*, red. J. Jeziński i in., Olsztyn 2015, s. 267-279.
- Michalczyk W., *Rady ewangeliczne w „Vita consecrata”*, w: *Vita consecrata. Adhortacja. Tekst i komentarze*, red. A.J. Nowak, Lublin 1999, s. 259-270.
- Michałowska U., *Paul Evdokimov o duchowości kobiety*, w: *Duchowość kobiety*, red. J. Augustyn, Kraków 2007, s. 66-78.
- Migut B., *Duchowość eucharystyczna jako duchowość komunii*, „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” 3 (59) (2012) z. 8, s. 81-90.
- Mikucki K., *Zabawa*, „Via Consecrata” 7 (2004) nr 3, s. 31-35.
- Mirek A., *Jan Paweł II do kobiet konsekrowanych*, „Via Consecrata” 17 (2014) nr 9-10, s. 17-37.
- Misiurek J., *„Vita consecrata” świetle nauczania Soboru Watykańskiego II o życiu zakonnym*, w: *Vita consecrata. Adhortacja. Tekst i komentarze*, red. A.J. Nowak, Lublin 1999, s. 159-178.
- Misiurek J., *Historia i teologia polskiej duchowości katolickiej*, t. 2: *W. XVIII-XIX*, Lublin 1998.
- Misiurek J., *Pokuta w katolicyzmie* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 15, Lublin 2011, kol. 1039-1041.
- Mroczkowska J.P., *Kłopoty ze świętymi?*, „Znak” (2010) nr 656 (1), s. 10-15.
- Nigg W., *O wielkich świętych – inaczej*, Poznań 1980.
- Niparko R., Sułowska Z., *Apostolat zakonów* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, Lublin 1973, kol. 808-810.
- Nowak A.J., *Osoba konsekrowana*, cz. 1: *Ślub ubóstwa*, Lublin 1992; cz. 2: *Ślub postuszeństwa*, Lublin 1994; cz. 3: *Ślub czystości*, Lublin 1999.
- Olczak M., Abramowicz Z., *Nowogrodziec – dzieje miasta i okolic do roku 1945*, Warszawa 2000.
- Olech J., *Wspólnota domowa środowiskiem braterstwa*, w: *Communio consecrata*, red. K. Wójtowicz, Kraków 2002, s. 152-169.
- Pałubska Z., *Macierzyństwo duchowe w Kościele katolickim*, „Roczniki Teologii Katolickiej” 6 (2007), s. 96-117.
- Papciak K.F., *Společne uwarunkowania a imponderabilia życia zakonnego*, „Życie Konsekrowane” (2014) z. 5 (109), s. 48-54.
- Papciak K.F., *Tworzenie i akceptowanie wspólnoty realnej*, „Życie Konsekrowane” (2004) z. 3 (47), s. 71-76.
- Parzych-Blakiewicz K., *Teologiczny paradygmat świętej Marii Magdaleny spotkania ze Zmartwychwstałym na podstawie wypowiedzi papieża Franciszka*, w: *Św. Maria Magdalena w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś. Perspektywa uniwersalna i regionalna*, red. J. Jeziński i in., Olsztyn 2015, s. 377-388.
- Parzyszek Cz., *Życie konsekrowane w posoborowym nauczaniu Kościoła*, Ząbki 2007.

- Piasecki P., *Charyzmatyczna natura apostołskiej wspólnoty życia konsekrowanego*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 11 (2001), s. 133-152.
- Piwko A.M., *Destrukcyjne działanie sekt – wyzwaniem duszpasterskim*, „Aetneum Kapłańskie” 157 (2011) z. 3 (616), s. 447-452.
- Pohorecka E., *Macierzyństwo*, w: *Duchowość kobiety*, red. J. Augustyn, Kraków 2007, s. 146-158.
- Popławski J.M., *Magnificat – modlitwa Maryi*, w: *Homo orans*, t. 1, red. J. Miśurek, J.M. Popławski, Lublin 2000, s. 161-171.
- Popławski J.M., Zawadzki W., *Wynagrodzenie* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, Lublin – Kraków 2002, s. 927.
- Radlbeck-Ossmann R., *Maria Magdalena* (hasło), w: *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. 6, Freiburg – Basel – Wien 2006, kol. 1340.
- Reguła dla zakonnic w Hipponie (List 211)*, w: *Antologia patrystyczna*, wybór, oprac. i tłum. A. Bober, Kraków 1965, s. 268-274.
- Reguła św. Augustyna*, w: *Starożytne reguły zakonne*, wybór, wstępy i oprac. M. Starowieyski, red. E. Stanuła, Pisma Starożytnych Pisarzy 26, Warszawa 1980, s. 93-106.
- Rybicki A., *Cierpienie znoszone w duchu zjednoczenia z Jezusowym „pragnę”*, „Roczniki Teologii Duchowości” 5 (60) (2013) z. 5, s. 65-75.
- Rybicki A., *Maryjna duchowość* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, Lublin – Kraków 2002, s. 493-396.
- Sakowicz E., *Pokuta w religiach niechrześcijańskich*, w: *Odkrywanie drogi pokuty. Sympozjum o pokucie i pojednaniu (Lubań Śląski, 27-28 XI 1999 r.)*, red. P. Bortkiewicz, Warszawa 2000, s. 36-46.
- Salvini G.P., *Teologia kobiety: wspinanie się coraz wyżej*, „L'Osservatore Romano” (2013) nr 6 (353), s. 54-56.
- Santorsola L., *Świat współczesny z perspektywy II Soboru Watykańskiego (cz. 1)*, „Społeczeństwo” 23 (2013) nr 4, s. 47-74.
- Sawicki B., *Ubóstwo zakonne a gospodarka rynkowa*, „Ethos” 24 (2011) nr 4 (96), s. 205-220.
- Siemieniowski A., *Duchowość komunii*, „Życie Konsekrowane” (2004) z. 3 (47), s. 18-24.
- Sikora A., *Cierpienie i śmierć osoby konsekrowanej*, w: *Vita consecrata. Adhortacja. Tekst i komentarze*, red. A.J. Nowak, Lublin 1999, s. 461-470.
- Skawroń J., *Czystość* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, Lublin – Kraków 2002, s. 172-173.
- Skawroń J., *Milczenie drogą spotkania z Bogiem i człowiekiem*, „Życie Konsekrowane” (2014) z. 5 (109), s. 8-22.
- Słomka W., *Wizja świętości w dokumentach Soboru Watykańskiego II*, w: *Duchowość chrześcijańska na progu trzeciego tysiąclecia. Księga pamiątkowa ku czci Ojca Profesora Dominika Widera*, red. J. Machniak, J.W. Gogola, Kraków 1999, s. 30-42.
- Soiński B.J., *Psychologiczne aspekty formacji a życiu konsekrowanym*, w: *Vita consecrata. Adhortacja. Tekst i komentarze*, red. A.J. Nowak, Lublin 1999, s. 441-452.
- Spiller P., *Konsekracja zakonna*, w: *Formacja zakonna*, t. 3, red. J.W. Gogola i in., Kraków 1997, s. 137-165.
- Stachowiak L., *Charyzmat* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, Lublin 1985, kol. 92-93.

- Stefaniak P., *Magdalenki na Górnym Śląsku*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 31 (2011), s. 301-321.
- Stefaniak P., *Matka Maria Elżbieta Faulhaber*, „List do Pani” (2010) nr 2 (181), s. 6.
- Stefaniak P., *Na chwałę Trójcy Świętej. Dzieje klasztoru Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty w Lubaniu 1320-2010*, Kraków 2011.
- Sulej M.K., *Paschalny wymiar życia zakonnego*, w: Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego, *Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła. Program duszpasterski na rok 1994/1995*, Katowice 1994, s. 189-201.
- Szymik S., *Maria Magdalena, Maria z Magdali* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, Lublin 2006, kol. 1319-1320.
- Śladami pokutników*, Lubań – Legnica 2013.
- Tkocz E., *Chrystocentryzm współczesnej młodzieży. Refleksje nad nauczaniem Apostoła przelomu wieków – Jana Pawła II*, w: *Nieście nadzieję na współczesne areopagi, otaczając troską życie*, red. B. Biela, Katowice – Piekary Śląskie 2009, s. 187-201.
- Waluś M., *Piękna kobieta*, w: *Duchowość kobiety*, red. J. Augustyn, Kraków 2007, s. 79-89.
- Wejman H., *Rady ewangeliczne* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Kraków – Lublin 2002, s. 740-741.
- Welborn A., *Maria Magdalena – prawda, legendy i kłamstwa*, Radom 2006.
- Wiśniewski K., *Święta Maryja, Matka pokutujących*, w: *Śladami pokutników*, Lubań – Legnica 2013, s. 19-35.
- Witek S., *Czystość: doktryna moralna* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, Lublin 1979, kol. 933-935.
- Wójtowicz K., *Misja życia konsekrowanego w Polsce dzisiaj*, w: *Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła*, Katowice 1994, s. 201-217.
- Wuwer A., *Warunki proklamowania „Pawłowej nadziei” w zakładzie resocjalizacyjnym o charakterze zamkniętym*, w: *Nieście nadzieję na współczesne areopagi, otaczając troską życie*, red. B. Biela, Katowice – Piekary Śląskie 2009, s. 202-213.
- Zarzycki S.T., *Apostolski charakter życia zakonnego*, w: *Vita consecrata. Adhortacja. Tekst i komentarze*, red. A.J. Nowak, Lublin 1999, s. 383-406.
- Zarzycki S.T., *Kontemplacja* (hasło), w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Kraków – Lublin 2002, s. 432-446.
- Zawada M., *Znaczenie kontemplacji Chrystusa na drodze rad ewangelicznych*, „Życie Konsekrowane” (2014) z. 3 (107), s. 8-21.
- Zdybicka Z.J., *Prawdziwy i fałszywy feminizm*, w: *Kobieta w Kościele i społeczeństwie*, red. I. Dec, Wrocław 2004, s. 97-117.
- Ziemann E., *Kontemplacja* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 9, Lublin 2002, kol. 748.
- Zumkeller P.A., *Sens i duch Reguły św. Augustyna*, Kraków 1994.

LITERATURA POMOCNICZA

(alfabetycznie)

- Alonso S.M., *Przyjaźń w życiu zakonnym. Dar Boga i zdobycz człowieka*, tłum. A. Bartyzół, Warszawa – Wrocław 2004.
- Armeni R., *W polityce*, „L'Osservatore Romano” (2013) nr 6 (353), s. 61.
- Aumann J., *Zarys historii duchowości*, Kielce 1993.
- Bazzichi O., *II Sobór Watykański w 50. rocznicę rozpoczęcia*, „Społeczeństwo” 22 (2012) nr 5-6, s. 67-78.
- Benedykt XVI, *Święci w roku liturgicznym*, tłum. J. Wilk, Kraków 2011.
- Berkel P., *Historia miasta Lubań*, tłum. S. Tymicz, Wrocław 1992.
- Bosak P.Cz., *Kobiety w Biblii. Słownik-konkordancja*, Poznań 1995.
- Brownrigg R., *Wszystkie postacie Nowego Testamentu*, Warszawa 2003.
- Cencini A., *Oddech życia. Łaska formacji permanentnej*, Kraków 2003.
- Cencini A., *Proces formacji ciągłej. Wskazania dla każdego*, Kraków 2005.
- Craughwell T.J., *Święci nie-święci. O nicponiach, rzezimieszkach, oszustach i wyznawcach szatana, którzy jednak zostali świętymi*, Kraków 2007.
- Donat (hasło), w: M. Starowieyski, J.M. Szymusiak, *Słownik wczesnochrześcijańskiego piśmiennictwa*, Starożytna Myśl Chrześcijańska 2, Poznań 1971, s. 123-124.
- Duchowość średniowiecza*, red. B. Calati, R. Grégoire, A. Blasucci, Historia Duchowości 4, Kraków 2005.
- Giemza B., *Apostolski wymiar życia konsekrowanego w nauczaniu Jana Pawła II. Studium teologiczno-pastoralne*, Wrocław 2012.
- Giordani B., *Formacja kobiet konsekrowanych. Wskazówki psychologiczno-pedagogiczne*, Kraków 2007.
- Globalizacja a życie konsekrowane. Implikacje eklezjologiczne*, tłum. W. Mleczko, Kraków 2002.
- Gorbaniuk J., *Zjawisko „eurosieroctwa” jako skutek braku właściwej opieki i wsparcia w rodzinie transnarodowej*, „Ateneum Kapłańskie” 161 (2013) z. 1 (626), s. 6-17.
- Huscenot J., *Doktorzy Kościoła*, tłum. K. Wojtowicz, Częstochowa 2002.
- Hytrek A., *Zofia von Rohatsch i konwent oraz Dom Boży w Studenicach*, red. J. Pixa, Opole 2013.
- Janeczek S., Piwowarski W., *Inkulturacja* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 7, Lublin 1997, kol. 234-235.
- Janicka-Krzywda U., *Patron – atrybut – symbol*, Poznań 1993.
- Kaczmarek E., *Dlaczego przeszkadzały? Polityka władz partyjnych i rządowych wobec żeńskich zgromadzeń zakonnych w Polsce w latach 1945-1956*, Warszawa 2007.
- Karabin E., *Nadchodzą zmiany? Kościelna teoria i praktyka wobec kobiet*, „Więź” (2009) nr 1-2 (603), s. 7-12.
- Kazanie św. Bernarda, opata*, w: *Liturgia godzin*, t. 4, Poznań 1988, s. 1315-1317.
- Kiciński J., *Duchowość misji współdzielonej. Studium w świetle współczesnego Magisterium Kościoła*, Wrocław 2013.
- Kielbasa A., *Kobieta pod każdym względem czcigodna*, Trzebnica 1993.
- Kiernikowski Z., *Pan i Jego świątynia. Katechezy na temat życia konsekrowanego*, Legnica – Wrocław 2015.

- Krasiczyńska W., *Miłość podstawą wzajemnych relacji we wspólnocie*, „Życie Konsekrowane” (2012) z. 2 (94), s. 37-50.
- Luis Carballado R. de, *Przeżywanie ślubów zakonnych w Europie dzisiaj*, „Życie Konsekrowane” (2003) z. 6 (44), s. 18-29.
- Łoziński B., *Leksykon zakonów w Polsce. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego*, Warszawa 2009.
- Łuczak H., *Geniusze cnoty. Katechezy o świętych*, Kraków 2003.
- Markuszewska M., *Sprawozdanie z przeprowadzonych zajęć dla rodziców i opiekunów dzieci przebywających w Ognisku u Sióstr Magdalenek w Lubaniu*, Archiwum Ogniska Wychowawczego dla Dziewcząt, Lubań.
- Mikołajczyk A., *Uświęcają nas i nasze dzieje. Sylwetki duchowe polskich świętych i błogosławionych, którzy zostali wyniesieni do tej godności przez Jana Pawła II*, Piastów 1997.
- Mirek A., *Atlas żeńskiego ruchu zakonnego na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, Lublin 2007.
- Mirek A., *Trudne lata, wielkie dni. Zakony żeńskie w PRL*, Lublin – Ząbki 2015.
- Misiurek J., *Augustyn (Aurelius Augustinus)* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, Lublin 1985, k. 1087-1095.
- Parzyszek Cz., *Postuszeństwo i posługa władzy w życiu konsekrowanym. Faciem tuam, Domine, requiram*, Ząbki 2009.
- Parzyszek Cz., *Świadectwo życia osób konsekrowanych w służbie nowej ewangelizacji*, w: *Świadectwo w służbie nowej ewangelizacji*, red. W. Przygoda, Lublin 2012, s. 146-150.
- Pelagianizm* (hasło), w: M. Starowieyski, J.M. Szymusiak, *Słownik wczesnochrześcijańskiego piśmiennictwa*, Starożytna Myśl Chrześcijańska 2, Poznań 1971, s. 322-323.
- Petrowa-Wasilewicz A., *Czy Kościół traci kobiety?*, „Więź” (2009) 1-2 (603), s. 5-9.
- Piórkowski S.T., *Misyjne drogi Kościoła na Syberii – nieludzkiej ziemi zniewolenia*, Opole 2010.
- Posydiusz z Kalamy, *Żywot św. Augustyna*, wstęp, tłum. i oprac. P. Nehring, Źródła Monastyczne 26, Kraków 2002.
- Ptaszek R.T., *Manicheizm* (hasło), w: *Powszechna encyklopedia filozofii*, t. 6, Lublin 2005, s. 777-779.
- Religia w życiu społecznym*, red. B. Bejze, W Nurcie Zagadnień Posoborowych 20, Warszawa 1995.
- Skowroński J., *Klasztor wypędzony*, „Przegląd Lubański” (1997) nr 2, s. 6.
- Špidlik T., Gargano I., Grossi V., *Historia duchowości*, t. 3: *Duchowość ojców Kościoła*, Kraków 2004.
- Szier-Kramarek B., *Lectio divina* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 10, Lublin 2004, kol. 626-631.
- Szmurło R., *Ariusz* (hasło), w: *Powszechna encyklopedia filozofii*, t. 1, Lublin 2000, s. 333-334.
- Szmurło R., *Manicheizm* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, Lublin 2006, k. 1143-1148.
- Terrinoni U., *Słowo Boże i śluby zakonne. Obrazy biblijne*, cz. 1: *Postuszeństwo*, tłum. P. Mikulska, Kraków 2003; cz. 2: *Czystość*, tłum. P. Mikulska, Kraków 2004; cz. 3: *Ubóstwo*, tłum. W. Bernasiewicz, Kraków 2005.

- Tomkiel-Cope A., *Duchowość kobiety – lepszy świat*, www.fronda.pl/a/duchowosc-kobiety-lepszy-swiat,19527.html [dostęp: 13.04.2016].
- Tupikowski J., *Rady ewangeliczne w szkole Słowa Bożego*, „Życie Konsekwane” (2007) z. 1 (63), s. 45-54.
- Witczyk H., *Kościół Syna Bożego*, Kielce 2012.
- Wojtyła K., *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 2001.
- Zakony żeńskie na Śląsku w XIX i XX wieku*, red. W. Musialik, Opole 2006.
- Zawada M., *Milczenie w życiu zakonnym*, w: *Formacja zakonna*, t. 5: *W relacji z innymi*, red. J.W. Gogoła, Kraków 1999, s. 171-221.
- Zawada M., *Zaślubiny z samotnością*, Kraków 1999.
- Zubert B., *Kapituła zakonna* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 8, Lublin 2000, kol. 674-676.